

THE CINDER BUGGY

PŘÍBĚH ŽELEZA A OCELI

GARET GARRETT

A pot-metal body
on two little wheels
absurdly,
bow-leggedly
walking away to the dump
with the slag, the
purgings of iron, the
villainous drool of the furnace –
that is a cinder buggy.

It is also a sign
that what man refines
beyond
God's content
with things as he left them
will very soon perish
for want of the dross
from which it is parted
Why hath each thing its cinder? -
even the sweetest desire?

I

Celá generace uplynula, než se opět na ulicích Nového Damašku objevil cizinec, který sem přijel za účelem obchodu.

Město nemělo nic, co by mohlo prodávat, krom toho nejlepšího tepaného železa na světě. Kvalita jeho železa byla pověstná a prodávalo se ve formě standardizovaných ingotů určených k dalšímu průmyslovému využití. Objednali jste si ho vždy na dálku a za cenu založenou na současných cenách železa v Pittsburghu.

Prodejci zboží se Novému Damašku záměrně vyhýbají. Je to pro ně nevhodné město. Nekupuje nic, protože nic nového nepotřebuje a nikdy nenašlo zálibu v okázalosti a plýtvavém luxusu.

Cizinci nejsou nevítaní, jen jim nesmí vadit, že na ně budou všichni zírat. Město je stydlivé, žárlivé a panuje zde atmosféra skrývaného tajemství.

Na první pohled tu není nic zvláštního k vidění. Kdysi lidé cestovali z velkých dálek, dokonce až z Evropy, aby se podívali na vysoké pece Nového Damašku. Byly první svého druhu, postavené na tomto kontinentu, měly některé zcela nové a ve světě dosud nepoužité prvky a vytvářely v noci úžasnou scenérii. To vše je již minulostí. Jsou zde zbytky úzkokolejné železnice, po které se sem dopravovala železná ruda z hor. Na místě vysokých pecí zejí velké zelené jámy. Příroda měla dost času, aby zahojila své popáleniny. Žádná ruda nebyla v Novém Damašku vytěžena ani roztavena již mnoho let. Přesto je toto místo pořád slavné díky svému tepanému železu. Železná ruda se dnes těží severně od Velkých jezer, cestuje přes Pittsburgh, kde je roztavena, a jako surové železo se dováží do

Nového Damašku, jen aby bylo znovu roztaveno a vyválcováno do železných prutů. To by šlo udělat kdekoliv. A také to dělají na mnoha jiných místech, ale protože v Novém Damašku to umí o tolik lépe než kde jinde, produkt, nesoucí jejich charakteristickou značku, se vyplatí dovážet i při všech nákladech na dopravu. Důvodem, proč to tak je, je tradice. Přirozená hrdost na řemeslnou zručnost, záhadný dotyk mistrovské ruky, který je možný jen na tomto místě a nedá se přenést jinam. Místní železáři, kteří jsou potomky anglických, skotských a velšských kovářů, co se usadili v tomto údolí, jsou těmi nejlepšími pudlaři a valcíři na světě. Jako lidé jsou tudíž dogmatictí, konzervativní, tvrdohlaví a nepoddajní.

Nachází se zde velké starobylé Woolwinovo sídlo na východním kopci a Gibovo sídlo na západním. Nikdo by je ale za místní pamětihodnost neoznačil. Sídla bývala kdysi velkolepá i přes svoji ošklivost. Dnes již nejsou velkolepá a jsou mnohem ošklivější kvůli přístavbám studeného náboženského charakteru. Jedno ze sídel je dnes ženským a druhé mužským klášterem. Církev je koupila za méně, než stály jejich ploty a chodníky. Jedině církev pro ně měla využití. Současní obyvatelé o nich vědí jen to, že jejich leštěné dřevěné obložení a podlahy musely být velmi drahé. Zahrady jsou ale stále pěkné.

Řeka je nádherná, ale nikdo se o její estetickou krásu nikdy nezajímal. Město stojí zády k řece a otevírá se k horám, kde dříve leželo jeho bohatství.

Něco k vidění? Ne. Pokud nechcete vidět město, které existuje ve stavu věčného spánku. Dřímá ve svých iluzích. Nový Damašek je pronásledován vzpomínkami na věci, které zapomněl, jako by se mu každou noc zdál tentýž sen a každé ráno si na něj nemohl jasně vzpomenout.

Ve Woolwinově knihovně je tato vzpomínka zachycena v šesti částech – svázaných vydáních DAMAŠSKÉHO VĚSTNÍKU, datovaného až do roku 1820. V tomto městě vycházely noviny! Originální veršovánky, humoristická kolonka, pamětihodný proslov o otázce otroctví, tajemství dlouhověkosti Henryho Claye odhaleno

ve faktu, že se každý den koupe ve studené vodě, a pravidelná inzertní rubrika. Vše na jedné straně. Jedním z inzerentů byl Wm. Wardle, knihkupec, vazač, dovozce všech nejnovějších anglických tisků, držitel velkého množství té nejlepší světové literatury, periodik, a tak dále. Jméno Wm. Wardle je stále na vývěsním štítu třípodlažní budovy, kde bydlel asi do roku 1870. Přízemí má nyní pronajaté prodejce tabáku, který zde postavil i tři kulečnické stoly pro železáře. Vyšší patra jsou nepoužívaná a v Novém Damašku už není žádné knihkupectví. To by se možná dalo pokládat za místní zajímavost, jen by nikoho nenapadlo vás na ni upozornit. Ještě podivnější, než zmizení tohoto důležitého starého knihkupectví, je fakt, že si na něj nikdo nepamatuje a nikdo ho zde ani nepostrádá.

Pokud se zmíníte o této kuriozitě prezidentovi První národní banky, tak vám ukáže vybledlé jméno Wardle nad vchodem do obchodu s tabákem a řekne „Dobrá!“, stejně jako kdyby vám ukazoval zelené díry, které zbyly po vysokých pecích.

„Co teď lidé v Novém Damašku čtou?“

„Časopisy.“, řekl bankéř. „Zjistil jsem, že když si přečtu nedělní noviny, tak se dozvím vše, co chci.“

„Jak si vysvětlujete, že železné město Nový Damašek má dnes méně obyvatel, než mělo před padesáti lety?“

„Sám jste si odpověděl,“ řekl bankéř. „Je to železné město. Vždycky bylo. Když se před padesáti lety začala vyrábět moderní ocel, tak si každý mohl spočítat, že výroba oceli nahradí výrobu železa. Nový Damašek zůstal u železa.“

„Nedostatek podnikavosti?“

„Něco takového.“

„Přesto byl Nový Damašek dost podnikavý, aby válcoval první železniční kolejnice vyrobené v této zemi.“

„Ano, válcovaly se tady první americké kolejnice – železné kolejnice.“

„A přesto se zde nenašel dostatek podnikavosti změnit výrobu železa na výrobu oceli?“

„No, existují nějaké důvody. Slyšel jsem, že komise obchodníků z Nového Damašku kdysi odjela prozkoumat proces výroby oceli. Podali pak zprávu, že to není perspektivní. Pak ocelové kolejnice kompletně vytlačily železné kolejnice. Nikde na světě se už železné kolejnice nedělají.“

„A hřebíky. Nový Damašek byl kdysi předním výrobcem hřebíků. Co se stalo s nimi?“

„Tatáž věc. Tady vyráběli železné hřebíky – říkalo se jim sekané hřebíky. Hřebíky vyrobené z ocelového drátu byly levnější a zcela železné hřebíky vytlačily. Pak samozřejmě otevřeli povrchové doly na železnou rudu v Mesabě, takže jsme museli místní doly zavřít. Nemohli jsme konkurovat tamní lacinější železné rudě.“

„To přece nebylo nevyhnutelné, ne? Od doby, kdy těžba v Novém Damašku přestala, tak v okolních údolích vyrostla jiná ocelářská města – a ta nezačala s lepšími dopravními podmínkami, ani neměla žádnou pověst jako vy a musela dopravovat svoje suroviny ještě na větší dálku.“

„Ano“, řekl bankéř. „Nu nevím, čím to je. Možná je něco špatného na zdejším prostředí.“

Bankéř sedící v druhém rohu místnosti přišel s jiným vysvětlením.

„Je to místními dělníky,“ řekl. „Lidé, kteří tu žili delší dobu, mi řekli, a já tomu věřím, že místní dělníci jsou daleko nezávislejší, tvrdohlavější a je obtížnější se s nimi dohodnout, než jak tomu bývá jinde. V jiných průmyslových městech najmete Němce, Italy, Maďary, Poláky a tak podobně. Tady jsou všichni místní. Řemeslo se tu předává z otce na syna. Cizinci sem neproniknou.“

„To je zvláštní. Já jsem nikdy neslyšel o potížích s dělníky v Novém Damašku – ne o potížích toho druhu, co mají v jiných průmyslových městech.“

„Nikoliv toho druhu,“ řekl bankéř. „Na dělnících v Novém Damašku je jedna velmi zvláštní věc. Dokáží žít bez práce.“

„Jak?“

„Nevím jak. Prostě to dokáží. Když se stane cokoliv, co se jim nelíbí, tak zkrátka přestanou pracovat. Tak to tu chodí.“

„Máte tu odbory?“

„Oni nepotřebují odbory.“

Bankéři v Novém Damašku jsou stejní jako bankéři všude jinde. Vědí toho více, než si myslíte, ale říkají jen ty věci, které by se jim mohly hodit. Je skandální, že dělníci jsou schopni žít bez práce. Taková věc je proti zákonu ekonomie. Nemělo by to tak být. Přesto právě tohle není žádná záhada. Město je neviditelně bohaté a je ovládáno duchem skrblictví. Je zde stejně tolik bank jako kostelů – a místní lidé jsou velmi zbožní. Banky jsou plné peněz, které se nedají v Novém Damašku rozpůjčovat. Převádějí se do Pittsburghu, Filadelfie a New Yorku, aby sloužily podnikání jiných lidí a nesly úrok. Pokud byste se zeptali proč, dočkali byste se cynické odpovědi.

„Možná proto,“ řekl bankéř, „že se tu známe navzájem až příliš dobře.“

Ale už víte, jak je možné, že dělníci mohou žít bez práce. Každý zde má něco svého – dům, kousek půdy, trochu peněz, na kterých žárlivě sedí. Utrácení zde nikdy nebylo v módě. Přílišná okázalost je pokládána za hříšnou. Životní náklady zde jsou velmi malé. Třikrát v týdnu přichází do města farmáři z okolí s čerstvým masem, párky, drůbeží, vejci, sýrem, máslem a zeleninou a promění hlavní ulici v otevřené tržiště. Ve městě platí nařízení, které zakazuje majitelům obchodů nakupovat tuto produkci před desátou hodinou. A v tu dobu už zde nic nezbyvá, nebo pokud zbývá, nikdo by to stejně nekoupil, protože veškerá poptávka po jídle již byla uspokojena.

Stále ale zůstala nezodpovězená otázka: Co se stalo s Novým Damaškem?

Zeptejme se Johna Tizacka, prodejce tabáku ve staré Wardleově budově. Setká se s námi s gestem světáka a bude předstírat, že není překvapen, když řekneme: „Ptal jsem se už všude jinde a tak se nyní ptám vás. Co se stalo s tímhle místem?“

„Sousedě,“ řekne, „já sem se tu narodil, stejně jako můj otec přede mnou a jeho otec před ním. Začínal jsem mezi dělníky v železárně. Všechno v Novém Damašku má svůj původ v té železárně. Ty usedlosti na kopcích, tahle knihovna, ta řada pěkných domů na Quality Street, všechny velké i malé majetky, ze kterých tu lidé žijí, mají svůj původ v té železárně. Když mi bylo pětadvacet, řekl jsem si: „Chci se podívat do světa.“ To bylo před třiceti lety – ano, před třiceti dvěma lety. Byl jsem v New Yorku a v Buffalu a na dalších místech. A teď jsem zpátky. Chci umřít tady. To není tak zlé, když se na to kouknete z té lepší stránky. Není to zlé. A vy chcete vědět, co se s tímhle místem stalo? Ptali jste se všude jinde? A co vám řekli?“

„Tohle a tamto. Ale žádní dva neřekli totéž.“

„To sem si mohl myslet.“ řekl. „Tomu se nemůžete divit. V tomhle městě jsou lidé, obchodníci, představte si to, co nevytáhli paty ani do Filadelfie. Víím, o čem mluvím. Nechci nikoho jmenovat, ale prezident zdejší největší banky v životě nebyl v New Yorku.“

„O to tu tedy běží?“

„Ne, počkejte,“ řekl. „Víte, proč jsem se sem vrátil? Na rozdíl od jiných míst tu není vulgarita. Vůbec žádná. Znáám chlapy, co sem chodí každý večer. Železáři, ale mluví jako gentlemani. Hrají kulečnick, kouří, mluví. Nikdo z nich není mladší než třicet let. S většinou z nich jsem chodil do školy. Jejich otcové se tu narodili stejně jako ten můj. A nejedná se s nimi spravedlivě. Říkám vám, jsou to ti nejlepší železáři v zemi a nejedná se s nimi spravedlivě.“

„Takže v tom to vězí?“

„Ne, ani tohle není ono. Jenom vám vypočítávám další věci, co tu nejsou v pořádku. Položili jste mi takovou otázku, ne snad?“

V tomto okamžiku na vás vrhne pronikavý pohled. Jste také světák? Má o tom pochybnosti. Můžete být jedním z těch lidí, co se jen tak potloukají a zapřádají rozhovor, aby zabili čas.

Je nezbytné mu připomenout, že se očividně chtěl dostat k něčemu jinému – možná k jádru věci. Čeká, že to uděláte. Pak celkem drsně otře pult, což má znamenat, že dostanete vše, pro co jste si přišli, obhlédne zadní místnost, která je prázdná, pak ulici, po které nikdo nejde, a nakonec si útočně prohlédne Vás.

„Ptali jste se přímo, že ano?“

„Ano.“

„Nevěříte náhodou v nějakou z těch nadpřirozených věcí?“

„Jako například??“

„Jako uřknutí nebo prokletí?“

„Více méně.“

„Dobrá sousede. Věřte si nebo nevěřte. To záleží na Vás. Já jsem viděl kus světa a vím, o čem mluvím. Právě tohle se děje s tímhle místem.“

„Cože?“

„To, co Vám říkám. Je to tu zakleté. Nikdo nám nemůže pomoci. Je to tu zakleté a to je vše.“

„A kdo to tu zaklel?“

„No, jak bych to...,“ řekne a stane se velmi neochotným. „To je něco jiného. To je zase něco docela jiného. Neřeknu vám nic, co bych nevěděl. Kdo ho zaklel? Popravdě řečeno nevím. Možná budete dost chytrí a přijdete na to sami. Abych pravdu řek, nevím, jestli je to něco, s čím bych si chtěl zahrávat.“

Tady můžete vidět rozdíl mezi bankéřem a prodavačem tabáku. Prodavač asi mluví více, než ví a říká věci, které nemusejí být pravdou.

Přesto jeden fakt je nepopiratelný. Nový Damašek byl kolébkou metalurgického průmyslu a měl vyrůst společně s ním, což se zkrátka nestalo. Město, kde se válcovaly první americké kolejnice je dnes menší, než bylo před padesáti lety! Proč? Kdyby zemřelo, tak by se to dalo pochopit. Ale není mrtvé. Těší se dokonalému zdraví. Není na něm vidět žádný z patologických znaků. Funguje, ale jako by bylo náměsíčné. Poslední věc, kterou uslyšíte, než usnete ve starém hostinci, je tlukot jeho srdce. Tím jsou velké stroje v Susquehannské železárně, mumlající:

Tepané železo

Tepané železo

Tepané železo

Nikdy se nezastaví.

II

Když v roce 1779 generál Aaron Z. Woolwine založil toto místo, tak všechny lepší biblické názvy, jako Filadelfie, Libanon a Betlém, byly v Pensylvánii již zabrané. Takže zvolil název Nový Damašek a toto jméno, když o tom člověk později přemýšlel, sedělo dokonale. Damašek byl proslulý svými kovovými výrobky. Byla tu i geografická podobnost – pláň ohraničená z jedné strany řekou a ze tří stran horami.

Rozhodl, že město a jeho charakter budou presbyteriánské a zaznamenal si do deníku prorocství. S železnou rudou, uhlím a vápencem ve své blízkosti, s řekou, po které může probíhat obchod a s pracovitým duchem, který chtěl u osadníků posilovat, a ano, pokud to bude nezbytné, tak i vyžadovat, bude Nový Damašek prosperovat před zraky Páně, stane se místem spokojenosti a rozvíjejícího se obchodu.

Mimo kapitálu a představitosti si s sebou přivedl i obchodního partnera, tři syny a novou manželku.

Čtyřicet let byl otcem Nového Damašku. Viděl, jak se z něj stává ten nejdůležitější obchodní bod mezi Filadelfií a Wilkes-Barre, s pěti hostinci, dvěma obchody se smíšeným zbožím, třemi koželužnami, šesti mlýny, dvěma pilami a tou nejlepší presbyteriánskou modlitebnou v této části státu. Řeka byla zklamáním. Byla příliš prudká při tání a příliš mělká v období sucha, stačila pro splavování dřeva nebo sezónní dopravu, ale nemohla sloužit pro pravidelné obchodní plavby. Aby prosadil splavnění řeky, dal se generál Woolwine na politiku a zastupoval od té doby nepřetržitě svůj okres

v zákonodárném shromáždění. Nedožil se vzestupu železářského průmyslu. Tento div přenechal další generaci.

Jedním z neštěstí, které ho postihly na jeho stará kolena, byl problém s kamenným uhlím, jak se tehdy říkalo antracitu. Všechno uhlí v okolí Nového Damašku byl antracit. Komerčně se tehdy nedal využít lépe než břidlice. Nikdo nevěděl, jak ho spalovat. Palivem průmyslu bylo hnědé uhlí, které se snadno zapaluje; a dřevo, které bylo spalováno na otevřených ohništích. A jelikož antracit nehořel v těch samých pecích a ohništích jako hnědé uhlí a dříví, tak si většina lidí myslela, že nemůže hořet vůbec. Generál Woolwine věděl svoje. Kamkoliv šel, tak s sebou bral vzorky antracitu, i ve svých sedlových brašnách a prosil lidi, ať to zkusí. Ale předsudky byly tak silné, že se nedaly překonat jeho propagandou. Jenom čas a náhoda to nakonec dokázaly. Jednou dopravil velké množství antracitu do Filadelfie, rozhodnut, že ho zapálí v některé ze zdejších vysokých pecí. Výsledkem bylo hořké zklamání. Jiní před ním s tímtež bláznivým nápadem byli zatčeni za podvod, že prodávají černý kámen namísto uhlí a tento předsudek byl nepřekonatelný. Opustil svůj náklad ve Filadelfii; ten pak byl rozbit a rozptýlen na cestách jako štěrk. Později – příliš pozdě, než aby z toho mohl mít užitek – bylo tajemství spalování antracitu v pecích konečně objeveno. Jeden tvrdohlavý slévač strávil celý den marnými pokusy ho zapálit. Pak znechuceně odešel domů na večeři, a když se o hodinu později vrátil, tak našel úžasný oheň, - žhavější než jakýkoliv oheň z hnědé uhlí, který kdy viděl. Tajemství, mimo toho mít silný tah, bylo trpělivě čekat. O něco málo později už všichni lidé věděli, že se dá spalovat kamenné uhlí, jen když ho necháte na pokoji a budete trpělivě čekat. Tato prostá znalost, získaná metodou pokus-omyl, přinesla Pensylvánii větší bohatství než tisícovka zlatých dolů.

V posledních letech svého života ztratil generál Woolwine kvůli pokusům o využití kamenného uhlí podstatnou část svého jmění. V tomto smyslu se nechoval jako rozumný obchodník. Byl posedlý určitou ideou. A idea, že kamenné uhlí bude hořet, byla jeho obsesí, na které ztratil mnoho času a peněz. Praktičtější muž by nejprve

vynalezl ohniště vhodné pro toto palivo. Konzervativnější by prostě seděl na antracitovém lůžku a čekal, až to vynalezne někdo jiný. Přesto se nikdy nevzdal. Den před svou smrtí si poznamenal do deníku:

„Když obhlížím svůj život, tak musím říci, že pro mě byl plný krásy a naplnění. Využil jsem svoje síly k práci. Nic mě neoddělovalo od Pána. Kráčel jsem pln víry. Představoval jsem si civilizaci v divočině. Pak jsem jí mohl vidět růst na vlastní oči.“

To bylo vše, co řekl o Novém Damašku. Jiné vzpomínky vytěsnil.

„V roce 1774,“ napsal, „jsem si vzal zbožnou a citlivou ženu, která mi dala dva syny. V roce 1781 jsem se oženil se vznešenou a ctihodnou ženou, která mi dala třetího syna. V roce 1788 jsem se oženil s nádhernou a vášnivou ženou, kterou Bůh zachoval až do dnešních dnů. Dala mi mou dceru, Rebeku.“

Jeho dva synové od první ženy byli v té době již mrtví. To ve své závěti nezmínil. Třetímu synovi bylo v té době třicet sedm, nebyl ženatý a bylo nepravděpodobné, že přispěje k zachování rodu. Veškerá Woolwinova vitalita přešla do Rebeky, narozené z jeho svazku s poslední ženou. Rebeka si vzala proti jeho vůli Phinease Breakspeara, hostinského, a žila kvůli tomu dlouhou dobu odloučená od svého otce. Odpustil jí, až když se jí narodil jeho vnuk, Aaron Breakspeare.

Zakladatelovy záležitosti byly ponechány v nepořádku. Všichni byli překvapení, že jeho pozemky nejsou rozsáhlejší. Jeho partner měl mnoho nároků a účty byly vedeny velmi zmateně.

Vdova přežila generála jen o jeden rok. Třetí syn zemřel další rok. Celou usedlost poté zdědila Rebeka, která pohřbila svého hostinského. Spravovala ji pak pro zakladatelova vnuka Aarona.

Zde končí rodinná linie Woolwinových. Toto jméno z análů země mizí.

III

Nikde v análech země ani v oněch rodinných historických záznamech, vázaných v kůži a ilustrovaných rytinami, které zdobí knihovničky potomků, není žádná zmínka o partnerovi generála Woolwinea. Tím partnerem byl Christopher Gib, chladný a logicky uvažující obchodník, s širokou tváří, vpadlýma modrýma očima, dlouhou, tenkou linií úst a krátkým krkem. Lidé se ho instinktivně obávali. Naplňoval je hrůzou, úzkostí a pocitem zranitelnosti; přesto v praktických záležitostech, zvláště při náhlých krizích, se těšil jejich naprosté důvěře. Ti, kteří si stěžovali na jeho útlak, většinou byli slabí nebo udělali chybu. V každém sporu, který vedl, byl technicky, právně a možná i morálně v právu. V očích zákona byly jeho činy zcela v pořádku. Ale stejně urážely onen subtilní pocit v srdcích, vyšší než je cit pro správné a špatné, na nějž se lidské jednání odkazuje jako na nejvyššího soudce. Svá práva získal poctivě. Vyjednával tak, že nechal druhou stranu navrhnout podmínky. Pak řekl ano nebo ne a to bylo konečné. Handrkování se mu protivilo. Ale jakmile uzavřel dohodu, trval na jejím dodržení neúprosným a neosobním způsobem. Nikdo nemohl říct, že by byl nespravedlivý. Ale od toho, kdo nebyl nikdy nespravedlivým, nemůžete čekat velkorysost. Lidské bytosti nežadoní o spravedlnost; přijímají ji. Na Christopheru Gibovi nebylo nic, co by mu přineslo sympatie. Neměl žádné emocionální porozumění pro lidi a lidé neměli racionální porozumění pro něj. Jeho tragédie byla neviditelná. Bylo mu odepřeno to, co sám nedokázal dávat. Pohrdání všemi sentimentálními aspekty života bylo sebeobrannou reakcí jeho ega. S lidmi jednal jako s dětmi. Čím méně ho měli rádi, tím byl na ně kousavější.

Byl o deset let mladší než generál Woolwine a manipuloval starším mužem ve všech jejich společných podnicích tak, jako racionální povaha může manipulovat romantickou. Hádali se často – jeden tichým cynickým hlasem, druhý hlasitým a upřímným tónem. Jejich neshody byly soukromé. Navenek udržovali zdání nerozlučné jednoty. Co se týkalo idejí, tak byl starší zakladatel neoblomný a dělal si, co chtěl. V obchodních záležitostech se vždy podvolil. Jeden obchod zanedbával, druhý jím žil. Jak Woolwinovy statky upadaly, Gibovy se rozmnožovaly. Nebyla v tom žádná nespravedlnost. Bylo to nevyhnutelné. Generál svoje zisky utrácel, Gib je investoval do svých obchodů mimo partnerství. Na počátku si rozdělili naleziště uhlí a železné rudy v poměru jedna třetina ku dvěma třetinám podle množství kapitálu, který každý z nich investoval. Jedna třetina byla Gibovým podílem. Na konci byl poměr obrácený. Woolwine vlastnil jednu třetinu a Gib dvě třetiny. Vše proběhlo naprosto korektně a legálně.

Ve věku padesáti let se Gib oženil se Sárrou z rodiny Withů, kteří přišli z New Jersey a vybudovali první mlýn v Novém Damašku. Sára byla pečlivá a pracovitá žena, která si nedokázala odpočinout, dokud neměla splněny všechny povinnosti. Nikdy si se svým mužem neporozuměla. Nebylo to ani nutné.

Z jejich svazku vzešel syn, kterého pojmenovali Enoch, a který se narodil téhož dne, jako Aaron Breakspeare, vnuk zakladatele.

Christopher Gib žil ještě dalších patnáct let, byl stále bohatším a stále méně pochopeným. Pak si pro sebe nechal postavit hrobku, jejíž stěny byly tři stopy tlusté a zesílené železnými tyčemi a jedné noci o samotě zemřel.

IV

Aaron Breakspeare, vnuk zakladatele a Enoch, syn Christophera Giba, byli oba stejně staří. Měli zdědit sousedící usedlosti ve městě a díky rozhodnutí svých předků vyrůstali spolu. Nikdy se z nich nestali přátelé. Vždycky to byli rivalové, kteří svoji rivalitu nebyli schopni zakrýt nebo kontrolovat. Ale byli od sebe neoddělitelní. Nemohli jeden druhého nechat na pokoji. Enoch byl fyzicky silnější. Jeho cílem v jejich nejranějších hrách a soutěžení bylo přinutit Aarona říct „už dost“. A Aaron by raději umřel, než by to vyslovil. V jejich svárech Enoch těžil z výhody cílevědomé agresivity. On vytvořil příležitost. Instinktivně věděl, že způsob, jak triumfovat v souboji výdrže, je soustředit svou mysl nikoliv na vlastní nepohodlí, ale na agónii protivníka.

Aaronovou silou byla jeho hrdost a jeho duch. Nikdy se nevzdal, ať už to bolelo sebevíce a když byl poražen, tak si nestěžoval. Jednou si s Enochem zaklínili ruce tak, že na sebe navzájem působili velmi bolestivým pákovým efektem. Cílem hry bylo zajít tak daleko, jak jen to ten druhý dokázal vydržet, dokud neřekne dost. Hráli poctivě a Aaron šel domů se zlomenou rukou.

Nezměřitelné hodnoty života – obdiv, sympatie, rychlé navazování přátelství, porozumění – to vše patřilo Aaronovi jakoby právem. Byl z toho druhu lidí, kteří si dokáží získávat srdce druhých bez nějaké očividné příčiny. Muži i ženy ho měli rádi, aniž by věděli proč. Obyvatelé Nového Damašku o něm mluvili s náklonností a pochybnostmi; je příliš dobrým pro tenhle svět, říkali. Co tím mysleli, můžete jenom hádat.

Enoch předstíral pohrdání, ale tajně se užíral žárlivostí. Lidé se na něj dívali a říkali: „To je celý otec.“ Používal mnoho stejných výrazů tváře jako starý Christopher, zvláště ten, který byl velmi nepřírozeným a velmi znepokojujícím. Při vzteku nebo jakékoliv nepřátelské emoci vypadal, jako by se usmíval. Ale neusmíval se a ani tento výraz nebyl zamýšlen jako maska. Tento účinek byl náhodný a odpovídala za něj nějaká zvláštnost jeho obličejových svalů. Svou povahou byl mrzutější než otec, nebo byl možná více náchylný ke krutosti. V patnácti letech již byl obáván mezi svými vrstevníky.

Vývoj jeho charakteru pokračoval v nastoupeném směru. Jeho povahové rysy se jenom zvýraznily, když dospíval. Pokořit Aarona se stalo téměř jeho vášní. Našel zalíbení v dokazování jeho slabosti a limitů. Aaron si koupil rychlého koně. Enoch, který koně nesnášel, si koupil rychlejšího a uštval ho k smrti. Aaron si jednou troufl plavat v řece při povodni, což bylo považováno za šílený skutek. Enoch plaval se spoutanýma nohama.

Aaronovi tohle očividně nevadilo. Pokud měl podezření na závistivé motivy v Enochově chování, tak o tom nikdy nepromluvil. Naopak velkoryse tleskal jeho výkonům. Cokoliv se stalo, tak jejich vztah zůstal neporušen. Jeden vždycky šel tam, kde byl druhý. Jejich vrstevníci se tomu divili, ale starší, když se o tom doslechli, tak říkali, že to není o nic divnější než vztah, který měl generál Woolwine s Christopherem, a to až do své smrti, ačkoliv ho to stálo polovinu majetku.

Chodili do stejné školy ve Filadelfii. Enoch se učil tak tvrdě, aby ve všem překonal Aarona, což se mu podařilo s dvěma výjimkami – matematikou a popularitou mezi spolužáky. Velkou část svého volného času pak trávil sledováním železářských pecí. Ty ho fascinovaly. V krvi jeho rodiny kolovalo železo. Jeho dědeček a pradědeček byli kováři v Anglii. A jeho otec mu kladl na srdce jedno přikázání, totiž nikdy neprodat ani akr země, kde se nachází uhlí a železná ruda, protože jednoho dne z něj udělají tyto dosud nevyužité zdroje boháče. Tak začal tajně studovat metalurgii.

Přesto to byl Aaron, kdo Enochovi navrhl, že by měli spojit svoje síly a svoje zájmy v uhlí a železné rudě a založit v Novém Damašku železářský průmysl. Tato osudová věc se stala někdy mezi půlnocí a úsvitem po katastrofální dvojité oslavě jejich jednadvacátých narozenin s partou přátel v hospodě U rozcestníku.

Aaron byl v sentimentální náladě. Hryzalo ho svědomí kvůli Enochovi a tomu, co se stalo na oslavě. On sám za to nesl odpovědnost. Nejprve chtěl od svých přátel, když se doslechl, že připravují večírek, aby pozvali také Enocha; pak s velkými obtížemi přesvědčil Enocha, aby přišel. To muselo dopadnout špatně. Pouze Aaronova bezstarostná povaha si dokázala představit opak.

Archaický zvyk přežívá ve slavnostní večeři. Jejím základem je pění chvalozpěvů na hrdinu. Vyvolený subjekt se musí podrobit tomu, že bude představen v dokonalém světle, postaven na piedestal a zahrnut chválou, až se bude červenat.

Očividně dvě lidské bytosti nemohou být vystaveny této chvále naráz. Tím, že pozvali Enocha, kterého neměli rádi, považovali Aaronovi přátelé svou povinnost za splněnou a jelikož věděli, jak Enoch nesnáší, když je Aaron upřednostňován, tak o to větší chválu pěli na Aarona, až to bylo téměř groteskní. Jak víno teklo, tak byli stále odvázanější a nalézali větší potěšení v Enochově ponížení. Žádný přípitek nebyl vypit na jeho počest. Jeho jméno nebylo ani zmíněno. Bylo to kruté, ale nikoliv předem připravené. Neměl sem chodit. Aaron se při pohledu na něj začal stydět.

Enoch se zprvu jen nudil a poté dostal vztek, protože si začal myslet, že tato situace byla záměrně naaranžována k jeho ponížení. Nepodezíval Aarona, že by na tom měl vědomý podíl, ale vinil ho, že záměr svých přátel neprohlédl. Do této chvíle ho družné veselí skličovalo a znechucovalo. Nyní si ve svém srdci vytvořil úsudek, že jsou všichni hluboko pod jeho úrovní a tento úsudek mu vydržel až do konce života. To znamená, že jednou provždy přijal fakt, že ho lidé nemají rádi a obrátil ho proti nim.

Nebyl snad silnější než kterýkoliv z těch, kdo ho tu znevažovali? Jednoho po druhém podrobil testu. Nebyl zde jediný, koho by nedokázal porazit při jakékoliv zkoušce těla či mysli. Možná ho nenáviděli právě z tohoto důvodu. Na tom nezáleželo. Nevracel jim tento pocit. Nebyli pro něj dost důležití, aby v něm vyvolali nenávist. Vysloužili si jen jeho lhostejnost. Zůstal k nim lhostejný tak dlouho, dokud se mu klidili z cesty. Pokud by mu cestu zkřížili, tak by je bez emocí zlomil. Jeho mysl náhle byla chladná a jasná. Už se nestaral o to, jestli ho budou mít rádi nebo ne. Ale nesmí k němu zůstat lhostejní. Na to dohlédne. Měli by se ho obávat. To je ono. Bude raději obáván než milován.

Zaobírajíc se těmito sebezáchovnými myšlenkami, byl jako duchem nepřítomen, když v tom byl z obou stran pobídnut, aby se postavil a připojil se k opěvování hrdiny. Postavil se, ale místo toho, aby se připojil k ostatním, zabušil na stůl, čímž si zjednal pozornost. Všichni byli překvapeni a potichu na něj zírali.

„Pánové,“ řekl chladným střízlivým hlasem, „musím vás upozornit na jedno nešťastné opomenutí. Navrhují, abychom připili na předky Aarona Breakspeareho – na muže, bez kterého by nebyl ani Nový Damašek ani nikdo z nás zde přítomných a na ženu, bez jejíž pomoci by byl tento průkopník nadobro zapomenut. Měli bychom připít na vážené předky Aarona Breakspeareho – na Adama a Evu.“

Ozval se udivený smích a okamžitě zase umlknul. Gib pozdvihl svojí sklenici. Jeho výraz byl výsměšný. Splatil jim a zašel při tom jen tak daleko, aby se to nedalo považovat za urážku. Po několik chvil se nemohli rozhodnout, jestli mu to mají nějak vrátit nebo se s tím smířit. Poté promluvil Gearheart, který studoval právo a který se měl jednoho dne stát velkým právníkem.

„Pan Gib má pravdu,“ řekl. „Litujeme tohoto zanedbání. Napijme se na Adama a Evu.“

To učinili a večírek skončil. Všichni teď pocítili ke Gibovi respekt.

Aaron, který se tou dobou cítil již velmi bídě, mu nabídl, že se s ním projde. Přál si mluvit o tom, co se stalo. Co ale mohl říct, aby to zastřelo fakt Enochova ponížení? Neexistoval způsob, jak o tom promluvit taktně. Přesto to nedokázal nechat být.

„Omlouvám se,“ vyhrklo z něj.

„Za co?“ odvětil Enoch suše.

„Obávám se, že jsi se příliš nebavil. A já jsem tě do této situace dostal.“

„Vůbec ne,“ řekl Enoch. „Naopak, jsem ti zavázán za nejprínosnější večer mého života.“

Myslel to doopravdy. Emoce vzteku a ponížení, kterými tak hořce trpěl, se zdály být již vzdálené a bezvýznamné. Zbavil se již muk toho, že není oblíben. Fakt sám zůstal nezměněn, ale jemu už na tom nezáleželo. Celý jeho náhled na život se změnil. Poprvé mu nezáleželo na tom, jestli ho Aaron obdivuje nebo ne, nebo nakolik. A také poprvé k němu necítil žádnou zášť. Jeho lhostejnost pohltila vše a byl to sladký pocit.

Aaron nepochopil podstatu Enochovy mírnosti. Považoval jí za svého druhu jemnou velkorysost a cítil hluboké výčitky. Nevěřil by, že dokáže přejít zranění svojí pýchy tak velkoryse. Pocítil náhlou touhu nabídnout něco na znamení trvání svého přátelství. Tak se stalo, že v jednom studna přátelství vyschla a v druhém přetékala.

Nějaký čas kráčeli zamlklí. Na prvním rozcestí východně od města se jejich cesty rozcházely. Zde Christopher Gib vybudoval pochmurný kamenný dům, který byl stále Enochovým domovem. Woolwinova usedlost kde bydlel Aaron, bylo o něco výš. Enoch by se vydal svou cestou a nechal jako obvykle na Aaronovi, aby mu řekl dobrou noc. Aaron ho chytil za paži.

Stáli tam několik okamžiků a dívali se postupně na hvězdy, které patřili Bohu, poté na hory, které patřili jim a pak na město pod nimi, jehož silueta se rýsovala proti řece zalité měsíčním světlem. Dívali se na uskutečněný sen svých předků. Byla nádherná noc. Jejich

myšlenky se ubíraly stejnou cestou. Oba pohltil vágní pocit svobody a vědomí zodpovědnosti. Oba dva se toho dne stali vlastníky svých pozemků. Byl to Enoch, kdo promluvil.

„Co budeš dělat se svou částí?“ zeptal se.

Až do tohoto okamžiku Aaron nikdy vážně nepřemýšlel, co by měl se svým majetkem podniknout. Ale zvuk Enochova hlasu, kladoucí tuto otázku tak přímo, vzbudil jednu myšlenku, která vykryštovala v jeho mysli. Byla jasná a perspektivní, jako vize, a přestože byla náhlá, měl pocit, že jí vlastně znal celý život.

„Podívej Enochu,“ řekl. „Tady je Nový Damašek, ve kterém jsme vyrostli. Jak se koupe v měsíčním světle! Vypadá, jako by tu stál odjakživa a přece, když jsme se narodili, tak tu nebyl. A než zemřeme, tak tenhle výhled zmizí. Na jeho místě bude město, které vyroste z těchto hor – město vysokých pecí, město plné hluku a lomozu tavícího se kovu, dýmající až do nebe. Tvůj otec a můj dědeček si ho tak představovali. Sami to nedokázali uskutečnit, nebyla k tomu ještě vhodná doba. Nechali to na nás. Tady leží náš osud. Chopme se ho společně. Staňme se partnery a založme tu železářský průmysl.“

„Tohle jsem měl v úmyslu udělat,“ řekl Enoch. „Nikoliv partnerství. Na to jsem nepomyslel. Ale železářský průmysl – na ten jsem myslel celou tu dobu. Studoval jsem ho.“ Po pauze dodal: „Nevěděl jsem, že se tvoje myšlenky ubírají tímhle směrem. Nikdy jsi o tom nemluvil.“

„Ty jsi o tom také nikdy nemluvil,“ řekl Aaron. „Chtěl bys do toho jít sám?“

„Ten nápad s partnerstvím je pro mě nový,“ řekl Enoch.

„Nebylo by ale výhodné rozvíjet naše uhelné a rudné zábery společně? Jsou hned vedle sebe.“

„Ano,“ řekl Enoch, „to chápu.“

„Je to jenom novota toho nápadu, co tě trápí?“

„Samotného by mě tahle myšlenka nenapadla,“ řekl. „Jelikož vzešla od tebe, tak jí neodmítám. Jen si za ní nepřeji být odpovědný. Ty jsi nebyl stvořen pro obchod. Stejně jako tvůj otec a tvůj dědeček. Dařilo by se ti lépe jako právníkovi nebo politikovi. A přesto, jak říkáš, byla by to očividná výhoda, kdyby naše majetky byly využity společně. Promluvme si o tom tedy zítra, jestli chceš. Iniciativa vzešla s tvou strany, tak na to nezapomeň.“

„Dohodněme se teď na tom hlavním a detaily nechme na později,“ řekl Aaron. „Zkusím svoje štěstí v tomhle obchodě.“

Napřáhl ruku. Enoch jí pomalu vzal. Dlouho se na sebe dívali v měsíčním světle.

„Jsme dohodnuti?“

„Ano,“ odpověděl Enoch.

Pak si řekli dobrou noc.

Bez ohledu na Enochovy pochybnosti bylo partnerství Gib & Breakspeare velmi úspěšné. Bylo to částečně způsobeno využitím skvělé příležitosti, ale možná ještě více obratností, se kterou Enoch svěřil Aaronovi úkoly, které se hodily k jeho temperamentu. Oba vložili do podniku stejný díl kapitálu a spojili svá naleziště uhlí a rudy. Enoch byl dominantním partnerem díky svým znalostem a tvrdošijnosti. Prostudoval si železný obchod. Dohlížel na výrobu a zůstal v Novém Damašku. Aaron se ujal prodeje a všech vnějších kontaktů.

Otevřít doly bylo snadné. Téhle práci už v Pennsylvánii dobře rozuměli.

Postavit vysoké pece bylo něco docela jiného. Ve skutečnosti to bylo troufalé dobrodružství. Starší a moudřejší hlavy ho nechaly bláznivému zápalu mladých.

Až do této doby bylo železo produkováno v této zemi, stejně jako všude jinde ve světě, pomocí primitivních metod. Ruda byla ne hospodárně tavena v hrubých pecích na hnědé uhlí, které nebyly od středověku nijak zdokonaleny. Tento proces byl velmi starobylý. Byl známý už v Indii v době Alexandrových invazí. Jeho původ se ztrácí v době mýtů. Túbal-kain ¹, „učitel všech řemeslníků obrábějících mosaz a železo“, byl mistrem ve městě svého slavného předka Kaina, které bylo v zemi Nod.

Rozdíl mezi starým železářem v Himalájích, 1500 let před Kristem, s jeho malou hliněnou pecí, připomínající převrácený hrnec, povzbuzující oheň měchy – (měchy vyrobenými z kozí kůže,

kteřá byla stažena ze zvířete aniž by byla rozřiznuta břišně část, poté upevněna za díry po nohách, byla na ní přidělena dřevěná tryska v místě krku a vzduchová pumpa v místě ocasu) – a železářem na počátku 19. století, byl jenom v tom, že ten druhý stavěl svou pec z hrubých cihel a naučil se, jak nechat přírodu, aby foukala do jeho ohně.

Odměnou za jejich úsilí byl oběma nugget sálajícího železa, ta nejužitečnější nejedlá substance objevená člověkem. Je houževnatá, kujná, snadno se popouští, je tvárná při rozpálení do ruda, při rozpálení do běla teče a má ještě jednu zázračnou schopnost. Je magnetická. Přitahuje elektřinu z prostoru, lapá jí a doručuje jí bezbrannou do rukou člověka. Bez této substance, která se v čisté podobě vyskytuje jen ve formě meteoritů, by nemohl být blesk polapen a uvězněn v zemi.

Žhnoucí nugget v kovářské výhni, nazývaný hrouda, je v krystalickém stavu. Je pak přesunut a dále zpracováván kováním, vytahováním a válcováním, přičemž je doruda zahříván. Může být kován ručně na kovářské nebo pod bucharem, či válcován mezi válcovými lisami. Účinkem tohoto zacházení se krystaly prodlouží na tuhá vlákna.

Vysoká pec se neliší od kovářské výhně principem, ale troufalostí, metodou a velikostí. Kovářská výheň píchne přírodu špendlíkem a extrahuje z ranky několik kapek železa. Vysoká pec rozerve její bok a extrahuje železo planoucím proudem.

Vysoké pece existovaly již před tou Gibovou a Breakspearovou, v Anglii, Německu a Francii, ale bylo jich málo a pořád byly ve fázi technického zázraku. Jejich vybudování bylo velice nákladné, mnoho jich z neznámých důvodů selhalo a konzervativní starší železáři raději zůstávali u kovářských výhní, kterým rozuměli. A nikde ještě neměli vysoké pece, které by pravidelně spalovaly antracit, čili kamenné uhlí. Všichni doposud používali dřevo, dřevěné uhlí, hnědé uhlí a koks. Palivem v Novém Damašku měl být antracit.

Takže to byl v každém ohledu zbrklý experiment a v jednom ohledu zcela novátorský. Partneri si byli jistí teorií. Z vědeckého hlediska byla záležitost proveditelná. Přesto mohla v praxi selhat z mnoha důvodů, které nemohli předvídat. A selhání v železářských experimentech znamenalo často bankrot. Skoro nic z proinvestovaného kapitálu se nedalo zachránit a výdaje na stavbu byly enormní.

Schopnosti potřebné k postavení takové vysoké pece, jakou požadovali, byly tehdy drahé a daly se těžko nalézt. A když byl člověk s takovými schopnostmi nalezen, tak byl pesimistický, skeptický a zříkal se veškeré odpovědnosti za výsledek, protože to bylo něco, co nikdy před tím nedělal. Zkušení železáři, kteří měli obsluhovat tuto výrobu, o ní měli totiž pochmurné mínění.

Tito železáři sem museli být nalákáni z Anglie sliby a garancemi. Téměř všechny nové metody zpracování železa v té době měly svůj původ v Anglii a byly střeženy stejně žárlivě jako vojenská tajemství. Vzestup amerického průmyslu oproti evropské konkurenci byl značně zpomalen nedostatečnými znalostmi průmyslových výrobních postupů. Evropa se o ně nechtěla dělit, neboť jejich vlastnictví dávalo jejím výrobcům celosvětovou výhodu. Takže musely být získány kradmo. Mnoho jich bylo propašováno v hlavách anglických, skotských a velšských řemeslníků, kteří s pomocí úplatků obešli embargo na emigraci zkušených pracovníků a hledali svoje štěstí ve Spojených státech.

Zatímco Enoch pracoval neúnavně v Novém Damašku, převracel hory a připravoval cesty, po kterých se měly dopravovat jejich vápenec, ruda a uhlí, Aaron byl v zahraničí a hledal zkušené pracovníky, kteří by byli schopni přeměňovat tyto suroviny na železo.

Dva roky ode dne, kdy se dali do díla, zahájil svou činnost jejich první miniaturní vulkán.

To přesně vysoká pec je. Dutá cylindrická pec je kuželem hory, naplněným palivem, železnou rudou a tavidlem z vápence. Tato

masa je dole podpálena. Plyny vycházejí nahoře spolu s plamenem a kouřem, vertikální katarakt rozbitých vazeb, závratný, smyslný, hladový a volný. Zvláštní okolnosti je uvolnily ze studené inertní masy, v níž odpočívaly celé věky. Struska a hrubá materie odtékají spodem jako láva. Tekuté železo padá jako déšť do srdce na spodu pece a stéká po písku do žhnoucího jezírka. Po okrajích tohoto jezírka je řada prohlubní. Železo odtéká z jezírka do těchto prohlubní. Vysávají ho do sucha. Železáři říkají tomuto jezírku „prasnice“ (sow). Formy, které se objevují v prohlubních, jež vycucaly prasnici, se nazývají „selata“ (pigs). Produktem je „prasečí“ surové železo (angl. pig iron) – hrouda kovu o velikosti stehna dospělého muže.

Poté, co byl na spodku rozdělán oheň, nezbylo nic na práci, než čekat několik hodin. V této době si oba partneři zašli na oběd do Enochova domu. Jedli potichu. Aaron se několikrát neúspěšně pokusil rozprout konverzaci. Myšlenkově teď byli daleko od sebe. Jeden přemýšlel o detailech, o chybách, kterým se dalo předejít, o chybách, kterým se musí v dalším počínání vyhnout; druhý pojímal tuto událost v její dramatické celistvosti. Enoch se nemohl dočkat, až bude zpátky u pece.

V místě, odkud byla vysoká pec vidět v celé své kráse, se Aaron zastavil a chytil ho za ruku.

„Podívej se na ní, příteli. Máme na to dost času.“

Už tehdy byla vysoká pec tím, čím je dodnes – jednou z nejtroufalejších urážek, které se člověk dopustil na přírodě. Nalákal do ní živelné síly a dal jim směšné přezdívky. Ačkoliv je nemůže zkrotit, může je ovládat skrze znalost jejich slabin. Naučil se znát jejich neměnné zvyklosti. Všemocnému mistrovi ukradl tajemství tohoto procesu. V měřítku odpovídající své vlastní síle reprodukoval ve vysoké peci podmínky, za nichž se rodila země a extrahuje z jejich víru hroudu železa.

V odrazu majestátnosti tohoto efektu, který vykouznil, se člověk sám jeví absurdně maličký. Když se na něj podíváte, není ani

impozantní ani vznešený. Možná, že kdyby někdo sledoval stvoření stejným způsobem, tak takový hrůzostrašný efekt by byl ještě úžasnější než sám Stvořitel. Ve svých starých šatech, nedočkavý, roztržitý či naopak soustředěný na výsledek, by byl pravděpodobně pro oko velkým zklamáním.

Z místa, na kterém stáli, mohli vidět dělníky míhající se kolem srdce pece – maličké skřítkovské figurky, groteskně nevýznamné, pohrdlivě manipulující s živly intenzivně zuřícími uvnitř pece. Okolní svahy byly plné lidí a na jejich tvářích se zrcadlila mdlá, děsivá záře a vzduchem se šířily zlověstné vibrace.

„Příznej Enochu,“ řekl, „že tě z toho taky mrazí v zádech.“

„Chci se jít podívat blíž,“ odvětil Enoch.

Zůstali u pece celý zbytek noci a odnesli si první hroudu chladnoucího surového železa.

„Je to dobré,“ prohlásil Enoch.

Bylo to surové železo té nejlepší kvality. Poptávka po něm byla okamžitá a výnosná. Byly stavěny další vysoké pece, jedna po druhé, dokud jich nestálo osm. Surové železo bylo nějakou dobu jejich jediným produktem. Továrna na jeho tažení a válcování byla přistavěna až později.

Během pěti let se populace Nového Damašku ztrojnásobila. Doly, vysoké pece a později železárna – první v zemi vybavená válcovací stolicí – daly práci tisícům dělníků. Jejich potřeby pak přitáhly další obchod. Město se rozšiřovalo a přestavovalo. Enoch se pustil do vlastních podniků, postavil domy pro dělníky a otevřel pro ně velký firemní obchod.

Byl zde ještě další důvod, proč bylo partnerství k překvapení všech natolik úspěšné, když šlo o vztah mezi tak protikladnými charaktery.

Aaron byl velmi populární. Veškerý společenský život Nového Damašku se točil okolo něho. Woolwinovo sídlo, kde žil, bylo místem zábavy a veselí. Jeho pohostinnost byla vyhlášená.

Přicházeli hosté z Pittsburghu, Filadelfie a dokonce až z New Yorku, aby navštívili jeho večírky.

Enoch stále žil skromně ve svém starém, chmurném domě pod ním. Tento kontrast byl nepřehlédnutelný a mohl by být i bolestivý, kdyby si to Enoch neuměl bohatě vynahrádít. V rámci partnerství i mimo něj jeho moc neustále vzrůstala. Nikdo nebyl na pochybách, kdo má konečnou autoritu v obchodních záležitostech. Když si chtěli vypůjčit kapitál na stavbu železárny, tak to bylo Enochovo slovo, co přesvědčilo věřitele. Vydával zvuk, kterému rozuměli – skřípavý tvrdý horizontální zvuk, který Aaron naprosto postrádal. Instinkt, který dával Aaronovi přednost v přátelství a instinkt, který preferoval Enocha v obchodních záležitostech, mohl existovat, a také existoval, v těch samých lidech. Aaron byl upřednostňován, když šlo o rozmařilosti. Enocha se lidé báli a věřili mu. To udržovalo rovnováhu.

VI

Poté, co zaslechl, že Novému Damašku je souzeno stát se hlavním městem amerického železářského průmyslu, objevil se tu Bruno Mitchell, kapitalista, s úmyslem otevřít zde banku, pokud se pověsti o městě ukáží býti pravdivými. Měl svoje zkušenosti z Nové Anglie, kde bylo umění bankovníctví již velmi rozvinuté. Věřil ovšem v železnou hvězdu a ta ho přivedla sem. Na první pohled byl mužem aktivním, tvrdým a hrabivým, přesto na něm bylo něco zvláštního, co nutilo ostatní lidi přehodnocovat své mínění o něm. Jako by jeho kůže byla pro něj příliš velká, ale místo aby na něm volně visela, jak to nadměrná kůže často dělá, tak se svrašťovala, což mu dodávalo předčasně stařecký vzhled. Jeho tvář měla žertovný výraz. Jeho oči byly modré a neklidné.

Enoch Gib na něj udělal hluboký dojem. Okamžitě si navzájem porozuměli.

Přesvědčen tím, co viděl, že Nový Damašek je oním správným místem, se sem Mitchell přestěhoval s veškerým svým majetkem, černošským služebnictvem a dcerou Esther. Stal se důležitou součástí komunity. Dodal jí prestiž jednoho z prvních bankéřů na západ od Filadelfie. Gibovi a Breakspearovi byl velmi nápomocen. Nejen, že se staral o jejich účty a dovedl převádět platby na vzdálená místa způsobem, který se jim zdál nový a zázračný; poskytl jim také podstatné množství úvěrů. Velice si přál stát se společníkem se stálou investicí v jejich podniku a Enoch k tomu byl svolný. Aaron měl námitky, na což měl právo, a ačkoliv byli Enoch i Mitchell zklamaní, nedošlo kvůli tomu k žádným otevřeným nesvárům.

Esther Mitchellové bylo dvacet čtyři. Od smrti matky před pěti lety žila se svým otcem, který bral jako danou věc, že se bude starat o jeho domácnost, dokud se nevdá. O vdavkách ovšem spolu nikdy nemluvili. Jednou za čas si Bruno pomyslel: „Rád bych věděl, jestli už Esther vůbec měla nějakého mládence?“, a pak to zase pustil z hlavy. Chovali se k sobě jako manželé, co žijí každý ve své ulitě.

Když se po smrti jeho manželky k němu dcera vrátila z klášterní školy, tak jí stěží poznal. A i po pěti letech pro něj stále byla stejným cizincem jako v den, kdy se zhostila úkolů, co před ní vykonávala její matka. Nikdy nebyl schopen proniknout její rezervovaností. Když se o to poprvé snažil, tak trpěl pocitem viny a raději toho zanechal. Ona pozorovala svět doširoka otevřenýma očima, které nikdy neprozradily, na co myslí. Někdy se v nich objevil utrápený výraz, jako stín mraku na povrchu klidného modrého jezera. Mluvili spolu velmi málo. Bruno neměl ani tušení, co dělá Esther ve svém volném čase a nikdy se jí na to nezeptal.

Jako hospodyně neměla chybu. Jako ženský pobočník postaršího, sobeckého muže měla veškeré výhody a žádnou z nevýhod dokonalé manželky; mimoto byla mladá a tedy potěchou pro oko. Jako lidská bytost byla hádankou. V tomto ohledu z ní znal sotva více než její jméno. Hrad jejího ducha byl neviditelný a nevedla k němu žádná přímá cesta. Vnější znamení byla zavádějící.

Oba partneři byli častými návštěvníky v Mitchellově domácnosti. Atmosféra byla společenská. Tématem rozhovorů byl obchod. Zřídka mluvili o něčem jiném. Obchod má ovšem mnoho tváří. Nebyly to pouze jejich vlastní záležitosti, které probírali. Mluvili o budoucnosti železa, nových metalurgických procesech, politice, hlouposti Kongresu a celních tarifech.

Nevraživost mezi politikou a obchodem má své hluboké kořeny. Ekonomické pravdy, jasnější než den pro kapitány průmyslu, bývají pro Kongres nepochopitelnými obskurnostmi. Politici neviděli, že bez vysokého ochrannářského tarifu bude americký železářský průmysl vydán na milost zahraniční konkurenci. Enoch vždy tuto

debatu zakončoval slovy, která se stala sloganem mezi železáři oné generace. Ta slova byla: „Válku nebo tarif.“

Dnes to může znít poněkud záhadně, ale tehdy to bylo všem jasné. Každý věděl, nebo si to ještě pamatoval, že před válkou o nezávislost neexistovala v Americe žádná výroba železa. Mateřská země jí zakazovala. To, co chtěla od amerických kolonistů, byly suroviny, které měly být zpracovávány v jejích vlastních dílnách a jejími vlastními vyškolenými řemeslníky, jelikož kdyby si kolonisté vyráběli železné nářadí sami, tak by anglický export do Nového světa utrpěl. Zákon Britské koruny nařizoval, že „žádná železárna nebo stroj na řezání či válcování železa, žádná výroba plechu s pákovým bucharem a žádná pec na výrobu oceli“ nesmí být postavena „v jakékoliv z kolonií Jeho Veličenstva v Americe.“ Ilegální železářny byly vyhledávány a bořeny.

Takže kolonisté, kteří nesměli vyrábět svoje vlastní železo, museli prodávat své suroviny do Anglie a nakupovat od britských obchodníků hotové výrobky. Válka odřízla kolonie od těchto výrobců. Tak z nezbytnosti vznikl jejich vlastní železářský průmysl. Po válce začali prodávat Britové svoje výrobky do Ameriky za ceny, kterým většina nově postavených železáren, které za války měly žně, nebyla schopna konkurovat. Odtud pocházelo volání většiny železářů po tom, aby byl dovoz britského železa zakázán, nebo alespoň penalizován vysokým tarifem. To byla zásadní historická zkušenost amerického železářského průmyslu, že jeho prosperita je spojená s válkou a tarifem. Jejich následky byly tytéž. Válka přinášela to samé jako vysoký tarif – udržovala zahraniční zboží mimo americký trh a prudce zvýšila odbyt domácích železáren.

„A nikdo nechceme válku,“ dodával Enoch.

Aaron se na věci dokázal podívat ze širší perspektivy a na rozdíl od Enocha neměl před očima jen zájmy železářů. Poukazoval na to, co dokázali oni sami bez pomoci tarifů. A také argumentoval tím, jaký dopad by mělo dražší železo na ostatní výrobu a především na farmáře na jihu a na západě.

„Nad anglickou konkurencí můžeme vyhrát, když budeme lepší, odvážnější a inovativnější. Máme pro to všechny předpoklady a nemusíme se v Kongresu ničeho doprošovat.“ Tak zakončoval debatu Aaron.

Dalším tématem, které donekonečna probírali, byly železnice. Právě se dostávaly do stádia prakticky uskutečnitelné vize. Jaké jsou jejich budoucí možnosti? Budou jen doplňkem dopravy po vodních tocích a kanálech, nebo jí zcela zastíní? Enoch si nedokázal představit, že by železnice jednou mohla zaujmout místo říční dopravy. Aaron si myslel, že k tomu dojde a v této otázce měl Mitchellovu podporu. Enoch se z tohoto důvodu ještě více zatvrdil ve svém mínění.

Jednoho dne Aaron porušil všechny ustálené zvyklosti této jejich soukromé obchodní komory a náhle se obrátil k Esther:

„A co si o tom myslíte Vy, slečno?“

Už jí nějaký čas pozoroval. Při všech jejich opakujících se večerních seancích se zdála být vždy pozornou posluchačkou, soustředící se na toho, kdo zrovna mluvil, ale nikdy nepromluvila ani slovo. Chtěl vědět, jestli jim skutečně naslouchá nebo je jen pozoruje. Jak její otec, tak Enoch byli překvapeni tím, že se na ní někdo obrátil s takovou otázkou. Ona ale zaskočena nebyla.

„Jenom by mě zajímalo, co z toho by učinilo svět šťastnějším místem,“ řekla.

Ve způsobu, jakým to řekla, byla cítit určitá nedůvěra, která se nevztahovala ani k říční ani k železniční dopravě, ale k něčemu, co pro ni představovaly tyto diskuse jako takové. Účinek byl podivný. Všichni tři muži se cítili vyrušeni ve svém pocitu vlastní důležitosti. Zaútočili na ní mírně pohrdlivým způsobem, jako když učitel vysvětluje triviální látku nechápavému žákovi. Útok vedl Enoch. Jak typicky ženské myšlení! Co s tím má štěstí co dělat? Otázka je přece ekonomická. Co se ukáže být efektivnějším způsobem dopravy? Ale stejně – a to bylo Enochovo tvrzení – stejně, není snad očividné, že to, co přinese světu více bohatství, také zvětší sumu lidského štěstí?

„Opravdu?“ řekla Esther.

Už z ní více nedostali. Odmítla se s nimi dohadovat a usmívala se na ně jakoby z velké dálky. Její úsměv byl neproniknutelný.

Od té doby se Aaron několikrát pokusil zapojit jí do jejich konverzace, ať už to bylo u večeře nebo v obývací místnosti, kde seděla stranou se svým šitím, ale bez úspěchu. Vždy se na něj jen podívala se ztrápeným výrazem a pomalu potřásla hlavou. To vzal jako nesouhlas a pak jí ignoroval stejně jako druzí a jen tu a tam jí potajmu sledoval. Když ho při tom nachytala, vrátila jeho pohled se vzdálenou, neosobní zvědavostí, dokud se neodvrátil jako první.

Vztah partnerů k Mitchellově domácnosti se pomalu začal měnit. Aaronovy návštěvy zůstaly přibližně stejně časté, ale Enochovy se stávaly čím dál častější a pravidelnější. Byla to jediná domácnost v Novém Damašku, kde se cítil spokojen a patřičně oceňován. Zřídka chodil na návštěvu někam jinam. Ženy si mezi sebou brzy začaly povídat o tom, co ho přitahuje. Začalo krystalizovat určité očekávání. Enoch si ho byl vědom, aniž by tušil, jak se to dozvěděl. Mitchell ho obratně povzbuzoval. Od doby, kdy byla odmítnuta jeho nabídka kapitálové investice do podniku Gib a Breakspeare, začal se zabývat myšlenkou na manželství své dcery s jedním z partnerů. Dal by přednost Enochovi, protože vytušil, že tak by byl jeho vůz daleko jistěji vyneseno k železné hvězdě než s Aaronem. S Esther mluvil o obou dvou v neutrálním tónu a jako by jí sděloval své důvěrné momentální dojmy. Podle toho, jak rozuměl ženám, tak si myslel, že jejich mysl funguje v těchto záležitostech opačným způsobem. Pomlouvání Aarona by mohlo zapůsobit proti jeho cílům, takže to nikdy nedělal. Nicméně Enoch vycházel z každého jeho srovnání jako lepší osoba. Esther pozorně naslouchala a neříkala nic.

„Už si někdy přemýšlela o vdavkách?“ zeptal se jí jednoho dne přímo. „Někdy si říkám, že bys měla na čase.“

„Máš snad pro mě někoho vybraného?“ V jejím hlasu byl určitý těžko zachytitelný podtón, který mohl znamenat pochybnosti nebo ironii, a který znal a nenáviděl. Cítil se kvůli němu nesvůj.

„Popravdě řečeno mám,“ odpověděl. „Tedy chtěl jsem říci, že jsem doufal, že by tě mohl v tomto ohledu zaujmout Enoch Gib. Víš, jaké mám o něm mínění. Bude z něj velký muž v této zemi, jestli se nestane nic mimořádného.“

„Udělaloby ti to velkou radost?“ zeptala se. Opět tu byl ten podtón.

„O mojí radost tady nejde,“ řekl. „Jde tu o tvoji budoucnost. Byli byste skvělým párem a pro mě by bylo velmi uklidňující mít jistotu, že budeš dobře zaopatřená.“

Bylo to při večeři, a jak mluvil se sklopenýma očima, sledoval, že jeho stín na ubruse se stále prodlužuje a jeho neklid vzrůstal. Cítil, že ho celou dobu pozoruje se svým neproniknutelným výrazem.

„Ach tak,“ řekla po chvíli ticha.

Zdvihl hlavu a kradmo se na ní podíval. Ona se na něj dívala uvolněně. V jejím výrazu byla stopa mnohoznačného pobaveného úsměvu. Začervenal se a zdvihl se od stolu.

Očekávání se zvýšilo. Pod tlakem očekávání bývá uzavřeno více manželství, než si Nebesa dovedou představit. Společnost v Novém Damašku byla plná napjatého očekávání.

Enoch se vyslovil, jak na to Esther již byla připravena, s pocitem jistoty, že bude vyslyšen. Vzala si nějakou dobu na rozmyšlenou a pak řekla ano.

Aaron byl jedinou osobou v Novém Damašku, která o ničem neměla ani tušení. Byl naprosto překvapen. Proč? Nebyl to nepravděpodobný svazek. A přesto se mu zdál podivný a nepřírozený.

V den, kdy se o tom doslechl, byl na večeři u Mitchellových. Enoch byl přítomen. Mitchel mu oznámil novinu o zasnoubení Enocha a Esther jako by mluvil k velké společnosti přátel. V Aaronově gratulaci zazněl falešný podtón. Uvědomil si to a stejně tak si to uvědomila i Esther. Snažil se ho zakrýt, ale jenom ho tím

zhoršil. Enoch s Mitchellem, ponoření do svého sebeuspokojení, si toho ovšem nevšimli.

Esther Aarona nepřestávala pozorovat. V jejích očích se objevil utrápený výraz. Nedovedl si ho správně vyložit. Dlouhou dobu si myslel, že ho nemá ráda. Několikrát za večer k němu byla úsečná a odměřená. To se před tím nestalo.

Jeho návštěvy v Mitchellově domě od té doby byly formálnější a méně časté. Enochovo nadřazené chování se ho nemile dotýkalo. A chování Esther jej mátlo. Někdy k němu byla přátelštější, než očekával a jindy zase tak záměrně lhostejná, že si myslel, že se mu chce vyhnout.

Právě tehdy v této záležitosti začal působit osud. Různými shodami okolností, kterými nemůžeme porozumět, a které ani nemusely být pouhými shodami okolností, se začali potkávat mimo domov. Jak se zdálo, tato setkání se odehrávala čistě náhodně a na nečekaných místech – jednou to bylo na ulici, jindy večer v davu při divadelním vystoupení pod širým nebem, o které ani jeden z nich neměl zájem, pak ve Filadelfii, kde byl na obchodním jednání a ona tam byla se svojí služebnou nakupovat, a nakonec na pěšině vedoucí lesem k Throne Rock, přírodnímu skalnímu útvaru na vrcholu hory, odkud byl nádherný výhled do údolí.

Bylo nedělní odpoledne na začátku května. On stoupal nahoru a ona právě scházela dolů. Nejprve se tvářil překvapeně, pak rozpačitě a poté se mu vrátila až absurdní sebedůvěra. Ona měla na hlavě široký klobouk, jehož okraje byly na obou stranách staženy dolů a uvázány pod bradou. Byla zadýchaná a unavená. Její šaty byly natržené. Všimnul si toho.

„To mám od tohohle,“ řekla, když zachytila jeho pohled. Zdvihla před něj kytici z květů dřínu s gestem, aby si přivoněl. To učinil a pak už nevěděl, o čem by mluvil. Tak beze slova stáli a dívali se na sebe, dokud se neotočila k odchodu. Nechal jí jít a pokračoval v cestě nahoru. Ale po několika krocích se ohlédl. Ona se zastavila a posadila se na kmen spadlého stromu. Vrátil se k ní.

„Rád bych uspořádal rozlučkový večírek,“ řekl. „Přišla byste?“

„Rozlučkový večírek?“

„Měli by pro to vymyslet lepší název,“ řekl. „Vždycky jsem Vás chtěl pohostit u sebe v usedlosti. Přijdete?“

„Ano,“ řekla.

A zase si neměli co říci. Vstala a on jí doprovázel zpátky do města.

„Snad to Enochovi nebude vadit,“ řekl.

„Proč by mu to mělo vadit?“ zeptala se.

„Třeba nebude,“ řekl Aaron.

Tato myšlenka, jestli to Enochovi bude vadit, vyvolala u obou živé a rozdílné představy a tak mlčky došli až tam, kde se jejich cesty přirozeně rozcházely. Otočila se k němu a stáhla svojí ruku. Bylo to gesto rozloučení. Uklonil hlavu a odešel.

Večírek se konal dva týdny před stanoveným dnem svatby. Byl připravován možná až příliš pečlivě. Byly zde všechny prvky úspěchu, které se daly naplánovat dopředu. Aaron ze sebe vydal to nejlepší, ale nikdo se nebavil. Esther byla viditelně skleslá. Enoch byl zamračený. Hosté se je snažili povzbuzovat k zábavě, dokud nebylo jasné, že je to beznadějně a tak je nechali být. Zkrátka se nedovedli veselit.

Aaron jakožto hostitel měl zvláštní privilegia vůči svému čestnému hostu a tak je využíval. Enoch se mračil čím dál více. Lidé si to vysvětlovali různě. Jedni si mysleli, že je to přirozená stránka jeho povahy a byli plni lítosti vůči Esther. Druzí si začali říkat, že to vypadá, jako by žárlil.

Po tanci se Esther s Aaronem procházeli po terase.

„Odpusťte mi,“ řekla. „Kazím Vám večírek.“

„Ne,“ odpověděl. „Je to moje chyba. Já jsem tušil, že se nebudete bavit. Přesto jsem Vás musel pozvat. Pro mě je to večírek na

rozloučenou.“

„Co tím myslíte?“

„Po Vaší svatbě se dlouhou dobu neuvidíme. Čekám s odjezdem jenom kvůli Enochovi. Jedu do Evropy. Na rok, možná déle.“

„Za obchodem?“

„A-no,“ odpověděl pomalu.

Několik dalších minut šli mlčky.

„Co máte v plánu Vy?“ zeptal se.

„Nemám žádné plány,“ odpověděla.

Zastavila se. Všiml si, že její pohled je upřen na temný Enochův dům dole. Záře z vysokých pecí v údolí ho přízračně osvětlovala a dodávala mu zlověstné vzezření. Okna, která byla malá a nebyla zakryta okenicemi, se podobala krutým strašidelným očím podivného silného zvířete.

„Budete tam bydlet?“ zeptal se.

„Ano,“ řekla a věnovala mu chmurný a vyděšený pohled, jako by jí něčím nemile překvapil. Poté dodala: „Enoch mě tam včera provedl. Pokoj kde se narodil – ten bude můj. Místnost, kde zemřel jeho otec, je přesně ve stavu, v jakém byla tehdy. Myslí si, že by se tam nemělo nic měnit.“

Zachvěla se. Zeptal se jí, jestli jí není chladno. Nebylo, ale za dalším rohem se otočila a vrátili se dovnitř.

Enoch měl o manželství pevnou představu. Vezmete svou ženu z kostela do příbytku svých předků a tím se společně stanete před Bohem zodpovědným za její minulost, přítomnost, budoucnost a tudíž i za její tělo, mysl, její vztahy se sousedy, za vše mimo odděleného ohně její osobnosti. Ten je ovšem nicotný. Dům je váš, tudíž ona musí akceptovat vaše pravidla. Byl váš, než přišla a tak si na něj musí zvyknout, stejně jako si musí zvyknout na vás. A proč ne? Kdyby se oženil Aaron, nepřivedl by snad svou ženu do Woolvinovy usedlosti takové, jaká byla? Nuže Aaronovi co jest

Aaronovo a Enochovi co jest Enochovo, a která žena si je vezme, dostane to, co mají.

Enoch jel domů s Esther v kočáru jejího otce. Mitchell odjel domů již dříve a poslal kočár zpátky. Když jeli kolem Enochova domu, tak položil osudnou otázku:

„O čem jste spolu s Aaronem hovořili?“

„O ničem,“ odpověděla.

To byla v celku pravda. Jenom s velkými obtížemi vždy hledali něco, co by si navzájem řekli. Nikdy se nedostali k žádné intimnější konverzaci, při níž by otevřeli své nitro. Na obou stranách byla značná zdrženlivost a rozpaky. Ale Enoch nedokázal uvěřit tomu, že by Aaron byl za nějakých okolností stejně zamlklý jako on sám. Nebo možná instinktivně poznal, že ačkoliv je možná to, co Esther říká pravdou, tak se v této pravdě ukrývá hlubší význam?

Po její odpovědi v něm začal kypět vztek. Neovladatelný pocit, který neustále narůstal. Bylo to, jako by ho uštknula zmije. Nedokázal ho uchopit, protože nevěděl, o co jde. Nedokázal mu uniknout. Bolest to byla hrozná.

Esther nevěděla nic o jeho násilných emocích. Nedokázala v něm číst o nic lépe, než dokázal on v ní. Vyměňovat si myšlenky beze slov bylo mezi nimi nemožné.

Enoch strávil tři dny, aniž by Esther viděl s nadějí, že si pro něj pošle. Čtvrtého dne zašel na večeri a ona se k němu chovala jako by se nic nestalo. To jen přililo olej do ohně. Pak si dráždil svoji ránu heroickými pokusy jí zakrýt. Tato metoda může fungovat jen tehdy, pokud žena o ráně ví a stará se a miluje chlapce ve svém muži. Esther se nestarala. Neobjevila jeho zranění. Jeho posledním útočištěm bylo ulevit si jejím zraňováním. Enoch se začal chovat jako tyran. Mluvil kategoricky a svévolně o zákonech Gibů; o tom, jak se její život musí přizpůsobit tomu jeho; mluvil o trestech, pokutách a následcích a o pradávnmém právním principu, že neznalost ustanovení není omluvou, pokud byla ustanovení patřičně dána na vědomost. Poslouchala ho s doširoka otevřenýma očima.

Věřil, že jí naplňuje obdiv k přísným pravidlům, v nichž byl vychován a tak slepě směřoval ke svému osudu.

Takto bylo jeho zranění pomstěno, ale nikoliv zahojeno.

V předvečer jejich svatebního dne při večeři bylo zmíněno Aaronovo jméno. To zafungovalo jako spouštěč dalších dramatických událostí. Před tím, než k tomu došlo, Enoch začínal hledět na Esther s citem, který byl pro něho nový a velice rozrušující. Nevěděl, co si s ním počít. Náhle byl pohlcen velikou touhou, divokou a pustošivou. Vynořila se z hlubiny jeho srdce. Chtěl vědět, jestli si Esther a její otec uvědomili toto jeho jedinečné a dramatické vzplanutí. Impuls promluvit, vykřiknout nahlas slova s fantastickým smyslem, vstát a dotknout se jí, se stal téměř neovládnutelným – téměř. Poprvé a zcela náhle ho napadlo, že se jí nikdy nepokusil doopravdy poznat. Na tuto možnost ani nepomyslel. Ale udělá to. Začnou znovu a tak se s ní seznámí.

V tom okamžiku jí miloval.

A bylo to tehdy – právě tehdy – kdy uslyšel Aaronovo jméno. Nedokázal by říct, který z nich ho vyslovil. Vnímал pouze jeho zvuk. Najednou se v jeho nitru vzedmul černý a štiplavý pocit odporu a narážel na stěny jeho hrudi. Živě si ve své mysli promítl všechny situace, kdy viděl Esther a Aarona pohromadě.

Byl schopný kontrolovat svůj cit lásky, ale svůj vztek již ovládnout nedovedl.

K Estheřině a Mitchellově údivu začal bez jakékoliv očividné provokace trousit proti Aaronovi urážky extrémního a neodvolatelného charakteru. Jeho způsoby byly v rozporu s jeho násilnými pocity. Vypadal, že se dokonale ovládá, člověk by dokonce řekl, že je odměřený; přestože byl pod tlakem emocionálního rozrušení. V žádném bodě svého proslovu neztratil nit. Dalo by se říci, že pouze upřímně nahlas uvažuje. Na jeho tváři byl Gibovský výraz, který v Mitchellově domácnosti ještě nikdy neviděli – ústa stažená tak, že by si to člověk mohl splést s úsměvem. Z toho, co Esther s Mitchellem viděli, jim toto představení muselo připadat

jako záměrné a předem připravené. Zašlo velmi daleko, než konečně pochopili, že z Giba mluví vášně. Ale toto pochopení je nikterak neupokojilo. Neučinili žádný pokus ho zastavit. Mluvil o věcech, které jsou ve slušné společnosti nevyslovitelné a o svých soukromých záměrech a vše zakončil prohlášením, že Aaron nikdy v jeho domě nesmí být přijat jako host.

„V tom musíme mít jasno,“ řekl směrem k Esther. Pak se zvedl od stolu a bez pozdravu odešel.

Mitchell byl šokován. Pomalu se podíval na Esther. Její tvář byla dokonalou maskou.

„Víš, co to mělo znamenat?“ zeptal se.

„Ano,“ řekla.

„Co?“

„To je jediný způsob, jakým pan Gib dokáže složit tvoji dceři kompliment,“ odpověděla.

A nyní Bruno Mitchell utrpěl další šok. Poprvé v životě se Esther zvedla od stolu jako první a nechala ho tam sedět.

Odešla do svého pokoje, poslala svoji služebnou spát a strnule se posadila do křesla, zatímco její emoce okolo ní bouřily. Byly to její emoce. To věděla. Akorát, že byly mimo ní. Tak tomu bylo vždy. Ještě před tím, než tomu dokázala porozumět, jí její matka říkala: „Nedávej průchod svým citům, jinak tě pohltní. Hlídej je. Pokud na ně dokážeš dohlédnout, tak ti nemohou ublížit.“ Tak je pečlivě hlídala. Aby to mohla udělat, musela je odložit mimo sebe. Viděla je tak růst, měnit se a stoupat, dokud jí neobklopily a pak jediným způsobem jak se před nimi uchránit bylo uvést je do toho vířivého pohybu, který jí je udržel od těla. Ale bylo stále obtížnější je udržet vířit a neodvažovala se přestat, protože kdyby to udělala, tak by jí pohltily.

Bylo to úžasné a fascinující divadlo, jako maelstrom bývá, a vyskytly se při něm okamžiky, kdy touha podlehnout citovým impulsům byla takřka neodolatelná. Přemýšlela o tom jako o

ekvivalentu sebevraždy. A tajně již delší dobu předpokládala, že k tomu nakonec dojde. Nyní byla vyděšená a rozrušená předtuchou, že je k tomu tak blízko. Nikdy tento vír nebyl tak šílený, tak euforický, téměř nezvládnutelný a tak lákavý.

Na tohle myslela – pokud to lze nazvat myšlením – když se oblékala, obouvala, brala si šál a sestupovala ze schodů. V hale potkala svého otce. Překvapeně k ní vzhlédl.

„Jdeš ven?“

„Na procházku,“ řekla.

„Ale Esther!... v tolik hodin... a sama. Já...“

„Ano?“ řekla a čekala. „Zakazuješ mi to?“

V jejím hlasu se ozvalo něco, co nikdy před tím neslyšel. Přála si, aby řekl ano, zakazují. Proto položila tuto otázku. A kdyby to řekl, vířící záplava by náhle zkolabovala. To bylo opět to jediné, na co dokázala myslet. Byla to divoká, osvobozující myšlenka. Místo toho k ní přistoupil a zkoumal její obličej.

„Esther, co se s tebou stalo?“

„V předvečer své svatby, poprvé a naposled, alespoň na hodinu, jsem sama sebou,“ odpověděla.

Od chvíle, kdy tento vír citů propukl, na svou svatbu ani nepomyslela. To slovo, když opustilo její rty, se zdálo podivné a fantastické a přesto se proti němu nijak nevzbouřila.

Její otec ustoupil stranou a ona prošla ven.

O půl hodiny později se ozvalo zaklepaní a Mitchell šel sám otevřít, očekávajíc návrat Esther. Byl to Enoch. Požádal, jestli by s ní mohl promluvit.

„Šla se projít,“ řekl Mitchell. „Nepůjdeš dál? Za chvíli je tu zpátky.“

Enoch zaváhal a pak řekl, že při troše štěstí na ní narazí a odešel.

Přišel nějak urovnat dojem, o kterém si byl vědom, že za sebou zanechal. To byl alespoň ostentativní důvod a to byl také připraven říct. Když se vztek vybouřil, převzal opět vládu cit k Esther, který byl pro něj tak nový, iracionální a způsoboval, že mu srdce v hrudi divoce tlouklo. Byl silnější než dříve – silnější než jeho pýcha. Mohl stěží dýchat kvůli touze, aby jí znovu té noci spatřil...

Esther se nejprve vydala podle řeky, pak se bezcílně potulovala okolo vápencového lomu, prudce zabočila k vysokým pecím, až nakonec, aniž by věděla, jak jí tam nohy zanesly, vystoupala po horské stezce k Throne Rock. Kráčela rychle, až se zadýchala a musela si odpočinout u spadlého kmene. Byl to tentýž kmen, na kterém seděla s kyticí dřínu toho dne, kdy ji zde Aaron potkal a pozval na rozlučkový večírek. Tato scéna se jí okamžitě vybavila spolu se všemi pocity, které se nyní již nesnažila potlačit. Oddělily se od vířící masy a dotkly se jí. Nastal okamžik, kdy si nedokázala vybavit, co se stalo poté a v tom okamžiku se objevil Aaron. Kráčel z vrchu směrem k ní přesně jako minule.

Seděla tak tiše, že jí téměř minul bez povšimnutí. Dlouho jen stál a díval se na ni beze slova. Nepohnula se. Pak si přisedl na kmen vedle ní. Jejich mlčení narušovalo kuňkání žab a pád suché větve. Kdesi daleko pod nimi v pravidelných intervalech pronikavé rány z pecí označovaly jednotlivé fáze v procesu tavičské alchymie.

Aaron promluvil.

„Co je zítra za den?“

„Nevím,“ řekla Esther.

Pak byli potichu, dokud se neozval znovu rachot pecí.

„V deset hodin,“ řekl Aaron.

„V deset hodin,“ řekla Esther.

Výměna myšlenek beze slov pokračovala a Aaron očekával, co řekne.

„Nemiluji ho.“

„On miluje tebe,“ řekl Aaron.

„Zavazuje to snad ženu natolik?“ zeptala se Esther.

„Žena je zavázána,“ řekl, „je... pokud –“ Zmlkl.

„Aarone,“ řekla, „řekni mi tohle. Jak berou muži manželky a snoubenky svých přátel?“

„Snoubenky skoro stejně jako manželky,“ odpověděl.

„Takže když jeden miluje snoubenku přítele, nemůže jí to povědět?“

„Ne, nemůže.“

„Ani kdyby věděl, že tato snoubenka jeho přítele nemiluje?“

„Ne,“ řekl Aaron.

„Pak to má říct žena?“

„Říct komu?“ zeptal se Aaron rozechvěle.

„Příteli... druhému muži,“ řekla Esther.

Aaron si pomalu položil hlavu do dlaní. Cítila, jak se chvěje. Vstala a chtěla odejít, ale zadržel jí. Objali se nejprve lehce a poté čím dál těsněji až byl její život vmáčknut do jeho a všechny víry zmizely

Pak se od ní oddálil na vzdálenost paže, aby jí lépe viděl.

„Přes všechny následky... navždy... až do věčnosti,“ řekl.

A ona byla spokojená.

Pak beze slova stáli a hleděli jeden na druhého – nikdy se nedověděli, jak dlouho to trvalo. Jejich extázi přerušil až zvuk kroků a tu stál Enoch.

Neměli žádný pocit viny. Byli chvilku zmateni ze svého návratu z nebe na zemi.

Enoch stál a sledoval je. Aaron se posunul dopředu a schoval Esther za svými zády.

Na to se Enoch otočil a odkráčel.

Když jim zmizel z dohledu, zaslechli zvuk jeho smíchu.

V krátkých intervalech po cestě dolů z hory se zastavoval a smál se.

Zvuk jeho smíchu se nesl, odrážel ozvěnou, vířil, vracel se a naplňoval celé údolí. Poté, když byl již daleko, vydal pronikavý skřek. Stoupal ve vzduchu, hvízdal, šlehal s ostrým prásknutím a celý svět na okamžik naprosto ztuhnul. Žáby byly první, kdo se vzpamatoval a začaly horečně vyplňovat nastalé ticho svým kuňkáním.

Aaron se dotkl Esther. Jejich ruce se spojily. Nezeptala se ho na nic a on jí nic neřekl. Nepromluvili celé hodiny. Nechal si připravit koně a lehký kočár. Celou noc pak jeli, od západu slunce až do úsvitu, směrem k Wilkers-Barre.

Dalšího dne v poledne se vzali.

VII

Partnerství Gib a Breakspeare se rozpadlo.

O dva týdny později, když se Aaron vrátil do malé červené kancelářské budovy naproti továrně, našel na svém stole papír nadepsaný „Podmínky rozchodu.“ K němu byla připojená poznámka od Enocha: „Jakékoliv navrhované změny budou od nynížka diskutovány písemnou formou či skrze právní zástupce.“

Nikdy spolu již nepromluvili.

Podmínky připravené Enochem předpokládaly, že se pozemky s rudou a uhlím, které byly spojeny, vrátí svým původním majitelům; že osm vysokých pecí bude rozděleno na čtyři a čtyři; že Gib odkoupí za hotové od Breakspeara jeho podíl v železárně za jeho účetní hodnotu, a že všechny peníze a závazky v pokladně společnosti k onomu datu budou rozděleny půl napůl.

Aaron si jednou papír přečetl, položil ho a podepsal. Podmínky to nebyly zrovna férové, ale neměl žádnou chuť handrkovat se o jejich změnění. Nebyly férové, protože nebraly v úvahu nehmotná aktiva, která jsou v podnikání někdy důležitější než fyzický majetek – jmenovitě ducha organizace a její obchodní pověst – což obojí automaticky připadlo majiteli železárny. Železárna se totiž stala korunním klenotem jejich podniku. To, co firma prodávala, již nebylo surové železo ve valounech, ale tepané železo zpracované ve standardizovaných cihlách a ingotech, vyráběných ze surového železa další tavbou, kováním a válcováním. Produkt vysokých pecí, místo toho, aby šel přímo na trh, teď poskytoval potravu pro železárně.

Co si s tím měl Aaron počít?

Nemohl prodávat produkt ze svých pecí Enochovi. Obchodní transakce mezi nimi byla nyní nepředstavitelná; mimoto Enoch už plánoval stavbu svých nových čtyř vysokých pecí, aby se stal na Aaronově produktu nezávislým. Aaron si tudíž mohl vybrat mezi tím, postavit svou vlastní železárnou na zpracování surového železa nebo hledat trh pro svůj produkt venku. Postavení železárny by vyžadovalo zaprvé velký výdaj kapitálu, zadruhé organizaci zkušených pracovníků a vedoucích, za třetí trh pro tepané železo, na kterém by musel soutěžit s již zavedeným železem Enocha. Enochovo železo by samozřejmě bylo dále známé jako Damašské železo, což byla jeho obchodní značka, pod kterou již bylo proslavené v celé zemi pro svoji ryzost a kvalitu. Aaron by mohl přijít s produktem stejně dobrým, ale musel by ho prodávat pod novým jménem a získat si svou vlastní pověst.

To, co nakonec udělal, bylo nečekané. Uhasil ohně ve svých vysokých pecích a odjel s Esther do Evropy.

Byly to více než jen líbánky, jak byste si mohli myslet. V Aaronově případě se obchod a romantika snadno kombinovaly, jelikož stejně jako láska je dobrodružstvím ducha, tak pro muže je jeho povahy je práce romantickým podnikem mysli a kreativity. Co je stroj? Parník? Vysoká pec? Vež? To jsou materializace formy a funkce ideje, která je sama o sobě nepostižitelná. Je to psychická moc člověka zhmotněná ve své podstatě. Kdo ví, ale třeba jsou bohové stejně tak zmateni tím zářícím červem plným parazitů, kterému říkáme vlak, jako jsme my z věcí kosmického původu?

Konkrétně Aaron se vydal hledat tajemství, které přitahovalo a dráždilo železáře už od nepaměti. Byli si jistí, že existuje. Tato jistota byla vydedukovatelná z faktů, které již dobře znali. Mnohokrát se tohoto tajemství téměř dotýkali a pak jim náhle zase zmizelo z dohledu. Bylo jako vábnička, lákající půvabnými vizemi a přivádějící pátrače k zoufalosti. Avšak lidé se jeho hledání nikdy nevzdali. Komukoliv by se ho podařilo nalézt, velmi by zbohatl a způsobil revoluci v průmyslové výrobě.

To si zaslouhuje vysvětlení.

Každý pravděpodobně ví, že v pradávných dobách bylo veškeré železo uvězněné ve žhnoucím lůnu země. Nebylo součástí pozemského kamenného pláště. Ale mělo bouřlivou a nezvladatelnou povahu, takže se prodralo z ohnivého Plutova břicha až na vrchol vulkánů. Většina vulkánů byla poblíže vody nebo pod vodou, a když se zde objevilo roztavené železo, prskající v proudu žhavé lávy, rozpoutalo se spektakulární melodrama. Voda pro něj byla nepřátelským prvkem. Při dotyku lávy se začal oceán vařit, syčet a k nebi stoupala oblaka páry. Nebyl doopravdy zraněn; byl jen pobouřen.

Co se stalo s lávou?

Její částice byly vyvrženy společně s párou vysoko do ovzduší jako prach a popel.

V tomto svobodném a nezodpovědném stavu částice železa cestovaly daleko a našly svoje lůžko na mnoha místech v nových a podivných vztazích – spojily se s divokými chloridy, sírany, línými dusičnany, neškodnými křemičitany a dalšími známými i neznámými prvky, a nejvíce ze všech s nezbytným kyslíkem. Rozsah a různorodost těchto vztahů si můžeme uvědomit díky faktu, že železo na zemi nikde není k nalezení ve stavu nedotčené čistoty, pouze tu a tam, když spadne z nebes jako meteorit. V těchto nahodilých, bigamních vazbách není člověku k žádnému prospěchu. Problém je, jak železo rozvést z těchto nežádoucích svazků a oženit ho trvale a zákonným způsobem s těmi prvky, které mu dodají na síle.

Je to extrémně komplikované, pokud to začnete seriózně studovat. Jak může být železo rozvedeno od tolika náhodných známostí? Musíte být řádně sezdán, abyste mohl být rozveden. Jediným způsobem je dlouhá pragmatická cesta. Musíte ho spojit do svazků, které mohou být legálně zrušeny, a pak ho zase rozvést.

Veźměte si tohle: železná ruda je ve svém lůžku a spojuje se s dalšími prvky zcela náhodně, především s kyslíkem. Prvním

krokem tedy je oxidace železa pražením. Sezdáte ho s kyslíkem. Budete mu dávat tolik kyslíku, dokud se jím zcela nenasytí. Pak ho roztavíte spolu s uhlím v peci, abyste ho deoxidovali – rozvedli ho z jeho svazku s kyslíkem. To je první zkouška ohněm. Zároveň ho ale sezdáte s uhlíkem. Tak je deoxidováno a karbonizováno, v jednom kroku sezdáno i rozvedeno, a stává se surovým železem.

Sňatek s uhlíkem ovšem není trvalý. Byl domluven takzvaně jako nutné provizorium, protože pozemská povaha železa už je taková, že musí být neustále s něčím ve svazku. Mimoto je v něm teď až příliš uhlíku, aby to dělalo dobrotu. Tak ho znovu roztavíte a rozvedete ho s uhlíkem a to tou metodou, že skrze něj budete hnát kyslík. Na konci této druhé ohnivé zkoušky je železo zbaveno uhlíku, kyslíku a mnoha dalších prvků a vy jste tak získali tepané železo, prakticky ryzí, ohebné a poddajné.

Předpokládejme teď, že ho chcete mít tvrdé. Chcete ho proměnit v ocel. V tom případě ho potřetí roztavíte a permanentně ho oženíte s malým množstvím uhlíku. Toto množství se bude řídit podle požadovaného stupně tvrdosti. To z něj učiní ocel. Tento postup ale vyžaduje jedno pražení a tři tavení.

Snem železářů počátku devatenáctého století bylo přijít na způsob, jak z tohoto udělat jeden kontinuální, plynulý proces a dosáhnout konečného výsledku při jediné tavbě. Pokud by se to podařilo, byly by náklady na výrobu oceli enormně sníženy.

Objev takové metody se zdál již na dosah jak v Anglii, tak v Německu. Mnoho odborníků tlačilo na dveře. Pokud by se náhle otevřely, tak kdokoliv, kdo v nich bude v onen okamžik stát, se může zmocnit tohoto tajemství. Pověsti o úspěchu se šířily, byly přijímány s nedůvěrou, výsměchem, pohrdáním, a poté opakovány. Aaron jim věřil, nebo alespoň věřil tomu, že pokud se ještě tajemství objevit nepodařilo, tak k tomu již brzy dojde. To bylo jeho poslání v Evropě.

Po roce se vrátil s patentem na výrobu oceli, velkým množstvím podivně vypadajícího materiálu a skupinou anglických vynálezců, rozhodnutý postavit to, co zvědaví Damaščané nazvali koncernem.

Toto slovo bylo vynalezeno na místo patřičného názvu pro objekt, který byl na Zemi docela nový. Tvarem připomínal ohromnou šnečí ulitu, převrácenou do vertikální polohy, třicet stop vysokou, vyrobenou z navzájem sešroubovaných železných plátů, lemovaných šamotovou maltou, a umístěn na osu, takže mohl být převrácen, aby vyplivl svůj obsah. Na týchž základech byl postaven kompresor, který měl hnát vzduch pod vysokým tlakem skrze perforaci ve spodní části ulity. A byl zde také dopravník, připomínající obří naběračku, pro zdvihání roztaveného kovu k jeho ústům.

Stavba tohoto koncernu byla zdlouhavá. Několikrát musela být zastavena, protože se čekalo na díly, které nemohly být vyrobeny na místě. Uplynul téměř celý jeden rok.

Jednoho dne se nad jednou z Aaronových vysokých pecí objevil dým, který signalizoval lidem, že velký experiment právě započal. Obyvatelé města věděli z řečí dělníků, že Aaronovým záměrem je vyrobit ocel a to přímo z rudy během jediné tavby, a že kdyby se taková věc povedla, tak by to znamenalo proměnu celého železářského průmyslu.

To bylo vzrušující a velmi důležité, obzvláště pro město jako Nový Damašek, jehož živobytí bylo postaveno na železe. A přesto to nebyl technický zájem o nový metalurgický proces, co pohnulo obyvatele k tomu, aby se shromáždili ve velkých počtech a byly svědky tohoto experimentu. Byla to lidská stránka celého podniku. Byl to symbol souboje mezi dvěma bývalými partnery. Bylo tu napětí vrcholícího dramatu. Mělo se ukázat, kdo z těch dvou je větším mužem a kdo měl pravdu – Aaron, který věřil v levnou produkci oceli, jenž nahradí železo a přinese tak nový věk, nebo Enoch, který předvídal Aaronovi krach a který tvrdil, že dostat ocel přímo z rudy a přeskočit přitom stav železa je stejně absurdní, jako chtít dostat vnuka přímo z děda a přeskočit přitom otce. Je to něco proti přírodě.

Veškerá moudrost železářské komunity byla na straně Enocha. Veškerá konzervativní skepse, se kterou lidé přihlíželi tomuto souboji, byla na jeho straně. Ovšem srdce byla s Aaronem. Každý ho

měl rád a upřímně mu přál úspěch. Mimoto by to ponížilo Enocha Giba. Na jeho tyranské způsoby se ozývalo čím dál více stížností. Nový Damašek by se raději stal ocelovým městem pod vedením Aarona, než železným městem pod vládou Enocha.

Bez ohledu na to všechno i samotný experiment byl podívanou, která stála za vidění. Nic podobného tu před tím ještě nebylo.

Zaprvé byla ta ohromná věc, co připomínala šnečí ulitu, naplněna palivem, které bylo zapáleno. Když byl její vnitřek rozpálen do běla, tak byla otočena podle své osy, vyprázdněna, a znovu otočena nazpět. Pak roztavené železo z vysoké pece, místo aby vyteklo do písku, bylo zachyceno do dopravníku, vyzdviženo do výše a vylito do rozpáleného ústí ulity. Zároveň s tím začal s ohromným rámem kompresor tlačit vzduch do perforací ve spodní části. Vzduch se pod vysokým tlakem začal prodírat skrze tekutý kov.

Nastala řada úžasných pyrotechnických efektů.

Z útroby ulity se ozýval suchý chrochtavý zvuk, následovaný jednotvárným pravidelným pleskáním. Z jejího ústí prskaly miliony jisker, částice se třpytily ve vzduchu jako záplava briliantů. To trvalo sedm nebo osm minut. Náhle jiskření ustalo a objevil se jednolitý pomalý červený plamen, který postupně světlal do žluta, pak pomalu rostl až do tvaru dýky. Po několika minutách se začaly ozývat děsivé detonace. S každou detonací vyskočil plamen výše. Tyto bouře střídalo období klidu. Žlutý plamen byl vystřídán dlouhým bílým plamenem, který se zachvěl, roztrhl se na okrajích a náhle zmizel. Vyvalil se hustý černý dým a scéna potemněla. To byl okamžik, kdy sám kov začal hořet. Dělníci si vyměňovali vzrušené výkřiky, popadli páky, které ovládaly ulitu, a překlopily jí do plivající polohy. Skrze temný mrak u jejího ústí se prodrál proud zářícího kovu, který syčel jako poraněný had. Muži, kteří na něj čekali, navedli elegantně jeho hlavu do připraveného vozíku a pak ho vyklopili do pískové formy.

Experiment byl dokončen. Zkouška jeho úspěchu ale měla teprve přijít. Všichni čekali, dokud kusy kovu nevychladnou. Co bude

nakonec ve formách? Ty hranaté tuhnoucí hroudy v písku – čím se ukáží být? Nikdo se neodvážil hádat.

Aaron přistoupil k prvnímu vychladlému ingotu. Položil ho na kámen a praštil do jeho středu perlíkem. Ingot se rozlomil s ironickým zvonivým zvukem na dvě části. Ani se nezastavil, aby je zvednul. Beze slova položil perlík a šel pryč.

Esther na něho čekala na terase. Čtyři hodiny dychtivě pozorovala vzdálené divadlo, pak čekala, dokud nepřijde a neoznámí jí výsledek. Nemusel jí ale nic říkat. Poznala to z jeho pohledu, chůze a způsobu, kterým jí vzal za ruku. Seděli spolu nějaký čas a mlčeli.

„Nerozumím tomu,“ řekl nakonec. „Nedokážu si vysvětlit, co jsme udělali špatně.“

„Co z toho bylo?“ zeptala se.

„Bílá litina,“ řekl pohrdavě.

Dlouho zůstali stát v zamyšlení na terase. Její myšlenky byly osobní. Jeho myšlenky se toulaly vzdáleným prostorem. To poznala. Pravděpodobně žádný pocit osamělosti není tak palčivý jako ten, který prožívá žena, jejíž milý ji ponechá se svou přítomností, zatímco jeho duše dlí v neznámých končinách. Protože sama postrádala sílu abstrakce, nedokázala porozumět tomuto fenoménu. Ale naplňoval jí strachem. Tělo zde bylo po jejím boku stejně jako okamžik před tím. Muž byl ale pryč a ona nevěděla kde je a co tam dělá.

„Aarone!“

Esther zašeptala jeho jméno jako člověk, který se bojí probudit spícího, a přesto si nemůže odpustit tak učinit. Impulzivně si přiložila jeho ruce ke své tváři. On jí objal okolo ramen. Bylo to prázdné gesto. Ještě ho docela neprobudila.

„Aarone!“ řekla znovu. „Co na tom záleží? Vrať se ke mně.“

Na to se na ní zadíval a začal mluvit. Mluvil velmi pomalým a vzdáleným způsobem, podobným, jakým mluvil k Enochovi té noci po narozeninové oslavě, kdy mu v mysli vykrystalizovala představa Nového Damašku jako železného města. Esther se zaposlouchala do tónu jeho hlasu a nevěnovala zprvu pozornost obsahu jeho řeči.

„Tam venku v prázdném prostoru jsou dosud nenarození...“

To byla první slova, kterým porozuměla. Uchvátila jí tak, že pocítila zachvění v zádech. Nyní pozorně naslouchala. On pokračoval:

„... miliony, nekonečné miliony, které se dožadují svého narození a nemohou k nám překročit. Na téhle straně je život. Tam venku je jen naděje na život.“

„Překročit co?“ zeptala se Esther ohromeně. „Mluvíš, jako by ses na to právě díval.“

„Mezi životem, který je a životem nenarozeným vidím prvotní propast,“ řekl. „My, kteří žijeme, jsme jí překročili. Nepamatujeme si jak. Množství, které se přes ni může dostat, je velmi malé. Neumíš si ani představit jak malé. Jenom jeden z milionů má to štěstí. Zbytek se tísni na okraji, vzlyká a natahuje ruce, potichu nás vyzývá, abychom je dostali přes strž. Zápasí, přepadávají jeden přes druhého a padají do zapomnění jako vodopád.“

„Proč to tak je?“ zeptala se Esther.

„Počet, který může propast překročit, je limitován přípravami těch, kteří žijí,“ odpověděl Aaron. „Žijící jsou sobečtí a zapomínají. Vidím tohle všechno, jak to trvalo celé věky a jak tomu je dodnes. Na druhé straně vždy existoval ten zoufalý zástup tlačící se k okraji propasti. Zde, ve světě živých, proběhly nějaké změny. My máme moc činit přípravy. A jak politováníhodně s ní zacházíme! Vypovím ti vše, k čemu došlo. Kdysi dávno, než člověk začal rozvíjet své rozumové schopnosti, byl jako ostatní zvířata. Měl jen své ruce a nohy a svou hrubou sílu. Zabydlel se v dírách a v jeskyních a jedl to, co mu panenská země dala. Představ si přes onu prvotní propast opičí můstek, po kterém je přechod nenarozených do života velmi

nebezpečný. Jak málo jich bylo! A přesto, kdyby jich přešlo více, tak by hladověli – zemřeli zde místo tam – protože neexistovaly prostředky, jak je nakrmit a zahřát. Úkolem člověka je nejen přemostění propasti. Musí také předem připravit svět pro ty, kteří na něj přijdou. Takto uplynuly desítky tisíc let. Pak člověk začal obdělávat půdu a stavět chatrče. Mohl udržet více života. Nad propastí se rozklenul most ze dřeva. Více mohlo přejít na druhou stranu, ale přesto pořád tak málo! Tak přešly další tisíce let. Člověk začal stavět města a chrámy a zde je přes propast úzký kamenný most. Tento most, jak vidíš, je pokaždé z toho materiálu, se kterým lidstvo pracuje. Tenhle je lepší. Nenarození se přes něj začínají hrnout. Ale běda! Je to horší než dříve. Začínají se rodit mnozí, kteří nebudou nikdy nakrmeni.

Představ si svět v tomto časovém panoramatu. Jsou na něm města, hrdá města, obklopená zdi, ale je jich málo a jsou daleko od sebe. Svět je pořád neobydlenou pustinou. Půda je obdělávaná v několika malých a navzájem odloučených oblastech, a když se v těchto oblastech někdy neurodí, tak lidé ve městech hladovějí. Široké úrodné planiny zůstávají neobdělány, protože jídlo se nedá přepravovat ve velkých objemech na dlouhé vzdálenosti. Tak vznikají hrozné hladomory, i když by země byla dostatečně štedrá. Pak člověk vynalezl loď, kterou může jídlo přepravit a přesto je svět téměř nedotčený. Život zůstává jen na mořských březích a v údolích řek. Stavět města ve vnitrozemí je nemožné.

Přichází železný věk. To je náš věk. Za pomoci mechanických nástrojů člověk enormně zvýšil svou moc připravovat svět pro nekonečné zástupy nenarozených. Jejich bezhlasý zástup je tím velmi nadšen. Ještě divočeji se tlačí k okraji. Kamenný oblouk byl nahrazen železným mostem. Za pomoci železnice je nyní možné přepravit jídlo rychle a z daleka. Žádná úrodná oblast na zemi není nedostupná. Mohou začít růst vnitrozemská města. Lze udržet větší počty lidí naživu. Ovšem železný most je předčasným znamením. Jeho materiál není dost tvrdý, aby udržel tíhu zástupů, tlačících se do života. Mimoto železo nejde produkovat dostatečně rychle žádným známým procesem.

A já jsem viděl i to, co ještě dosud nenastalo. Viděl jsem města, tyčící se do větší výšky než Babylonská věž. Budovy z ocele, obložené cihlami a kamením. Cihly a kámen spojené jen maltou by nikdy nedosáhly tak vysoko. K obsluze jediného takového města – k dopravě jídla a jeho výrobků – budou potřeba vlaky z ocele na kolejích z ocele. Ve srovnání s nimi se naše železné vlaky budou jevit jen jako hračky. Viděl jsem ocelové lodě tak velké, že vedle nich loď, na které Kolumbus objevil Nový svět, bude mrňavým člunem. Viděl jsem ocel ve veškeré její síle – věže, tunely, akvadukty, fantastické stavby, jejichž význam ani neznám. Viděl jsem míle kouřících komínů, kde se všechna tato ocel produkuje v nepředstavitelných množstvích. A viděl jsem několik velkých ocelových mostů, klenoucích se přes propast. Ale podívej! Ještě jsme nepřišli na způsob, jak vyprodukovat všechnu tuhle ocel. Pokud na něj rychle nepřijdeme, tak zklameme to nenarozené množství. Nedostane se přes, a pokud ano, tak nebude moci přežít. Železný most neunesse jeho váhu. Ani svět nelze připravit jen se železem. Železné věci jsou příliš měkké a jejich výroba je příliš pomalá. Už vidíš, co se snažím nalézt?“

„Odpusť mi. Nechtěla jsem to znevažovat,“ řekla Esther. „Nic z toho mi dosud nebylo odhaleno.“

„Ani mě ne,“ řekl Aaron. „Teprve nyní to všechno chápu. Člověk pracuje většinou v temnotě, aniž by věděl, co hledá, nebo proč...“

Experiment zopakovali ještě mnohokrát, pokaždé s trochu jiným technickým výsledkem, ale pokaždé se stejným zklamáním. Kov, který získávali, byl bezcenný. Nebylo to ani železo, ani ocel. Proces byl ovšem správný. Pozoruhodně se podobal Bessemerovu procesu, kterým o několik let později byl dosažen žádoucí výsledek a který vyvolal revoluci v průmyslu a způsobil, že ocel vytlačila železo. V Aaronových rukou selhával z důvodu nedostatku zručnosti a znalostí chemie. Prvky nejsou pasivní. Jsou divoké a vzpurné. Aby zvrátily plány, které s nimi člověk má, počínají si mazaně a sektářsky. Jeden pomáhá k útěku druhému. Se stejným technickým vybavením by pozdější oceláři byli schopni vyprodukovat dobrou

ocel. Věděli by, v které fázi procesu přidat do vřící masy kovu zklidňující substance, a pak, v kterém okamžiku zastavit dmýchání kyslíku a vylít kov z konvertoru.

Aaron byl smutný, ale nikoliv zoufalý. Polovina jeho jmění byla pryč. Přesto to nebyla nepřekonatelná katastrofa.

Aby udržel svou organizaci pohromadě, postavil malou železářnu. Nazval ji Blue Jay. Místo, na kterém stála, je v Novém Damašku stále ještě patrné i po všech těch letech. Nic jiného na tom místě už nikdy nestálo. Železářna byla dost velká na to, aby udržela dvě vysoké pece v provozu – tedy absorbovala jejich výstup surového železa. Toto mělo být pouze překlenovací opatření. Aaron byl neodvratně připoután k oceli. Když otevřel železářnu a našel trh pro železo, které vyráběla, vypravil se znovu do Evropy s tím samým posláním jako prve.

Když byl v zahraničí, narodil se mu předčasně syn, kterého pojmenovali John. Esther zemřela při porodu a byla pochována dříve, než stačil z Evropy přijet.

Aaron se vrátil do Nového Damašku s novým patentem na výrobu oceli a prázdným srdcem. Co bylo v tomto patentu, to se nikdo nikdy nedozvěděl. Nic s ním nepodnikl. Celé ocelářské dobrodružství bylo až příliš těsně spojeno se vzpomínkami na Esther. Uspěť bez ní by bylo horší než neuspět. Nedokázal na to myslet. Na světě mu zbylo už jen velmi málo, na co dokázal myslet. Neunesl život v usedlosti. Uzavřel jí a šel bydlet do hostince spolu s dítětem a chůvou. Pak nedokázal snést život v Novém Damašku. Chtěl znovu nabýt svého jmění s Esther po boku. Teď zanedbával obchod, málo se staral o budoucnost, až dospěl do situace, kdy si musel přiznat, že ani tak malý podnik, který by uživil otce s dítětem, se sám od sebe neuřídí. Musel něco udělat. Ale nemohl to udělat zde.

Jednoho dne dal rozebrat železářnu, naložil stroje na říční čluny, opustil svoje vysoké pece, vzal dítě do náručí a zmizel.

Blue Jay Rolling Mill se poté stala slavnou nikoliv díky svému produktu, ale díky svému stěhování. Byla přesunuta do Scrantonu, pak do Pittsburghu. Pak o ní přišly zprávy z Texasu a nakonec z Colorada. Pak už o ní nikdo neslyšel, jen jednou, když bylo Woolwinské sídlo prodáno římsko-katolické církvi.

Tak se Aaron ztratil ze světél Nového Damašku se svým patentem na výrobu oceli, jeho žal a čtvrtá generace, zabalená v plenkách, zmizeli také, spolu s létající železárnou.

VIII

Co se mezi tím stalo s Enochem?

Dosáhl prosperity, moci a bohatství a jeho duše zčernala. Už v dětství byl občas krutý. Tragédie Estheřina útěku zanechala na jeho tváři strašlivé znamení, které mohli všichni vidět. Poté se stal, jak Damaščané říkali, nepřirozeným. Tím slovem charakterizovali a soudili jeho chování; nikdy mu neporozuměli. Nedokázali by říct, v čem jeho nepřirozenost spočívá. Jeho činy nebyly nepřirozené samy o sobě, ani ve svém souhrnu nebo stupni. Byly nepřirozené, když je dělal on. Nevěřil v přátelství; neznal ho a pochyboval v jeho existenci. Nevěřil ani v lásku, ačkoliv z jiného důvodu.

Esther miloval.

Muž, který byl v lásce smrtelně raněn, se může dopustit téměř čehokoliv. Je nemocnou kořistí pro kukaččí ženu, ochotnou naklást své vejce do cizího hnízda. Stačí, když se ho jemně dotkne svými prsty, bude držet jazyk za zuby a vydávat konejšivé zvuky a on se k ní hned přimkne.

Ovšem Jonet, dcera kováře Gearharda, nebyla tím druhem ženy. Nedokázala vydávat takové zvuky. A vypadalo poněkud nepřirozeně, že by si Enoch měl vzít za ženu právě jí. Žádná stránka jeho povahy se k ní nehodila. Podle místního mínění byla tato dívka trochu divná. Muži jí nechávali být, protože se vedle ní cítili nesví. Její fantazie jí unášely kamsi do předvěkých časů. Občas byla spatřena hluboko v lese, jak si zpívá a tancuje, jako by nebyla sama. Pojmenovávala stromy a rozmlouvala s neexistujícími věcmi. Měla černé vlasy a hnědé oči. Její tvář měla narůžovělou barvu

rozpáleného železa. Enoch si jí vzal z náhlého popudu. Neproběhlo žádné dvoření ani námluvy. Pak se pustil do stavby usedlosti na západním kopci. Ta byla větší a nápadně ošklivější než sídlo Woolwinů na kopci východním. Někteří řekli: „Aha! Tak se poučil. Žádná žena by nechtěla žít v tom pochmurném kamenném domě.“ Jiní říkali, že to vše nepodniká ani z moudrosti, ani z lásky k Jonet, ale ze zlosti vůči Bruno Mitchellovi, který sice byl bez viny na všem, co se přihodilo, ale přesto byl otcem Esther.

O zvláštnosti Gibova sídla se svého času hodně mluvilo. Bylo postaveno na zrcadlovém principu – tedy dvě poloviny oddělené pomyslnou osou. Obě se navzájem podobaly tak, jak se pravá ruka podobá levé. Byly zde dva přesně stejné portály, dvě vstupní haly, dva salóny, dvoje hlavní schodiště, dvě kuchyně a všechno ve dvojím provedení až na ohromný skleník s fontánou uprostřed, který odděloval obě části na jejich ose. Architekt z Filadelfie předpokládal, že zde budou žít dvě rodiny. Když zjistil, že to všechno bude pro jednoho muže a jednu ženu, kteří spolu ještě ani nejsou tak dlouho, aby měli dítě, nedokázal zakrýt svůj údiv.

„Co je na tom?“ řekl Enoch. „Nemá snad člověk dvě plíce, dvě ledviny a dvě uši? A přitom by mu od každého stačilo jen jedno.“

Během času se pomyslná dělicí osa stala reálnou. Procházela středem skleníku. Jonet žila v jedné části a on v druhé a nebylo zde žádné přecházení sem a tam – ne pro Jonet. Jejich dceru Agnes přivedly do jeho části chůvy teprve tehdy, když byla dost velká, aby mohla sama chodit. Ona jediná mohla tuto linii překračovat, jak se jí zachtělo, ale zpravidla musela být přinucena nebo uplácena, aby přešla na Enochovu stranu, a pak vždy dychtila překročit jí zpátky.

Mezi Enochem a Mitchellem se o tématu Esther nikdy nemluvilo. Nějakou dobu pokračovali jako by se nic nestalo. Postupně si Mitchell začal uvědomovat, že na něj Enoch vyvíjí tlak, tichý a systematický. Neustále zvyšoval nároky na bankéřovy služby, dokud Mitchellovi v jejich vztahu nezbyl žádný zisk, a když na to Mitchell poukázal, tak mu navrhl jednoduché řešení – jejich vztah ukončit. Poté Enoch pozval bankéře z Wilkers-Bare, aby v Novém

Damašku otevřeli banku a sám jim k tomu poskytl většinu kapitálu. Obchod ve městě se tak přirozeně přesunul do nové banky. Byla to Gibova banka, a Giba si museli předcházet všichni, kdo chtěli v Novém Damašku udělat nějaký obchod. Mitchellova bankéřská pověst byla otřesena a jeho naděje v železnou hvězdu pohasla. Na stará kolena se vrátil do Nové Anglie, aby tam dožil.

Říkalo se, že ho Enoch zlomil. Stejně by se dalo říci, že se Mitchell zlomil na Enochovi. Tímto způsobem by lidé mohli naznačit, že existuje určitý nepatrný rozdíl mezi Enochem Gibem a jinými muži – a to ten, že jedná nepřirozeně. Jeho city k Mitchellovi by byly jistě přirozené. Kdokoliv jim může porozumět. Byl to cit přenesený z Esther na jejího otce. Protože jí miloval, tak jí nedokázal nenávidět natolik, jak jeho zranění vyžadovalo; tudíž nenáviděl o to více jejího otce. Ale tam, kde by jiný muž dal svoje city jasným a nezaměnitelným způsobem najevo, je Enoch zakrýval na tak dlouho, že ho Mitchell přestal podezřívat. A když si uvědomil svůj omyl, tak už bylo příliš pozdě. Pokud by se Enoch vůči němu dopustil něčeho konkrétního a nerozumného, tak by se to zdálo přirozené. Místo toho na něj vyvíjel pomalý a smrtící tlak. To ale nebylo všechno. Pomsta může vyžadovat působení dlouhodobé a nemilosrdné tortury. I tomu by se dalo porozumět. Ale Gib, který vykonával tento smrtící tlak, očividně necítil nic víc, než by člověk cítil při pohledu na test torzní tuhosti kusu železa, o kterém by dopředu věděl, že se nakonec musí zlomit. Kdyby si to užíval, kdyby z toho měl zlomyslné potěšení, učinilo by ho to lidštějším.

Charakterový rys, který se objevil již při jeho dětské hře s Aaronem, když mu zlomil ruku, nyní docházel svého naplnění. Měl v sobě zvláštní žádostivost vyzkoušet sílu všech materiálů. Pro tento účel vynalezl i různé mechanické pomůcky. Věděl na chlup přesně, co jeho železo vydrží při různých typech namáhání. Věděl, kolik síly je potřeba k rozdrčení cihly. Jeho první myšlenka při pohledu na cokoliv očividně byla: „Jaký to má asi bod zlomu?“ Jediný způsob, jak to zjistit, bylo vyzkoušet to. A lidé pro něj byli jako jakýkoliv jiný druh materiálu. Měl ohledně nich stejnou zvědavost. Kolik dokáží vydržet, než se zlomí? Protože u lidského materiálu je bod

nejzazšího zlomu proměnlivým faktorem, musel to zkoušet znovu a znovu. Není ani zdaleka jisté, že tuto vášeň uplatňoval záměrně destruktivně. To, že nejzazší bod zlomu je také bodem destrukce, mu pravděpodobně nikdy nepřišlo na mysl jako tragický fakt.

O lidech mohl říct, že je jejich svobodným rozhodnutím, jestli podstoupí jeho test. Nebyli povinováni měřit svou sílu s jeho. Přesto to dělali a dělali to tak, jakoby si ani nemohli pomoci.

Například - jak si stál u svých dělníků? Nenáviděli ho. Proklínali ho. Jejich zranění byla jako otevřené boláky, co se nikdy nezhojí. Vezměme si případ McAnteeho. Ten byl velmi známý a probíraný. Tom McAntee byl jedním z nejlepších slévačů na světě. Jednoho velmi horkého dne u slévačské pece, uprostřed žáru, s šesti sty centy železa, bublajícími jako polévka na plotně s voskovým povrchem, a téměř připravenými na vytažení, Tom odložil nástroj, se kterým pracoval, zachvěl se, otřel si pod z čela a řekl, že má asi úpal a měl by jít domů. Enoch, který hlídal každé lití, tam stál. Zavolal Tomova pomocníka, aby převzal jeho nástroj a pak beze slova podal Tomovi modrý lístek. Význam modrého lístku byl tento: Každý muž v Gibově továrně dostával tři šance, pokud udělal chybu – tedy mohl být třikrát propuštěn. Poprvé dostal žlutý lístek. Ten znamenal, že se po třech dnech smí vrátit do práce. Druhé propuštění bylo s červeným lístkem. To bylo varování. Znamenalo to dva týdny bez práce. Pak mohl být znovu přijat. Potřetí to ale byl modrý lístek a to znamenalo konec. Pak už se nemohl vrátit nikdy. Takže McAntee byl propuštěn nadobro, a to bylo bezprecedentní, jelikož to byl jeho první lístek, který dostal. Příští den poslal Enoch úředníka do McAnteeho domu s Tomovou výplatou. Přijala ho vdova. Tom byl mrtvý.

Muž, který zvedl Tomův nástroj a pokračoval v jeho práci, všichni muži ze slévačských a topičských čet, všichni muži v železárně a dokonce i horníci nahoře v horách – ti všichni byli pobouření a otřesení, a přesto ani jednoho z nich nenapadlo podněcovat stávkou, nebo dát výpověď, nebo i jen přemýšlet nad výpovědí. Účinek tohoto incidentu byl ve skutečnosti takový, že

zvýšil bod zlomu v celé organizaci. Ti, kteří již někdy dostali žlutý nebo červený lístek, pokračovali třeba celé roky a umírali, aniž by dostali modrý. Lidé byli propouštěni. Téměř nikdy se nestalo, že by někdo dal výpověď. Proč? Protože se všichni daleko více než čehokoliv jiného báli Gibova pohrdání, které měl pro muže, co se zlomili. Dokázali snést jeho krutosti, ale nedokázali snést výsměch. A podivným způsobem se stalo, že muži sami sdíleli toto jeho pohrdání těmi, kteří se zlomili. Nepřiznali by to; tvrdě by se to snažili popřít. Přesto člověk nemohl odejít, aniž by se necítil méněcenný, nejen v očích tyрана, ale i v očích svých spolupracovníků.

Ďábel, který jim vládl, neměl žádný bod zlomu. Neustále dnem i nocí mezi nimi chodil, jako samotný pán zla a probouzel demony uvnitř nich – duchy, kteří ovládali jejich těla, děsili jejich duše a zatemňovali jim rozum. Čas od času se proti němu pozvedla rozčilená paže. Nikdy neucuknul, jen se pohrdavě zadíval. Paže pak poklesla. Za to člověku nikdy lístek nedal.

Mozky byly jiný problém. Zacházel s nimi odděleně, ačkoliv stejným způsobem a se stejnými následky. Kterýkoliv ambiciózní mladý muž, co se chtěl pustit do železářského podnikání, byl u něho vítán. Mohl začít odzdoła v železárně a vypracovat se do kanceláře nebo začít v kanceláři a dopracovat se do železářny. Rychlá cesta vedla oběma směry. Pokud přežil tvrdý výběr, odehrávající se na dolních příčkách žebříku, tak mohl počítat s tím, že se během několika let stane minoritním partnerem. Podíl jedno nebo dvě procenta na obchodech byl daleko větším stimulem než mzda. Jak se společnost rozšiřovala, počet minoritních partnerů stoupal. Mohlo jich být šest až osm najednou a všichni se snažili udržet krok s Enochem. Vynořovali se jako roje jisker, aby na krátkou dobu zazářili, a pak opět upadli do temnot. Spotřeboval je a pak se jich zbavil.

Za nějaký čas byl Nový Damašek, stejně jako dvůr železářny, plný trosek, které Enoch Gib napínal až k jejich bodu zlomu. Někteří, jako Tom McAntee, byli důstojně pochováni na hřbitově.

Jiní se bezcílně potulovali kolem. Nejvýraznější mezi nimi byli bývalí partneři. Všem zůstaly slušné domy a dost majetku, ze kterého mohli být živi. Obchod to byl v materiálním ohledu ziskový. Byli ale vyčerpaní, vyhořelí a třaslaví. Vypadali starší než starý Enoch, i když byli v polovině jeho věku, a měli vyplašený výraz v očích.

Město se stalo bohatým a slavným. Železárna byla zdrojem jeho velikosti. Zde byly válcovány první americké železniční kolejnice. Dvacet let byly těmi nejlepšími železnými kolejnicemi na světě. Železné hřebíky byly odsekávány z železných listů, jako sladkosti z tureckého medu. Pak přišla občanská válka a železo, u něhož byly náklady na výrobu deset dolarů na tunu, se nyní začalo prodávat za padesát až šedesát dolarů.

IX

Jednoho srpnového večera roku 1869 se jako obvykle shromáždil početný zástup obyvatel Damašku u železniční stanice, aby byli svědkem příjezdu a odjezdu večerního vlaku. To tehdy byla ještě událost zázračná, až neuvěřitelná, která vyžadovala ověření vlastními smysly. Jeden mladý muž se vyhoupl z vagonu ještě před tím, než vlak úplně zastavil,

procházel se po nástupišti a sledoval, jak se vykládá náklad. Když došlo na poslední bednu, jeden z vykladačů se vyklonil ze dveří vlaku a zavolal na přednostu stanice Andyho Weira:

„Pojd’ taky přiložit ruku k dílu. Máme tu zcepenělého pasažéra.“

Weir přišel a nahlédl dovnitř.

„To se nevyjadřuješ pěkně,“ řekl kárajícím

tónem. „Co kdyby to byl někdo, koho jsme znali.“

„No tak pojd' a pomoz nám,“ řekl vykladač. „Tohle není dostavník, co může počkat. Tohle je vlak.“

Několik mužů z přihlížejícího zástupu také přišlo na pomoc. S dutým zvukem složili na nástupiště borovicovou rakev. Šlo to pomalu, protože byla holá a bez držadel.

„Vezmeme jí na ramena,“ poručil svým dobrovolníkům.

Donesli jí na konec nástupiště, kde se zastavili.

„Mohlo by pršet,“ řekl Weir. „Položte jí tady do přístřešku.“

Obrátili se a pozpátku s pletoucíma se nohama a funěním jí uložili u staniční zdi pod ochranným přístřeškem.

„Není to vaše?“ řekl Weir a otočil se na mladého muže, který sledoval přenášení rakve.

„Ano,“ odpověděl.

„Kdo jste?“

„John Breakspeare.“

Přednosta stanice se sklonil a přečetl si kartičku přivázanou k vrcholu rakve. Bylo na ní jméno Aaron Breakspeare.

„Toho sem znal,“ řekl a začal si mladého muže pozorně prohlížet. „Znal sem ho dost dobře, řek bych. Každý tady ho znal. Nejsi ty jeho kluk?“

„Byl to můj otec,“ řekl mladý muž. „Nebude vadit když - ?“

„A takhle poslal sám sebe domů,“ řekl Weir. „Poslal se domů, aby ho tu pohřbili. Přijel si s ním jen ty?“

„Já jsem celá rodina,“ řekl mladík s úsměvem, který přinutil Weira k odvrácení zraku. „Nebude vadit... ?“ začal znovu svou otázku a zaváhal, než jí vyslovil. Už týden cestoval se svým nákladem a dilema tu přesto pořád zůstalo. Jak by měl člověk mluvit o svém otci v borovicové bedně? Mrtvola bylo příliš děsivé slovo. Tělo bylo chladné a vzdálené.

Ostatky – ne. Zbyla pouze zájmena – *to, tohle, toto* – a ta nevyjadřovala dostatečnou úctu.

„Může tu zůstat,“ řekl přednosta, který pochopil, co má mladý muž na mysli. „Kdybyste to tu ale chtěl nechat přes noc, museli bychom to dát dovnitř.“

„Jen na okamžik,“ řekl mladík. „Brzo se vrátím.“

Zevlouni okolo stanice počkali, než se ztratí z dohledu a pak se shromáždili okolo bedny,

zírali na ní, četli si kartičku a pak komentovali –

„Tak takhle dopadl chudák starý Aaron... Jak se říká, jednou tam musejí všichni... Nebyl ještě tak starý. Já si ho pamatuju jako kluka... Ten mladý ho přivezl zpět... Neřekl, odkud přijeli?... Docela se mu chlapec podobá... Jak říkal, že se menuje?... Co na to asi řekne starý Gib... Tenhle tady mu odloudil snoubenku tenkrát když...“

**Pro Johna Breakspeara,
syna Esther, pravnuka**

**zakladatele města, kterému
nyní táhlo na dvacátý rok, byl
Nový Damašek legendou.
Nikdy zde nebyl. Přesto aniž
by se vyptával na cestu,
dorazil přímo k hostinci,
který kdysi patřil jeho
dědečkovi a do knihy hostů
zapsal dvě jména:**

John Breakspeare

Denver, Colo.

Aaron ditto

**Pro recepčního, který byl
ve městě nový, tato jména nic
neznamenal. Přiložil**

k písmu piják, podíval se na ně a zeptal se:

„Jste tu už oba?“

„Ještě ne,“ odpověděl mladý muž. „Chceme dvě místnosti v přízemí.“

„Spojené místnosti?“

„Ano.“

„Vy jste John Breakspeare?“ hádal recepční.

„Ano.“

„Ten druhý přijede dnes v noci?“

„Čeká na stanici,“ řekl mladík. „Pokoje chceme jen pro dnešní večer a na zítřek. Zaplatím dopředu.“

„Můžeme na stanici poslat bryčku,“ nabídl recepční.

„Ne, děkuji,“ odpověděl mladík.

Prohlédl si pokoje. Ve větším byla dvě křesla, která postavil naproti sobě. Pak zapálil lampy, vyšel ven, zamkl dveře a klíč si odnesl v kapse.

O hodinu později zastavil před hostincem pohřební

vůz. Mladík seskočil z kozlíku a postavil se k hlavnímu vchodu. Čtyři muži vytáhli borovicovou bednu, hodili si jí na ramena a kráčeli dovnitř.

Od jednoho konce k druhému na dlouhé přední verandě nastal třeskot, jak dvacet mužů, kteří zde seděli v houpacích křeslech, kývali nohama a pokuřovali, naráz položili své nohy na zem a vzpřímili se, aby lépe viděli. Starý hotelový zvyk zakazuje poskytnout pohostinnost panu Smrti. Existuje jen

jediný směr, kterým může zemřelý skrze hotelové dveře. To jest ven. Pokud zemře někdo vevnitř, nedá se nic dělat a musí ven. Pokud ale zemře venku, tak nesmí dovnitř.

Recepční vyběhl ven, aby bránil práh.

„Co to je?“ křičel. „To nemůžete. Nemůžete si udělat márníční kapli z hostince.“

Jeho slova byla marná. Mladík se k němu otočil zády a pokynul hrobníkům, aby ho

následovali. Vedl je skrz dveře a chodbu ke svému pokoji, jehož dveře odemkl a otevřel dokořán. Hrobníci položili rakev tak, aby spočívala mezi křesly. Mladík je pak následoval na ulici a vrátil se se dvěma vysokými svícny a svícemi. Ty rozestavil u rakve a zapálil. Pak zamkl dveře, připojil se k hrobníkům venku a odjel s nimi.

Rozzuřený recepční mezitím seběhl dolů a třásl s obrem, který byl rozvalen v houpacím křesle na konci

baru. To byl majitel hostince Thaddeus Crawford. Ten se probouzel, jen aby se najedl nebo podíval do knih. Znamením, že poslouchá toho, kdo na něj mluví, bylo to, že otevřel svá ústa a kroužil si špičkou jazyka po rtech. Když svá ústa zavřel, znamenalo to, že již nemá zájem. Když otevřel ústa a promluvil, bylo pro přihlížející šokem zjistit, že dovede mluvit zřetelně a jeho smysly jsou v pozoru, takže triumf hmoty nad duchem není kompletní.

Během toho, co mu recepční vyprávěl, co se odehrálo nahore, kroužil vzrušeně svým jazykem, aniž by otevřel oči. Pak se pomalu zdvihl, uvedl své tělo do pohybu a šel se nahoru podívat na jména do knihy hostí. Studoval je dlouho, pak trochu zamrkal a beze slova se zase vrátil do svého houpacího křesla.

„Co budeme dělat?“ zeptal se recepční, který ho následoval nahoru a pak zase dolů.

„Umyj nádobí,“ řekl Thaddeus. „Tohle nijak... nijak to nepoškodí pověst... a k čertu, i kdyby poškodilo... Už je to doba, co tu byl pohřeb.“ Na minutu se odmlčel, než znovu promluvil se zavřenýma očima.

„Nahrál to na tebe, že jo? Hádám, že jo. Chytrák jeden... Ať za mnou přijde, až se vrátí... Znal jsem jeho otce.“

Když se John Breakspeare vrátil, tak ho nyní již klidný recepční odvedl dolů k Thaddeusovi.

Mluvili spolu i dlouho poté, co bar zavřel. Thaddeus s údivem zjistil, jak málo toho mladík ví o své rodinné historii a začal ho do ní zasvěcovat. Obrázek, který mu maloval, byl poněkud rozmlžený romantickými pasážemi. Tato ztráta byla více než vykompenzována světlem, které bylo vrženo na jiná místa. Vyprávěl mu v krátkých a usekaných větách, jak to vypadalo na Woolwinově sídle, jak Enoch a Aaron spolu založili železářský průmysl, jak prosperovali, jak podivné

bylo, že spolu vycházeli tak dobře, jak se rozešli, když bankéřova dcera Esther, která byla snoubenkou Enocha, změnila najednou názor a vzala si Aarona a nakonec o neúspěchu Aaronových pokusů s ocelí a jak se změnil po Estheřině smrti.

Příběh měl formu dramatu s patřičným vyvrcholením, velmi nečekaným pro mladého muže. Přízemní místnost, ve které nyní spočívalo tělo jeho otce, byla táž, kde již dříve

spolu žili. To byly pokoje, které si jeho otec vzal, když uzavřel Woolwinskou usedlost, v níž po smrti Esther nedokázal žít. S nemluvnětem se přestěhoval do hostince a tím nemluvnětem byl John.

Byly dvě hodiny v noci. Thaddeus se zdvihl z houpacího křesla a zavolal portýra, aby zhasil světla.

„Co budeš dělat?“ zeptal se.

„Nad tím jsem ještě nepřemýšlel,“ odpověděl

mladík.

„Zůstaň tu s námi,“ řekl Thaddeus. „Jak dlouho budeš chtít.“

Cestou do postele Thaddeus řekl recepčnímu: „Dejte mu, co bude chtít. Na účet podniku.“

Johna Breakspeara čekalo toho dne ještě jedno duchovní dobrodružství. Když se vrátil do místnosti, kde bylo tělo jeho otce, a zavřel za sebou dveře, náhle pocítil změnu ve svém pohledu na věc. Příběh, který

si u baru vyslechl, se zdánlivě týkal jen jeho otce. Jeho otec byl oddělenou bytostí, která žila, zemřela a měla být pochována. Ale tak to najednou nebylo. Uvědomil si, že historie jeho otce se stejně tak dotýká jeho a věci, které se staly jeho otci, se staly i jemu. Vlákno života jeho otce a jeho matky pokračovalo v něm a před nimi byli další, nespočetní lidé. Jejich historie byla také jeho historií. Byl jen článkem v nekonečném plánu, stejně jako jeho otec a otec jeho otce, a tak dále skrze celou

věčnost. Minulost ho obklopila. Byla nepostihnutelná, enormní a nedělitelná.

Jedna svíce se zaprskáním zhasla. I další již byly téměř vyhořelé. Vyměnil je za nové, které zapálil. Pak otevřel víko rakve a zahleděl se do tváře svého otce s novým a podivným zájmem.

Jak málo o něm věděl! Vždycky ho znal jen jako muže zasaženého hlubokým bolem. Přesto byl kdysi veselý a spontánní, plný entuziasmu a chutě do života.

Nic takového z něj nikdy necítil. Jeho první vzpomínkou bylo, jak je jeho otec smutný. Bylo to tehdy, když ho otec vzal na jedno cirkusové představení. Jeho otec urazil dlouhou vzdálenost, aby se s ním viděl. V cirkusu byla zvířata a muži a ženy, kteří předváděli různé kousky, hluk, hudba a arašídý, různé úžasné vůně a mnoho dalšího. Byl nesmírně šťastný, dokud si nevšiml, že jeho otec se nesměje ani nebaví jako on. To poznání mu téměř zkazilo den. Další jeho vzpomínka byla na to,

jak ho někdo vzal na dlouhou cestu trvající mnoho dní, na jejímž konci našel svého otce ležícího ve velké bílé posteli. Zdál se mu velmi podivný a jen nerad ho políbil. Pak byli nějaký čas spolu a docela se spřátelili. To ovšem nevydrželo dlouho. Byl poslán na školu do Filadelfie a svého otce vídal jen občas. Pokaždé si k sobě museli znovu nalézat cestu. Oba se na tato setkání velmi těšili a pak byli zklamáni, zvláště ze začátku, dokud nezmizel pocit vzájemného odcizení. Alespoň z jeho strany tomu

tak bylo. Nyní si uvědomil, že totéž pociťoval jeho otec. Intuice rozmnožila a oživila jeho vzpomínky. Vzpomněl si i na něco, nad čím nikdy dříve nepřemýšlel. Byli spolu na nádraží a čekali na vlak, co ho měl odvézt zpátky do školy. Byl neposedný a s dětskou netrpělivostí počítal minuty, které je dělily od rozloučení. Vlak měl zpoždění. Když přijel, tak byl natolik dychtivý nastoupit, že téměř zapomněl ohlédnout se a zamávat. Smutek ve tváři jeho otce pro něj tehdy nic

neznamenal. Nyní ho již chápal.

Jak stál a díval se do mrtvé tváře svého otce, jeho duch zažíval mystickou zkušenost, která může nastat přirozeně a překvapivě v době mládí a zřídka, pokud vůbec, se opakuje, vyjma v životech asketů. Naplňovalo ho porozumění a pocit přátelství k jeho otci – přátelství, které mohlo být dokonalé, v němž by si rozuměli beze slov, bylo by nezničitelné a přestálo všechny zkoušky. Nikdy

předtím necítil, že je mu otec tolik blízký. Smrt zároveň změnila svou podobu. Byla katastrofickou událostí, ale nikoliv konečnou záhadou. Neměla nic společného se životem, protože život jí předcházel a neustále pokračoval. Neměla nic společného s láskou, protože láska je paralelou k životu a sahá i za smrt. Život a láska – to jsou ty skutečné záhady. Pro smrt musí existovat nějaké jednoduché vysvětlení, stejně jako pro noc, bez které by každý úsvit naplňoval lidstvo hrůzou

**z vymření. Byla... smrt byla...
čím? Odpověď už měl téměř
před sebou, když mu náhle
zmizela. Díval se špatným
směrem. Na okamžik tam
byla. Snažil se
zrekonstruovat předchozí
úhel pohledu, ale když už si
myslel, že jí vidí, začala se
smršťovat s neslyšitelným
třeskotem. Jediné, co zbylo,
byla mrtvolná tvář, ve které
se odráželo světlo svící. Tak
tento zážitek skončil a již se
nikdy v jeho životě
neopakoval. Neměl žádnou
představu, co to znamená,
tehdy ani poté. Přesto**

**vzpomínka na něj se stala
jeho hlavním duchovním
dědictvím. Od té doby
ovládala jeho život jedna
hlavní myšlenka. Byl
pokračovatelem svého otce.**

X

Měl svého otce spatřit ještě v jiném světle. Bylo to světlo všeobecné lidské náklonnosti. V Novém Damašku v ten den byli dva druhy lidí – ti, kteří Aarona znali, a ti druzí. Nikdo nebyl pozván na pohřeb. Měl to být malý soukromý obřad. Ale to se ukázalo jako nemožné. Všichni, kteří ho znali, se s ním chtěli rozloučit a nabízeli svou pomoc při obstarávání obřadu. Přišli z Quality Street a přišli i z dělnických domků za kanálem. Přišly stovky starších železářů a horníků, kteří pak na Johnův návrh kráčeli seřazeni za smutečním vozem. Byl hluboce pohnut tímto projevem citů a zároveň trochu smutný, protože tito cizí lidé znali jeho otce déle a lépe než on sám.

Enoch Gib ani nepřišel ani nezůstal stranou. Jak se smuteční procesí vydalo od hostince, obhlížel ho ze svojí verandy, nohy si opřel o zábradlí, klobouk nechal na hlavě, kouřil doutník a s prázdným pohledem zíral do prostoru.

Někdo řekl: „Dívá se, aby dnes večer dal lístek každému, kdo si vzal kvůli tomuhle pohřbu volno.“

To nebyla pravda. Proč tedy přišel? Na to nebyla odpověď. On sám to asi nevěděl. Když šli smuteční hosté zpátky ze hřbitova, ještě zde seděl. Seděl zde i dalších několik hodin až do večera a vypadal duchem nepřítomen. Pak vstal, prošel městem a vydal se cestou do hor k Throne Rock.

V noci pak muži u pece číslo čtyři, hluší k rámusu při procesu tavení, na který byly zvyklí, pohlédli jeden na druhého. „Co to bylo?“

Byl to zvuk zlověstného smíchu, který sem byl z hor nesený větrem.

Starý muž v rozepnuté košili a šedivými kudrlinami, které se mu vykukovaly z pod čapky, osvětlený žářem z vysoké pece, promluvil.

„To je Enoch a vysmívá se Aaronovi.“

Zatajili dech a poslouchali. Smích se již neopakoval. Ale když se zase nadechli a chtěli se vrátit ke své práci, dolehl k nim jiný a daleko děsivější zvuk, při němž jim naskočila husí kůže.

To byl Enochův pláč.

XI

John Breakspeare seděl na verandě hostince a přemýšlel o svojí situaci a o tom, co by měl podniknout. Staří přátelé jeho otce mu nabízeli svou pohostinnost, ale když si musel vybrat, tak ze dvou důvodů zůstal u Thaddeuse. Jeho si totiž oblíbil a bydlení v hostinci s sebou neneslo žádné společenské závazky. Nikdy nebyl samotářem. Jeho povaha byla obyčejně velmi družná, ale poprvé ve svém životě si přál mít chvíli pro sebe a dřímající obr v houpacím křesle na konci baru byl jediný, kdo neprojevoval dotěrnou zvědavost a taktně ignoroval jeho existenci.

Neměl teď žádný majetek, mimo několika stovek dolarů v hotovosti. Aaronův poslední obchodní počín byl prodej zbytku železárny Blue Jay do šrotu. Odtud pocházely tyto peníze. Den poté, kdy se to stalo, Aaron ulehl s horečkou a již nikdy nevstal. John, který byl v prvním ročníku na vysoké škole, byl na Aaronovu žádost povolán, jako by již věděl, že umírá. Přesto na něj nedokázal počkat. Zemřel noc před tím, než John dorazil.

Jeho poslední vůle napsaná vlastní rukou na kus papíru byla prostá:

„Všechno, co mám, nechávám svému synu Johnovi. Nikdo jiný není.“

K tomu byla připojena osobní poznámka:

„Chlapče, musím tě opustit. Jdi se vzpřímenou hlavou a Bůh ti žehnej. Pohřbi mě v Novém Damašku.“

Ačkoliv bylo písmo jasně čitelné, evidentně bylo výsledkem velkého úsilí. Aaron zemřel ani ne hodinu poté, co tyto řádky napsal.

Staré Woolwinovy zábory železné rudy a uhlí, ačkoliv ještě nedotčené, nebyly příliš hodnotné a těžko by šly prodat. Co se týče rudy, tak tu by se těžít nevyplatilo. Celý region byl nyní zaplavován levnou rudou z Mesaby od Velkých jezer. Gib už tuto rudu nakupoval pro svoje vlastní pece. Stála ho méně, než jaké byly náklady na těžbu jeho vlastní rudy. Co se týče uhlí, tak jediným odbytištěm v Novém Damašku byly vysoké pece. Gib vlastnil všechny vysoké pece a měl pro ně veškeré uhlí, co potřeboval. Uhlí je samozřejmě uhlí a lze ho prodat kdekoliv. Ovšem Woolwinův zábor, který zdědil John Breakspeare, nebyl dostatečně velký, aby uhlí z Nového Damašku mohlo úspěšně konkurovat velkým zavedeným uhelným dolům, které byly po proudu řeky.

Tyto myšlenky se v mladíkově mozku slévaly a pletly dohromady, takže ho nakonec nikam nepřivedly. Upadly do určitého rytmu a pak se nekontrolovatelně opakovaly pořád dokola. „Jsem hlupák,“ řekl si a šel se projít. Najednou si uvědomil, co to bylo, co způsobovalo, že se jeho myšlenky pohybovaly v kruhu.

Vzduch okolo pulzoval s rytmickou přesností v neustávajícím dutém šelestu. Tento hlas slyšel již dříve, ale nevěnoval mu pozornost. Nyní mu naslouchal. Vycházel z útrob velkého stroje pohánějícího válcovací stolice na druhé straně města. Říkal:

Tepané železo

Tepané železo

Tepané železo

Železo, železo

Železárna!

Železárna, kterou zakládal jeho otec!

Vulkanické ohně, žhnoucí masy, rozbouřené živly – s tím se jeho otec potýkal a selhal. Nemělo být údělem jeho syna pokusit se o štěstí v tomtéž podnikání? Pohnul se bezmyšlenkovitě za hlasem stroje, až přišel k zadnímu traktu železárně.

Byl večer.

Železářnu nikdy před tím neviděl. Nějakou dobu stál před branou, rozhlížel se po jejím komplexu, číchal a ochutnával její výpary, zvykal svoje smysly na hluk jejího provozu. Nejprve nepozoroval žádné známky lidské aktivity. Pak si povšiml postav, míhajících se tam a spět skrze paprsky zapadajícího slunce. Zdály se osamělé, tiché, nudné. Na chvíli mu na mysli vytanula představa, že člověk získal ze země síly, které si zotročil, ale které ho nakonec pozřely.

Začalo střídání směny. Noční čety nastupovaly a denní odcházely. Přicházející byli vzpřímení. Jejich tváře, bílé a čisté, byly jasně viditelné proti tmavému pozadí. Vycházející byli špinaví, shrbení a jejich tváře jim nebylo vidět vůbec. Dvakrát za den se tento průvod opakoval. Těla vyléčená spánkem a stravou nahrazovala ty, kteří byli vyčerpaní z dvanáctihodinového boje s živly. Pudlaři, taviči, kováři a valčíři se odlišovali od obyčejných dělníků koženými chrániči, které byly připevněny okolo kotníků a pleskaly do kroku.

Zvědavé pohledy se obrátily k mladému muži. Nikdo na něj nepromluvil. Na bráně byla vymalovaná cedule: „Nepovolaným vstup zakázán.“ Pravidla byla přísná, v Gibově železářně obzvlášť. Všechny tehdejší železářny si v té době žárlivě střežily svoje provozy, protože špióni se pohybovali sem a tam, aby okoukali metody a nápady konkurence. Slabinou přísných pravidel je to, že všichni čekají, že budou dodržována. Všichni, kdo viděli Breakspeara vejít, si bezpochyby mysleli, že je to mladík z kanceláře. Žádný běžný narušitel by tak klidně nevešel a špion by se snažil nenápadně proplížit. Tak se stalo, že ho nikdo nezastavil. Vešel dovnitř do ponuře ozářené budovy, kde se již mohl pohybovat volně z místa na místo. Nikdo mu tu nevěnoval ani tu nejmenší pozornost.

Vzduch zde byl rozerván, stlačován a protínán vibracemi, zvuky dopadů, napínání a úderů, které se bez řádu linuly ze všech stran, aby občas na okamžik ustaly a nastal moment ticha, který byl pro ucho ještě překvapivější. Rozhovor by byl možný jen při těsném

přiblížení. Zdálo se, že muži při práci spolu nikdy nemluví. Ani si nedávali znamení. Každý měl svoje místo, svou část a svůj úkol, který prováděl s jistou mechanickou nevyhnutelností. Nevšímal si sebe navzájem, ale celou pozornost soustředili k výrobnímu procesu. Jeden chybný pohyb by zde mohl mít okamžité a katastrofální následky.

To, co sledoval, bylo válcování železných tyčí. Z místa, kde Breakspeare stál, bylo možno obhlédnout konec tohoto procesu. Sledoval, jak dokončené tyče vyjíždějí jako rozžutí červení hadi mezi válci. Dva muži, kteří stáli u otvoru, odkud se plazi objevovali, popadli dlouhými kleštěmi každého z nich za krk a pomalu s ním kráčeli, jak válce uvolňovaly žhnoucí tělo. Pak je odvěkli, zchladili do černa a odložili na hromadu k ostatním.

Celý proces se nedal obhlédnout z jednoho místa. Odehrával se rozprostřeně na mnoha akrech. Dal se vysledovat zpětně – tedy když jste kráčeli od dokončených tyčí směrem ke zdroji železa, nebo v druhém směru po proudu, od pudlovacích pecí, kde se železo vaří, přes kováře, kteří ho buchary stlačují do hrubých tvarů, a pak k válcovně. Breakspeare postupoval od konce, od hotových tyčí ke zdroji jejich zrodu.

Přesunul se do místa, odkud mohl obhlédnout celou válcovnu.

Otáčející se drážkované válce zde byly pospojované ozubenými převody a procházel skrze ně poddajný kov. První válec byl největší, další menší a tak dále až k poslednímu, odkud vystupoval finální tvar. Železo muselo projít tam a zpět skrz každou z těchto drážek.

Na každé straně válců stály dvojice mužů s kleštěmi – tiší zlověstní muži s maskami na tvářích a v kožených zástěrách, mimo okamžiky akce zcela nehybní. Ve dvou či třiminutových intervalech přiběhl muž s dvěma sty librami žhnoucího kovu ve formě hrubého šest stop dlouhého špalku, zavěšeného na řetězech, posouvaných po stropní kolejnici, které složil přímo u nohou valcírů. Ti v tom okamžiku ožili, zdvihli špalek svými kleštěmi, poslali ho skrze první drážku na válci, pokud se zasekl, tak na něj hodili hrst písku, a pak

zase ustrnuli v nečinnosti a koupali se v jiskrách, dokud nezmizel ocas železného hada. Na druhé straně válců stáli podobní muži s podobnými kleštěmi, kterými vzali plaza za krk a navedli jeho hlavu do další menší drážky. Takto ho posílali sem a tam skrze válce a pokaždé menší drážkou. Tak se prodlužoval, zakulacoval a byl méně nebezpečný, až ho nakonec poslali tam, kde byl Breakspeare prve, jako dokončenou železnou tyč, připravenou na zchlazení.

Z válcovny se přesunul k bucharům. V odpovídajících intervalech dostávali kováři od pudlovacích pecí dvě stě liber železa ve formě žhnoucí nepravidelné koule, položili ji na kovadlinu a pod údery bucharu jí přeměnili na špalek, který pak mohl procházet skrze válce. Tu pak pomocníci zdvihli a utíkali s ní k valcírům.

Za buchary byly pudlovací pece. Tam celý proces začínal.

Pudlovací pec je dlouhá, úzká cihlová a jílová komora se sníženou podlahou, kde leží roztavené železo, a malými čtverhrannými dvířky na konci. Je pekelně rozežhátá vodopádem plamenů, šlehajících z ohňové jámy na jedné straně a nasávaných komínem, jdoucím přes její ústí. Když je celý vnitřek rozpálený jako dračí vnitřnosti do bílého žáru, jsou dovnitř vloženy chladné kusy železa, dvířka jsou uzavřena a pudlař sbírá svou sílu.

Ve dvířkách je malý kruhový otvor, skrze který se pudlař dívá dovnitř. Když se železo dostane do kapalného stavu, jeho práce začíná. Se svou tyčí a skrze onen malý kruhový otvor musí železo míchat, bít, hníst a válet. Jeho nečistoty jsou tak odplavovány v lávovém proudu pod dvířky. Nesmí se zastavit. Pokud se jeho tyč příliš zahřeje, než aby se dala udržet, nebo když se začne sama tavit, tak jí odhodí do kádě s vodou a pokračuje s další.

Pudlař je pekařem, cukrářem, mocným šéfkuchařem. Všechny výstup, celé pudlování, kvalita železa až do konce jeho životnosti, bude testem jeho schopností a démonické trpělivosti.

Když John dorazil, tak železo právě začalo hluboce bublat a stávalo se viskózním. Tady začínalo pravé umění. Pudlař, stále pracující jen skrze malý kruhový otvor, musí z kovu uhníst kouli.

Tedy musí rozdělit roztavenou masu do několika stejných částí a z každé části udělat kouli o dvou stech librách váhy. Poté, co uhněte koule, tak je musí převracet, aniž by se navzájem dotkly. Pokud by se nepřevracely, tak by na spodu trochu zchladly a na vrchu se připálily. Kdyby se dotkly, tak by se slily dohromady a všechna práce by přišla vniveč. Jednu po druhé je přitahuje do blízkosti dveří. Nesmí být hotové všechny naráz. Tudíž tuhle posune do nejžhavějšího místa, tamtu nechá trochu vzadu. Pak je jedna připravená. Dvířka se otevřou. Pomocníci, pracující s kleštěmi a řetězy, upevněnými na stropní kolejnici, pro ni sáhnou, vyndají ji ven, běží s ní ke kovářům, a pak běží zpět pro další.

Proces pudlování Breakspeara fascinoval. Pozoroval ho dlouhou dobu a obzvláště se mu líbila práce jednoho mladého pudlaře, vysokého a mrštného, v jehož pohybech se zračila mimořádná síla, schopnosti a nevědomá elegance. Pracoval svlečený do půli těla, měl na sobě čapku a rukavice a v jeho siluetě se daly spatřit kvality náležící klasické soše. Pohyboval se prostorem zcela plynule. Nikdy se náhle nezastavil nebo nezačal, žádné z jeho gest nebylo kostrbaté. Jeden pohyb kontinuálně plynul z druhého. Když byla jeho pec čerstvě naložena a dvířka uzavřena, přišel okamžik odpočinku.

Protože dosud stál ve stínu a mimo oblast dění, Breakspeare si neuvědomil, že se na něj pudlař jednou podíval a věděl tak o jeho přítomnosti. Proto byl velmi překvapený, když k němu náhle zamířil a vykřikl přátelským hlasem:

„Tak jak se vám to líbilo?“

„Skvělé,“ zakřičel Breakspeare v odpověď.

Podívali se na sebe a usmáli se.

„Ať vás tu starý pán nenachytá,“ řekl pudlař. „Bude tu někde obcházet.“

„Dobře,“ řekl Breakspeare.

Pudlař se vrátil ke své práci a již se na něj nepodíval.

Breakspearovi se toto setkání líbilo. Líbil se mu pudlař, jehož přátelskost byla v souladu s jeho rychlými a jistými pohyby. Byl zároveň trochu zklamaný. Když pudlař promluvil, ukázalo se, že je člověk jako každý jiný, který vydává tytéž zvuky a má tytéž potíže překřičet okolní hluk. Mluvení bylo tím jediným, na co musel vynakládat očividnou námahu. Ale jako pudlař, když byl ozářen žářem z pece, jeho tělo se třpytilo potem, jeho levá noha byla nakročena a ohnutá v koleni a pravá natažená dozadu, všechny svaly pod kůží hrály jako rtuť pod saténem – byl jako Herkules, kolosální a jedinečný. Když promluvil, tak se ten dojem ztratil. Když se vrátil k práci, byl obnoven.

To byly Johnovy pocity a ty ho tak ovládly, že si ani neuvědomil, že již nestojí ve stínu sám. Enoch Gib se postavil blízko něho a pozoroval práci pudlařů. Pudlaři si uvědomili, že je starý pán sleduje. Člověk to mohl vycítit z toho, jak se v nich zvýšilo napětí. Ale nepodívali se na něj. Breakspeare se otočil jako by chtěl odejít.

„Zůstaň, kde jsi,“ řekl Gib hlasem, který prořal všechen okolní hluk. Zdálo se, že k tomu nepotřebuje vyvinout žádné zvláštní úsilí. Bylo to v tónu jeho hlasu. Když uviděl konec pudlování a železo bylo venku, tak dodal:

„Pojď se mnou.“

Vyšli ven bok po boku hlavní branou a pokračovali přes cestu k malé cihelné kancelářské budově. Vešli dovnitř, stařík si sundal svůj plášť, pověsil ho přes židli a rozprostřel přes něj ručník. Pak usedl k dvojitému ořechovému stolu, jehož vrchní plocha byla pokryta knihami, neotevřenými dopisy, vzorky kovu, vědeckými žurnály, cigaretovým popelem a malými modely strojů, a to vše bylo promíšeno v naprostém nepořádku. Breakspeare bez vyzvání usedl k druhé straně stolu a čekal. Celou dobu měl pocit, že Gib od něj očekává, že se znenadání dá na útěk a je připraven zadržet ho násilím. Proč tomu tak bylo, to netušil. Nevěděl nic o tajnůstkářství v železářském podnikání ani o podezření, se kterým se zde hledí na vetřelce.

„Co tady děláš?“ zeptal se Gib s brutální přímostí.

„Prohlížím si to tu,“ odpověděl mladík.

„Kdo tě poslal?“

„Nikdo.“

„Jak si se sem dostal?“

„Přišel jsem.“

„Kterou branou?“

„Tou na druhé straně.“

Gib si v duchu udělal poznámku a pak pokračoval ve výslechu:

„Jak se jmenuješ?“

„John Breakspeare.“

Gib zatím s mladým mužem jednal zlovolným způsobem. Vyslovení jeho jména ho zdánlivě zmrazilo. Pak pomalu odvrátil tvář. Jeho pohled se zachytil na hořící cigaretě, která byla položena na hraně stolu. Seděl zcela nehybně a Breakspeare slyšel tikot hodinek v kapse jeho vesty.

„Co tady chceš?“ zeptal se hlasitě, jako by byli ještě v železárně.

Až do toho okamžiku Breakspeare neměl konkrétní představu, že by něco na tomto místě chtěl. Přitáhl ho sem nejprve zvuk strojů a pak nutkání prohlédnout si místo, které založil jeho otec. Nenapadlo ho, že by z toho mohlo něco vzejít, nebo že by se zde setkal s Gibem. Nicméně jakmile byla tato otázka vyslovena, jeden důvod mu vytanul na mysli.

„Chtěl bych se zaučit do železářského podnikání.“ Řekl.

„Tady?“ vystřelilo z Giba.

„Není to snad dobré místo?“ odvětil mladík.

Stařík zůstal nějakou dobu zamyšleně sedět.

„Železářské podnikání,“ vypravil ze sebe. „Ty jsi řekl železářské podnikání.“

„Ano.“

„Ne ocelářské podnikání... Železo! Železo!“

„Nevím, jaký je v tom rozdíl,“ řekl Breakspeare a dodal: „Stejně tady neučíte ocelářskému podnikání, ne?“

Starý pán si ho pozorně prohlížel. Pak začal přecházet sem a tam. Když stál čelem ke zdi, tak se neradostně zasmál. To mu pročistilo mysl.

„Přijď v úterý v osm hodin.“ řekl.

XII

Když John pověděl svému příteli Thaddeusovi, že bude pracovat v železárně, tak Thaddeusovi poklesla brada.

„Vypadáte dost překvapený.“

„Nejsem,“ řekl Thaddeus. „Nejsem. Nepoznáš, kdy jsem překvapený.“

To bylo vše, co k tomu řekl.

Každý, kdo znal jeho rodinnou minulost, byl udivený. Lidé si mysleli, že mladý pán neví, do čeho se pouští. Jeden starý občan z Quality Street, se skleněným okem, které mu dodávalo kradmý a nedůvěryhodný vzhled, přišel navštívit Aaronova syna na verandu hotelu. Nebyl troufalou osobou. Nikdy se nepletl do cizích záležitostí, ačkoliv by řekl, že kdyby se do cizích záležitostí pletl, tak by to bylo víc k dobrému, než ke zlému. Tato záležitost, v níž učinil velkou výjimku, je samozřejmě jeho soukromou věcí. A přesto v jistém smyslu není. Hodně se o ní mezi lidmi mluví, ale nikdo jiný si netroufl vzít na sebe, aby mu o tom řekl. To je pochopitelné. Je to sice delikátní, ale na druhou stranu by byla škoda, kdyby se k Aaronovu synovi nedostala informace, na které by třeba přišel až by bylo příliš pozdě.

„Já musím být trochu natvrdlý,“ řekl John při jedné významné pauze. „Vy se mi evidentně snažíte něco sdělit.“

„Chcete pracovat v železárně?“ řekl stařík.

„Ano.“

„Víte, co se stává mladým mužům, kteří pracují pro Enocha Giba?“

To nevěděl. Stařík mu to vyprávěl. Když skončil, Aaronův syn mu poděkoval a nijak to dále nekomentoval. Poté lidé říkali, že už tehdy dobře věděl, co chce udělat, a že to byl jeho dopředu připravený plán.

To nebyla pravda. Měl zděděný cit pro tuto práci a zde byla příležitost, jak se jí naučit. Samozřejmě existoval romantický předsudek v tom, že se jí bude učit na místě, které vybudovali jeho předkové. Nikdy ho nenapadlo, že má nějaký nevyřízený účet s Enochem Gibem. Chápal, že Gib by mohl mít důvod nenávidět jeho, jakožto syna muže, který mu přebral snoubenku. Ale jeho otec o Gibovi nikdy nemluvil zle. Nebylo v charakteru Breakspearů, aby v sobě živili touhu po pomstě za staré křivdy. A protože Gib byl svým zvláštním způsobem ochoten přijmout syna muže, kterého nenáviděl, proč by se syn měl zdráhat? Ohledně toho, jak dopadali mladíci zaměstnaní u Enocha Giba – a o tom John slýchal více a více – to byla záležitost, kterou zkrátka vzal na lehkou váhu.

Zvláštním faktem bylo, že od prvního okamžiku si Aaronův syn Enocha Giba docela oblíbil. Byla to iracionální sympatie, což, ačkoliv to nevěděl, byl i Aaronův pocit k Enochovi až do samého konce.

Když John přišel v úterý ráno v osm hodin, jednal s ním Gib neosobně a energicky.

„Už jsi někdy něco prodával?“ zeptal se.

„Ne,“ řekl John.

„Tak budeš,“ řekl Gib, „vidím v tobě ten talent.“

Oblékl si plášť, který měl přehozený přes opěradlo svojí židle a řekl: „Teď půjdeme a já ti ukážu rozdíl mezi železem a ocelí. O železe se budeš učit a ocel – ta je odsouzená k zapomnění.“

Vyšli na dvůr železárny. Dělníci tady skládali kolejnice, které se Johnovi zdály všechny stejné, až na rozdíly v délce a váze. Gib ho

zavedl do rohu k oddělené hromadě a ukázal Johnovi značku anglické firmy, vyraženou na boku každé kolejnice.

„Tohle jsou ocelové kolejnice,“ řekl. „Dovážejí se k nám z Anglie. Teď se dívej.“

Dal pokyn skupině čtyř dělníků, kteří zvedli jednu kolejnici a pak jí upustili na hroudu surového železa na zemi. Kolejnice praskla s čistým a ostrým lomem uprostřed.

„Tak to je ocel,“ řekl Gib s gestem opovržení.

Poté muži podložili polovinu zlomené kolejnice kamenem a praštili do ní velkým bouracím kladivem. Opět se přelomila.

„To je ocelová kolejnice,“ řekl Gib, „po které mají jezdit lokomotivy a vagony. Jak vidíš, láme se jako by byla ze skla. Když vykládají ocelové kolejnice, tak je musí mít uvázané na boku vagonu ze strachu, že by se zlomily, kdyby spadly na zem.“

Ta samá skupina čtyř mužů, která evidentně tuto demonstraci nedělala poprvé, šla přímo k další hromadě kolejnic. Popadli tu nejbližší, která jim přišla pod ruku, položili jí na zem proti železnému špalku a připevnili na oba konce řetězy z rumpálu. Pak zabrali za rumpál. Řetězy se napnuly a kolejnice se začala ohýbat okolo špalku. Ohnula se téměř až do pravého úhlu aniž by se zlomila a bez nejmenšího zvuku nebo trhliny, které by naznačovaly lámání.

„To je jedna z našich železných kolejnic,“ řekl Gib. „Tu nezlomíš. Prohlédni si ten ohyb z obou stran.“

John se podíval. Ohnutá část byla na tažené straně hladká a na tlačené trochu zvrásněná. Nebyla zde vidět žádná trhlina.

„Hraj si s tím tak často, jak budeš chtít,“ řekl Gib. „Od toho tady chlapi jsou. Nakupujeme ocelové kolejnice, abychom je lámali. Vezmi sem každého, kdo to bude chtít vidět. Vymysli si jakýkoliv test, který tě napadne. Chci, abys prodával železné kolejnice.“ Náhle se v něm probudily dosud potlačované emoce. „Ocel je zločinem,“ řekl odsuzujícím tónem. „Její jedinou omluvou je, že je levnější než

železo. Veřejnost o tom dosud neví. Kongres se nestará. Necháává zahraniční ocelové kolejnice konkurovat americkým železným. Ti spekulanti, kteří staví železnice, nemají žádné svědomí. Kupují to levnější. Ale člověk, který nechá pokládat ocelové kolejnice je masovým vrahem! A na to musíme lidi upozornit.“

John se cítil rozpačitě. Gibův výbuch citů se mu zdál nevysvětlitelný pouhými technickými fakty. Možnost, že jde primárně o osobní záležitost, ho znepokojila. Vzpomněl si, že ocel byla symbolem porážky jeho otce v Novém Damašku. A naopak železo se stalo symbolem Enochova triumfu. Mohlo to být tak, že Enochova nenávist k Aaronovi se přenesla do jeho nenávisti k oceli? Že jeho city vůči oceli jsou city vůči Aaronovi?

Částečně tomu tak bylo. V ten den, před pětadvaceti lety, kdy Aaron zahájil své experimenty s ocelí a Esther jim přihlížela z terasy Woolwonské usedlosti, byl dnem Enochovy agonie. Pro Aarona a Esther by úspěšný výsledek znamenal moc, bohatství a radost z vítězství. Pro Enocha by to byl konec. Jeho mysl ani jeho tělo by to nedokázaly přežít.

Selhání experimentu ho zachránilo. Odvrátilo ho od okraje propasti. Zachovalo mu respekt Nového Damašku. Dokonce měl pocit, že ho zachránilo i v očích Esther, ačkoliv by nemohl říci, jak se mu tato myšlenka dostala do mozku. Od té doby pro něj slovo ocel mělo netechnický význam. Spojilo se mu v hloubi jeho emocionální povahy s nejčernějšími myšlenkami, včetně myšlenky na smrt.

A teď ta naprosto nepravděpodobná ironie, že bude učit Aaronova syna obchodovat s železem! Že mu může předvádět nedostatky oceli! Že ho vyšle z Nového Damašku, aby prodával železné kolejnice proti ocelovým!

Těšil se Gib z této ironie? Vychutnával si tuto situaci? Na to není jasná odpověď. V každém případě jeho konání mělo i silný racionální základ.

Až do této doby se kolejnice z Nového Damašku prodávaly samy. Gib tudíž ve své organizaci neměl žádné prodejní oddělení. Ovšem

nyní přicházely na trh ocelové kolejnice a byly prodávány. Stála za nimi silná prodejní kampaň. Konkurence to ještě nebyla nijak drtivá, ale byla závažná a bylo pravděpodobné, že s časem bude narůstat. Jediným způsobem, jak jí čelit, bylo prodávat železné kolejnice. Gib měl obchodnickou předvídavost. Ta mu poradila, aby zareagoval na nové podmínky. To, co hledal, nebylo snadno k nalezení. Hledal prodejního génia. John Breakspeare nebyl prvním mladým mužem, kterého prováděl po zkušebním dvoře. Tři jiní ho již zklamali a tak se rozhlížel po dalších vhodných kandidátech, když se objevil Aaronův syn. Gib v něm pozoroval potenciál k tomu, co chtěl. Pokud by mladý muž s těmi samými vlastnostmi byl kýmkoliv jiným, vtáhl by ho do zaměstnání přesně stejným způsobem. Jejich vztah byl experimentální v obchodní rovině, a co z něj vzejde – nu, to se teprve ukáže.

Na Johnově straně osobní pocity postupně ustupovaly, jak se dostával do proudu událostí, který byl tento:

Železná hvězda byla ohrožena v první fázi svého slavného vzestupu.

Nastával nový den, který měl být dnem oceli.

Bylo ještě mlhavé jitro, kdy člověk nedokáže jasně rozlišit mezi světlem a temnotou. Ovšem všichni měli pocit, že se v šeru něco přibližuje.

Gib, jehož nedůvěra v ocel byla podložena bolestivými vzpomínkami a nenávistí více, než rozumem, byl fanatik. Ale existovalo velké množství lidí bez takových romantických předsudků, kteří vášnivě vystupovali na jedné či druhé straně tohoto sporu. Až osud přinesl jeho rozřešení. Následky pak samy o sobě byly osudové. Byly ohromné, nekontrolovatelné a nepředstavitelné. Změnily tvář civilizace. Vertikální města, předměstí, metro, industrialismus, vzestup mladého národa během dvou generací do pozice nejsilnějšího národa světa, vítězství ve Světové válce – to byly výsledky.

To si zaslouží vysvětlení.

Jedno desetiletí po Aaronově neúspěchu byl v Anglii vyvinut Bessemerův proces, tedy způsob produkce oceli přímo ze železné rudy. Angličané nyní produkovali ocelové kolejnice ve velkém množství. Američané váhali a počáteční zdržení ještě protáhla právní obstrukce. Bessemerův patent byl zakoupen a přivezen do Ameriky, ale jeden železář z Kentucky podal žalobu na základě tvrzení, že on v praxi vyvinul tentýž postup už dříve. Soudní spory o patentová práva se pak táhly několik let. Mezitím začala Anglie zaplavovat americký trh ocelovými kolejnicemi. Ty teď přímo konkurovaly železným kolejnicím. Když byl po vyřešení právních problémů v Americe Bessemerův proces konečně testován, tak podle zákona schválnosti přinášel jedno zklamání za druhým. Tyto neúspěchy a smůla byly tak vytrvalé a tak ponižující, že si člověk mohl začít myslet, že z celé výroby oceli v Americe nebude vůbec nic. A když se nakonec objevil nějaký použitelný produkt, tak byl velmi proměnlivé a nejisté kvality a při srovnání s anglickou ocelí byl považován za horší. A jak si vedly anglické ocelové kolejnice proti železu, jsme již viděli na Gibově dvoře.

Člověk je jediným tvorem, který si dokáže pohvizdovat v temnotě. Protože byli tak dlouho jen zarputilou menšinou, tolikrát zklamanou a s tak nejistými nadějemi, stali se protagonisté oceli vychloubačnými. Nemohli se chlubit svým produktem. Ten byl mizerný. Ani svými úspěchy. Žádné nebyly. Zbylo jim jen vychloubat se věcmi, kterým se dalo věřit bez důkazu. O Bessemerově procesu tvrdili, že je nepřitelem privilegií. Prospěje mnohým a nikoliv jen malé skupině. Změní a osvobodí společnost a strhne všechny bariéry bránící pokroku.

Byli to radikálové, vizionáři a teoretici své doby. Někteří rozumní, konzervativní železáři byli svedeni touto jejich vírou a vyměnili své peníze za zkušenost.

Používání oceli celou tu dobu pomalu narůstalo, i když její kvalita byla tak špatná, a to téměř výlučně ve formě kolejnic. Důvodem, proč se rozšiřovalo používání ocelových kolejnic, bylo to, že ona úžasná a dosud nezrozená lidská společnost, ta, která bude

mít přání, možnosti a volný čas, o kterém se nikomu dříve ani nesnilo, po tom volala – volala obzvláště po ocelových kolejnicích.

Oceloví lidé to slyšeli. To v nich udržovalo naději. Železní lidé to také slyšeli a otřáslí se strachem.

Proč se ozývalo volání po ocelových kolejnicích místo po železných? Ocelové kolejnice se přece lámaly jako kameninové trubky, zatímco na železných kolejnicích jste mohli udělat uzel. Nezajímala bezpečnost provozu budoucí generace? Zajímalo je to jen velmi málo. Daleko více je zajímala jejich vlastní existence a ta by byla zkrátka nemožná se železnými kolejnicemi a byla by nemožná s čímkoliv jiným než ocelovými kolejnicemi, a to z důvodů, které byly již známé. Bylo zapotřebí je ale zdůraznit.

Je pravda, že železné kolejnice byly nezlomitelné, a tudíž bezpečnější a lepší, než ocelové, pro potřeby lidské společnosti v šedesátých a sedmdesátých letech devatenáctého století. To byl stále ještě železný věk. Ale lidská společnost, která měla vzniknout ve dvacátém století, potřebovala koleje, které by splňovaly požadavky ocelového věku. To byla společnost, která požadovala přesunutí tuny nákladu na vzdálenost dva a půl tisíce mil ročně na každého muže, ženu a dítě v zemi! Dopravu tohoto rozsahu si nikdo před tím nedokázal ani představit. Železné kolejnice by zkrátka nevydržely tu zátěž. Nezlomily by se pod ní, ale brzy by byly rozježděné na placku. Opotřebovávaly by se tak rychle, jak rychle by je bylo možné přibíjet na pražce.

Bylo pravdou, jak železní lidé říkali, že ocelové kolejnice byly křehké, nejisté povahy a nebezpečné pro životy a zdraví cestujících. Společnost roku 1870 se mohla cítit daleko bezpečněji na železných kolejích. Ale dosud nenarozená společnost ocelového věku již dopředu stanovila svoje požadavky na koleje. Byla to společnost, pro kterou bylo nutné položit čtvrt milionu mil kolejí během jedné generace. To by zkrátka nešlo s železnými kolejnicemi. Nebylo by dost paliva, práce ani času na výrobu dostatku železných kolejnic starým postupem v takovém měřítku. Obout takovou společnost

železnými kolejnicemi by bylo jako about armádu do pletených papučí.

Železáři samozřejmě uměli udělat z tepaného železa ocel svým vlastním postupem, dalším roztavením a karbonizací. Uměli tak udělat výbornou ocel, velmi tvrdou a důvěryhodnou – ale ani ve snu se tímto postupem nedaly vyrábět kolejnice po milionech tun. Výroba by byla příliš pomalá a náklady neúnosné.

Primární požadavky na kolejnice přicházející generace byly *tvrdost, lacinost, množství*.

Nový proces produkoval kolejnice podle těchto tří požadavků. Produkoval je tvrdé, protože byly z oceli. Produkoval je levně, protože ocel vznikala přímo z rudy při enormní úspoře času a paliva. A uměl je produkovat prakticky v neomezeném množství.

Bessemerova metoda umožnila stonásobné zvýšení produkce kovů. Byl to zázrak.

Železný věk trval tři tisíce let.

Ocelový věk se zrodil během třiceti let.

Enoch Gib mu stál tváří v tvář. Bojoval proti jeho příchodu se zavřenýma očima. Bojoval proti němu veškerou svou mocí. V Novém Damašku nikdy nebyla vyrobena ani libra oceli. Ten zůstal železným městem i v době, kdy všude kolem rostla města ocelová. To se nezměnilo, dokud byl Gib naživu a když pak zemřel, tak bylo na změnu již příliš pozdě. Příležitost byla nenávratně ztracena.

Běh událostí se nám zpětně může zdát jako překotný. Dnes vidíme, že železné kolejnice byly již tehdy beznadějně odsouzeny k zániku. Z tehdejšího pohledu to zdaleka tak nevypadalo a člověk mohl dlouho zůstat na pochybách. Teprve v roce 1883, třináct let po Johnově příchodu do Nového Damašku, ocelové kolejnice definitivně vytlačily z trhu železné.

XIII

Enoch Gib měl při odhadu lidské povahy v záležitostech obchodu šestý smysl. Nemýlil se ani v Aaronovu synovi. John Breakspeare uměl prodávat železné kolejnice. Uměl prodávat cokoliv.

Umění prodávat je podivným darem. Nedá se naučit. Člověk ho buď má, nebo nemá. John byl přímo prodejním géniem a ironií osudu bylo, že ho v něm objevil a probudil právě Gib, protože toto umění náleželo ocelovému věku a mělo se obrátit proti Gibovi. V tomto mladíkovi, který prodával železné kolejnice, připravil zbraň svému neporazitelnému vyzyvateli.

Ocelový věk vždy věděl už dlouho dopředu, co bude potřebovat. Schopnost prodávat se měla stát jednou ze základních schopností zajišťující jeho úspěch. Proč? Protože když přišel, nečekaně jako živelná událost, masy lidí měly náhle k dispozici množství zboží v takovém měřítku, že si to nikdy dříve nedokázaly ani představit. Produkce jakoby běžela už sama od sebe. Ocel, jež nyní byla k dispozici ve stonásobném množství, se stala základem nekonečného proudu dalšího zboží.

Objevilo se nové a v dějinách světa unikátní dilema. Většinový člověk ve Velké Británii, Německu, Francii a Spojených státech se již nemusel starat o svoje holé přežití a uspokojení základních potřeb, ale mohl se rozhlédnout kolem sebe a vybrat si, jaké další potřeby si přeje uspokojit. Ve všech těchto zemích se produkovalo podobné zboží, odvozené od laciné oceli a mezi výrobci existovala tvrdá konkurence. Ceny po mnoho let neustále klesaly, dokud zboží nebylo naprosto nesmyslně laciné a přesto ho stále byl nadbytek. Cena kolejnic se během několika let snížila ze stopěťadvaceti dolarů

na osmnáct dolarů za tunu a tvář dvou kontinentů pokryla síť železnic. A přesto byl nadbytek kolejí.

Nikdy předtím se množství zboží nezvyšovalo rychleji, než si lidé stíhali nalézat nové potřeby. Je nepravděpodobné, že se taková doba bude někdy opakovat.

Svým způsobem, který se po malé úvaze stane jasným, způsobil nadbytek oceli nadbytek téměř všeho ostatního. Začněme jídlem. Ocelové železnice náhle otevřely světu panenskou půdu amerického západu. Železný věk zkrátil čas a vzdálenost. Ocelový věk je vymazal.

Už nehrálo roli, na jakou vzdálenost budou věci přepravovány. Doprava byla levná, protože ocel byla levná. Kansaské obilí se začalo prodávat v Minneapolis, Chicagu a Liverpoolu. V Minneapolis se vyráběla mouka, která se posílala do New Yorku, Evropy i zpátky do Kansasu.

Všeobecná dostupnost levného jídla uvolnila lidi ze zemědělství. Ti pak šli do průmyslových center, kde vyráběli více oceli a více věcí, co se vyrábějí z oceli, takže opět bylo více takových věcí na prodej.

Více, více, více všeho.

Prodávat! Prodávat! Prodávat!, bylo heslem ocelového věku.

Ale to předbíháme děj našeho příběhu. Ten stále dlí ve věku železném.

Jak tedy prodával John Breakspeare Enochovy železné kolejnice?

Stojí za zmínku, že založil umění mesiášské reklamní kampaně. Přinesl lidu poselství železných kolejnic. Velmi toto téma zdramatizoval.

Po čtyřech týdnech studia a přemítání, kdy chodil sem a tam po železárně a absorboval technickou literaturu, která zde byla k dispozici, se již cítil důkladně seznámen s tímto řemeslem. Gib ho sledoval a nechával ho být. John navrhl plán reklamní kampaně.

Tento plán počítal s vydáním značné finanční částky. Gib ho beze slova schválil a mladý prorok se vydal na cestu.

Ve Filadelfii naaranžoval svoje první představení s párem železných kolejnic z Nového Damašku. Nechal jimi přemostit hroživou jámu, dvanáct stop širokou a dvanáct stop hlubokou, kterou v noci vytvořili jeho spolupracovníci pod železniční tratí. Ve tmě pak přes ně bezpečně přejela lokomotiva se šesti osobními vagony. Příštího rána byl tento zázrak objeven. Ocelové kolejnice by pod takovou zátěží praskly. To bylo velmi efektní představení. Publiku pak předvedl stejné zátěžové testy, jako byly prováděné na dvoře železárny v Novém Damašku. Shromáždil data o železničních nehodách, které v té době byly početné a měly často děsivé následky. Novinám pak platil za zveřejňování barvitých popisů spolu s patřičně vybranými statistikami těchto nehod, které byly způsobeny selháním dovážených ocelových kolejnic. Zároveň uveřejnil nabídku deset tisíc dolarů za důkaz, že někdy selhala některá kolejnice vyrobená v Novém Damašku. Veřejné mínění bylo pobouřeno. V několika státech se objevily návrhy zákonů na zákaz používání ocelových kolejnic a jejich nahrazení železem. Žádný z těchto zákonů nebyl přijat, ale přesto pro propagační účely posloužily dobře. Výbor Kongresu podnikl rozsáhlé šetření, na kterém se objevil i náš prorok z Nového Damašku a zanechal mocný dojem. Takto se začal seznamovat s mentalitou zákonodárců. Aniž by si o to musel přímo říkat, dostal to, za co se modlili všichni železáři v zemi. Kongres schválil prohibitivní tarif proti zahraničním ocelovým kolejnicím. Pohnul s veřejným míněním a zbytek se dostavil automaticky.

Takto tedy prodal nejprve ideu železných kolejnic. Pak přistoupil k prodeji samotných kolejnic.

Železniční podnikání bylo v té době zakleté pole kreativních spekulací. Železnice byly stavěny díky naději, radosti a čistému nadbytku nezkrocené energie. Na každou trať, stavěnou podle promyšlené ekonomické rozvahy a pečlivého plánu, připadalo pět takových, které svou existenci odvozovaly od fantazií, soutěžení,

furiantství, vzdoru nebo ješitnosti. Když se v běhu událostí všechny tyto neovladatelné projevy představitivosti spojily, byl výsledkem bláznivý slepenec, kterým velký americký železniční systém byl a v geografickém smyslu stále je. Budování železnic nabízelo větší vzrušení a větší zisky než stavba cest. To proto měla Amerika nejlepší železnice a nejhorší silnice mezi všemi zeměmi v civilizovaném světě.

Na toto zářivé pole, plné pohyblivých písků, vkrácel náš mladík z Nového Damašku. Dokázal vyčenichat nový železniční projekt již z dálky, ať už po větru nebo proti němu, a pak ho sledoval dnem i nocí. Dodával mu kolejnice. Prodával je za hotové, když mohl, a když nemohl vzít hotovost, tak bral směnky, šeky, dluhopisy i akcie. Bral všechno, co mohl dostat nebo najít, ale vždycky prodal kolejnice.

Enoch Gib, který byl nejprve velmi vyděšený, posléze souhlasil s tím, že počká, jak prodeje na základě těchto principů budou fungovat. Jak se směnky, dluhopisy a akcie železničních společností hromadily v jeho trezoru, začaly v něm znovu hlodat pochybnosti, a tak si zavolal svého bankéře na konzultaci. John byl při tom.

„Není to takový hazard, když toho budeme mít hodně,“ prohlásil John. „Je to stejný princip jako při pojištění. Bylo by riskantní prodat pojištění jen na jednu loď. To také nikdo nedělá. Ale je naprosto bezpečné prodat pojištění na tisíc lodí. A tohle je totéž. Některé z těch železničních společností bezpochyby zbankrotují. Ale když jim všem prodáme kolejnice, tak si můžeme dovolit odepsat ty, které pohoří. Hlavní otázkou je: věříte v železniční podnikání?“

Dva staří muži se s podivem podívali na svého mladého školitele.

„To je tvůj vlastní nápad?“ zeptal se bankéř.

„Je to docela jasné, ne?“ odpověděl John.

„Když jsi to zmínil tak ano,“ řekl bankéř. „Já o tom takhle dřív nikdy neuvažoval.“

Později bankéř mluvil s Gibem o samotě.

„To je nebezpečný mladík.“

„Velmi nebezpečný,“ řekl Gib.

Fungovalo to docela dobře, částečně díky principu a částečně díky Johnovu instinktu. Dokázal vycítit bankrot před tím, než k němu došlo. Při svých neustálých cestách a vyhledávání vhodných železničních podniků získal přístup k mnoha soukromým informacím. Věděl docela dobře, jak si která společnost stojí, a když se nějaká řítila do problémů, věděl, jak a kde se nejlépe zbavit jejích cenných papírů. Byly zde ztráty, ale tyto ztráty byly vyváženy zisky z těch případů, kdy společnosti musely zaplatit vysoké ceny za kolejnice, protože měly málo hotovosti, ale nakonec prosperovaly a své směnky byly schopny plně uhradit.

V Johnově mysli nebyla žádná loajalita k železu nebo neloajalita k oceli. Pro něj to byla otázka amerických kolejnic proti zahraničním kolejnicím. Ocelové kolejnice byly většinou zahraničního původu. Ocelový věk ještě nepřekročil oceán. Jeho práce ho uspokojivě naplňovala. Byla kreativní a velmi pomohla budování železnic. Byla také spekulativní a to mu přineslo několik cenných lekcí. Vedlejší a důležitým výsledkem bylo to, že urychlila zrod amerického ocelářského průmyslu, protože prohibivní tarif na zahraniční kolejnice dal americkým ocelářům podnět vyšších zisků.

Mezi tím nebyla nikdy železárna v Novém Damašku tak aktivní. Nikdy nebyly její zisky větší. Přesto byl Enoch Gib nepokojný. Nabídl mladému muži partnerství. John to rozhodně odmítl.

Co to mělo znamenat?

XIV

Dvacet let byl společenský život v Novém Damašku jako zanedbaný sad – bez tvaru, nepravidelný, a založený jen na minulosti. Jeho vrcholem byly vzpomínky na dobu staré Woolwinské usedlosti za dnů Aarona. Poté již neměl žádný styčný bod. Zdejší mládí bylo neveselé, bez jiskry nebo sladkého toužení. Mladí muži přebírali řemesla svých otců. Dívky odcházely do školy ve Filadelfii a vracely se do Nového Damašku, aby se zde vdaly.

Gibova usedlost mohla být zrovna tak mauzoleem. Radost v ní nebyla vítána a ani neočekávala, že bude. Jonet neměla žádné společenské postavení, dokud se s ní Gib neoženil. Poté jí obyvatelstvo města mohlo pouze politovat. Zemřela, když bylo její dceři Agnes deset let. Pohřeb byl soukromý. U hrobu byl mimo kostelníka, pastora a Giba držícího Agnes za ruku jen jeden další člověk. Tím byl Gearhard, otec Jonet, který stál s překříženými nohama a opíral se v zamyšlení o kostelníkovo rameno. Lidé potom říkali, že byla jen další z věcí, kterou Enoch zlomil a odhodil. Žádný div, že si přál pohřbít jí soukromě.

Agnes byla odeslána do školy. Později se vrátila a nyní žila na Gibově usedlosti sama se svým otcem. Nikdo se s ní neznal. Neověřený příběh neznámého původu pravil, že se jednou vydala bez doprovodu mimo školu, což starého Enocha tak rozčílilo, že ji přivezl domů a zbavil její svobody. To by mu bylo podobné. Mimoto v železném věku byla taková disciplína ještě běžně uskutečnitelná. Mládež se dosud nevymanila z rodičovské tyranie. To byl až jeden z divů věku ocelového. V roce 1870 byla jakákoliv sedmnáctiletá

dívka plně závislá a podřízená svému otci, takže situace Agnes Gibové byla beznadějná.

Johnův příchod na tuto šedivou scénu způsobil magickou změnu. Byl právoplatným dědicem všech společenských tradic v Novém Damašku. To by samo o sobě mnoho neznamenovalo, ale jemu se ta myšlenka zalíbila. Nikdy nebyl a ani se nikdy nestal typem člověka, co si musí odříkat světské radovánky, aby dosáhl úspěchu. To bylo dáno zčásti jeho temperamentem a zčásti schopnostmi. Znalosti, nutné pro jeho úkoly, získal docela snadno a zdánlivě bez velkého úsilí. Jeho představitivost fungovala na plné obrátky a neúnavně. Obchod pro něj byl hrou, kterou si rád zahrál. Ale nepohltil ho. Bez mrknutí oka se klidně přesunul k jinému druhu hry a pak zase zpět. Dokázal protančit celou noc a ráno přijít do práce s krystalicky jasnou myslí. Kratochvíle jeho mysl stimulovaly a dobíjely.

Mládež Nového Damašku ho zbožňovala. Spontánně kolem něj vytvořila skupinu. Pronajal si velké pokoje v hostinci, kde je pak bavit. Mnoho času trávil mimo Nový Damašek, ale nový společenský řád se přizpůsobil jeho pohybům. Tam, kde přebýval, se konaly večírky, taneční zábavy, večere, povyražení, flirtování a milostné epizody. To se odehrávalo na Quality Street. Ale jeho obliba lidí zde ani nezačínala ani nekončila. Nedělal žádné úzkoprsé rozdíly. Na světě byly jen dva druhy lidí – jeho druh a pak ti druzí. A jeho druh pro něj byl stejný, ať už ho našel kdekoliv. Měl přátele mezi obyčejnými dělníky – velkými a hřmotnými chlapy, se kterými šel často popít do putyky. Jedním z nich byl Alexandr Thane, vynikající pudler, který k němu promluvil onen první večer v železárně. Rychle se spolu spřátelili.

Vznikaly kolem něj skandály, ale aniž by to lidi uráželo. Dělal si, co chtěl a vše mu bylo dopředu odpuštěno. Jeho kousky byly extravagantní a vzrušující, takové, jaké by za jiných okolností téměř jistě přinesly nějaké velké neštěstí. Nebyly ale nikdy podlé nebo zraňující vůči druhým a zdály se jen nevinným projevem romantického aspektu jeho povahy. Toto může platit pro lidi, jejichž

charakter je lepší než jejich blázniviny. A jak se jeho charakter více a více projevoval, tak lidé začali říkat: „Dobrá, konečně tu máme jednoho mladíka, kterého Enoch Gib nezlomí.“

Enoch ho sledoval s podivem a pochybnostmi. Johnovy obchodní úspěchy byly fenomenální. Asi nikdo jiný by nedokázal to, co on – určitě ne někdo, kdo proplývá tolik času způsoby, k nimž Gib cítil to největší opovržení. Přesto jeho úspěch nadále narůstal, bez ohledu na to, co jiného dělal.

V Gibovi postupně vyvolával vágní pocit *déjà vu*. Stejně, jako si Nový Damašek kdysi idolizoval Aarona, tak si nyní idolizuje Johna. Je tomu tak, protože je Aaronovým synem? Chvilku to tak vypadalo. Pak se ta podobnost již nedala snadno vysvětlit. Něco se odehrávalo úplně stejným způsobem znovu. Co to bylo? Starý pán na tuto otázku narážel znovu a znovu. Mučila ho po celý rok každou noc. Pak náhle přišel na odpověď.

Nový Damašek si tuto osobu neidealizoval, ne protože by to byl Aaronův syn, ale protože to *byl samotný Aaron!*

Jakmile ho tato divoká myšlenka napadla, tak rychle expandovala, zaplnila celou jeho mysl a stala se obsesí. Aaron znovu ožil! Vrátil se s obnoveným mládím a silou.

Jejich fyzická podobnost byla skutečně velmi nápadná. Enoch jí začal tajně studovat. Pohled na Johna ho mučil i fascinoval. Nedokázal to nechat být. Rozhodl se, že se mýlil ohledně toho Estheřina pohledu, který poprvé viděl v mladíkových očích. Určitě tam nebyl. Díky Bohu za to. Tenhle mladík je samotným Aaronem.

Od okamžiku, kdy toto s halucinační jistotou uviděl, Enoch Johna začal nenávidět a nechal své myšlenky spřádat nebezpečné plány. Jak by měl s touto situací naložit? Neměla žádnou hmotnou podstatu. Kdyby o tom s někým promluvil, měli by ho leda za blázna. Přesto to bylo jasnější než den. Aaron se se svou podlou strategií opět vrátil do hry. Okolnosti jeho návratu v převleku za syna byly mimořádné. Jak si starý pán zpětně promítal tento

incident, tak se mu vynořil jeden jeho absurdní aspekt. Aaron ho přechytračil.

Ano. Tohle Aaron uměl vždycky. Ale bylo to od něj naprosto nehorázné! Ještě nikdy se nic takového nestalo. Teď bylo na něm, aby jednal opatrně, myslel mazaně a hlavně zakryl fakt, že to ví. Pouze Aarona znovu vyhodit z železářského podnikání, jak mohl snadno udělat, to by nebyl dostatečný trest.

XV

Okolo Enochovy neviditelné dcery panovalo mnoho dohadů. Je skutečně uvězněná v té ponuré usedlosti na západním kopci? Nebo je divná, jako byla její matka? Jak si žije? Jak vypadá? Dělníci z železárny, kteří kolem domu chodili na noční směny, vyprávěli, že jí viděli při měsíčním světle, jak se prochází po zahradě. Také o ní šířili pověst, že je krásná.

Mládež z Quality Street, se kterou John hrál a tančil, pojala romantickou představu, že jí z jejího zajetí vysvobodí. Předstihovali se v šílených návrzích na to, jak to provést. Jeden z nich zněl tak, že by měli vytvořit dvacetičlenný výbor a hromadně jít k usedlosti. Co by jim zlobr mohl udělat? Ovšem nic takového by stejně nešlo provést. Zní to příliš vážně, ne dost šíleně a zajatkyňe by na to také nemusela reagovat vstřícně. Nikdo nevěděl, jak to s ní vlastně je. Cokoliv podniknou, tak by měli mít nejprve její souhlas.

Nápad, který nakonec všechny bláznivé mladé hlavy sjednotil, byl tento. Měli by pro ni uspořádat večírek. To by přece byla přirozená věc. Byla dívkou z Nového Damašku, nebo ne? Není snad žádný důvod na světě, proč by nemohl pro ni být vystrojen večírek. Je to společensky zcela přijatelný princip. Obtíže, jak by řekl inženýr, jsou pouze technického rázu. Přesto byly ošemetné. Jak se s ní vlastně dostanou do kontaktu? A pokud bude mít zakázáno přijít, jak se dalo počítat, co budou dělat? Obrátili se na Johna. V lehkovážném duchu se okamžitě vsadil, že jemu se podaří přivést Agnes Gibovou na večírek. Jen když mu na to dají nějaký čas a pak jim řekne kdy a kde.

Nejprve bylo nutné provést průzkum nepřátelských pozic. Měly svá slabá místa a jedním z nich byl irský zahradník. John začal od něj a postupně korumpoval další Gibovo služebnictvo. Zjistil, že Agnes žije v té části usedlosti, kde předtím žila její matka. Neměla dovoleno vycházet mimo pozemky a na procházky směla chodit jen v doprovodu ženy, která byla Gibovou služebnicí a zastávala zde úřad žalárnice.

Za nějaký čas se mu úspěšně podařilo doručit vězeňkyni vzkaz. Stálo na něm jen to, že je pozvaná na večírek. Nepřišla žádná odpověď.

Poslal druhý vzkaz. Zmíněný večírek se má konat na její počest. Bude zde představena společnost, pak bude večeře a tanec. Neformální, ale zcela korektní událost. Opět nepřišla odpověď.

Poslal třetí vzkaz, v němž poprvé mluvil o okolnostech, které by mohly překazit její účast. Ovšem všechny obtíže mohou být překonány. Stačí pouze, když vysloví svůj souhlas a způsob se pak jistě najde. Mladá společnost z Nového Damašku velmi dychtí jí poznat, a proto podniká toto přátelské gesto. Na to se mu vrátil nepodepsaný lístek následujícího znění:

„Slečna Gibová děkuje panu Breakspearovi a jeho přátelům a s politování jim sděluje, že nemůže přijít.“

Tohle více méně John očekával a nebyl tím odrazen. Potřeboval si nyní něco zjistit o charakteru mladé dámy, a tak ho napadlo navštívit kováře Gerharda, jejího dědečka. Podařilo se mu prolomit divokost způsobů starého kováře, která stejně byla jen obranou bariérou citlivého srdce, tím, že ho od samého počátku zasvětil do spiknutí a mluvil k němu s naprostou důvěrou. Gerhard nejprve zuřivě dmýchal svými měchy a zíral do ohně své výhně, předstírajíc, že nevnímá, co se mu říká. Pak ale dmýchání postupně ustalo, oheň se zmenšil a on zde stál a pozorně naslouchal. Když promluvil, jeho hlas byl vzdálený a něžný.

„Nepřijde,“ řekl. „Ta holka je moc hrdá, aby přijala takový soucit. Tvrdá jak ocel.“

Mládí si navzájem rozumí. Zná své impulsy i to, jak je vyprovokovat. Zvědavost překoná hrdost, stydlivost i strach. Pokud se jí podaří probudit skrze marnivost, je vše ostatní odpuštěno, protože přání mládí být oblíbeno a milováno pro sebe samé, je vřelou vášní.

Co se dělo dál, bylo absurdní. Mládí si libuje v absurditách. Má své způsoby, v nichž není pro moudrost místo. Pryč s moudrostí! Ta jen kazí vesmírnou magii.

John poslal další vzkaz.

Stálo v něm, že bude čekat v úterý večer u jižní hranice pozemků za živým plotem. Ona má jen udělat dalších padesát kroků, místo aby se na své procházce otočila na tom místě, kde to bylo jejím zvykem, a laškování může začít.

Nepřišla odpověď a ani žádnou nečekal. Ale v úterý večer byl na místě. Z něj mohl obhlédnout celou část pozemků, po kterých se ona procházela. Objevila se v obvyklou dobu v doprovodu tlusté ženy, které očividně dělaly delší procházky obtíže. Jejich vztah byl na první pohled nepřátelský. Dívka se chovala pohrdlivě a žena byla zachmuřená. Po nějaké době usedla na lavičku a těžce oddechovala. Dívka se procházela sem a tam. Dvakrát došla na vzdálenost, co by kamenem dohodil, k živému plotu, ale pokaždé se otočila zpět. Jednou zůstala několik minut stát, pomalu se rozhlížela po živém plotě, kamenech, obloze a všem okolo se záměrným vynecháním místa, kde stál. Přesto John, který ji sledoval, věděl, že vycítila jeho přítomnost. To bylo vše, k čemu došlo. Pak odešla, aniž by pohlédla na svou strážkyni, která namáhavě vstala z lavičky a následovala ji cestou k domu.

John poslal další vzkaz. Podruhé na ni čekal. Tentokrát šla po své obvyklé trase a dokončila ji bez nejmenšího pohledu v jeho směru.

Teprve potřetí to bylo jiné. Přišla k živému plotu blíže než kdy před tím, a když její žalářnice začala na lavičce klimbat, tak usedla do trávy.

„My jsme tady,“ řekl John.

„Kdo je to my?“ zeptala se.

Bylo to vyjednávání.

„Já jsem jejich zástupcem,“ řekl. „V tom smyslu jsou zde všichni. Přirozeně jsme ale nemohli přijít všichni najednou a –“ odmlčel se. Nebyla tím druhem dívky, kterou očekával. Uváděla ho do rozpaků.

„A schovat se tu v živém plotě,“ dokončila jeho větu. „Proč ne? Nebylo by to o nic nezdvořilejší, kdyby vás to udělalo dvacet.“

„To k nám není fér,“ řekl. „Nechtěli jsme být nezdvořilí. Chceme vás jen odsud vysvobodit.“

„Myslíte si, že bych nemohla odejít sama, kdybych chtěla?“

„Ano,“ řekl. „To si myslíme. Není to tak?“

Formulovala si odpověď, ale nakonec ji nevyslovila. Či spíše ji symbolicky odhodila. Předklonila se a bezmyšlenkovitě trhala květiny s občasným pohledem k ženě na lavičce.

„Myslíte si, že je pěkné špehovat dívku, jak to děláte?“ zeptala se.

„Velmi pěkné,“ řekl, aby jí pozlobil.

„A takhle vy zvete všechny dívky na vaše večírky?“

„Měli jsme snad přijet k vašim dveřím a tam si vás vyžádat?“

„To jste měli.“

„Pak byste přišla?“

„Ne. Nebyla bych doma.“

„Proč ne?“

„Nebyla bych. Proto.“

„Nemáte ráda večírky?“

„Nemám.“

„Nemáte ráda lidi?“

„Nemám ráda lidi, kteří mě litují.“

„Přejete si, abych odešel?“

„Jestli se vám líbí, co děláte, tak ne.“

„Tohle nedělám, protože bych to dělal rád,“ odpověděl. „Dělám to, protože jsem byl požádán.“

„Ach,“ řekla.

„Měli dojem – chci říci, že dostali nápad uspořádat pro vás večírek. Nevěděli, jak se vás zeptat a tak mě požádali, abych to nějak zařídil. Co bych jim měl vzkázat? Mám jim říct, že nemáte ráda večírky a ať se starají sami o sebe?“

„Řekněte jim, co chcete. Nemohu teď s vámi déle mluvit. Všimli by si toho.“

„Neřeknu jim nic, ale budu tady zase za týden, pokud nebude pršet. Pokud by pršelo tak za dva týdny a pak každý týden po zbytek léta, dokud neřeknete definitivně, že nepřijdete.“

„Neřekla jsem to už?“ zeptala se.

„Ne.“

Vstala, pokrčila rameny a odkráčela pryč.

Blázen! ... Blázen! ... Blázen! ...

To si pro sebe říkal John bez přisudku či předmětu. Takhle se cítil. Situace byla absurdní a jeho účast na ní směšná. Bylo tu spousta pošetilostí – až na jednu. Měl pocit, že s ní nevyšel dobře. Nebyla tím tesklivým zajatcem toužícím po svobodě, jak si jí lidé představovali. Nemohl přijít na to, čím vlastně je. Byla uvězněná. Nejen, že to nepopírala, ale brala to jako fakt. Ovšem její přístup se zdál být ten, že do toho nikomu nic není. Vměšování se bylo nevíтанé. A takové infantilní zasahování, jaké představoval, brala tak, jak si zasloužilo – s hlubokým pohrdáním. Nikdy ještě nepotkal tak štiplavou dívku. No, nedopadlo to celé ale úplně nejhůř. Mohla se ho také zbavit nadobro. Místo toho to nechala tak, jak to bylo dosud.

„Myslím, že nakonec přijde,“ řekl svým přátelům.

„Viděl jsi ji?“ ptali se.

„Ano. Mluvil jsem s ní.“

„A jaká je?“

„Jako špetka soli,“ řekl poněkud zasněně.

Na to se po něm zneklidněně podívalo několik dívek, a ačkoliv předstíraly, že jsou z večírku stejně nadšené, jako jindy, tak se jich zmocnily obavy a jejich entusiasmus poklesl. John byl dosud přelétavým povyražením, na které má právo každý. Ale teď se zasníl o dívce, o které nic nevěděly. Nebyla to jeho chyba, ale bylo to až podezřele romantické.

Další věci, kterou mládí zná, jsou náhlé a divoké momenty, kdy se přirozeně dějí i ty nejnepravděpodobnější věci. V úterý nepršelo a John čekal za živým plotem. Přišla pomalu, pak zase šla zpátky, vrátila se, nějakou dobu váhala a pak si opět sedla do trávy.

„Nestydíte se tady takhle postávat?“ zeptala se.

„Cítím se jako naprostý blázen,“ řekl.

„Ach, opravdu?“ odvětila, bez dalšího slova se zvedla a odešla.

John si tiše pískal a také se vzdálil. Začínalo to být zajímavé. Bylo tu další úterý a s ním i ona.

„Tak proč to děláte?“ zeptala se, jako kdyby mezi tím neuplynul celý týden.

„Řeknu vám proč. Vy jste mě tady viděla?“

„Ne.“

„Tak jak jste věděla, že tady budu?“

„Nevěděla. Vy jste říkal, že tady budete,“ odpověděla.

„To platilo minulé úterý,“ řekl.

„Hodláte mě takhle obtěžovat celé léto?“

„Tak dlouho, dokud sem budete chodit a rozmlouvat se mnou.“

„Nebo dokud neřeknu definitivně, že na tu oslavu nepřijdu. To jste říkal před tím.“

„A přijdete?“ zeptal se.

Takhle pokračovali v žertovném duchu, dotýkali se neviditelných strun, všímali si méně a méně smyslu slov a více melodie hlasu.

Bariéry padly další týden.

John čekal jako obvykle u živého plotu. Dívka přišla později. První náznak. Byla oblečená do pěkných šatů a na nohou měla vysoké boty z Francie. Druhý náznak. Chovala se přívětivě ke své žalářnici. Třetí náznak. Byl vlahý srpnový večer s nastávajícím úplňkem. Více než půl hodiny se bezcílně potulovala po zahradě, zastavovala se, dívala, tu a tam utrhla květinu a pak stejně líným krokem přišla přímo k němu.

„Ach, tady jste,“ řekla klidným, úchvatným způsobem, jakým mládí podniká troufalé věci.

„Pojďte, udělám vám průchod,“ řekl John.

Dvacet kroků pod nimi byla cesta, na které čekal kůň s bryčkou.

XVI

Večírek se konal v Johnových pokojích. Nejprve se podávala vybraná večeře, pak se tančilo. Celé to bylo nešťastné selhání. Každý se snažil zachránit zábavu, ale večírek, který musí být zachraňován, je již dopředu odsouzen k nezdaru. Čím více se všichni snažili, tím horší to bylo, dokud se milá černoooká matróna, která zde byla jako garde, neocitla na pokraji slz, dívky buď trucovaly, nebo byly hysterické a muži se divili, co se to děje. Bylo to nevyhnutelné. Všechny faktory k tomu napomohly.

V první řadě čestný host příkře odmítl hrát roli Popelky. Nebyla jim ani v nejmenším vděčná. Matróna při jejím vítání prohlásila: „Tak dlouho jsme se snažili, abyste přišla mezi nás.“

Co mohlo být nevinnější?

Ona odpověděla „Ach–ch!“ se stoupajícím přízvukem.

Všechno se začalo kazit. Matrónin tón jí odhalil způsob, jakým zde byla brána. Byla předmětem zvědavosti a lítosti. To první nenáviděla stejně jako to druhé. Obzvláště to, že je litována, pro ni bylo netolerovatelné. Pociťovala zklamání a ponížení. Nebyla to ničí vina – tedy nebyla to o nic víc jejich vina než její vlastní. Mohla tušit, že to takto dopadne a sama se dostala do této pozice. Stejně si ovšem nemohla pomoci a začala se chovat tak, aby všem svoje pocity dávala najevo. Nejvíce ostatním přítomným dívkám samozřejmě.

Matróna nevěděla, co dále by měla říct. To byla obecná potíž. Žádná z žen s ní neměla nic společného, o čem by si mohly popovídat. Byly zde jen okolnosti jejího uvěznění a příchodu a ty

nesměly být zmíněny. Při sebemenším odkazu na ně chladně ukončovala konverzaci.

„Pokud se nedokáže s námi bavit, tak proč sem vůbec chodila?“ ptala se jedna dívka.

„To je jasně vidět, řekla bych,“ odpověděla jí druhá.

Jasně vidět bylo to, že Agnes je velmi krásná. Žádná jiná dívka v místnosti nebyla pro zdejší mladíky tak atraktivní. Chovala se ovšem tak, jako by jejich pohledy ani nevnímala, což ještě zvyšovalo napětí. Nestarala se ani v nejmenším o to, co může nastat. Nebylo to nic, co by udělala – nic co by se dalo izolovat jako příklad a kritizovat. Její chování bylo v zásadě naivní.

„Copak nevidíš, co tady s vámi dělá?“ zeptala se jedna z dívek Johna při tanci.

„Ne,“ odpověděl. „Nevidím, co tady dělá. Vidím jen to, že se k ní nechováte pěkně. Předpokládám, že se s tím nedá nic dělat.“

„Baví se tím, jak si s vámi všemi zahrává,“ odvětila dívka.

Většina mladíků to cítila stejně jako John a mohli se přetrhnout, aby Agnes věnovali svou pozornost. Přijímala jí nikoliv s nevděkem, ale s lehce pobaveným a cynickým úsměvem. Jako by si říkala: „Všechna jablka jsou trochu trpká.“

Atmosféra na večírku rychle spěla ke kritickému bodu, když pana Breakspareho zavolali, že s ním nutně někdo potřebuje mluvit v kanceláři. Vyšel ven s pocitem napětí. Teprve tehdy ho napadlo, že tento večer by mohl mít nějakou nepříjemnou dohru. Vrátil se po deseti minutách a pustil se opět do tance, jakoby se nic nestalo. Ale na jeho tváři se objevil ustaraný výraz. Když byl tanec u konce, začal někoho hledat. Pak se začal vyptávat.

Nikdo ji neviděl odcházet. Nenechala žádný vzkaz. Prostě zmizela.

Když byl tento fakt definitivně ověřen, tak se John omluvil a vydal se jí hledat. Doufal, že jí dožene na cestě k jejímu domovu,

předpokládajíc, což byla pravda, že vycítila možné problémy a přála si jim čelit sama. Tolik již pochopil z jejího charakteru. Jeho rozrušení bylo opodstatněné.

Muž, který si ho nechal zavolat, nebyl nikdo jiný než jeho podplacený zahradník. Ten mu přišel říct, že kdokoliv bude mladou dámu doprovázet domů, by měl být velmi opatrný. A udělal by asi nejlépe, kdyby jí domů vůbec nebral. Enoch Gib totiž čeká s nabitou brokovnicí a tváří se, že ji hodlá použít.

„A taky už zjistil, kdo vzal mladou dámu pryč,“ řekl mu na konci svého proslovu.

To, k čemu mělo dojít, mohli předvídat dopředu, kdyby se někdo zamýšlel nad následky.

Když žalárnice zjistila, že je Agnes pryč, tak jako první věc udělala to, že šla do jejího pokoje a prohledala ho. Našla zde všechny Johnovy vzkazy. Protože tento důkaz ve své celkové podobě by byl zároveň důkazem o její nedbalosti, tak zničila všechny až na dva poslední. Ty přinesla Enochovi s tím, že si je jistá, podle určitých jiných důkazů, že nejde o útěk nadobro, ale jen na jeden večer. Agnes se jistě vrátí před rozedněním.

Dopad na Enocha si lze představit.

Byl to znovu Aaron – stejný Aaron, který mu ukradl Esther. Hrozná rána se opět doširoka rozevřela. Bolest mu zatemnila mysl. Možná by ho to zabilo, nebýt jiné uklidňující myšlenky na to, že jeho pomsta je blízko.

Tak John hledal Agnes, Agnes bloudila a Enoch čekal se smrtí ve svém srdci.

XVIII

Agnes očekávala, že bude sledována.

Místo aby zamířila přímo k domovu, udělala si velikou zacházku, obešla město a vystoupala po úbočí západních kopců po stezce, kterou používali dělníci z železárny. Tady by jí nikdo nehledal.

Měla v úmyslu nakonec vzdorně vstoupit na pozemek hlavní branou, ale dávala si na čas. Co se týče následků – nu čím horší, tím lépe. Každá změna by pro ni byla vítaná.

Co činilo spor s jejím otcem nesnesitelným, byla jeho monotónnost. Chtěla ho dovést až do konce, bez vnější pomoci nebo zásahu. Tak to bylo v její povaze. Začínalo se to ale podobat boji s nějakým obrovským kamenným obrazem. Co jí dělalo, nebylo nic, co Enoch udělal nebo mohl udělat, ale čistá ledová masa jeho nepřátelství. Ne – nebylo to nepřátelství. Bylo to něco jiného. Byl to nějaký druh zlovolné lhostejnosti.

Tento spor se nevedl o nic jiného, než o jejich vzájemnou zarputilost. Jediné její slovo ho mohlo kdykoliv ukončit. To slovo nechtěla nebo nemohla vyslovit, což nakonec vyšlo nastejno.

Ve škole se ocitla ve skupině deseti dívek, které byly podezřelé z toho, že se bez povolení vydaly za zábavou, jež byla spíše nevinně dětská než hříšná, ale přesto si zaslouhovala extrémní trest. Devět jich svou účast popřelo. Když se zeptali jí, tak řekla ano, udělala jsem to. Když se zeptali, kdo byly její společnice, tak jim to odmítla říct. Potrestali jí. Pořád odmítala. Nabídli jí imunitu, když je prozradí. Odmítala o to více. Poslali pro jejího otce. On kvapně prohlásil, že jí přinutí a narazil přímo na neproniknutelnou zeď. Po

hodině, kdy byl s ní o samotě v přijímacím pokoji, odešli pryč tak, jak byli, a on na prahu řekl, aby její věci poslali za ní. Odpor byl něčím, o čem věděl jen málo. Neposlušnost nedokázal vůbec pochopit. Uvažoval o tom celou cestu domů.

„Chápu, proč si odmítla prozradit druhé,“ řekl. „To nechme být. Nemusíš je prozrazovat. Ale řekneš mi, že toho lituješ.“

Neřekla. Řekla, že jednala špatně a porušila školní pravidla. Ale neřekla, že lituje, a to z důvodu, že nelitovala. To mu vysvětlila. Ale nedosáhla tím žádné změny.

„Řekneš mi, že lituješ,“ prohlásil pevně.

Odmítla.

„Ale řekneš. Až mi to řekneš, nechám ti opět tvou svobodu.“

S tím ji zavřel za čárou, která rozdělovala domácnost od jejího dětství. Najal ženu, která měla být její žalářnicí, a pak na ni očividně zapomněl. Občas ho z dálky zahlédla. On se na ni nikdy nepodíval.

Dívky, které odmítla prozradit, jí poslaly krásný dárek. Ona ho nechala poslat zpátky. To byl její poslední kontakt s vnějším světem. Její pošta byla odříznuta a nebylo jí dovoleno se s nikým vidět. Tak uplynul více než rok. Jednou mu nechala vzkázat, že se s ním chce vidět. Jeho odpověď byla: „Jestli lituje, tak může přijít.“ To ukončilo její pokusy o smíření. Vybojovat tuto bitvu očividně znamenalo život v ústraní, tak jako žila její matka, což pro ni bylo groteskní. Mimoto v tomto druhu souboje má stáří všechny výhody. Stáří má všechen čas na světě. Mládí nemá ani minulost ani budoucnost – jen přítomnost. Byla to nemožná situace. Nemohlo to tak pokračovat dál. Přesto z ní nedokázala najít žádnou cestu. Byla příliš hrdá, než aby hledala útočiště u kohokoliv, koho znala. Navíc byla nezletilá a neměla před zákonem žádná práva. A vrhnout se sama do širého světa – nu na tu zoufalou myšlenku ještě nepřišla.

Jak stoupala na kopec, její nálada najednou byla radostná a intenzivní. Zadýchala se a zastavila. Rozrušení z toho, že přerвала svá pouta a šla na večírek, co tam dělala, a jak nyní pociťovala

nejhlubší opovržení k těm lidským hodnotám, které to představovalo. Emoce, vyvolané tím, že šlape po svých protivnících, mezi nimiž byl k jejímu překvapení nejpřednější John, pocit neznámé síly, konkrétně ona dráždivá lhostejnost k následkům – všechny tyto různé akce a reakce se slily v jediném pocitu. Rozpoznala ho. Věděla, jak dlouho by ji měl asi vydržet. Nikdy před tím nebyl tak mučivý. Nikdy před tím se jí nezmocnil tak úplně. Poddat se mu bylo jako fyzická zkušenost, hrozivá a sladká.

Sedla si na kámen na okraji stezky, z něhož byl široký rozhled do údolí, a poddala se svým pocitům. Byla naladěná vnímat zázraky vesmíru a porozumět jim. Píseň noci jí učarovala. Její myšlenky se dotýkaly okolních objektů a vracely se k ní naplněné dojmy. Pod hvězdnou oblohou má lidská mysl touhu se rozletět. Pronikat měsíčními paprsky, které si prořezávají cestu skrz oblaka, obejmout tato oblaka a ve všem vidět a cítit, že existuje jeden smysl – a ona téměř věděla, co to je. Ale myšlenka, která ji rozrušila natolik, až se jí těžko dýchalo, byla myšlenka na všechno, co ji dosud nepotkalo. Její větší část byla dosud tam v prázdnotě. Bylo v tom všechno, co se dosud nestalo. Mohlo to být cokoli. Ať už to bylo cokoli, přijala to, osvojila si to a bezvýhradně to dopředu akceptovala.

Poprvé ve svém životě vědomě pocítila vášeň mládí a jeho touhu proniknout do života.

XVIII

Na pěšině zazněl zvuk kroků – onen klapavý zvuk tlumené rezonance, který vydávají muži obutí do železem pobitých bot ze surové kůže, doplněný o šoupání kotníkových chráničů, jež nosili pracovníci v železárně. Agnes tyto zvuky neznala. Když jí míjely v těsné blízkosti, že cítila jejich pach, tlouklo jí srdce tak divoce, že jejich kroky docela přehlušilo. Nevšimli si jí. Šli proti sobě, aniž by promluvili, což bylo u železářů podivné. Když ušli asi dvacet kroků, jeden z nich přes rameno křikl nadávku směrem ke druhému. Druhý mu odpověděl. Oba se zastavili. Pak je slyšela, jak se pomalu vracejí.

Setkali se na témže místě, kde jí minuli, stáli zde proti sobě a ostražitě se navzájem pozorovali. Ona je viděla zřetelně, protože byla velmi blízko, ale sama byla tak dobře ukrytá ve stínu, že si jí muži nevšimli.

Jeden z nich byl na pohled velmi příjemný. Vysoký, plný života a hladce oholený. To byl Alex Thane.

Druhý byl menší postavy, mnohem těžší a masivnější, a s tak širokou šíjí, takže vypadal, jako kdyby neměl krk. Jeho hlava byla zaklíněna mezi ramena jako u gargoyla. Byl zarostlý hrubými černými vlasy. Jeho knír byl jako opotřebený kartáč. Jeho oči byly daleko od sebe a prozrazovaly ohromnou zvířecí vitalitu.

Byl to on, kdo první vykřikl nadávku a byl to také on, kdo první promluvil. Byl to Cornishman. Tomu, co říkal, nevěnovala Agnes pozornost. Thane mu odpověděl v železářském slangu, který jí nedával mnoho smyslu. Přesto pochopila význam toho, co si říkají,

protože to vyjadřovali univerzálním jazykem, který je jasnější než slova. Viděla to v jejich gestech a v tom, co vyzařovalo z jejich očí. Je to stejné už od počátku věků.

Nejprve to bylo: „Kdo z nás dvou je silnější a může zabít druhého?“

Po dlouhé době, možná milionu let, se z toho stalo „Kdo z nás dvou je silnější a *mohl by* zabít druhého?“

To byl počátek civilizace. Od té doby rozvíjíme způsoby, jak to *mohl by* dávat najevo. Můžeme tak dobíjet bez zabíjení a mít sportovní pravidla, v nichž je potenciál *mohl by* standardizován. Podle těchto pravidel člověk může přiznat, že ten druhý by ho dokázal zabít, aniž by ztratil život, sebeúctu nebo společenské postavení.

Tito dva, Thane a Cornishman, byli už delší dobu rivalové a svými druhy byli ve vzájemném soupeření podporováni. Byli to nejsilnější muži v železárně. Oba ve své každodenní práci snadno předváděli silácké kousky, které byly mimo schopnosti druhých. Ovšem s tím rozdílem, že zatímco Thane je prováděl jen tu a tam a spíše tehdy, když se nikdo nedíval, Cornishman svou nadřazenost nad ostatními předváděl pořád, protože jeho marnivost to vyžadovala, a nastavoval vražedné tempo mužům ve své partě. Měl brutální povahu a vysmíval se tomu, když někdo z nich odpadnul.

Vedlo se mnoho sporů o to, kdo z nich dvou je lepší. Většina se přikláněla ke Cornishmanovi, protože on byl vždycky ochoten podstoupit jakoukoliv výzvu, zatímco Thane je spíše odmítal.

„Já vám tady nebudu dělat divadlo,“ říkal.

„K čertu s divadlem,“ odpovídali ostatní. „On se vytahuje, že tohle nezvládneš. Není to divadlo?“

To bylo k ničemu. Nedal se vyprovokovat k veřejnému soupeření. Mnoho lidí si to špatně vyložilo, a mezi nimi i Cornishman. Nabyl dojmu, že se ho Thane bojí a začal být ještě arogantnější a útočnější.

Tak to šlo nějakou dobu a totéž se teď odehrávalo i zde na pěšině k velkému údivu a fascinaci jednočlenného publika.

Cornishman se vyzývavě vychloubal a Thane mu odpovídal pohrdavými pohledy a tu a tam výsměšným slovem. Náhle od sebe trochu odstoupili, odložili své obědové koše, sundali čapky a svlékli košile. Zdálo se to jako jeden plynulý pohyb. Pak se k sobě pomalu přiblížili. Jejich těla byla přikřčena způsobem, který byl pro Agnes novým a úžasným zážitkem z lidské formy, zvláště z její ohromné destruktivní síly. Oba měli levou ruku zvednutou a pokrčenou, aby si chránili tvář a hlavu a v jejich očích svítil bojový zápal.

Agnes byla ochromena hrůzou a zároveň rozrušena, jako ještě nebyla nikdy v životě. Žádný její dosavadní zážitek s tímto nebyl srovnatelný. Možná by nedokázala utéct, kdyby se pokusila, ale ani by se nepokusila, kdyby ji to napadlo. Seděla naprosto nehybně, rty pevně semknuté a ruce sevřené.

Bojovníci se kolem sebe pohybovali v malých kruzích a zasazovali si první zkušební rány. Agnes je s potěšením sledovala. Pohybovali se s lehkostí, nevědomou elegancí a zároveň budili dojem napjaté síly. Až dosud neměla ani nejmenší představu o boxerském zápolení, jako bylo toto.

Poté, s takovou rychlostí, že si toho ani nestačila všimnout, byl zasazen první vážný úder se zvukem řeznického sekáčku dopadajícího na špalek. Účinek tohoto zvuku na Agnes byl ohromný. Cítila, jak se jí sevřel žaludek. Nic z její dosavadní zkušenosti s muži ji nepřipravilo na tuto noc. Nahlédla pod povrch a povrch již nebude nikdy stejný. Jaký hrozný zvuk! Cítila, že by ho již nechtěla nikdy znovu slyšet, a přesto poslouchala fascinovaně a bez dechu.

Viděla krev na tváři toho vysokého. Neudělalo se jí zle, ale náhle byla zcela na jeho straně. Myšlenka na to, že by mohl zvítězit těžký surovec, byla nepředstavitelná. Neviděla mu jasně do tváře, protože se skrčil níže, než jeho protivník, nastavuje mu vršek hlavy. Když se náhodou jeho tvář dostala do jejího zorného pole, tak s úlevou viděla, jak krvácí rovněž. Vysoký ve skutečnosti nekrvácel, jen se na

něj dostala krev druhého. Jak boj pokračoval, tak se tloukla do kolen svou pěstí a stěží potlačovala chuť vykřiknout.

Cornishman se vyrovnal Thaneovi silou a vitalitou. Zpočátku si udržoval iniciativu divokými výpady. Bylo to ale jako zápas býka proti tygroví. Jeho údery zasahovaly buď obranu, nebo šly do prázdna. Thane oproti tomu své rány zasazoval promyšleně a bez chyb. Nechal na sebe Cornishmana dotírat tak dlouho, dokud nevyčerpal jeho divokou energii, a zároveň si nechával své síly v rezervě.

Konec přišel v momentě, kdy se Thane poprvé dostal do ofenzivy. Cornishman změnil taktiku. Přestal se vrhat vpřed, zaujal defenzivní postoj a čekal na Thanea, až k němu přijde.

Náhodou se stalo, že byl zrovna otočen zády k Agnes takovým způsobem, že viděla, jak se k němu Thane přibližuje. Klidná a lehká cílevědomost jeho pohybu jí mimořádně učarovala. V té chvíli věděla, že zvítězil.

Bez jakékoliv kličky šel přímo do Cornishmanovy obrany a udělal dvě věci současně takovou rychlostí, že byly pro oko až nepostřehnutelné. Levou rukou zablokoval Cornishmanovi jeho obranu a pravou ho zasáhl přímo do brady. Ozval se zvuk, jako když se láme velký kmen ve větru.

Na okamžik se nic nestalo, s výjimkou toho, že Thane si protřepal ruku a starostlivě se na Cornishmana díval. Pak Cornishmanovi poklesly ruce a začala se mu podlamovat kolena.

Bitva se odehrávala na té straně pěšiny, kde byl kus rovné země. Na opačné straně, kde byla schovaná Agnes, se zem svažovala. Kámen, na kterém seděla, byl dvě stopy pod úrovní pěšiny a tráva na okraji zakrývala její hlavu.

Hroutící se Cornishman byl v tu chvíli na pěšině s přímo nad ní. Překotil se přes okraj a padal na ní celou svou vahou.

Vykřikla a snažila se uhnout řítící se mase. Cornishmanovo tělo jí pod sebou pohřbilo a ona se nějakou vzdálenost otáčela spolu

s ním. Než se z pod něj stačila dostat, uviděla nad sebou Thaneův obličej, bílý a vyděšený.

Zdvihl ji jako panenku, odnesl zpátky na pěšinu a tam jí zkusil postavit na nohy.

„Bolí?“

„Ne,“ řekla s obličejem staženým bolestí.

„Ale ano,“ podotkl. „Zkuste si stoupnout.“

Na okamžik ji pustil a ona začala padat.

„Můj kotník,“ řekla. „Mám ho trochu zkroucený. Pomozte mi posadit se.“

Něžně ji usadil, klekl si vedle a s obavami ji prohlížel.

„Je to všechno? Jen kotník?“

„Budu v pořádku za minutku nebo dvě,“ odpověděla. Ukázala na poraženou hroudu a zeptala se: „A co on?“

„On? Žádný strach. Není mrtvý. Za chvíli přijde k sobě.“

Svíralo se jí hrdlo a její mysl byla stále zaplněna obrazy právě prožitých událostí. Ještě neovládla svoje rozrušení.

„Fandila jsem vám,“ řekla naivně. Dotkla se jí nějaká tajná myšlenka a radostně zatleskala. Její potlačené pocity explodovaly.

Thane si v ten okamžik uvědomil, že byla svědkem jejich boje. Pak si uvědomil, jak on sám teď vypadá. Pocítil pálení studu od kořínků vlasů až k prstům na nohou. Vstal a začal prohledávat trávu, aby našel svou košili. Jeho pohyby při tom byly podivně neohrabané. Když košili konečně našel, tak kus ještě odešel, než se ustrojil. Vrátil se pak i s Cornishmanovou košilí. Ten se právě začal probírat z hlubokého spánku. Thane mu pomohl na nohy, vyslal ho po pěšině s kusy oděvu v rukou a důrazně mu doporučil, aby zmizel.

Pak se šel podívat na Agnes. Před okamžikem byl uvolněný a přirozený jako dítě. Teď se cítil trapně a choval se rozpačitě.

„Jak je vám?“ zeptal se.

„Lépe,“ odpověděla.

Ticho.

„Možná bych to měl ovázat.“

„To bude v pořádku,“ řekla.

Další pauza.

„Já jsem Alexander.“

„Já jsem Agnes,“ odpověděla.

Opět ticho.

„Agnes a dál?“

„Gibová,“ řekla.

„Vy jste dcera starýho Enocha?“ zeptal se.

Neodpověděla.

„Zvládnete to?“

„Co?“

„Dojít domů.“

„Zvládnu to,“ řekla. „Prosím, už se o mě nemusíte strachovat. Jsem docela v pořádku.“

Její způsoby se změnily. Nyní odpovídala formálním a odmítavým tónem. Thane se od ní vzdálil nejistý, co by měl teď udělat a hledal v trávě svůj obědový koš. Nakonec ho našel, několik minut si s ním točil v rukou a pak se pomalu vrátil.

„Bude lepší, když vás vezmu domů.“

„Děkuji,“ řekla. „Já znám cestu.“

„Tohle není místo pro vás. Chlapi z železářny jsou dobří, ale potloukají se tu i ti noví horníci, co sou pořád namol. Vyděsí vás k smrti... nebo něco horšího.“

Dívala se dolů do údolí a neodpověděla.

„Přece jen bude lepší, když vás vezmu domů.“

„Prosím,“ řekla. „Nepřeji si, aby mě někdo bral domů.“

„Nemusíte se snad vrátit domů?“

Na to bylo její jedinou odpovědí podrážděné pokrčení rameny. To gesto bylo tak nepřátelské, že ho na okamžik připravilo o všechno, mimo jeho zarputilosti. Čekal, dokud nebylo zřejmé, že na něj nehodlá znovu promluvit. Pak kousek poodešel, sedl si do trávy a pohodlně si zapálil svoji dýmku.

Po chvíli přeci jen promluvila, aniž by při tom otočila hlavu.

„Zůstanete tady celou noc?“

„Nemůžu vás tady nechat jako zchromlého ptáčka.“

Agnes tohle vyjádření pobavilo. Také s ním měla pocit naprostého bezpečí. Přesto jí absurdita celé situace naplnila odhodláním. Nenáviděla situace, kdy byla bezmocná. „Můžu chodit,“ prohlásila. „A budu.“

Vstala, statečně udělala jeden krok a pak znovu padla s nedobrovolným výkřikem bolesti.

Na to se Thane zvedl, uhasil dýmku, vyklepal z ní popel a přišel k ní. Intuitivně věděla, co chce udělat a na okamžik se cítila jako by byla na místě Cornishmana, když čekal, až k němu Thane přijde a vyřídí ho.

Nepromluvil. Předklonil se, zdvihl ji ze země a vzal ji vysoko do náručí.

Nejprve byla divoce rozzlobená. Její myšlenky byly: „Co si to dovoluje! Ať mě okamžitě pustí a odejde.“ Ale tato slova z ní nevyšla. Všimla si, jak lehce jí nese, téměř jakoby se jí ani nedotýkal. Byla bezmocná. Kdyby odporovala, tak by jí jen chytil jiným způsobem a pokračoval dál. Mohla křičet nebo se prát. Křičet by bylo dětinské. K tomu neměla ani nejmenší sklon. A prát se by bylo marné. Tak se uchýlila k pasivitě. Pak jí začaly přemáhat její pocity. Chvilku se

bála. Strach byl emocí, kterou zažívala jen zřídka. Nevěděla, čeho se bojí a nakonec si nebyla jistá, jestli je to strach. Spíš to bylo jako vzrušení, když člověk visí vysoko ve vzduchu a napadne ho: „Co kdyby se lano přetrhlo!“ Nepamatovala si slova, ale vybavil se jí smysl starořeckých veršů o pannách, které omdlévají strachem z nalezení něčeho, co kdyby nenalezly, je utrápí k smrti.

Byla pořád tou samou Agnes, rozzuřenou tím, že ji nese bez jejího svolení. A přece zároveň nebyla. Teď si sama začala připadat jako někdo, kdo si přeje být unášen dále, rychleji, výše, až na kraj světa. Zhluboka se nadechla.

Uvědomila si, že ji ponese snáze, když její hmotnost bude trochu jinak rozložena a tak rukou objala jeho krk. Napjal tam svaly, jak přenášel její váhu tak, aby ulevil svým pažím. Pak přišel moment, kdy ji překvapilo nutkání, kterému odolala, obejmout ho také druhou paží. Na hrbolatých místech ji začal přidržovat trochu těsněji a neoddlal ji, když přišli opět na rovinu. Toho si nevšimla. Její vůně Thanea omámila. Místy sešel z pěšiny a zakolísal. Toho si také nevšimla. Naslouchala jeho dechu a cítila rytmické zdvihání a klesání jeho hrudi.

Když sešli z pěšiny a skrze louku s vysokou travou se dostali na cestu k domu, bylo to pro oba jako probuzení ze snu.

„Položte mě, prosím,“ řekla tichým hlasem, který byl stěží víc než zašeptáním – hlasem, který nepoznávala.

Očividně ji neslyšel.

Pak přišli k velké železné bráně.

„Položte mě,“ řekla znovu.

Zdálo se, že ji pořád neslyší. Nohou zarachotil na bránu a hlasitě zavolal: „Hej! Hej!“ Jeho hlas se trochu třásl, jako hlas člověka v nebezpečí.

Tříkrát zarachotil na bránu a zavolal. Dvakrát mu odpovědí byla jen ozvěna jeho vlastního hlasu, který prorážel ticho noci a

zanechával v uších prázdné zvonění. V trávě se rozezněli cvrčkové. V dálce zaštekal pes. Oba dva navzájem slyšeli tlouct svá srdce.

Co se stalo po třetím zavolání, bylo přízračné. Náhle se za bránou zjevil Enoch a díval se na ně. Celou dobu stál ve stínu u zdi. Držel zapálenou lucernu, kterou před tím také skrýval. Pomalu zvedl závoru a pootevřel bránu. Pak zvedl lucernu do výšky a nevěřicně zíral na Thanea, který promluvil jako první.

„Našel sem jí ležet tam v trávě. Měl sem nějakou rozepři s Cornishmanem a on na ní padnul, když sem mu dal pěstí, a poranil její kotník. Nemohla chodit, tak sem jí přines.“

Agnes se ani nepohnula ani nepromluvila. Ve světle lucerny se jí oči leskly s výrazem chyceného zvířete. Enoch se na ní nepodíval ani při zmínce o jejím zranění, ale upřeně zíral na svého pudlaře a opakoval po něm: „V trávě.“

„Nechcete jí?“ zeptal se Thane.

Na to Enoch položil lucernu, otevřel bránu a stoupl si stranou.

„Vezmi ji dovnitř,“ řekl.

Jak pudlař prošel kolem tak Enoch zavřel a zamkl bránu. Následoval je pak po příjezdové cestě k usedlosti. Jediným zvukem byly kroky dvou mužů na šterku.

Pak se Enoch zasmál. Byl to nepřirozený zvuk, naznačující krutý nápad v jeho mysli. Agnes se zachvěla. Její ruka kolem pudlařova krku se bezděčně stiskla. Stejně tak jeho ruce, které ji držely. Takto mezi nimi proběhlo tiché znamení. Ani jeden nepromluvil.

U vstupu je Enoch předběhl, otevřel dveře a šel před nimi. Nebylo vidět žádné služebnictvo. V jeho domácnosti se sloužící objevovali jen na zavolání a nikdy jinak.

„Sem,“ řekl Enoch a otevřel dveře do zadního salóнку v přízemí. Tohle byla jeho strana domu. Místnost byla tlumeně osvětlena. Pudlař složil svůj náklad na gauč a zadíval se na Enocha, který stál ve dveřích.

„Oba tu zůstanete, dokud se nevrátím,“ rozkázal. S tím zavřel dveře a zamkl.

Thane ve svém železářském oblečení – železem pobitých botách, kotníkových chráničích, kalhotách, košili rozepnuté do půli hrudi a čapce – byl zmatený trapností té situace. Díval se na věci v pokoji, jako by ho měly kousnout a přešlapoval z nohy na nohu. Pak mu došlo, že tím ničí leštěné parkety na podlaze.

Agnes, která napínala své uši, aby zaslechla, co se děje venku, si uvědomila jeho rozpaky.

„Prosím, posadte se a poslouchajte,“ řekla. „Támhle,“ ukázala na křeslo.

Slyšeli zazvonění zvonku přivolávajícího služebnictvo, otevírání a zavírání dveří a rychle odjíždějící kočár. Musel již být připravený, protože nebylo dost času na zapřahání. Pak slyšeli tiché kroky někoho strážícího na chodbě. Ty byly Enochovy.

„Nemám ani tušení, do čeho jsem vás namočila,“ řekla Agnes.

„Zdá se, že to ještě nemají přichystané,“ odpověděl a usmál se na ni.

Jeho úsměv byl jako zjevení, rychlý a neočekávaný, jako meteor na hvězdné obloze. Agnes ho před tím nikdy neviděla. Naplnil ji radostí. Usmála se na oplátku a začervenala se. Pak se na sebe rozzlobila. Vždycky se na sebe zlobila za červenání se, protože to prozrazovalo její pocity. Její obranou bylo upřeně se na něj dívat, dokud své pocity nedostala opět pod kontrolu. Uvědomila si, že když se Thane soustředí na nějaký čin, tak všechna nemotornost a rozpaky u něj najednou mizí. Je pak nevědomky elegantní, jako jsou děti nebo zvířata, aniž by myslel na to, co dělá. Nevydržela vidět jeho neklid.

„Zdá se, že z toho nemáte strach,“ řekla.

„Je na vás docela přísný, že jo, váš otec?“ zeptal se.

„Je to tvrdá povaha,“ odpověděla.

„Možná jste nechtěla, abych vás nosil domů. Není to tak?“

„Ne,“ řekla.

Přiblížil se přes půlku místnosti, aby lépe odhadl upřímnost její odpovědi.

„Kdyby to tak bylo, tak ještě není pozdě. Vzal bych vás kamkoliv byste chtěla.“ Protože neodpověděla, tak dodal: „Jen bych vás tam vzal a nechal, takže byste mě už nemusela nikdy vidět.“

„Děkuji,“ řekla něžně. „To by nebylo moc pěkné, ne – abych vás už neviděla po tom všem? Ne. Já – jak jste to řekl? – já tomu budu čelit.“

Sedl si zpátky na své místo.

„Musím vám říct, co se stalo,“ řekla. „Utekla jsem a šla na večírek do města. To nemám dovoleno. Očekávala jsem, že budu mít scénu, až dorazím domů. Mohla by být velmi nepříjemná pro – pro můj doprovod, však víte. Takže jsem nejprve utekla na večírek, pak jsem utekla z večírku a vydala se domů sama. Zbytek už víte.“

„Ach tak,“ řekl Thane zamyšleně.

Padla na ně náhlá úzkost a jejich oči se již nesetkaly.

Seděli mlčky, ona zasněná, když k nim dolehly zvuky z chodby. Kočár se vrátil. Blížily se k nim dvojí kroky.

Dveře se otevřely, vešel Enoch a s ním presbyteriánský pastor, vážný rozložitý muž s velkou hlavou, řídkým obočím a kulatýma modrýma očima. Enoch zavřel dveře. Thane se postavil. Pastor se podíval nejprve na něj a pak na Agnes. Jeho oči byly plny údivu a špatné předtuchy. Enoch promluvil.

„Našel ji v trávě. To je ten muž. Tak je oddejte.“

Pastor se rychle vpravil do situace a začal pokyvvovat hlavou, jako by si říkal: „Aha! Tak takhle to je.“

Thane chápal Enochova slova jen pomalu. Měl výraz člověka, co pochybuje o svých smyslech.

Agnes, velmi bledá, její rty lehce rozevřené, se napřímila a pomalu otočila hlavu ke svému otci. Svaly okolo jejích očí byly napnuté, její oči přimhouřené, jako by se dívala do slunce a dívala se na něj, dokud neuhnul pohledem. Ale to nezmenšilo jeho pomstychtivost.

„Oddejte je,“ řekl.

Thane se náhle probral z šoku. Odkášlal si, polkl, rozhlédl se doleva a doprava a udělal krok vpřed s rukou na svém opasku.

„Vy si myslíte něco, co se nestalo,“ vykřikl na Enocha. „Co jste myslel tím nalezením v trávě? Co jste tím myslel? Já s Cornishmanem jsme se porvali na stezce, jak jsem vám říkal u brány. Ráno se ho můžete zeptat v železárně. Ale nestalo se jinak nic špatného – nic, o čem byste tak mohl mluvit. Jestli mi nevěříte, zeptejte se jí... Řekněte jim to, slečno,“ obrátil se na Agnes.

„Můj otec zešílel,“ zašeptala.

Thane překotně pokračoval ve vypravování o tom, co se přihodilo na stezce a začal mluvit zcela nesouvisle. V zoufalství se pohnul směrem k Enochovi. Pastor zvedl svou ruku.

„Jak se jmenujete?“

„Alexander Thane.“

Enoch, který stál zády ke dveřím, sáhl za zárubeň, vyndal brokovnici a její hlaveň si opřel o levou paži.

„Oddejte je, říkám vám.“ Jeho hlas byl tichý. „Ať je to rychle.“

Thane se znovu pohnul jeho směrem a pastor znovu zdvihl svou ruku – tlustou bílou ruku. Ta Thanea fascinovala a uklidnila.

„Thane,“ řekl pastor, „berete si tuto ženu za svou zákonitou manželku?“

„Ne na jeho rozkaz. Ne dokud na mě míří tou věcí,“ řekl Thane. „Ne, pokud si to slečna nepřeje,“ přidal na konec jako dodatečnou a velmi komplikovanou poznámku.

Pokud by řekl rovnou ne, tak se mohly události vyvinout jinak. Nechyběla mu k tomu odvaha. Zastavil ho určitý romantický záchvěv.

Pastor se obrátil k Agnes.

„Vezmete si, Agnes, tohoto muže Thanea za svého zákonitého manžela?“

Kostky nyní byly v jejích rukou. Thane neměl v úmyslu jí je předat. Rád by je zase vzal na sebe, kdyby jen věděl jak. Situace se mu vymkla z kontroly. Mimoto otázka - Vezmete si, Agnes, tohoto muže Thanea za svého zákonitého manžela? – mu zazněla tak závažně, že ho zbavila jeho vůle a smyslů, krom schopnosti naslouchat.

Těžko by se v jedné scéně našli tři muži s rozdílnějšími emocemi, z toho jeden šílený, přesto na okamžik je sjednotil pocit posvátné bázně a dívali se na Agnes se stejným výrazem. Ženská odvaha přesahuje mužskou. Muži to poté popírají a ve své mysli přisuzují rozdíl tomu, že ženy postrádají smysl pro následky.

Agnes byla klidná, zahloubaná a s odpovědí si dávala na čas. Nechala je čekat. Jednou rukou si urovnávala svoje šaty a zdálo se, že počítá. Pak pomalu pokývala hlavou.

„Ano,“ řekla zřetelným, ačkoliv poněkud vzdáleným hlasem, „beru si ho.“

„Povstaňte prosím,“ řekl pastor.

Thane odpovídal jako ve snách. Její odpovědi byly pevné a jasné a celou dobu se dívala na svého otce stejným způsobem, jako se na něj dívala prve.

Tak byli oddáni.

„To je všechno,“ řekl Enoch pastorovi stručně. „Kočár čeká u dveří.“

Pastor se uklonil a odešel.

Enoch vyndal ze své kapsy kartičku a podal jí Thaneovi. Byl to modrý lístek – symbol definitivního propuštění.

„Teď jděte,“ poručil. „Ať už vás nikdy nevidím.“

Agnes vzhlédla k Thaneovi.

„Můžu jít,“ řekla a chytla se jeho paže. Bylo to tak. Lehce kulhala, ale mohla chodit. Enoch se při pohledu na to ušklíbl. Pozoroval je, jak odcházejí do noci a zavřel za nimi dveře.

U brány Thane řekl: „Nebude pohodlnější, když vás ponesu?“ a začal ji zvedat.

„Ne,“ odpověděla.

Vyměnili si pozice. Ona se ho již nebála, ale on se začal obávat jí.

XIX

Celou tu dobu John Agnes hledal. Nejprve procházel hlavní silnici až k usedlosti, dokud se neujistil, že se touto cestou nevydala. Otočil se zpět a začal se vyptávat lidí, dokud se nedozvěděl, že byla viděna, jak jde okolo železárny směrem do hor. Protože znal cestu a odhadl její záměry, tak se vydal v jejích stopách.

Pach Thanovy dýmky byl ještě cítit ve vzduchu, když dorazil na místo souboje. Jeho pozornost upoutala nějaká bílá věc v trávě. Zvedl jí a sevřel se mu žaludek. Byl to malý kapesníček. Přečetl iniciály A. G., vyšité v rohu. Když pokračoval v hledání, našel její šál. V panice prohledával trávu a objevil jasné stopy lidského zápasu.

Aniž by si jasně zformuloval myšlenky, protože byly příliš hrozné, aby byly pravdou, začal jednat pod dojmem představy, že Agnes potkala nějaká velká pohroma. Možnost to byla reálná. Nedávno do města přibyla skupina horníků, jejichž chování bylo pro zdejší komunitu cizí. Byli to opilci, co působili řadu potíží.

V rozrušení běžel po pěšině a volal její jméno. Pak ho napadlo, zajít se zeptat pracovníků v železárně, kteří touto pěšinou pravidelně chodili. Našel několik, kteří jí prošli asi před hodinou. Někdo se ztratil, řekl jim. Něco se stalo. Neviděli nebo neslyšeli něco neobvyklého? Zamýšleli se, nechávali si to od něj znovu opakovat a pak zavrtěli hlavami. Nikdo nic neobvyklého neviděl ani neslyšel. Ale někdo si přece jen vzpomněl na Cornishmana. Ten ležel pod cisternou na vodu, beze slova a zdálo se, že mu nezáleží na tom, jestli ho Enoch zpozoruje nebo ne. Možná se něco přihodilo jemu.

John ho našel na označeném místě, jak sedí s hlavou v dlaních a voda mu stéká po obnažených zádech.

„Co se ti stalo?“ zeptal se John a zatřásl jím.

„Málem mi urazil zatracenou hlavu,“ zaúpěl, aniž by se pohnul.

„Nahoře na pěšině?“

Zabručel.

„Kdo to byl?“

Chabě, ale poměrně jasně projevil Cornishman vášnivé přání, aby ho svět nechal na pokoji.

„Byla tam dívka?“ zeptal se John.

„Co!?“ řekl kolos, kterého překvapil zvuk toho slova.

John svou otázku zopakoval.

Cornishman bolestivě vzdychl, otočil na něj svou rozbitou tvář a přikývl – ano.

„Kdo jí odvedl?“ zeptal se John a třásl s jeho tělem, aby udržel mysl nad vodou. „Řekni mi,“ zatahal ho za vlasy. „Kam odešli?“ kopl ho do holeně.

Ale Cornishman na tom asi byl hůř, než si lidé kolem představovali. Znovu upadl do mdlob a nic víc z něj nešlo dostat.

Zbývalo udělat jen jednu racionální věc – zpravit o situaci Enocha a vyvolat všeobecný poplach.

Ze všeho toho běhání a obav byl John už pořádně vyčerpaný, když dorazil k bráně usedlosti. Byla zavřená na závoru. V domě se nesvítilo a tam, kde očekával poplach a pohyb, bylo vše podivně klidné. Zmocnila se ho zlá předtucha. Pomyslel si, že bude rychlejší otevřít bránu než šplhat přes zeď. Prostrčil ruku skrze mříže a začal posunovat závoru uvnitř. Byl tak zaujat tímto úsilím, že ho jeho smysly ani nevarovaly před Enochovou přítomností.

Rychlý, nehlučný pohyb v temnotě a jeho ruka se mu silně sevřela okolo zápěstí. Kvůli fyzické nevýhodě své pozice byl bezmocný. Přes vertikální mříže v bráně se táhly ornamenty z tepaného železa v podobě vinné révy a listů. Bylo pro něj nemožné, aby prostrčil na obranu svou volnou ruku, protože poblíž nebyl žádný dost široký otvor, kudy by to šlo. Mimoto, pokud by odporoval, Enoch mohl okamžitě zlomit kosti v jeho chycené paži. Byl z této situace docela zmatený. Enochovo gesto bylo hrozné ve své zlověstné přesnosti, a přesto si John nedokázal představit, že by jeho úmysly byly destruktivní. Tak se pasivně poddal starochově nebezpečnému stisku a promluvil.

„To jsem já.“ Jeho hlas prozrazoval, že je na pokraji paniky. Enoch nepromluvil. Jeho stisk zesílil. „Snažil jsem se k vám dostat, protože se Agnes ztratila. Tedy já jsem ji nedokázal najít. Přišel jsem vám to říct.“

Enoch stále nepromluvil.

„Možná už je doma,“ řekl John. „Viděl jste ji? Jestli neviděl, tak se bojím, že se jí něco stalo.“

Mlčení starého pána bylo nepřírozené a zlověstné. Pomalu vtahoval Johnovu paži dovnitř, skoro až po loket. Přicházela k němu bez odporu a holá, protože se rukávy kabátu a košile zachytily na vinných ornamentech venku. Pak ji začal zkoumat, pomalu od zápěstí, centimetr po centimetru, jakoby hledal něco, co se bál nalézt. John si kdysi zlomil ruku při školní hře. Měl citelný hrbolek na vřetení kosti v místě fraktury. Na tomto místě se Enochovy prsty zastavily, ztratily svou sílu a začaly se třást. Zároveň sevření jeho druhé ruky okolo Johnova zápěstí ochablo.

„Aaron!“ zašeptal ohromeně.

V příštím okamžiku byla Johnova paže volná a ozval se zvuk těla dopadnuvšího na šterk na cestě za branou.

John ji otevřel, ujistil se, že Enoch dýchá a běžel k domu. Jeho divoký poplach přivedl na scénu apatickou ženu s malou olejovou lucernou nad hlavou.

„Je slečna Gibová doma?“ zeptal se.

Žena zavrtěla hlavou.

„Ví tady někdo kde je?“

Podivným způsobem žena opět zavrtěla hlavou.

„Pan Gib upadl u přední brány,“ řekl John. „Jděte okamžitě k němu a pošlete někoho pro doktora.“

Žena odložila lampu na zem a sama se rozběhla po přístupové cestě.

„Zavolejte služebnictvo. Možná ho budete muset odnést.“

Ale jen zrychlila. Běžel za ní. Než ji stačil dohnat, tak se potkali s Enochem. Mohl je oba jasně vidět ve světle, které se linulo z otevřených dveří. Žena se na Enocha úzkostlivě podívala a učinila pohyb, jakoby se ho chtěla dotknout. Nedá se říct, že by jí ignoroval. Spíš jí vůbec neviděl a pomalu pokračoval v chůzi.

John se schoval do stínu a přešel kolem, aniž by ho zpozorovali. Pak se rozběhl pryč a při každém kroku cítil, jak se mu podlamují kolena. Epizoda s Enochem u brány byla nejen velmi záhadná, ale naplněná nějakým děsivým vnitřním smyslem, který nedokázal pochopit. Nevěděl o Enochově posedlosti, že on, John, je reinkarnací Aarona. Nikdy neslyšel o chlapecké soutěži, při které Enoch zlomil Aaronovi ruku. Tudíž nemohl vědět, co to pro Enochovu zmučenou mysl znamenalo, když našel u Aaronova syna jizvu po téměř shodné fraktuře. Pro něj to byla tatáž jizva na téže paži. Poslední věc, aby si potvrdil svou halucinaci a objev, který dočasně zaplavil jeho smysly.

V tom okamžiku nazval Johna jménem jeho otce – Aaron!

Co to znamenalo? John intuitivně věděl, že tady bude klíč k celé záhadě. Ale nedokázal ho použít. Věděl, že když si jeho otec vzal Esther, tak na sebe přivolal Enochovu neutuchající nenávist. Rozuměl by tomu, jak se tato nenávist mohla přirozeně přenést na

syna. V tom případě si ale nedovedl vysvětlit, že až dosud se k němu Enoch choval lhostejně, nebo i přátelsky.

XX

Tak mu jeho myšlenky probíhaly hlavou zmateným a vzdáleným způsobem, když mezi nimi náhle probleskla velmi naléhavá otázka.

„A co Agnes?“

Nebyla doma. Nedokázal vymyslet žádný způsob, jak by ji mohl najít bez pomoci. Nevěděl, kde by se po ní měl podívat a čas ho tlačil. Bylo nutné zburcovat poplach a zorganizovat pátrání. Ale jaká byla jeho autorita to udělat? To přece její otec měl podniknout takové kroky. Když si nyní vzpomínal na to, co řekl Enochovi skrze bránu o Agnes, tak mu to přišlo absurdně neadekvátní. Vůbec nesdělil všechny své obavy o její zdraví. Ačkoliv se při myšlence na další setkání s Enochem otrásl, rozhodl se, že se vrátí. Toto rozhodnutí ho přimělo zastavit se a při tom s překvapením zjistil, jak daleko se dostal, a že již není na cestě. Kde a jak z ní sešel, to si nepamatoval. „Musel jsem jít rychle,“ pomyslel si. Byl asi v polovině vzdálenosti od Nového Damašku, nedaleko železářny, na pěšině, která se dále měnila v ulici probíhající zašpiněnou čtvrtí plnou kumbálů, skladišť, stájí a pachu připáleného jídla. Otočil se a vydal se zpět, když na něj náhle někdo zavolal hlasem, který okamžitě poznal.

„Thane!“ řekl a vyrazil směrem k němu. „Potřebuju, abys zašel – ach! Promiň, myslel jsem, že jsi sám.“

Pohled mu sklouzl na ženskou postavu, která stála za Thanem a nakláněla se přes plot s odvrácenou tváří. Ale Thane, který mu také šel naproti, ho chytil za paži a rozrušeně řekl:

„Potřeboval bych tvou radu. Proto jsem tě volal.“

„To počká, ať už je to cokoliv,“ odpověděl John. „Nemůžu se teď zdržovat. Vrátím se, jakmile to bude možné.“

S tím chtěl odejít, když žena promluvila.

„Nesháníte se snad po mně?“

„Agnes!“ otočil se a zůstal stát jako solný sloup.

Okamžik před tím by dal cokoliv za to, slyšet znovu její hlas. Ovšem zvuk jejího hlasu, který byl tak klidný a jistý, v něm vyvolal reakci prudkého hněvu. Měl také zoufalý pocit ztráty. Proč se hněval nebo jakou ztrátu vlastně cítil, to by nedokázal vyjádřit slovy. Tyto pocity se vztahovaly k ní. Vůči Thaneovi pojal myšlenku, která se za ním zdvihla svou vlastní silou a kterou musel ihned potlačit.

„Hledal jsem vás všude,“ řekl a přistoupil k ní. „Našel jsem tohle.“ Podal jí kapesníček a šál. Ty si vzala. „Pak jsem šel do vašeho sídla... a...“ Zadržela se mu řeč.

„Ano? Co jste se tam dozvěděl?“ zeptala se.

Jeho hněv znovu stoupal. Jak mohla být tak uhlazeně formální? Měl nutkání na ni hrubě vztáhnout ruku a požadovat od ní, aby mu řekla, co dělala a jak se ocitla na tmavé ulici sama s železářským pudlařem a jak může předstírat takový klid.

„Nic,“ řekl. „Právě mě napadlo otočit se a zkusit to znovu. Měl jsem o vás velký strach.“

„A zdá se, že ho stále máte,“ řekla mu způsobem, který mu měl připomenout, jak vysokým tónem mluví.

„Z důvodů, ke kterým jste, jak se zdá, netečná,“ odpověděl. „Lze se domnívat, že mám určitý zájem na tom, abyste v pořádku dorazila domů. Mohu vás tam doprovodit?“

„To je další,“ zamumlala si Agnes jakoby sama k sobě. „Jak repetitivní!“

Tato myšlenka se dotkla jejích pocitů a explodovala ve výbuchu irelevantního smíchu. John byl pohoršen. Jeho vztek v něm kypěl. Přesto zároveň se jeho smysl pro odpovědnost zvýšil. Napadlo ho

něco hrozného. Co když ji její otec zadržoval doma z dobrého důvodu? Začal si přát, aby nikdy nepodlehł pokušení ji vysvobozovat. Formovalo se v něm rozhodnutí dostat ji domů třeba násilím, pokud to bude nezbytné, když se do věci vložil Thane.

„Ona nemá domov,“ řekl. „To je ten problém.“

„Co ty o tom víš?“ zeptal se John zmateně.

„Měl bych o tom něco vědět, když je to teď moje manželka,“ řekl Thane s ponurou upřímností.

John na okamžik zalapal po dechu a pak se prudce obrátil na Agnes. „Co jste to udělali?“ zeptal se. Byla tím natolik překvapena, že nedokázala promluvit. „Co jste to udělali?“ zeptal se znovu a třásl s ní s takovou autoritou, že v ní na okamžik byla malá dušička. „Je to pravda? Jsi vdaná?“

„Ano,“ řekla.

„Za...“ Polkl to slovo právě v čas, pomalu ji pustil a udělal krok zpět.

„Řekni to,“ vyzývala ho. „Za... za... koho? Do toho. Řekni to.“

Johnův vztek byl pryč. Pohltily ho jiné emoce – smutek, výčitky a znovu ten zničující pocit ztráty, nyní jasnější než před tím a vztahující se k nim oběma.

„Kde?“ zeptal se změněným hlasem.

„V domě mého otce,“ řekla Agnes posměšně. „Jaká škoda, že jste to zmeškal!“

„Ale co se stalo?“ zeptal se John.

Odpověděla podivně, improvizovaným popěvkem:

„*Co se stalo*“

„*Co se stalo*“

„*Co se stalo*“

„*Tady Mildred?*“

„To se stalo

„To se stalo

„To se stalo

„Pane, řekla.“

Nastalo zděšené ticho.

„Bylo to nudné?“ zeptala se. „To je mi líto. Víím, čím se můžeme zabavit. Vyprávějme si navzájem své životní příběhy. Mám začít?“

Znovu začala prozpěvovat: -

„Co se stalo...

„Prosím,“ řekl John. „Prosím, už dost. Z tohohle mi stýdne krev.“

„Takhle se chová od té doby,“ řekl Thane, jakoby svěřoval své tajemství.

„Tak mi to pověz ty.“

„Zanesl jsem jí domů,“ řekl Thane, který byl vypravováním tohoto příběhu již utahaný, „z místa, kde byla zraněná, když jsme si Cornishmanem vyřizovali účty a starého Enocha napadlo, že jsme spolu něco měli, tak poslal pro pastora a ten nás oddal. Pak mi dal modrý lístek a vyhodil nás z domu.“

John se obrátil k Agnes s otázkou na jazyku. To předvídala a zase začala zpívat:

„Co se stalo...

Když se zachvěl a otočil se od ní, zase přestala.

„Šel jsem si pro oblečení do domu, kde bydlím,“ pokračoval Thane, „protože jsem byl celou tu dobu v pudlařském a tady jsme zabředli, jak nás tu vidíš. Nic, co řeknu, s ní nehne. A když řeknu dobrá, co teda chce, tak prozpěvuje o tom, abych je udělal z ničeho.“

„Když je to s nimi takové,“ řekl John, „musíš použít sílu. Musíš je zvednout.“

„To nejde,“ řekl Thane.

„Proč ne? Kouše?“

„Ne.“

„Proč tedy?“

„Nejde to,“ řekl Thane. „Ne od té doby,“ dodal.

„Předmět této klinické debaty je při vědomí,“ řekla Agnes mile.

Nevěnovali jí pozornost.

„Ty jsi v dělnickém baráku, že? Nemáš v záměru ji tam vodit?“ řekl John.

„Jen abych si vzal svoje oblečení.“

„To je jasné,“ řekl John. „Nemůžeme dělat nic dalšího, dokud nebudeš mít svoje oblečení. Já tady zůstanu, dokud budeš pryč. Ale ať ti to dlouho netrvá. Pak snad vymyslíme, co dál.“

Thane odešel s hlubokým výdechem úlevy. Jeho boty tlumeně klapaly na tvrdé udusané cestě. John, který pozoroval Agnes ze strany cesty, si byl jist, že se zachvěla. Pak z bezstarostného tónu, jakým prolomila ticho, si byl jistý, že se spletl.

„Vypadá to, že se s mým manželem znáte,“ řekla.

Byl překvapen, že nemá žádné problémy s tímto slovem, ačkoliv to muselo být poprvé, co ho použila v přivlastňovacím smyslu – a za takových okolností!

„Nemůžeš přemýšlet nad tím, co teď budete dělat?“ zeptal se John.

„Máte ho rád?“ vyzvídala.

„Pokud nemůžeš,“ řekl John, „já mohu. Je toho na Thanea příliš. To není spravedlivé.“

Předpokládal, že přemýšlí. K jeho znechucení zase začala zpívat, potichu a melodicky:

„Lovely maiden, tell me truly,

„Is the ocean very wet?

„If I meet you on the bottom,

„Will you never once – “

„Přestaň!“ Pohnul se, jako by jí chtěl zastrašit. Přestala a střízlivě se na něj podívala.

„Nemohu vás nějak pobavit? Mohla bych recitovat. A neodpověděl jste na mou otázku.“

„Naháníš mi hrůzu,“ vyrazilo z něj. „Ne, ne, omlouvám se. Jsem jen přepjatý, to je celé. Prosím, zkus být vážná. Měli bychom přemýšlet o tom, co budeme dělat.“

„Kdo je to my?“

„Prosím za prominutí. Ty, tedy,“ dodal.

„Kdo je to ty?“ zeptala se.

„Agnes, pro...“

„Paní Thaneová, když dovolíte.“

„Neočekávám, že budeš přívětivá,“ řekl, „ale, prosím, na okamžik zkus být rozumná.“

„Když jsou ženy v takové náladě, tak s tím nic nemůžeš dělat,“ řekla. „Skutečně nemůžeš. Budeš muset počkat na mého manžela.“

Usadila se na travnatou lavičku zády k plotu, chodidla v suchém příkopu a zlomyslně píchala do země ohebným klacíkem. Pak klacík odhodila, natáhla se na záda, ruce si složila pod hlavu a dělala, že zapomněla na to, že John existuje. Vzdal se pokusů s ní mluvit a neskrývaně si ji prohlížel. Takhle viděl, jakým způsobem pozoruje měsíc, nejprve nepřítomně, jako by ho neviděla, pak jakoby si ho vybavovala ve vzpomínkách a nakonec s výrazem takové zvrácené uštěpačnosti, že nahlédl do kousku jejího srdce a zoufale se odvrátil s přáním, aby ho byl neviděl.

Dlouho se nepohnula, jako by byla zakletá nějakým kouzlem. Thane je takhle našel, ponořené do svého odděleného snění. Ani jeden neslyšel jeho příchod.

„Myslel jsem na to, proč bych tě měl takhle obtěžovat,“ řekl Thane, „i když jsme přátelé. Kdybych tak jen věděl, co mám dělat.“

„Thane,“ řekl John pomalu, „poslouchej, co ti chci říct. Vlákna našich životů se zamotala do jednoho uzlu. Já a Agnes jsme již byli spojeni velmi podivnou historií. Ty jsi se tam připletl náhodou, jen nebesa ví proč. Je to osud a ničí vina. Ale já jsem zodpovědný.“

„Za to, že jsme byli oddáni?“ zeptal se Thane.

„Ano, za to. Ale za mnohem víc. Teprve teď to začínám vidět. Zdědil jsem zodpovědnost za to, co můj otec a má matka provedli Enochovi před tím, než jsem se narodil. Za fakt, že Agnes je jeho dcerou a on není mým otcem, za fakt, že zešílel. Vykonal svou pomstu na Aaronovu synovi, větší, než sám tuší. Co to znamená, to nedokážu říct. Už o tom nikdy nebudu mluvit. Ale chci, abys věděl, že vás nenechám čelit následkům samotné. Není to záležitost přátelství. Ty jsi ženatý s Agnes. V určitém smyslu je to, jako bych byl já ženatý s vámi oběma.“

Jeho tvář byla osvětlena měsíčním svitem. Mluvil nepřítomným způsobem, jako by prodělával mystickou zkušenost. Něco z jeho nálady se přeneslo na Thanea. Podali si ruce a nyní stáli a navzájem si hleděli do očí.

„Nevím, jestli rozumím tomu, co jsi myslel,“ řekl Thane.

„Ne,“ řekl John. „Asi nerozuměl. Zmátl jsem tě tím, že jsem se snažil vypovědět všechno naráz. Zaprvé je tu fakt, že jsme přáteli. Moje pocity přátelství k tobě se velmi zvýšily, ani nevím docela proč. A teď je tu hlavně můj smysl pro zodpovědnost za to, co se stalo. Měl bys porozumět tomu, že já mám právo stát při vás a že mi lze věřit... absolutně věřit... cokoliv nás potká...“

Zadrhl se a zmlkl a vypadalo to, jako by usnul s otevřenýma očima.

Thane se neklidně pohnul. John se vzpamatoval, krátce zamrkal a pustil Thaneovu ruku. Když promluvil, jeho hlas zněl jinak.

„Asi to nedokážu vyjádřit jasně,“ řekl. „Myslel jsem, že bych mohl.“

„Tak to berme jak to je,“ prohlásil Thane.

John měl nejprve jasnou vizi aktu heroického sebezapření. Ta ho vzrušila až do stavu momentálního vytržení. To lze pochopit. Člověk je emocionální stvoření, které se poddává náhlým vášním a jednou z nich je vašeň oběti. Slepě na místě vztyčí oltář, srovná k němu dřevo a rozhlíží se, co se mu zázračným způsobem nabídne ke spálení. Hle! Zde je ta nejmilovanější věc na světě. Pán někdy zasáhne, jako v případě Izáka. Někdy se oběť zachrání sama. Někdy ustoupí sám člověk, protože nemá srdce to udělat.

John ustoupil. Završit dohodu s Thanem by znamenalo zřeknout se Agnes navždy. To byla přísaha, kterou se nemohl donutit udělat a ani sám sobě nevěřil, že by ji dodržel. A přesto, jakákoliv tajná výhrada se mu zdála zradou na Thaneovi. Tak tady stáli před pravdou tohoto rozporu. „Berme to jak to je.“ Jak Thane přišel na takovou myšlenku?

Agnes je pozorně sledovala s jedním loktem na koleni, podpírala si bradu a oči měla napůl zavřené. Nedalo se říct, že přemýšlí. Ověřovala si určitý druh znalostí, který byl zasunut v její mysli. Věděla, proč John znejistěl, proč opustil cestu k tomu, co mínil udělat, co to bylo i proč pustil Thaneovu ruku. Najednou věděla, jaké by to bylo, stát se ženou, a proč se ženy nikdy nemusí bát.

Vysoko na nebi jejího emocionálního já, tak vysoko, že z toho zahlédla jen záblesk, prolétlo pohrdání k těm nudným, romantickým marnostem, do nichž muži ukryli bezhlavé impulsy svého divokého egoismu. V ten okamžik se jí ovšem také vybavila postava Cornishmana a hrozně se zastyděla.

Nicméně nadále cítila cynismus vůči emocionálnímu mužskému principu. Nudil jí. Zbývalo udělat jen jednu očividnou věc. Ve skutečnosti to byla jediná možná věc. Ovšem ani Thane ani John na

ní nepomyslí, nebo jí nedají šanci ji navrhnout, aniž by jí nemusela pojmenovat přímo. Člověk by si pomyslel, že zapomněli na její existenci. Stáli uprostřed cesty, John zády k ní, Thane s očima upřenýma ke hvězdám a sdíleli společné ticho. Ona byla jádrem toho ticha, ale to jí vůbec nezajímalo. Přála si být někde jinde.

Potichu vstala a začala odcházet od nich pryč, pryč od Nového Damašku, pomalou kulhavou chůzí. Dohonili ji po čtyřech nebo pěti krocích, jeden z každé strany.

„Kam chcete jít?“ zeptal se Thane.

Žádná odpověď.

„Ona jít nemůže,“ řekl John. „Tak jí nenech chodit.“

Podívala se na Thanea. Jeho gesto směrem k ní zamrzlo ve vzduchu.

„Vezmi ji jako bys trhal kopřivu, pevně,“ doporučil John.

„Nebojím se toho, co je na povrchu,“ řekl Thane.

John jí zablokoval cestu vlastním tělem. Thane udělal totéž. Ona učinila pohyb, jako by je chtěla obejít zprava. Pohnuli se tím směrem. Zamířila vlevo. Přesunula se tam. S rozčíleným gestem to vzdala, otočila se k nim bokem a dala jim najevo, jak jimi pohrdá.

„Paní Thaneová,“ řekl John, „přejete si opustit Nový Damašek – opustit ho hned – dnešní noci?“

Agnes se na něho otočila s náhlým výbuchem podrážděnosti.

„Odletět, předpokládám! Odletět pryč s – co vlastně je? Zapomněla jsem.“

„Ach, ach,“ zabrblal John.

„Co jsi zač?“ prohodila k Thaneovi.

„Pudlař,“ odpověděl důstojně, s výrazem zraněného zvířete ve tváři.

„Je dobře známo, že pudlaři nelétají. Mimoto je moc pozdě. Zastavili jsme se, abychom popřemýšleli. Potřebujeme čas, aby se mohl převléknout. Byl vyhozen z práce a nemá peníze. To mi řekl. Zajímalo by mě, co asi dělají manželky pudlařů.“

„Někdo by ti mohl závidět tvoje žihadlo,“ řekl John, zhrozen tím, jak se chová k Thaneovi. Dokonale mu porozuměla.

„Ale ty jsi proti němu imunní,“ řekla. „Nevzala jsem si tebe. Nebo vzala? Jsi snad Davidem tohoto pudlaře? Jaká jsou tvá práva na něj? A jak jsi přišel na to, že máš práva na mě?“

„Vztekl, ale díky Bohu ne hysterický,“ řekl John.

„To budeme trávit zbytek noci tímhle způsobem?“ zeptala se. „A potom co?“

„Já dnes v noci z Nového Damašku odcházím,“ řekl John se zábleskem intuice.

Agnes na něj vrhla nedůvěřivý pohled.

„Nakolik umím odhadnout, tak definitivně,“ pokračoval. „Je to moje vlastní rozhodnutí. Vy s ním nemáte nic společného. Ale protože také odcházíte a možné stejným směrem, tak proč nejít společně tak daleko, jak se budou naše cesty shodovat?“

„Ať už chcete jít nebo zůstat, já při rozednění nebudu na dohled Nového Damašku,“ řekla Agnes s tváří odvrácenou jak od Johna, tak od svého manžela, jako by skládala přísahu. „Takže cokoliv chceš udělat,“ dodala, „pospěš si prosím.“

Thane se jí chtěl na něco zeptat, ale John ho zadržel.

„Pak vás tady vyzvednu,“ řekl a chvatně se vydal na cestu. „Nebude mi to trvat dlouho.“

Když se vrátil v lehkém silničním kočáře taženém dvouspřežím, tak měsíc právě zacházel. Agnes spala na orosené trávě přikryta Thaneovým kabátem. John přidržel dvířka a Thane ji zdvihl do sedadla. Byla povolná a ochablá, jako ospalé dítě. John ji musel držet, dokud Thane nenastoupil na druhé straně.

V místě, kde se cesta prudce stáčela z údolí, John zastavil a ohlédl se. Byla úplná tma a v té tmě viděl železářnu, jako živý zhoubný uhlík v oku temnoty, slabě žhnoucí a náhle se rozsvěčující rychlými jazyky plamenů. Měl pocit velké osamělosti a slzy mu vstoupily do očí. Až dosud nevěděl, že mu Nový Damašek tolik přirostl k srdci. Jeho starost o něj byla jako zděděná vzpomínka.

A ačkoliv to nevěděl, tato noc a jeho útěk byly znamením, které zpečetilo osud Nového Damašku. Ten byl ponechán v ruce Enocha, který ho fanaticky zadržel od vstupu do ocelového věku.

„Kam?“ zeptal se Thane.

„Dnes v noci do Wilkers-Barre,“ řekl John. „Pak do Pittsburghu. Kupuju tam továrnu a chci, abys na ni dohlédl. Probereme to zítra.“

„Jakou továrnu?“ zeptal se Thane.

John zaváhal.

„Nic tak velkého jako je to za námi,“ řekl.

Myšlenka, že by koupil továrnu, se zrodila v tomto okamžiku, takže přirozeně ještě nevěděl, jaká to bude továrna.

Podíval se na Agnes. Hluboce spala a opírala se o Thanea, který měl ruku okolo jejích ramen. Když se na ní podíval znovu, tak byla v téže pozici, ale dívala se přímo před sebe s doširoka otevřenýma očima.

XXI

Trojice dorazila na snídani do Wilkes-Bare.

Zatímco čekali na Agnes, John s Thanem domlouvali důležitou část svojí obchodní záležitosti.

„Podívej,“ řekl John.

Sedl ke psacímu stolu v kanceláři a rychle naškrábal na list hotelového papíru:

ZÁPIS KONTRAKTU

Po obdržení jednoho měsíčního platu zaplaceného v hotovosti po podepsání tohoto kontraktu, Alexander Thane se zavazuje dát své služby a schopnosti výlučně North American Manufacturing Company, Ltd., (John Breakspeare, jednatel), na dobu dvou let a North American Manufacturing Company, Ltd., se zavazuje vyplácet Alexandru Thaneovi pět tisíc dolarů ročně plus deset procent podílu ze zisku.

Podepsaní

JOHN BREAKSPEARE

„Zapiš svoje jméno nad moje,“ řekl a předal papír Thaneovi, který si ho pomalu četl.

„Tuhle továrnu jsi myslel minulou noc?“

„Ano,“ řekl John.

„Jak si přišel na to, že bych já mohl řídit továrnu?“

„Myslím, že bys mohl.“

Thane napsal své jméno velkými kostrbatými písmeny a předal papír zpátky Johnovi.

„Máš pravdu,“ řekl. „Mohl bych. Kdyby náhodou z nějakého důvodu bylo vidět, že to nedokážu, tak ten papír k ničemu není a můžeš ho roztrhat.“

Nikdy ho nenapadlo, že podnikání má tak skvělé stránky. Bez váhání věřil všemu, co mu John říkal. Neuměl si představit jiný způsob, jak si vyložit přítelovo slovo. A pokud bylo neobvyklé, aby se mladý pudlař stal přes noc podílníkem a ředitelem továrny, kterého potřebují tak naléhavě, že musí kontrakt podepsat ještě před snídaní, tak si to dovedl snadno vysvětlit. Jeho přítel, John Breakspeare, byl extravagantní osobou, impulsivní a s neočekávanými záblesky inspirace. Kdo jiný by měl vědět, co Thane dokáže? Jakkoliv to bylo, získal si toho správného člověka. Thane si tím byl jistý. Předpokládal, že John si je jistý také.

John si ovšem tehdy nebyl jistý vůbec ničím. Jeho jediným zájmem bylo zařídit pro Thanea a Agnes nějaký přijatelný život. Byl si vědom toho, že jeho motivace je velmi komplexní a tak nad ní raději moc nedumal. Spokojil se s tím, když si řekl, že je to jeho morální povinnost. On byl vinen tím, že se dostali do této situace. Přesto celou dobu ho vzrušovalo pomyšlení, že to všechno dělá hlavně pro Agnes.

Thaneův zájem o kontrakt byl okamžitou úlevou. V tomto bodě jinak mohla nastat fatální obtíž. Bylo to ale také velmi překvapivé. Byl snad tak extrémně naivní? Nebo měl takovou důvěru ve své schopnosti řídit továrnu, aby si myslel, že má cenu pěti tisíc dolarů ročně a jedné desetiny ze zisků? Ano, to bylo vysvětlení. A z toho právě měl John špatné svědomí. Pomyslel na to, jak by Thanea ranilo, kdyby znal pravdu – že podepsal kontrakt s neexistující společností na řízení neexistující továrny.

S chutí spořádali bohatou snídani, na níž přišli z noci strávené pod otevřeným nebem a beze spánku. Ačkoliv si povídali jen málo, panovalo mezi nimi přátelské bezpodmínečné příměří. Zatím

všechno brali jako dobrodružství a nemysleli na to, co z toho všeho vzejde. Ovšem bylo to vzrušující a to, co se dělo, bylo nové.

Jak Agnes, tak John, se potutelně usmívali pudlařovým stolovacím způsobům. Nebyly nijak nechutné nebo odpuzující. Byly jen naprosto chybné. Strkal si sousta do pusy nožem, bral si kávu z podšálku, tvaroval své jídlo před tím, než na něj zaútočil a dělal vše, co se dělat nemá a to s určitou definitivností. To znamená, že byl pečlivý jedlík a spořádal všechno do posledního drobečku. Na svůj výkon byl ještě pyšný a jeho sebedůvěra byla neotřesitelná. Nebyl ani v nejmenším v rozpacích a nečekal, aby viděl, jak stoluji ostatní. Všechno si dělal po svém.

John jednou přistihl Agnes, jak na Thanea úkosem zírá. Nedokázal rozpoznat, jestli je pohoršená, nebo fascinovaná.

Když dojedli, nechal si Thane přinést účet a přes Johnovy zdvořilé protesty zaplatil. Agnes vypadala poněkud překvapená. Poté se stalo při všech dalších příležitostech zvykem, že Thane platil za dva a John platil za sebe.

Místo aby si ve Wilkers-Barre jeden den odpočinuli, rozhodli se ještě toho dne odjet vlakem do Pittsburghu, kam dorazili pozdě odpoledne. John doporučil hotel, o kterém si byl jistý, že bude docela pohodlný, než se rozhodnou, jak chtějí žít dál. Již to místo zná, tak je tam představí. A ve skutečnosti se tam také chce ubytovat, tak bude přirozené, že půjdou všichni spolu.

John zvládnul celou záležitost s jejich ubytováním a to s takovým taktem, aby zanechal Thanea v dojmu, že to dokázal on sám. Když byly všechny naléhavější věci zařízeny, John napřáhl svou ruku k Agnes:

„Gratuluji.“

To byla jemná, potměšilá zrada a v tomto činu byl i stín studu. Přesto její klid byl tak troufalý, že nedokázal odolat pokušení otestovat jeho hloubku. Přijala jeho ruku a odpověděla na jeho pohled s vážnými očima.

„Děkuji vám,“ řekla. „Mohu už tyto pokoje sdílet s mým manželem?“

„Ano, můžeš,“ řekl. „Jsou celé jeho. Už ztrácím svůj důvtip. No, na tom nesejde... Thane,“ – obrátil se k němu – „paní Thaneová může chtít zajít někam nakupovat. Nejlepší místa jsou tři bloky na východ. Setkáme se ráno? Nebo možná později. Není kam spěchat.“

„Zítرا ráno,“ odpověděl Thane.

Tak všichni stáli ve skupině před Thanovým pokojem a váhali, jestli se mají rozejít.

„Bydlím pod stejnou střechou, kdybyste mě potřebovali,“ řekl John.

„Díky,“ odpověděl Thane.

Stále zůstali ve skupině.

„Pojď s námi na večeři,“ navrhl Thane náhle.

„Dnes večer ne,“ řekl John. „Jsme už všichni moc ospalí.“

Agnes zůstala zticha.

„No,“ řekl Thane po dlouhé pauze, „tak tohle je Pittsburgh.“

John zamyšleně přikývl hlavou.

Agnes mohla zívnout. To by vyprodukovalo nezbytný odstředivý efekt. Nebo mohla říct něco v tom smyslu. Ovšem očividně byla ponořena do svých myšlenek.

Po další dlouhé pauze si oba muži potřásli rukama a John rychle odkráčel dolů do haly. Z vrcholku schodiště se ještě ohlédl zpět. Pořád tam stáli – Agnes, s rukama za zády a opírající se o zeď se dívala na Thanea, který stál podivně pokroucen a díval se někam pryč. Jeho tvář byla otočena k Johnovi a John mu zamával, ale nedočkal se odpovědi. Pudlař zíral na nějakou neviditelnou věc.

Poslední náhodný pohled, zanechal v Johnových očích živý obraz. Ten v nich zůstal celé hodiny, jako průhledná iluze. Vyšel ven na ulici a pořád tam byl. Brouzдал pak městem až do deseti hodin do

večera a stále ho mučil. Přišel k pěknému cihlovému domu s mramorovou fontánou a malou květinovou zahradou a otočil se. Jeho nohy si pamatovaly cestu úzkou uličkou, na jejímž konci zatáhl za držadlo zvonku jako někdo, koho tu nečeká nic překvapivého. Nebyla vidět žádná světla. Okna byla hermeticky zatemněna. Ani zatáhnutí za šňůru od zvonku nevyprodukovalo slyšitelný zvuk. Přesto se dveře téměř okamžitě otevřely a odhalily nádherně nasvícený interiér a sloužící v livrejích, kteří se mu klaněli. Vstupní hala měla atmosféru vulgární elegance. Sloužící nepromluvili, ale otevřeli těžké dveře, odkud se okamžitě ozval tlumený zvuk hovoru. Místnost, do které John vstoupil, byla přední jídelnou. Za ní byly další dvě místnosti táhnoucí se do hloubi domu, všechny propojené velkými do široka rozevřenými dveřmi, takže výsledkem byl jeden dlouhý prostor o šířce asi třicet stop. Byl zde položený tlustý koberec, který tlumil veškeré kroky tak, že nevydaly ani ten nejmenší zvuk. Stěny byly pokryty obrazy. Některé z nich byly velmi dobré. Na podstavcích zde bylo několik uměleckých artefaktů, mnoho pěkných židlí a několik malých stolků využívaných k podávání občerstvení. Na obou stranách prvních dvou místností byly stoly s ruletou a v poslední místnosti tři stoly na farao.

Dvacet až třicet lidí zde ve skupinkách sázelo na ruletu. John okolo nich nevšímavě prošel a zamířil přímo dozadu ke karetním stolům.

Nikdo zde právě nehrál. Za jedním stolem seděl rozdávající s klidným neproniknutelným výrazem profesionálních hráčů, kteří se dívají na svou oběť. Tento byl mistrem svého řemesla, který viděl, aniž by se díval, mluvil jen tehdy, byl-li k tomu extrémně vyprovokován a i pak mluvil tiše a všechny jeho pohyby vypadaly líně, dokud by nebyl nucen sáhnout pro revolver. Tento pohyb pak byl jako útok chřestýše.

Na hráčské straně stolu na farao jsou symboly třinácti karet ve dvou řadách po šesti a sedmá je na jednom konci. Na straně rozdávajícího, mimo stojanů na žetony, zásuvky na peníze a neviditelného revolveru, je malá kovová krabička, v níž leží balíček

karet lícem vzhůru. Rozdávající vyndává jednu kartu po druhé a rozděluje je na dvě hromádky. Jedna hromádka vyhraje, druhá prohraje. Hráči sázejí na vítěznou hromádku posunem svých žetonů po stole. Žádné mluvení není zapotřebí. Je to tichá hra. Expert jí může hrát pořád bez jediného slova.

John odsunul velkou židli, zavěsil svůj plášť na její opěradlo, sedl si tváří k rozdávajícímu a položil na stůl pět set dolarů. Rozdávající schoval peníze do zásuvky a posunul k němu pět sloupků žlutých žetonů. John začal hrát. Své sázky neumisťoval náhodně. Hrál pomalu, rytmicky a nikdy neváhal, jako muž hrající pasiáns.

Asi hodinu svoje peníze postupně prohrával. Několikrát rukou učinil znužené gesto, jako by si čistil prostor před svým obličejem. Rozdávající, karty, žluté žetony, všechny předměty běžné reality byly mdlé a nejasné, kvůli obrazu, který přetrvával před jeho očima – ten vyleptaný obraz Agnes a Thanea na hotelové chodbě, tak nepravděpodobný a přesto tak skutečný, tak... tak...

Nahlas zasténal a položil si hlavu do dlaní. Rozdávající se zastavil a čekal. Někteří hráči se občas takhle chovají.

John si vzpomněl, kde je, vzhlédl, kývl na rozdávajícího, že mohou pokračovat a zdvojnásobil své sázky. Tak se jeho hra stala dost divokou, aby přitáhla pozornost. Kolem se shromáždil malý hlouček přihlížejších. Nikdo do hry nevstoupil, takže měl pořád celý stůl sám pro sebe. Postupně se prokletá mlha v jeho očích protrhávala. Mučivý obraz zmizel. Kdykoliv hrozilo jeho obnovení, opět zvedl sázky. Zdraví se mu navracelo. Nechal si přinést večeři a snědl ji během toho, co dále pokračoval ve hře. Tak hrál celou noc.

V sedm hodin ráno se zvedl, protáhl, promnul si oči jako člověk, co se probouzí z hlubokého spánku, posunul své žetony přes stůl k vyplacení a oblékl si kabát, zatímco rozdávající je přepočítával.

Vyhrál přes dva tisíce dolarů. Nebyl to ale fakt, že vyhrál, ani suma, kterou získal, co pozdvihlo jeho ducha. Konečně se zbavil toho obrazu v očích a pocitu, který vycházel z jeho srdce. Prohra by

mu posloužila psychicky úplně stejně, ačkoliv samozřejmě výhra byla na povzbuzení o něco příjemnější.

Pro něj bylo vždycky vzrušení ze hry dokonalým útekem před realitou, lepším než spánek, při kterém by ho mohly trápit sny.

Jak nyní krácel k hotelu, ačkoliv ráno bylo sychravé a nevlídné, cítil se čerstvý na těle a optimistický na duchu. Dokázal si představit, že potká Agnes a Thanea na snídani bez toho hrozného pocitu kolem srdce.

Byli v jídelně, když o hodinu později dorazil. Původně je chtěl nechat o samotě, ale Thane, který si ho všiml, vstal a pokynul mu.

„Držíme tu pro tebe místo,“ řekl.

Bylo to tak. Stůl byl prostřený pro tři. Johna hned napadlo, či to bylo asi přání.

„Slyšel jsem zprávy z Nového Damašku,“ pronesl k Agnes. „Tvůj otec je v pořádku.“

„Byl tady nějaký důvod myslet si, že by nebyl v pořádku?“ zeptala se překvapeně.

„Ne, ne. Jen se o tom zmiňuji, jako o počasí.“

Všimla si jeho zmatku.

„Ty jsi ho viděl poslední. Stalo se něco neobvyklého?“ Zvědavě ho pozorovala.

„Myslel jsem, že vypadá dost nemocně, nebo že mu nemoc hrozí,“ řekl John. „Požádal jsem služebnictvo, aby k němu zavolali doktora. Očividně to nic nebylo. Stejně... Doslechl jsem se, že je v pořádku.“

Již se k tomuto tématu nevracela, ale náhle utichla a vyhýbala se Johnovým očím, protože uprostřed jeho vysvětlení se jeho výraz změnil. Podíval se na ni zvláštním způsobem, který ji hluboce rozrušil. Bylo to, jako kdyby nějakou chybou odhalil bezejmenné tajemství. A přesně to se stalo. Jak k ní mluvil – jak by přísahal bez

nejmenší postranní myšlenky – jak se na ni podíval a jejich oči se setkaly, nastal okamžik, ve kterém viděl, jak se věci mají.

Jak to zjistil? To je těžké říct. Lze to zjistit ze způsobu, jakým někdo pohled oplatí, co v tom pohledu chybí nebo naopak jestli v něm není něco, co tam před tím nebylo.

Žádným takovým způsobem se Agnes nezměnila.

To bylo to, co John viděl. Tento objev ho šokoval. Všechny jeho smysly zajásaly. Nebyla dosud Thaneova – ještě ne. V jeho hlavě to vyvolalo divoký vír myšlenek. Jídlna se s ním začala houpat. Pak se podíval na Thanea a okamžitě zalitoval. Jeho pocitem k Thaneovi byla hluboká náklonnost. Od ní si nemohl pomoci o nic víc, než od svých citů k Agnes. Tak byl mezi nimi rozervaný, a když to již nemohl vydržet, začal se nemotorně omlouvat, aby mohl co nejrychleji odejít.

„Zdržují nás právní formality,“ řekl Thaneovi. „Může to trvat tři nebo čtyři dny. Nedělej si starosti. Společnost to přežije.“

Pak od nich ve spěchu odešel.

Celý den utíkal sám před sebou. Celou noc opět strávil v herně. Příští ráno se podíval na svůj strhaný obraz v zrcadle a nahlas si řekl:

„Ale ona teď patří k němu, ne ke mně, a při Bohu přísahám, že ji nechám být.“

Na to usnul na dvacet čtyři hodiny. Vzbudil se třetího dne se silnou chutí k jídlu, jasnou myslí a velkou přísahou Všemohoucímu, se kterou sváděl tu a tam boj a která nakonec, v čase milosti, byla změněna.

XXII

Prozřetelnost, která určila běh Johnova života, je nekonečně záhadnou. Někteří tomu říkají štěstí. Jiní náhoda. Matematici tomu říkají pravděpodobnost – teorie pravděpodobnosti je jedním z odvětví, kterým se věnuje jejich věda. Přesná definice je ovšem nemožná. Ať už je to cokoliv, působí to tak, že se stane něco, namísto všech ostatních věcí, které by se také mohly stát. Evidentně zde působí nějaké principy rytmické obměny, kterým nerozumíme.

Nemůžeme mluvit o zákonu náhody, protože kdyby se dal takový zákon vytvořit, tak by náhoda přestala být náhodou. Je to něco mimo všechny zákony, které známe. Matematická pravděpodobnost, že na minci padne hlava dvakrát za sebou je dva ku jedné. Přesto může hlava padnout desetkrát za sebou nebo tisíckrát za sebou. Nikdo nemůže vyloučit, že se to nestane. Ale protože se to ještě nikdy nestalo, nedokážete si to představit a pravděpodobnost bude taková, jakou si určíte.

Fakt naší existence je úžasně nepravděpodobný. Biologická pravděpodobnost, že se někdo narodí v té podobě, v jaké se narodil, plus pravděpodobnost, že se vůbec nějaký konkrétní organismus narodí, musí být v řádu miliard k jedné. Přesto jsme tady a myslíme si, že to tak bylo nevyhnutelné od celé věčnosti. Možná bylo. Možná žádná náhoda neexistuje. Možná je to jen tím, že nemůžeme nikdy poznat všechny spolupůsobící faktory. Možná to tak je. Přesto, nevěří všichni ze své vlastní zkušenosti, že přežití je kontinuální působení náhody?

Existuje pravděpodobnost, že budeme žít další rok, další den, nebo další hodinu. Tato pravděpodobnost je odhadována statisticky

a vytvořily se kolem ní velké společnosti, které na ni sázejí. To je životní pojištění. Pojišťovna nesází na život jednoho jednotlivce, protože to by byla hazardní hra. Sáží na agregát životů desetitísiců lidí, který koresponduje s průměrnou délkou lidského života. To funguje jen proto, že ti, kteří nedosáhnou průměru, jsou vyváženi těmi, kteří ho přesáhnou a tak zde může průměr existovat. Ale jakýkoliv jednotlivý život je dílem čisté náhody. O tomto vrtkavém soudci nevíme nic. Z toho pak vyplývá pověrčivost. Víra ve šťastnou náhodu je jediným univerzálním náboženstvím. Šťěstí je šťastná náhoda. Ty správné věci se stanou právě tehdy, když je to potřeba. Proč se občas stávají v řadě za sebou nebo proč se stávají jedněm více než druhým – to jsou otázky, které si můžeme rétoricky klást. Neexistují na ně odpovědi. Šťěstí a génius mohou být dva aspekty téže věci.

O Johnu Breakspearovi se začalo notoricky říkat, že má štěstí. Ale lidé zároveň říkali, že je nebezpečný, což mohlo znamenat, že občas neuspěl. To byla pravda. Docela často neuspěl. Když se to stalo, neproklínal svoje štěstí. Jen ho napadlo, že zahrál špatnou kartu a pak šel dál. Možná, že v případech jako je jeho, je zde vysoce vyvinutá intuice pro vítěznou náhodu, která odpovídá intuici hudebního skladatele pro harmonii. Principy hudební harmonie již byly částečně objeveny. Ale rytmus náhodné příležitosti je nekonečnou záhadou.

Jistě to byla náhoda, nikoliv štěstí, která Johna toho dne přivedla na pokraj malého davu, jenž se shromáždil před budovou okresního soudu, zrovna když dražitel vyvolával:

„Tři tisíce – tři tisíce – tři tisíce – TŘI TISÍCE! Tři tisíce dolarů za prvotřídní továrnu na hřebíky. Pánové, na libry šrotu vám vynese víc než tolik. Tři tisíce a slyším jedno sto? Tři tisíce a slyším jedno sto? TÁMHLE, tři tisíce jedno sto! Děkuji, pane.“

Ironicky se uklonil Johnovi.

„Slyším dvě stě? Slyším dvě stě? Slyším dvě stě? Dvě stě támhle! Slyším tři sta? Slyším tři sta? Slyším tři sta?“

Díval se na Johna.

„Už jste všichni SKONČILI? Tři tisíce dvě stě POPRVÉ. Tři tisíce dvě stě PODRUHÉ. Tři tisíce dvě stě po třetí a –“

John pokývl hlavou.

„Tři! Máme tři tisíce tři sta. Tři tisíce tři sta dolarů za moderní továrnu na hřebíky ve velkém městě Pittsburgh. Tři tisíce tři sta. Slyším čtyři? Slyším čtyři? Tři tisíce tři sta POPRVÉ. Tři tisíce tři sta PODRUHÉ. Tři tisíce tři sta potřetí a naposled – PRODÁNO! Tomu mladíkovi zde. Pánové, dalším majetkem, který bude z rozhodnutí soudu prodán, je mlýn s kapacitou –“

John se prodral davem a přerušil ho.

„Kde to mám vyrovnat?“

Dražitel si ho změřil podezřívavým pohledem.

„Být vámi, tak zajdu za soudním zapisovatelem.“

„Kde ho najdu?“

„Vy jste za ním ještě nebyl?“

„Ne.“

„Proč ne?“

„Nebyla příležitost.“

Dražitel tomu neporozuměl a odpověděl sarkasticky.

„Jestli ze mě a soudu děláte hlupáka – jestli děláte! Zná někdo z vás toho vtipálka tady?“

„Tohle je veřejná aukce, že?“ zeptal se John.

„Ano pane.“

„Byl zde vydražen jistý majetek?“

„Ano pane.“

„Dobrá. Já jsem ho koupil,“ řekl John. „Teď chci za něj zaplatit. Je to jasné? Chci za něj zaplatit hotově. Komu mám zaplatit? To je

vše, co chci vědět.“

Dražitel zachránil své ego gestem nesmírné znuďenosti. Otočil se na pomocníka po straně a pomalu vzal z jeho rukou velký úřední dokument. „Já to přečtu,“ řekl. „Vezměte ho k zapisovateli.“ Pak navázal – „Jestli můžeme pokračovat pánové bez dalšího přerušování, mlýn má následující charakteristiky: - “

O půl hodiny později John odcházel od soudu s papíry na továrnu na hřebíky, kterou nikdy neviděl a která měla stát na devětadvacáté ulici a její inventář se měl skládat z náradí, strojů a zařízení k výrobě odsekávaných železných hřebíků. Byla to jedna ze čtyř továren na hřebíky, které byly toho dne u soudu prodány.

„To nebude moc velká továrna,“ uvažoval John. „Co může člověk čekat za tři tisíce tři sta dolarů?“

Netrvalo dlouho, než mu neuvěřitelnost této transakce začala připadat humorná. Ovšem nebyla tak iracionální, jak by to mohlo vypadat. Musel mít nějakou továrnu, aby do ní mohl umístit Thanea. Továrny na hřebíky byly velmi laciné, protože jich vzniklo příliš rychle příliš mnoho, a tak spousta bankrotovala. Další přihazující byli bezpochyby lidé, kteří si nejen prozkoumali tuto továrnu, ale znali i stav na trhu hřebíků. Nebylo pravděpodobné, že by koupil nadhodnocený majetek. Zaplatil jen o sto dolarů více, než byli ochotni dát oni.

Další věcí, kterou udělal, byla návštěva právníka, který na něj udělal dobrý dojem při jedné z jeho dřívějších obchodních cest. To byl Jubal Awns – dvě malá černá očka v kulatém obličejí a příjemný hlas.

John vytáhl z kapsy kus papíru. Přál si založit společnost, která by nesla název North American Manufacturing Company, Ltd., s autorizovaným kapitálem čtvrt milionu dolarů a třemi zakladateli – jím, právníkem Awensem a mužem jménem Thane.

„Co bude předmětem podnikání?“ zeptal se Awns.

„Výroba,“ řekl John.

„Ano,“ řekl Awns, „ale co budeme vyrábět? Jaký majetek má být do společnosti vložen?“

„Začneme s továrnou na hřebíky,“ řekl John.

„Kde se nachází?“

„Tady v Pittsburghu. Devětatřicátá ulice.“

„To nechápu,“ řekl Awns. „Nevím o žádné továrně na hřebíky na devětatřicáté ulici.“

John se podíval do prodejních listin a opravil adresu bez nejmenší změny ve výrazu tváře.

„Devětadvacátá ulice,“ řekl.

Právník vzal listiny, koukl do nich a zvědavě se na Johna podíval.

„Viděl jste ji?“

„Ne.“

„Koupil jste ji, aniž jste ji viděl?“

„Ano.“

„Kolik akcií této nové společnosti hodláte vydat?“

„Zakladatelské podíly a pak akcie pro mě, za to co jsem do ní vložil – továrnu, peníze do začátku a tak dále.“

„Proč potom autorizovaný kapitál čtvrt milionu?“

„Protože se vrhneme do podnikání s železem a ocelí,“ řekl John.

Awns ho potichu studoval.

„Vy jste pracoval u Giba v Novém Damašku?“

„Odešel jsem a chci rozjet svůj vlastní podnik,“ řekl John.

„Dobrá. Tady jsou zakládací listiny North American Manufacturing Company, Limited.“

Podepsali papíry. Nakonec se John zeptal: „Chcete svojí taxu v hotovosti nebo v akciích?“

Jubal Awns byl poněkud zaskočen. Byl o deset let starší než John, úspěšný a mazaný, s představou, že je romantik. Rád věci dramatizoval a činil nečekaná rozhodnutí. Odložil papíry, vstal a v zamyšlení třikrát přešel po kanceláři sem a tam.

„Vezmu si akcie,“ řekl, „za předpokladu, že budu zapisovat všechny vaše budoucí společnosti a brát si svou taxu pokaždé stejným způsobem.“

Na to si podali ruce.

Bylo pozdní odpoledne, když John s Thanem sedli do drožky a vydali se z hotelu prozkoumat svoji továrnu. Thane byl dychtivý a v hovorné náladě. Nebral svůj úkol na lehkou váhu. Již stihl navštívit všechny větší železárny okolo Pittsburghu. Viděl některé nové věci a také spoustu špatných a měl mnoho nápadů. Informoval se o pracovních podmínkách. Tu a tam si již otipoval muže, které by chtěl najmout.

Johnovy naděje mezi tím celou dobu klesaly.

Když zahruli na devětadvacátou ulici, tak se před jejich očima vynořila osmipodlažní budova Keystone Iron Works. Žádná jiná železářská továrna v sousedství vidět nebyla, a protože John, který se díval po své továrně na hřebíky, začal zpomalovat, Thane si pomyslel, že jejich cílem je Keystone.

„To je ale velryba,“ řekl nadšeně, ale s podtónem úzkosti. John mu věnoval rychlý pohled.

„Ty bys to zvládl?“ zeptal se.

„Ach,“ řekl Thane, „tak to není ono.“ V jeho tónu bylo cítit zklamání, které odpovědělo Johnovu otázku. Jistě, že by to zvládl.

Pomalou projeli okolo Keystone, kolem hromad odpadu a řad nenatřených krabic až nakonec přijeli ke skupině hrubých kůlen, jedné velké a čtyřech menších. Jedna z menších, která byla vepředu otevřena jako dřevník, byla zaplněna prázdnými sudy na hřebíky.

Přední dveře velké centrální kůlny byly uzavřeny a zablokovány železnou tyčí. John ji odkopl, otevřel dveře a vešli dovnitř. Proti nim se ze šera vynořila postava. „Co tady chcete?“

„Vy jste Colemanův hlídač?“ zeptal se John. Coleman bylo jméno onoho bankrotáře.

„Jo,“ řekl muž.

Byli na správném místě.

„Koupili jsme to tu,“ řekl John. „Chtěli bychom se tu porozhlédnout.“

„Jak je libo.“

Tiše se procházeli po podlaze zaplněné haraburdím. Továrna na hřebíky, jako ostatní takové podniky té doby, nebyla moc pohlednou věcí a jakákoliv vychladlá železářská továrna má smutný a vyhaslý vzhled. Thane nikdy neviděl vychladlou továrnu. Byl to pro něj celkem depresivní zážitek. Jejich oči si postupně zvykly na šero. Vybavení se sestávalo z jednoho parního stroje, jedné malé pece pro nahřívání železných tyčí, soustavy válců pro redukci tyčí na listy o tloušťce hřebíku a pěti strojů na odsekávání hřebíků z listů – všechno v použitelném stavu.

„Nebude to vypadat tak smutně, jakmile se pec zahřeje a bude to tu v pohybu,“ řekl John.

Thane neřekl nic. Prozkoumal důkladně stroje i pec a pak zamyšleně dlouhou dobu stál a obhlížel továrnu jako celek. Nebyl zde žádný další inventář hodný toho slova. Vstupní surovinou byly železné tyče, které viděli venku. Nahlíželi do menších kůlen a pak se již setmělo. Jak odjížděli, tak Thane poprvé promluvil.

„Kdy to rozjedeme?“

„Co nejdřív,“ řekl John. „Zítřka nakoupím nějaké železo.“

„Dej mi pár týdnů,“ řekl Thane. „Na tom místě je fůra práce.“

„Cože?“

„Všechno je to vzhůru nohama,“ řekl. „Věci se tam nepohybovaly správným způsobem. Žádný div, že to museli zavřít.“

Tu noc při večeři Agnes zpovídala svého pudlaře.

„Jak ta tvá továrna vypadá?“

„Je to nemocná kobyla.“

Byl nad něčím zamyšlený, a tak ho nechala být. Po večeři šel do svého pokoje, svlékl si plášť, vestu, límec a boty, posadil se u okna a zapálil si.

Měli tři místnosti – dvě ložnice a obývací uprostřed. Ona seděla v obývací, šila a přitom ho pozorovala skrze dveře. Nepohnul se, pouze když si potřeboval znovu nacpat a zapálit dýmku. Pořád tam seděl, pomalu bafajíc za závojem kouře, když k němu přišla.

Než šli do postele, byla malá továrna na hřebíky celá přestavěna a věci se v ní pohybovaly správně.

Thaneovi bylo dvacet pět let. Téměř celý svůj život prožil v železárně v Novém Damašku. Nedokázal si vzpomenout na dobu, kdy by mu její hluk a zápach byly cizí. Jeho matka zemřela, když mu byly tři roky. Byl jejím jediným dítětem. Pak ho jeho otec, který byl pudlařem a velmi ho miloval, začal brát do železárny. Byla to nádherná školka. Když byla směna u konce, byl pudlařským maskotem. Za nocích spával na slamníku v nějakém zastrčeném výklenku, odkud mohl vidět svého otce v pekelné záři vycházející z pecí. Pak chodil do školy, ale každou volnou chvíli trávil v železárně. Její záchvěvy ho nikdy nepřestaly uchvacovat. Když byl dost starý, aby mohl nosit vodu, dostal svou první práci. V sedmnácti se stal pomocníkem svého otce a zapáleně s ním soupeřil v tom, jak těžký kus železa dokáže zdvihnout a donést do břicha pece. Běžně se nosilo po jednom kusu. On začal nosit dva naráz a jeho otec se mu vyrovnal. Pak jednoho dne jeho otec klopýtl. Když stáli znovu bok po boku u hromady železa, tak vzal jen jeden kus. Starý muž se na něj podíval a pak udělal totéž. Poté nosili vždy jen jeden kus a nikdy o tom nemluvili. Když jeho otec zemřel, Alexander přirozeně nastoupil na jeho místo, a když vytáhl svoje

první železo, pod Enochovým dohledem, byl tento fakt potvrzen. Stal se nejlepším pudlařem v železárně.

Měl v rukou ten správný cit pro železo, jeho hnětení a tvarování. Měl pro to přesně to jemné pochopení, jaké má umělec modelující sochy z jílu. Zdálo se, že myslí svými rukama. To je zvláštní nadání. Mimo tuto intuitivní schopnost měl Thane přirozený smysl pro mechaniku a naivní způsob, jak nebrat žádný postup jako předem daný jen proto, že se to tak dělalo dosud. To vše mělo být odhaleno a bylo to Johnovo velké štěstí.

XXIII

Zatímco Thane přemýšlel o tom, jak dát do pořádku továrnu na hřebíky, John seděl v hotelové hale s nohama na okenním rámu, pokuřoval doutník a pohyboval se v jiných sférách. Jeho problémem byl hřebíkový průmysl jako celek. Ten byl v žalostném stavu. Ačkoliv sekané železné hřebíky se vyráběly za pomoci automatických strojů již delší dobu, nedávno se objevil stroj, který nahradil všechny ostatní, protože vyráběl hřebíky kompletní i s hlavičkou, v jednom cyklu a velmi rychle. Tento stroj, který se začal používat, způsobil nadprodukcí hřebíků. Jejich cena klesla k bodu, kdy se vyráběly se ztrátou místo se ziskem, pokud někdo neprodukoval svoje vlastní železo a nedosahoval zisku tam. Továrna na devětadvacáté ulici musela své železo kupovat. Pravděpodobnost, že bude fungovat se ziskem, byla velmi malá.

Uvažoval nad tím až dlouho do noci. Světla byla zhasnuta a on stále seděl s nohama na okně, přemítal, uvažoval a snil s odpočínutou a vnímavou myslí. Náhle dostal nápad. Bude poučné podívat se na to, jaký to byl nápad, protože se později stal klasickým vzorem. Byl troufalý a přitom velmi prostý. Veškerý hřebíkářský průmysl se spojí v jeden celek v jeho North American Manufacturing Company, Ltd. Pak může být produkce omezena, aby cena hřebíků stoupla na ziskovou úroveň.

Uvažoval o tom, kolik má k dispozici kapitálu. Jeho vlastní úspory byly patnáct tisíc dolarů. Možná by se to dalo natáhnout na dvacet. Při práci pro Giba získal několik velmi levných a vysoce spekulativních podílů v železničních společnostech. Některé z nich právě začaly nabývat na hodnotě. Ale dvacet tisíc dolarů by bylo

maximum a myslet si, že s tak malým kapitálem získá kontrolu nad hřebíkářským průmyslem, který měl hodnotu asi půl milionu dolarů, bylo z říše fantazie. Ale kapitál člověka může existovat i ve formě ideje. John již rozuměl finančnímu umění.

Ponechal továrnu na devětadvacáté ulici v Thaneových rukách spolu s fondem na její přestavbu a vydal se na konzultaci k Jubalu Awnsovi.

Výrobci hřebíků reagovali na jeho návrh pozitivně z očividného důvodu. Momentálně všichni prodělávali peníze. Zakrátko pak John mohl před Awnse položit archy papíru.

„Tady je naše dítě,“ řekl. „Prozkoumej ho.“

Získal opce na hřebíky od všech důležitých továren v oblasti s výjimkou jedné. Majitelé souhlasili s tím, že budou svou produkci prodávat výhradně North American Manufacturing Co., Ltd., a platbu si vezmou buď v penězích, nebo v preferenčních akcích podle své volby. Pobídkou pro preferenční akcie mělo být to, že když je vezmou, dostanou k nim bonus padesát procent v běžných akcích.

„Ale oni budou chtít každopádně hotovost,“ řekl Awns, „a kde jí potom vezmeš?“

„Nebudou,“ řekl John. „Na to dohlédnu. Jak jsi pochodil s Gibem?“

Awns byl navštívit Enocha. Továrna v Novém Damašku tehdy produkovala pětinu všech vyrobených hřebíků v zemi. Nebyla žádná možnost jak ho vykoupit. To John dobře věděl. Přesto jeho produkce hřebíků musela být nějak kontrolována, jinak by kombinát selhal. Tak vyslal Awnse se dvěma alternativními návrhy. První byl nabídnout mu peněžní kompenzaci, pokud přestane vyrábět hřebíky. Kdyby to odmítnul, s čímž se počítalo, měl Awns vyjednávat koupi veškeré jeho produkce na dlouhodobý kontrakt.

„Neukončí svou výrobu hřebíků,“ řekl Awns.

„To jsem věděl,“ pokýval hlavou John.

„Ale získal jsem kontrakt na všechny jeho hřebíky,“ řekl Awns a podal mu papír. „Cena je dost vysoká – o padesát centů na sud víc, než současná tržní. To bylo to nejlepší, co se mi podařilo.“

„To je v pořádku,“ řekl John a četl si při tom smlouvu. „Když všechno klapne, budeme mít o dolar víc na sudu. Tahle fráze – pokud druhá strana kontraktu (tj. Gib), si nebude přát prodat hřebíky na trhu za nižší cenu – kdo to tam dal?“

„On na tom trval,“ řekl Awns. „Neviděl jsem důvod proti tomu něco namítat. Žádný člověk snad nebude prodávat za nižší cenu, než na jakou má kontrakt.“

John mu předal smlouvu zpět a několik minut seděl v zamyšlení.

„Ve tvém plánu je jeden volný konec, jestli se nemýlím,“ prohlásil Awns. „Pokud zvedneme cenu o dolar na sud hřebíků, nevznikne spousta nové konkurence? Každý dovede dělat hřebíky, když se to vyplatí. Ti samí lidé, kteří ti teď prodávají, se mohou otočit a znovu začít. Budeš držet deštník pro všechny ostatní.“

„Všichni nebudou moct dělat hřebíky,“ řekl John. „Na to jsem dohlédl.“

„Jak to?“

„Stroje na hřebíky jsou kryty patenty. Existují jen čtyři společnosti, které je vyrábějí. Uzavřel jsem se všemi kontrakty. Odebereme jejich stroje a připlatíme pětadvacet procent nad současnou cenu. Oni se na oplátku zavázali, že po dobu kontraktu neprodají stroje nikomu jinému. Takže pytel je zavázaný jak z vrchu, tak ze zdola. Vyšli nám docela vstříc, protože oni prodělávají taky, když teď výrobci hřebíků krachují.“

Awns na něj zíral se směsí pochyb a obdivu.

„No, to bude něco,“ řekl. „Když s touhle věcí zajdeme příliš daleko, tak zavedou zákony, aby ji zastavili.“

„Je to legální, nebo ne?“

„Neznám žádný zákon, co by to zakazoval,“ řekl Awns.

„My nemáme povinnost být legálnější než zákon. Pověz mi, znáš nějaké Pittsburghské bankéře? Budeme je potřebovat pro náš obchod.“

Pittsburgh v té době byl místem, kde se schylovalo k velkým změnám. Existovala pro to znamení a porodní skvrny. Velká matka měla prodělat císařský řez a přivést na svět ocelový věk.

Lidé vykonávali svou funkci porodníků, aniž by věděli, co dělají. Nedokázali to ani vidět, ani tomu porozumět. Bojovali naslepo, klesali a zase se zvedali. Nadosobní síly je pohltily. Střídal se u nich stav naprostého zoufalství a nadměrných očekávání. Byli tvrdí, mazaní, sentimentální, pověřiví, romantičtí v přátelství a bezohlední v obchodě. Pojmenovávali své vysoké pece po manželkách a milenkách, navzájem si kradli výrobní postupy, četli Swedenborga a snili o Nebi. Nebe v jejich představách připomínalo Wood Street v Pittsburghu, s bankami na obou stranách ulice a v každých dveřích každé banky stál její prezident a vyvolával: „Tady jsou peníze na vaše výplaty. Prosím, vypůjčete si je zde. Ty nejkvalitnější peníze. Splatte je, až se vám to bude hodit.“

Železáři se bank vždycky doprošovali o peníze. Když peníze získali, postavili za ně více továren a naplnili je automatickými monstry, která rostla do velikosti, podivnosti a fantastičnosti. Mnoho z těchto monster, stejně jako v historii přírodního výběru pokusů a omylů, se objevilo jen na krátký čas, a poté vyhynulo. Když nevydělávali peníze, tak zbankrotovali. To byla asi polovina všech případů. Pak přicházeli do bank na Wood Street, zapřísahali se, prosili, lichotili, aby dostali peníze na výplaty.

Existuje místní legenda o člověku, který se stal později jedním z velkých milionářů, jenž objížděl se svou kobyloou Wood Street cikcak z jedné banky do druhé tak často, že se zvíře naučilo zastavovat automaticky a nikdo už je nedovedl přinutit jít na této ulici rovně.

Bankéři byli tvrdou skupinou. Museli být. Nikdo nebyl tak docela v bezpečí. Člověk, který byl dosud považován za přičetného, náhle

mohl ztratit svou rozvahu a zahodit jistotu kvůli následování vize. Úsilí o adaptaci Bessemerova procesu na americké podmínky bylo neodolatelnou cestou k bankrotu. Tento proces měl výborné výsledky v Evropě, ale v této zemi byl jako zakletý, a tak to vypadalo, že to budou jen angličtí a němečtí výrobci, kdo přivede na svět ocelový věk. Bohatství byla utopena v oněch nádobách zvaných konvertory, které nebyly nepodobné tomu, co Aaron vybudoval v Novém Damašku o pětadvacet let dříve.

Ze všech bankéřů na Wood Street byl nejtvrdší Lemuel Slaymaker.

„Přesto,“ řekl Awns, „Měli bychom ho zkusit jako prvního. Jeho jméno by tomu podniku dodalo váhu.“

Awns ho znal. Šli k němu společně. Slaymaker pokynul na pozdrav Awnsovi a přikývl, když mu byl představen pan John Breakspeare. Měl velkou bílou tvář, světle modré oči a zrzavé kudrnaté vlasy. Dojem, který dělal, byla celková zakulacenost. Nebylo místo, kde by se dal chytout. Neprojevoval navenek myšlenky nebo pocity.

John představil svůj plán. Předložil papíry, jako důkazy A, B, C, na patřičná místa. Předložil data o hřebíkovém průmyslu, ukazující množství hřebíků spotřebovaných a roční míru nárůstu, spolu s růstem populace a konzervativními odhady zisků kombinátu při různých cenách za soudek. Když skončil, myšlenka zde byla jasná, kompletní v každém ohledu a samozřejmá. Zde bylo tajemství jeho mimořádné přesvědčivosti. Zdálo se, že nijak neargumentuje. Nevyjádřil žádný vlastní názor, se kterým by se dalo polemizovat. Pouze předložil fakta tak, jako by se na ně díval z perspektivy druhého.

„A vy chcete banku, aby se zaručila za tenhle váš plán,“ řekl Slaymaker. „Potřebujete banku, aby se zaručila, že když tihle lidé budou chtít hotovost místo akcií, tak jim hotovost bude vyplacena.“

To bylo první, co pronesl. Na papíry se ještě ani nepodíval. Ležely na jeho stole tak, jak je tam John položil.

„To je ono,“ řekl John. „Zaručte se. Bude to chtít jen malou hotovost.“

„Jak si tím můžete být jistý?“

„Aby si výrobci chtěli vzít akcie na místo hotovosti,“ řekl John, „stačí jen najmout brokery, aby nám dopředu udělali kotace akcií tady a ve Filadelfii, řekněme v paritě pro preferenční a za padesát pro běžné. Jestli neznáte brokery, kteří to mohou udělat, tak já je najdu. Je to proveditelný plán. Na akciích se budou vyplácet dividendy od samého začátku. Banka, která je zaručí, za ně tu a tam může ztratit dobré slovíčko. Veřejnost si pak bude mít zájem něco koupit.“

Slymaker se díval do kouta na stropě a podupával si nohou. Pak se k nim otočil zády.

„Nechte tady papíry,“ řekl, „a navštivte mě zítra touhle dobou.“

Když vyšli na ulici, Awns k Johnovi prohodil: „Tak jsi ho dostal.“

A tak se zrodil dětský trust – první svého druhu, první z budoucí rodiny gigantů. Biologicky si byli podobní, ale evoluce nesmírně zvětšila jejich velikost. Plenky tohoto trustu by nezakryly oko druhu z dvacátého století, jehož porod se odehrál na Wall Street.

Slymakerovi právníci spolu s Jubalem Awnsem ověřili všechny dohody. Akcie N. A. M. Co., Ltd. byly zvýšeny natolik, aby byla jistota, že jich bude dost pro všechny. Slymaker si jich vzal kus za bankéřské poplatky, John si vzal kus za svoje služby a další kus pro továrnu na devětadvacáté ulici, právníci si něco vzali a určité množství bylo ponecháno pro Thanea – ve skutečnosti pro Agnes. John byl zvolen prezidentem a kombinát zahájil svou existenci. Než přišel den, kdy měly být uplatněny nákupní opce, tak preferované akciové podíly se veřejně prodávaly za 105 a běžné akcie za 55 dolarů a objevovaly se symptomy zájmu veřejnosti o jejich možnosti. Jak John předvídal, téměř všichni výrobci hřebíků si vzali akcie nové společnosti, když teď za nimi stálo Slymakerovo jméno.

Všichni nakonec projevili více entuziasmu než John. Ten nemohl přestat myslet na onu Gibovu frázi ve smlouvě - pokud druhá strana kontraktu si nebude přát prodat hřebíky na trhu za nižší cenu. Nikdo jiný si toho nevšiml, dokonce ani Slaymaker. Nikomu nepřišla podezřelá. Kdo by si dokázal představit, jak řekl Awns, že by člověk prodával za nižší cenu, než na jakou má kontrakt? Existuje zákon vlastního zájmu, který lidé berou jako daný.

XXIV

Thane podával lakonickou zprávu o továrně na osmadvacáté ulici. Nyní byla v provozu a hřebíky se jen vršily. John si jí ještě nebyl prohlédnout. Jejich kontakt začal být nepravidelný. Obvykle se potkali náhodou v hotelové hale a méně často v jídelně. To bylo částečně způsobeno Johnovou zaměstnaností na realizaci jeho plánu a částečně jeho předsevzetím, že se bude vyhýbat Agnes. Neměl příležitost s ní promluvit od onoho třetího rána, kdy si před zrcadlem slíbil, že ji nechá být. Jediným způsobem, jak na ni nemyslet, bylo plně se ponořit do řešení obchodních problémů. Problémy byly jeho útočištěm. Stejně tak, jako během oněch dvou dnů, kdy bojoval sám se sebou a přitom hrál farao a neustále zvyšoval sázky, aby ho hra více pohltila, začal při obchodních rozhodnutích dávat přednost rizikovějším alternativám. Zdálo se, že záměrně vyhledává ty situace, kdy jde o všechno. Štěstěna má možná ráda ty, kterým nezáleží na výsledku. Nebo to může být tak, že ti, kterým nezáleží na výsledku, dokáží situaci vidět jasněji než ostatní, co se o něj strachují.

„Bylo by nejlepší, kdyby sis to šel prohlédnout,“ řekl Thane toho rána v hotelové hale. „Už nemáme kam dávat hřebíky.“

„Půjdeme hned,“ řekl John. „Stejně jsem s tebou chtěl mluvit. Ta továrna na devětadvacáté ulici je špatná adresa. Možná bude lépe ji zavřít. Nebuď ale zklamaný. Nech mě to dokončit. Společnost – a ty jsi teď mimochodem jejím ředitelem s podíly napsanými na tvoje jméno – vykoupila téměř všechny továrny na hřebíky, co tu jsou. Je jich víc než stovka, malých i velkých. Záměrem je spojit výrobu hřebíků do jedné velké organizace, aby byla zase zisková. Chci, abys

se mnou šel a ty továrny prohlédl. Některé z nich rovnou zavřeme. Problém je, že je jich příliš mnoho.“

Pokračoval ve svém proslovu, aby vyplnil Thaneovo zraněné mlčení. To, že byl ředitelem společnosti, že se stal akcionářem, že jeho plat měl být zdvojnásoben – nic z toho nezhojilo pudlařovu raněnou pýchu nad tím, co dokázal s továrnou na devětadvacáté ulici. Myšlenka na její uzavření ho páčila v žaludku. John na druhé straně byl zklamán neschopností Thanea chopit se nové příležitosti. Tak si jeli prohlédnout továrnu.

„Zní to tu rušně,“ řekl John.

Thane neřekl nic.

Už při prvním pohledu na místo dění John přiznal pudlařovi zásluhu, která mu náležela. Bylo to dílo mistra vedoucího. Nic nezůstalo, jak bylo, s výjimkou pece a parního stroje. Všechno ostatní bylo předěláno tak, že se omezily veškeré zbytečné lidské pohyby a výroba od surovin k hotovým hřebíkům, zabaleným v sudech, se maximálně zkrátila. Mimoto zde byl vidět přátelský vztah mezi Thanem a jeho muži. Všichni pracovali naplno a pracovali pro něj rádi.

„Klobouk dolů,“ řekl John a napřáhl ruku. „Ne, my tohle místo nezavřeme. Uděláme z něj náš vzor. Jestli to samé dokážeš i s ostatními továrnami, tak se nám to vyplatí. Spočítal si, jaké máte náklady? Musí být únosné.“

„V hlavě,“ řekl Thane.

Došli k malému stolku přišroubovanému ke stěně pod oknem.

„Ukážu ti, jak je spočítat,“ řekl John. „Železo stojí tolik; palivo tolik; soudky tolik; olej a to ostatní tolik; odpisy na nářadí a továrnu budou tolik; práce tolik; tolik je výsledek. Dostaneme tolik sudů hřebíků. Vyděl tahle dvě čísla a máš náklady na jeden sud. Podívejme se, kolik to vyjde.“

Vyšlo to skoro tak, jak to měl Thane ve své hlavě a John se dmul pýchou a uspokojením.

„Pojďme,“ řekl netrpělivě. „Urči někoho, kdo to tady povede, a podíváme se na naše další továrny.“

Ze stovky továren, se kterými začínali, ihned dvacet uzavřeli. Ponechali si jen jejich kontrakty a zásoby. Další zkonsolidovali, takže nakonec měli padesát dobře vybavených továren, strategicky rozmístěných tak, aby zásobovaly trhy po nejkratších trasách. Všechny měly být přebudovány podle Thaneových nápadů. Přeměnil továrnu na devětadvacáté ulici na výukový prostor a zdejší zaměstnance rozeslal do ostatních továren. Byl to velký a komplikovaný program. Provedl ho tak zručně, že byl jmenován ředitelem výroby a John se mohl výlučně věnovat organizaci obchodních aktivit.

Postupně zvyšoval ceny hřebíků, o dvacet pět centů za sud, pak o padesát, nakonec o sedmdesát pět, a zde se zastavil. Při téhle ceně dosahovali dobrých zisků. Thane postupným vylepšováním továrních postupů snižoval náklady, a to přispívalo k nárůstu zisků z druhého konce.

Třetí měsíc už mohli vyplácet dividendy z preferenčních akcií. Znamení byla příznivá. Přesto byl John neklidný. Nepřišly jim žádné hřebíky z Nového Damašku, na které měli kontrakt s Enochem. Výroba hřebíků v Novém Damašku se ale nezastavila. To si ověřil. Žádné hřebíky z Nového Damašku se neobjevily ani nikde na trhu, protože ten John pozorně sledoval. Něco se chystalo.

Když se objevila odpověď tak ho nepřekvapila. Uhodl jí dopředu.

Jednoho dne dostal trh s hřebíky přímý zásah. Enoch nabízel hřebíky železářským obchodům za cenu o sedmdesát centů nižší, než byla cena kombinátu. To znamenalo, že je prodával o pětáctyřicet centů levněji, než byla cena, kterou kombinát nabízel za celou jeho produkci. Z tohoto kontraktu Enoch nikdy neměl ani jediný cent. Místo toho vybičoval svou továrnu na nejvyšší obrátky, nashromáždil tisíce sudů hřebíků se záměrem vrhnout je náhle na trh a zničit tak kombinát – zničit Johna Breakspeara – *zničit*

Aarona! John byl jediným člověkem, který jeho záměr pochopil. Všichni ostatní byli zmateni.

Slaymaker si pro něj poslal.

„Co se děje s tím chlapem z Nového Damašku?“

„Zešílel,“ odpověděl John.

„Lépe bude vykoupit ho za jeho vlastní cenu,“ řekl Slaymaker. „Tohle je jeho vzkaz.“

John věděl svoje. Přesto, aby uspokojil Slaymakera, vyslal opět za Enochem Awmse.

„Měl jsi pravdu,“ podal Awns zprávu. „Starý pán se jasně zbláznil. Neprodá za žádnou cenu. Jen se mi vysmál.“

Kombinát zůstal stranou, dokud hřebíky z Nového Damašku nebyly vykoupeny, a pak znovu zkusil prodávat, aniž by snížil vlastní cenu. Reakce veřejnosti ovšem byla nepříznivá, kombinát byl kritizovaný a Kongres, který slyšel stížnosti farmářů, vyhrožoval, že sníží dovozní cla na hřebíky. Kombinát teď musel snížit ceny a čekat.

O tři měsíce později Enoch svůj nesmyslný čin zopakoval a zaplavil trh hřebíky za cenu o padesát centů nižší, než byla aktuální. Nebylo pochyb o tom, že tentokrát prodává hřebíky se zničující ztrátou a údiv všech se ještě zvýšil. Jen John věděl, proč to dělá.

Kombinát nyní čelil nepříjemnému dilematu. Pokud by snížil cenu na úroveň Enochovy, tak nejenže by prodával hřebíky se ztrátou, ale prodával by je za nižší cenu, než za kterou byl povinen vykoupit celou Enochovu produkci v případě, že by se jí rozhodl doručit kombinátu, místo aby jí prodal přímo na trhu.

„Hodně nás skřípnul,“ řekl John Awnsovi.

Pro N. A. M. Co., Ltd. to byl závod s bankrotem, ke kterému ji Gib tlačil. Prodával Damašské hřebíky za nižší a nižší ceny, až se zdálo, že je bude rozdávat zadarmo. Mohl samozřejmě nakonec zkrachovat také, ale to bylo něco, na co kombinát nemohl čekat. Byl

velmi bohatý – nikdo nevěděl, jak bohatý – a výroba hřebíků byla konec konců jen malou částí jeho podnikání.

Za těchto nepřírodných okolností si John získal Slaymakerův respekt, protože se v problémech ukázal být zarputilý a ohromně vynalézavý.

„Jestli má naše hřebíkové podnikání přežít,“ řekl, „nemůžeme si dovolit kupovat železo.“

Za minimální cenu vyjednal nákup vysoké pece a pudlařské dílny, o kterou se sebevražedně přetahovali dva bývalí partneři v dlouhém soudním sporu. Zaplatil za tento nákup směnkami. V Thaneových rukách a s Johnovým štěstím tato továrna dokázala jeden z těch zázraků, díky kterým byl Pittsburgh více vzrušujícím místem, než tábor zlatokopů. Splatila se sama ze svých zisků již během prvního roku provozu. Pak jí John připojil k N. A. M. Co., Ltd. Když to viděl Slaymaker, který nikdy neprodal svůj první akciový podíl v N. A. M., tak svojí soukromou angažovanost zvýšil.

Existoval zisk v těžbě železné rudy, a tak se John vrhl do tohoto podnikání. Koupil malé těžební území v Mesabě, a dokončil tak řetěz od železné rudy, až k hotovým hřebíkům. Další zisk existoval ve výrobě sudů na hřebíky. Jejich produkci tedy začlenil do kombinátu také.

S celou touto integrací výrobního řetězce až k výchozím surovinám, a s Thaneovými schopnostmi, rozvinutými až k bodu geniality, N. A. M. mohla vyrábět hřebíky velmi lacině – dokonce laciněji, jak John jednoho dne zjistil, než se vyráběly v Evropě. To mu vniklo myšlenku. Zde nebyl ve výrobě hřebíků žádný zisk, kvůli Enochově šílené politice, ale kolem byl celý svět, kam se daly hřebíky prodávat. N. A. M. Co. se tak vrhla na exportní trh. Pro evropské výrobce hřebíků to byl šok. Začali rozzuřeně plánovat odvetu. John odjel do Evropy navrhnout jim plán na dohodu, podle které by se světový trh hřebíků měl rozdělit tak, aby všichni mohli trochu vydělat.

Vrátil se nečekaně a bez ohlášení se jednoho rána objevil ve Slaymakerově kanceláři.

„Uzavřel jsi tu dohodu?“

„Mám lepší nápad,“ řekl John. „Našel jsem tohle.“

Položil na bankéřův stůl lesklý, tenký válcový objekt.

„Co to je?“ zeptal se Slaymaker. Podíval se na tu věc, ale nedotkl se jí.

„To je hřebík z ocelového drátu. Nahradí železné hřebíky. Je stejně tak dobrý a výrobní náklady jsou mnohem menší. Když zasouváte ocelový drát do jednoho konce stroje, tak z druhého konce se sypou hřebíky jako obilí.“

„Ano?“ řekl bankéř.

„Stroje pro vytahování drátu a výrobu hřebíků jsou německé,“ pokračoval John. „Koupil jsem všechna práva pro Ameriku za podíly na zisku.“

„Co s nimi budeš dělat?“

„Koupil jsem je pro N. A. M.,“ řekl John.

„Jestli tohle bude tak božský a všemohoucí hřebík, proč na jeho výrobu nezaložit novou společnost?“ zeptal se Slaymaker.

„Radši bych z příkopu vytáhl toho koně, kterého už máme,“ řekl John.

Slaymaker na něj vrhnul pohled bez jakéhokoliv výrazu.

„Tak jdi na to,“ řekl.

Tak se začaly vyrábět hřebíky z ocelového drátu. To vyřešilo problém společnosti N. A. M. Enoch stejné hřebíky vyrábět nechtěl a nemohl. Kombinát postupně snižoval svou produkci železných hřebíků, až byla minimální, a zaplavil trh ocelovými hřebíky. Enoch si mohl stanovit jakoukoliv absurdní cenu, ale protože jeho produkce, ačkoliv byla velkým klackem, který dokázal cenu stlačit dolů, byla jen zlomkem toho, co bylo v zemi potřeba, a zbytek byl

uspokojován novým produktem kombinátu, tak hřebíky z drátu vytlačily železné hřebíky v poměru pět sudů k jednomu. Daly se bez předsudků prodávat za vyšší cenu než železné hřebíky, protože byly jiné a John je podpořil velkou prodejní kampaní dokazující, že jsou také lepší. To asi nebyla úplně pravda, ale lidé je přesto kupovali.

XXV

Stále existovalo dost problémů, které udržovaly Johnovu mysl zaneprázdněnou. Hřebíky z ocelového drátu brzy vytáhly společnost N. A. M. z trablů. Ovšem německé stroje na hřebíky odmítaly polykat něco jiného než německé dráty a jejich potrava musela být dovážena přes oceán. Německé stroje na vytahování drátu, získané spolu se stroji na hřebíky, žalostně selhaly, když se po nich chtělo, aby dráty vyrobily z americké oceli. Nebyla to jejich chyba. Problém byl v americké oceli. N. A. M. Co. musela buď dovážet německou a anglickou ocel, aby z ní vyrobila drát, nebo dovážet samotný drát.

Nyní poprvé ve svém životě se John zamyslel nad velkým problémem oceli. Ve Spojených státech bylo v té době postaveno již osm oceláren podle Bessemerova patentu, s enormními náklady na každou z nich, a každá z nich žalostně selhávala. Dokázaly sice vyprodukovat ocel během jediné tavby přímo z železné rudy, což byl hlavní účel, ale problém byl, že tato ocel nebyla nikdy stejná. Její kvalita a povaha se tavbu od tavby lišila. Proces výroby byl zrádný. Někteří lidé tvrdili, že se jednoduše nedá adaptovat na americkou rudu. Jediným způsobem, jak lze v Americe produkovat skutečnou ocel, je starý dlouhý způsob, kvůli kterému je ocel daleko dražší než železo.

Jedné noci rozpoznal John v hotelové hale postavičku, která trápila pittsburghské tělo i ducha – tělo tím, že plýtvala jeho energií a ducha tím, že předkládala hádanku, která dosud nebyla vyřešena. Byl to křehký malý muž ve středním věku s dlouhým tenkým knírem a příjemným, naivním hlasem, kterým připravil několik železářů o jejich jmění. Bankéři z Wood Street si přáli, aby se nikdy

nenarodil. Jmenoval se Tillinghast, byl to metalurg a inženýr, který již navrhl a postavil čtyři ocelárny, které skončily v totálních ztrátách. V každém z těchto případů věděl, co bylo špatně – věděl to již v okamžiku selhání – a prosil o možnost udělat několik změn. Docela prostých a nenákladných změn. Zaručuje, že tentokrát se výsledek dostaví. Ovšem tyto změny nakonec vyžadovaly přestavění celé továrny a poslední ocel byla stejná jako první, takže jeho podporovatelé ztratili víru a odvrátili se od něj.

„Co je s tebou Tillinghaste?“ zeptal se John. „Vypadáš jako hromádka neštěstí.“

Byl to dlouhý příběh, plný zbytečných detailů a technických výkladů, který vyprávěl člověk se slzami na krajíčku. Ocelárna na břehu řeky, naproti Allegheny – ta, o které všichni mluvili – již týden byla ve zkušebním provozu. Proces byl nastaven již téměř správně. Vyžaduje jen jednu malou úpravu. Už mají kouzlo skoro na dosah. Ovšem jeho investoři to chtějí znechuceně zastavit.

„Nechtěl dávat další peníze?“ zeptal se John.

„Padesát tisíc,“ řekl Tillinghast. „Zaručuju jim výsledek, pokud utratí dalších mizerných padesát tisíc. Utratili už osmkrát tolik.“ Jeho představa o velkých peněžních sumách byla dětinská.

John mu ještě chvíli naslouchal, pak ho poslouchal bez naslouchání, zatímco Tillinghast pokračoval dál a dál a nahlas rozvíjel svoje myšlenky. Když ho opouštěl, byl John ve stavu vágního porozumění. Poté si již nedokázal vzpomenout, jestli řekl dobrou noc.

Všechno, co dříve tu a tam zaslechl, nejprve od Thaddeuse a poté od dalších, o osudovém ocelářském experimentu jeho otce, se mu vrátilo a spojilo do živého obrazu. To by nebylo divné. Zdálo se ale, že si pamatuje více, než kdy zaslechl. Jakoby si přímo vzpomínal – ne na to, co se dozvěděl od druhých, ale na samotnou zkušenost, jako by byla jeho vlastní. Viděl to. A současně zahlédl přicházející ocelový věk. Jeho představivost mu ho rozvinula jako panorama.

Pochopil, co by to znamenalo, zvýšit stonásobně produkci té kovové látky, které nikdy nemůže být příliš.

Příštího rána se šel podívat na opuštěnou ocelárnu. Byla postavena pro lití ve velkém měřítku. Určitě stála nejméně čtyři sta tisíc, jak říkal Tillinghast.

„Daří se to v Evropě,“ říkal si sám pro sebe. „Proč by se to nemělo podařit tady? Musíme jen objevit nějaký malý trik.“

Později se jakoby náhodou dostal do kontaktu s majiteli. Ti se zoufale snažili dostat cokoliv ze svých proinvestovaných peněz. Při prvním letmém podezření, že by tomu mohl být nakloněn, ho zaplavili nabídkami na prodej. Nakonec se dohodli na tom, že on zafinancuje pokračování Tillinghastových experimentů. Pokud uspějí, tak jim vyplatí to, co do ocelárny vložili. Pokud neuspějí, tak jim nebude nic dlužen a ztratí jen to, co utratil on sám.

Akcie North American Manufacturing Company si nyní stály dobře. Vzal jejich velkou část ke Slaymakerovi, aby si na ně půjčil.

„Co plánuješ teď?“

John mu to krátce vypověděl, protože věděl, jakou reakci od něj může čekat. Slaymaker měl z oceli fobii. To slovo ho dovedlo rozzuřit. Kdysi již ztratil spoustu peněz při financování toho experimentálního procesu. Vzal si štos akcií z Johnových rukou, propíchl je špendlíkem a vztekle je hodil do kouta svého stolu.

„Já to věděl. Já to věděl. Jak chceš. Dostaneš peníze, ale tyhle akcie už nikdy neuvidíš. Do roka ode dneška budeš bankrot.“

Nic dalšího neřekl.

Tillinghast se nechoval k Johnovi jako ke svému zachránci, ale naopak počínal si v ocelárně jako by mu patřila. Byl skutečně trochu blázen. Provedení změn trvalo šest měsíců. A zase to vybuchlo. První várka byla dobrá ocel, druhá mizerná, třetí dobrá a čtvrtá zase špatná. Dostali se tak daleko, že ocel vyrobená ze surového železa z jedné konkrétní pece byla vždycky dobrá. Když ale použili roztavené železo z dvou nebo více pecí po sobě, výsledek byl zase

špatný. Tillinghast jásal, když byla ocel dobrá a byl zticha, když byla špatná. Nemohl popřít, že si neví rady, a John přišel o dvě třetiny svého majetku.

Thane všemu zvědavě přihlížel. Díval se pozorně a nic mu neuniklo.

„Problém nebude v tom, jak ji zpracováváme,“ řekl jednou do dlouhého ticha. „To je pokaždé stejné. Bude to v pecích.“

„Předpokládejme, že je,“ řekl John. „Co s tím navrhuješ dělat?“

„Smíchat ho,“ řekl Thane.

„Smíchat co?“

„Roztavené železo z pecí, než ho nalijeme do konvertoru.“

„S čím bys ho chtěl míchat?“

„Samo se sebou,“ řekl Thane. „Ruda je různá, že? Surové železo, které jde z pecí, je různé, že? Proto se přece musí pudlovat, aby bylo stejné, jako tepané železo má být. Když si vezmeš várku z jedné pece a z druhé pece, tak nejsou stejné, protože ještě nebyly pudlované, ale naliješ je do konvertoru a myslíš si, že dostaneš stejnou ocel. A to nedostaneš.“

„Jak smícháš šest nebo osm tun roztaveného železa?“ zeptal se John.

„Musí existovat způsob,“ odpověděl Thane.

Tillinghast o tom nechtěl ani slyšet. Ani Johnovi to nedávalo smysl. Přesto Thane neustále říkal „smíchejte to,“ až je unavil a v John mu v zoufalství řekl:

„Tak ho zamíchej, jestli víš jak to provést.“

Tak Thane postavil svůj první mixér – ohromnou nádrž na kolejnicích, která převalovala a mísila tekuté žhnoucí železo. Znovu tedy uvedli do provozu vysoké pece a roztavené železo ze všech tří se ve stejném poměru mísilo navzájem. Z mixéru pak bylo přelito do

konvertoru. Po dvou pokusech již začali dostávat dobrou a stejnorodou ocel.

A to byla Heuréka!

Provedli s touto ocelí všechny možné zkoušky a byla to ocel, jaká měla být. Nakrmili s ní ony vybíravé německé stroje na vytahování drátu a ty ji milovaly. Už nebylo nutné dovážet německou a anglickou ocel na výrobu drátu nebo německý drát na výrobu hřebíků. Měli to.

John vytvořil novou společnost. Slaymaker do ní vstoupil. Muži, od kterých John získal ocelárnu, si vzali své podíly v akciích. Velký blok akcií dostal Thane za svůj vynález. John si ponechal kontrolní podíl. Její jméno bylo American Steel Company.

XXVI

Jednoho večera po večeři seděli John s Thanem společně v přátelském tichu v hotelové hale. Thane si odkašlal.

„Našli jsme si s Agnes dům,“ řekl. A jelikož se neozval žádný okamžitý komentář, tak dodal: „Předpokládám, že se tu nebudeš cítit osaměle. Stejně se navzájem moc nenavštěvujeme.“

John řekl, že mít vlastní dům je velmi pěkné..., že doufá, že se v něm budou cítit pohodlně... a jestli mají vše, co potřebují. Nezeptal se, kde dům je, ani kdy se chtějí přestěhovat. A to bylo vše, co si o tom řekli.

Ne, John se nebude cítit osaměle. Bylo pro to jiné slovo, ale nedokázal si na něj vzpomenout. Ačkoliv ji vídal jen zřídka a zdálky, nebo když se minuli na hotelové chodbě a vyměnili si rychlý pozdrav, to, že s ní žil pod jednou střechou, se stalo součástí jeho existence. Jak moc se mu to zapsalo do podvědomí, si neuvědomoval, dokud nebyla pryč. Od té doby, kdykoliv vešel do dveří, vždy ho ovládla zoufalá myšlenka: „Ona tady není.“ Místo bylo najednou prázdné. V pokojích, ve kterých je usadil, se nyní střídali různí hosté. Napadlo ho, že si je pronajme pro sebe. Nedokázal to ale udělat. Tak se přestěhoval jinam. Přesunoval se z hotelu do hotelu, ale všechna místa byla prázdná.

Čas od času Thane poznamenal, že by k nim mohl přijít na návštěvu. Z nějakého důvodu se zdálo, že je mu zatěžko vyslovit přímé pozvání. Nakonec k tomu ovšem došlo.

„Paní Thaneová by si přála, abys k nám přišel na večeři,“ řekl náhle.

„Díky,“ odpověděl John. „Vyříd' jí, že mi bude potěšením se některý večer zastavit.“

„Nevíš, kde to je,“ řekl Thane.

„Je to tak. Řekni mi, kde vás najdu.“

Thane napsal adresu na papír. Pořád to ale bylo neurčité. Některý večer mohlo znamenat i žádný. Thane ho vzal za rameno a podíval se na něj s výrazem, kterému se John vyhýbal.

„A já si přeju, abys přišel,“ řekl s důrazem na první zájmeno. „Zítřka.“

„Dobrá,“ souhlasil John. „Sejdeme se zítřka v kanceláři a já půjdu s tebou.“

Byl to malý dům v celkem uboze vypadající ulici, vyjma několika velkých starých stromů. To Johna překvapilo, protože Thaneův příjem byl nyní dostatečný k životu v luxusu. Byl ještě překvapenější, když viděl nedekorativní prostotu jejich nábytku. Thaneova povaha nebyla skrblická. Nijak by jí neomezoval. Proč si tedy zařídili domácnost, která by spíše odpovídala statusu továrního mistra než ředitele kvetoucího hřebíkářského trustu, který má na platu a dividendách přes dvacet tisíc dolarů ročně? Přesto i ty obyčejné věci, které zde byly, nesly známky lepšího vkusu. Musela to být Agnes, která si je vybrala.

První věcí, kterou Thane udělal poté, co vstoupil, bylo, že si sundal límeček a položil ho viditelně na stůl u paty schodiště. „Zapomněl bych si to vzít, kdybych to neviděl po cestě ven“ řekl. Rozepnul si košili u krku, zhluboka se nadechl a spokojeně se rozhlédl kolem. „Lepší než v hotelu,“ řekl a otevřel dveře do malého obývacího pokoje, aby si ho John mohl prohlédnout. „Jediná věc, kterou jsem si vybral, je to velké křeslo,“ ukázal na ohromnou věc z hikrového dřeva, která vyplňovala jeden roh místnosti. „Ukážu ti, jak to vypadá nahoře,“ dodal. U dveří do svého pokoje řekl: „Tady není moc věcí k vidění, ale stejně sem nikdo jiný nechodí.“ Byla zde jednoduchá postel, další hikrové křeslo a jednoduchý stůl. Na stole

byla petrolejová lampa, krabice na tabák, zápalky, několik technických knih a výkresů, pera a papíry.

Na druhé straně chodby se Thane zastavil před zavřenými dveřmi. „Ona je teď dole,“ řekl a zároveň zaklepal. Jemně dveře otevřel a řekl: „Tohle je její.“ John pohlédl na malou bílou postel, oblékací stůl, bílé židle a dva malé obrázky na stěně. Komora jeptišky by stěží mohla působit střídměji. Obrátil se zpět. Na vrcholu schodiště se ohlédl. Thane na něj na okamžik zapomněl a stále stál na prahu malé bílé místnosti. Pak jemně dveře zavřel a připojil se k němu.

„Tak pojďme k večeři,“ řekl a vedl ho skrze obývací pokoj do jídelny, kde byl prostřený stůl.

Právě v ten okamžik se objevila Agnes s podnosem. John zažil další překvapení. Její vzhled byl v tak neočekávaném kontrastu s celým domem, že působil až teatrálně. Měla bílou zástěru a za ní rafinovanou toaletu. Byla výtečně upravená. Jeho první myšlenkou bylo, že tento efekt připravila pro něj. Ovšem, všiml si, že Thane nejeví ani nejmenší překvapení. Díval se na ní klidně a všechno bral tak, jako by to byl její běžný způsob strojení. A také byl.

Potrásla si rukou s Johnem. Její způsoby byly snad až příliš přátelské. „Večeře je připravená,“ řekla. „Prosím, posaďte se.“ Podávala pečené hovězí, šťouchané brambory a dušenou zeleninu. Thane obhlížel jídlo.

„Nic smaženého?“ řekl.

„Mám pro tebe něco usmažit?“ zeptala se. „Bylo by to za minutku.“ Její tón Johna mátl. Vyjadřoval trpělivost, připravenost dokonce i ochotu, a přesto podřízenost v něm byla v subtilním smyslu explicitně odmítnuta.

„To byl jen žert,“ odpověděl Thane. Vzal opatrně krájecí nůž, přejel palcem po jeho ostrí a pak ho použil na pečení.

„Koupili jste si tenhle dům?“ zeptal se John. „Je okouzlující.“

Neznělo to úplně upřímně a cítil, že se na něj Agnes dívá.

„Jen si ho pronajímáme,“ řekl Thane. „Paní Thaneová si myslí, že bude lepší pronájem, protože se později možná budeme chtít přesunout do jiného domu. Chtěl jsem, aby přijala služebnou. Řekla, že pro služebnou by tu nebyla žádná práce.“

Pak bylo ticho. John nevěděl, na čí stranu by se měl postavit, a tak pochválil jídlo.

„Pan Thane mi vyprávěl, že jste také odešel z hotelu,“ řekla.

„Bylo to tam už únavné,“ odpověděl John nepřítomně. Přemítal nad tím, co plyne z faktu, že oni o sobě stále mluví jako o panu a paní. Dvakrát už byl v pokušení oslovit jí jako Agnes. Přál by si ji někdy překvapivě pohlédnout do očí. Vyhýbala se jeho pohledům. Pak, jakoby přijala jeho výzvu, pohlédla mu klidně do očí a docela zmátla jeho zvědavost.

Tentokrát si nebyl jistý. V jejích očích byl určitý druh moudrosti, který tam nikdy dříve neviděl. Mohlo to být tak, že jen byla na stráži, protože věděla, po jakém tajemství pátrá.

Konverzace byla mnohokrát přerušena trapným tichem. Zdálo se, že si mají jen málo co říct. To, co měli společné, byly vzpomínky a vzpomínky byly tabu. Po večeři si od sebe odsedli tak daleko, jak daleko mohou být tři lidé v malé místnosti. Thane byl ve svém velkém křesle, Agnes seděla na obyčejné židli s nějakým šitím, nad kterým byla skloněna. Její kolena byla překřížena. Muži byli fascinováni rychlostí, jemností a přesností rytmu její jehly. Na okraji Johnova zorného pole bylo přesně to, co chtěla, aby bylo vidět z jejích nohou.

Pokud to bylo tak, jak předpokládal, jak to mohl Thane vydržet?

„Jste nějací tiší,“ řekla, aniž by vzhledla.

Nato začal John vyprávět o Thaneovi – o jeho práci a genialitě, kterou v ní vykazuje, o metodách, které vyvinul, věcech, které vynalezl, o jeho zacházení s dělníky a tom, jaká ho čeká zářná budoucnost. Agnes pozorně poslouchala, dokonce se zájmem, pokud to dovedl odhadnout, ale nějak to nekomentovala. Thane se ve svém

křesle propadal hlouběji a hlouběji do rozpaků. Tak začal mluvit o Johnovi. O jeho práci věděl mnohem méně, než John o té jeho, a z toho důvodu mluvil jen o všeobecnostech a nebyl moc přesvědčivý. Agnes ho chvíli poslouchala a pak začala být netrpělivá. Odložila svoje šití a zeptala se, jestli by si někdo nedal občerstvení. John se podíval na hodiny. Bylo půl jedenácté, a tak se zvedl k odchodu. Thane by ho chtěl zadržet. Agnes zdvořile zalitovala, že musí odejít tak brzy. Přesto, když si s ní potřásl ve dveřích rukou, tak působila spontánně a vřele a naléhala na něj, aby je navštívil znovu.

John odešel do noci, aniž by si dokázal vytvořit na celou záležitost nějaký názor. Když jeho myšlenky opět byly jasnější, tak se přistihl, jak si říká: „Ne. Nežijí spolu jako muž a žena. Žijí jako dva cizinci. Zajímalo by mě, co se v tom domě odehrává. Proč to dělá?... Proč to dělá?“

XXVII

Když se za návštěvníkem zavřely dveře, Agnes se beze slova otočila a šla zpátky do přední místnosti, kde se posadila k malému stolu, aby zapsala svoje poznámky do velké černé knihy. To byla ta poslední věc, kterou každý den udělala.

Thane se opřel o rám dveří a díval se na její záda. Byl to pohled, který ho někdy nejvíce rozrušoval. Připomínal mu tu první noc, kdy ji viděl v měsíčním svitu, jak sedí na kraji horské pěšiny, tajemně nepřátelská. Nesměle se k ní přiblížil a postavil se za křeslo, dost blízko, aby se jí mohl dotknout, jak po tom toužil, kdyby si troufnul. Díval se na své ruce, otáčel je ve světle, pak dolů sám na sebe až ho přemohl pocit nevhodnosti.

Pro něj byla nedotknutelná jako motýlek. Její způsoby oblékání, tak rafinované, byly nepřekročitelnou bariérou a zároveň nesnesitelně provokující. Nikdy jí neviděl v nějakém prostším obleku, dokonce ani u snídani. Když se stalo, že přišel domů nečekaně, byla vždy ve svém pokoji, a když se objevila, byla oblečená takto. Příkrášlení bylo jejím brněním. Nosila ho před ním stále a nikdy nesundala. Přesto ho potřebovala jen v těch okamžicích, jaký nastal teď, kdy jeho pocity k ní zlomily jeho pýchu a on se k ní přiblížil navzdory sobě. To se nedělo často. Stalo se to jen několikrát od té první noci v hotelu, kdy po večeři kdy na jeho touhu odpověděla pohledem plným takového pohrdání a zloby, že jeho vášeň okamžitě vyprchala a dostavil se bolavý chlad. Jeho pýcha byla stejně velká jako její.

Dlouho poté spolu nedokázali nijak vyjít a ani se sobě navzájem podívat do očí. Pak, k jeho velkému překvapení, nabídla příměří, nikoliv slovy, ale svým chováním. Stala se přátelštější a začala s ním mluvit o jeho práci a trochu i o sobě. Byla to ona, kdo navrhl, aby si našli dům. Ona ho vybrala, nakoupila jeho vybavení, uspořádala provoz domácnosti v těchto zdech. On navrhoval, aby utratila více peněz. Říkal jí, kolik vydělává a jak snadno by si mohli dovolit více. Ona byla pevně rozhodnutá a pouze se ho ptala, jestli má dostatečné pohodlí, což měl.

Jedinou věcí, za kterou utrácela větší peníze, byly šaty. Uvažoval o tom a nenacházel v tom žádný smysl. Nechodili nikam do společnosti. Nikdy nevyšla večer sama. Dvakrát byli v divadle a nikde jinde. Mimo toho, že musel bojovat z navracejícími se frustracemi svého puzení, které pokaždé více drtilo jeho pýchu a plnilo ho zuřivostí a studem, byl docela spokojený.

Stál za jejími zády tak dlouho, až si začal říkat, jestli si vůbec všimla jeho přítomnosti, když tu náhle promluvila.

„Ano?“ řekla rychlým ostrým tónem.

Zalekl se a ustoupil. Beze slova se otočil a odešel nahoru. Když jeho kroky došly na vrchol schodiště, tak zavolala: „Dobrou noc.“ Patrně ji neslyšel. Nebo jí neodpověděl. Pokračovala dál v zapisování.

Černá kniha byla účetním záznamem solventnosti jejího ducha. Zapisovala do ní každý večer. První byl záznam o všech penězích, které dostala od Thanea. Pak zde byl záznam o všech výdajích ve dvou sloupcích – peníze utracené za domácnost a peníze, které utratila sama za sebe, jako šatstvo atd. Na konci každého měsíce zapsala proti svým soukromým výdajům – „Pro Agnes jako mzda 50\$.“ Pokud její osobní výdaje překročily její mzdu, zapsala přebytek jako – „Dluh Alexanderu Thaneovi k vyrovnání.“

Jednoho dne bude mít své vlastní bohatství. Pak vrátí všechno, co utratila nad svou mzdu. Tohle její záznamy říkaly. Kdokoliv, kdo by se na ně podíval, tak by to v nich viděl. Kniha pořád ležela na

stole. Možná si tajně přála, aby se do ní podíval a viděl, co ona dělá. Nikdy to neudělal a nikdy se to nedozvěděl. Měla v úmyslu mu to někdy povědět. Jaká by byla pointa toho celého, kdyby mu to neřekla? Přesto to neudělala a čím déle to odkládala, tím obtížnější to bylo, a to z důvodů, kterým se bála čelit. Bála se, že jsou pravdivé. Ale ještě více se bála toho, že by nemusely být pravdivé.

Tak se zdálo, že co se v domě odehrává je stejnou záhadou pro Thanea jako pro Johna. A nikdo by nedokázal odpovědět na Johnovu otázku: „Proč to dělá?“ Agnes uměla ukrýt pravdu sama před sebou.

XXVIII

Thane se stal také viceprezidentem American Steel Company. Její kapacity byly větší, než byla potřeba drátu pro výrobu hřebíků. Z tohoto důvodu N. A. M. Co. rozšířila rozsah svého podnikání a začala vyrábět ocelový drát i pro ostatní účely, a zvláště onen specificky americký produkt zvaný ostnatý drát, který začal tvořit oplocení farem dlouhé stovky mil. Byl levnější než hrubý, pitoreskní plaňkový plot, který okamžitě nahradil, a zároveň nepředvídatelným způsobem podpořil yankeeovský smysl pro humor.

Ocelový drát byl také nepostradatelným produktem ocelového věku. Měly vzniknout mosty zavěšené do vzduchu jako pavučiny, propasti překonány, tisíce obrů mělo být ve spánku spoutáno koly ocelového drátu, jednoduchého, dvojitého nebo spředeného po stovkách do kabelů. Ocelový věk by nikdy nepřišel bez ocelového drátu. Ovšem ocelový věk vyžadoval ze všeho nejdřív ocelové kolejnice, na kterých by mohl fungovat. Tohle John viděl jasně. Železné kolejnice se opotřebovávaly příliš rychle, jak se hmotnost vlaků zvyšovala. Mimoto již téměř nastala doba, kdy jejich množství nestačilo držet krok s expanzí železničního systému. Dovoz ocelových kolejnic se i přes vysoký ochranářský tarif zvyšoval. Americké ocelové kolejnice dosud byly vyráběny experimentálně. Byly proměnlivé kvality a moc se jim nevěřilo. Když se várka povedla, tak byly výborné. Se stejnou pravděpodobností ale mohly být velmi špatné. Nedala se zaručit konstantní kvalita kvůli proměnlivosti oceli, která v této zemi vznikala Bessemerovým procesem.

Tento faktor byl nyní eliminován využitím Thaneova slavného mixéru. Poprvé existovala jistota, že bude možné produkovat americké ocelové kolejnice, které nejen překonají železné, tak jako železo překonalo dub, ale také, že se nebudou lámat a budou stále stejně kvalitní. Bylo tedy přirozené, že se American Steel Company bude orientovat na výrobu kolejnic. John znal železniční podnikání skrz na skrz. Věřil v jeho budoucnost. Když jiní lidé říkali, že budování železnic je přehnané, on říkal, že ještě ani pořádně nezačalo. Představil si možnost, že se velikost lokomotiv zdvojnásobí.

To se stalo. Pak se to stalo znovu. Nemohlo by se to stát, pokud by tyto obří lokomotivy neměly pod koly ocelové kolejnice. Pokud by se to nestalo, tak bychom dnes žili v Německém světě. Demokracie už tehdy ostrčila své zbraně pro rozhodující bitvu a to prostřednictvím mužů, kteří o tom neměli ani tušení. Byli to svobodní egoisté hledající zisk, moc, osobní úspěch a každý si hleděl jen své vlastní velikosti. Nikdy před tím nebyl svět při praktikování individualismu tak lehkomyšlný, tak čistě dynamický, tak nepozorný k Ďáblově sklizni. Přesto se to stalo – právě proto se to stalo – že tito lidé dokázali ukout ty správné zbraně. Zdá se, že někdy příliš nezáleží na tom, co si lidé myslí. Často udělají správnou věc z naprosto chybných důvodů.

Protože John věděl, jaké překážky stojí v cestě ocelovým kolejnicím – věděl to skutečně velmi dobře, protože část těchto překážek sám vytvářel – podnikl brilantní předběžný manévr. Jeho pointou bylo, že si dopředu připraví svůj trh. S tímhle na mysli přesvědčil zástupce několika velkých železničních společností, aby si koupili akcie North American Steel Company. Její kapitalizace byla z tohoto důvodu zvýšena. Tak nejen získal kapitál na vybudování velké tovární přístavby a strojů na výrobu kolejnic, ale mocní muži železničního podnikání měli nyní vlastní zájem na úspěchu ocelových kolejnic.

Mezitím jiní také objevili recept na výrobu skutečně kvalitní oceli. Jak je v takových případech obvyklé, do dveří tlačí mnoho

rukou naráz. Jakmile je závora zdvižena, tak se dveře otevřou pro všechny. Jak se zdálo, celou dobu existovalo více cest k úspěchu. Thaneův způsob nebyl jediným. On byl prvním, kdo přišel na příčiny proměnlivosti kvality. Poté existovalo několik metod, jak tyto příčiny odstranit. Takže American Steel Company měla konkurenci téměř od samého začátku. Ovšem její kolejnice byly dopředu objednány železnicemi, jejichž ředitelé byli zároveň akcionáři. A v každém případě se poptávka po kolejnicích zvyšovala tak rychle, že by zde bylo dost prosperity pro všechny, kdyby se Enoch Gib nezbláznil.

Jakmile American Steel Company začala produkovat kolejnice, Enoch udělal to samé s železnými kolejnicemi, jako udělal dříve s železnými hřebíky. Začal prodávat slavné Damašské železné kolejnice za zničující cenu. Oceláři ji museli vyrovnat. Pak svou cenu stlačoval stále níže a níže a přitom rozšiřoval svůj výstup, až pro nikoho, produkujícího kolejnice, nezbyl žádný zisk.

John věděl, jaké jsou náklady na výrobu Damašských kolejnic. Enoch je prodával s vysokou ztrátou.

Fakt, že železniční ředitelé byli akcionáři American Steel Company, teď mnoho neznamenal. Ačkoliv mohli preferovat ocelové kolejnice jak z osobních, tak objektivních důvodů, stejně nemohli odůvodněně utratit peníze svých železničních společností za ocelové kolejnice, když se slavné Damašské prodávaly tak levně. V Pittsburghu nastala panika.

John nepochyboval, že se Enoch rozhodl záměrně zničit výrobu ocelových kolejnic, a že je za tímto účelem připraven spáchat i finanční sebevraždu. Nikdo jiný neznal pravdu a John ji nemohl zveřejnit.

Jiní výrobci ocelových kolejnic svou produkci ukončili. Nedokázali vydržet ztráty. A tak to bylo mezi Johnem a Enochem. Enochovu mysl ovládaly dvě vášně. Jednou byla jeho nenávist k oceli. Druhou byla jeho nenávist k Johnovi, který symbolizoval Aarona. Měl výhodu pevně stanoveného démonického účelu. Jeho

síla byla neznámá. Ani John nedokázal odhadnout, jaké ztráty je schopen vydržet.

V boji o hřebíky byla Johnova strategie defenzivní. Musela být. Ale teď měl na výběr. Jeho zdroje již byly tak velké, že mohl pomýšlet na politiku odplaty. Jestli je Enoch rozhodnutý dojít až na vlastní bod zlomu, tak čím dříve se tak stane, tím lépe pro všechny. American Steel Company mohla také zlevnit své kolejnice, zvýšit tak vlastní ztrátu a Enochovu, a zkrátit tak agonii. John ovšem váhal. Nemohl se donutit to udělat. Nikdy k Enochovi necítil nenávist, ale jen lítost. Starý pán by pravděpodobně svůj bankrot nepřežil. Zabílo by ho to. „Tudíž,“ řekl John, „ať si to přivodí sám a ve svou vlastní dobu.“

A tak se stalo, že jeden osamělý a hrozivý muž, který se plížil dnem i nocí železárnou v Novém Damašku jako mučený přízrak, pohánějící své zaměstnance až na hranice šílenství – tento jeden muž zdržel příchod ocelového věku i nějakou dobu poté, co již existovalo patričné ocelové obutí. V historických knihách, popisujících příchod oceli, můžete vyčíst úžas nad faktem, že trvalo takovou dobu, než již existující vylepšené ocelové kolejnice nahradily železné.

Právě v této době se výbor obchodníků z Nového Damašku vydal zkoumat otázku produkce oceli. Celé toto zkoumání samozřejmě proběhlo v Enochově režii. Jeho nálada byla bojovná. Stále více lidí začínalo věřit, že ocel může svrhnout železo z trůnu. On byl odhodlán tuto herezi zničit. Vybral si na to správnou dobu. Výbor cestoval sem a tam a viděl ocelárny v nečinnosti a oceláře propadající zoufalství, terorizované Enochem. Vrátil se do Nového Damašku a viděl na vlastní oči, jak se produkce železných kolejnic zvětšuje. Kdo by pochyboval o takových důkazech? Výbor podal zprávu, že ocel nikdy nenahradí železo. S výjimkou několika speciálních užití bude železo navždy dominovat. Přijal rezoluci, chválící Enocha za to, že učinil Damašek železným městem, a pak byl rozpuštěn.

Slunce Nového Damašku bylo za zenitem a Enochovi nezbývalo již mnoho dnů. Žil je všechny zcela konzistentně. Žádný člověk ho neviděl jinak než v jeho síle. Jeho slabost byla neviditelná jako nahota. Jeho konec byl stejný jako konec starého dubu, který se naposledy vzepře bouři, aby náhle praskl pod svou vlastní vahou. Jeho moc se nikdy nezdála větší než v momentě jeho zlomu.

Ať už s tím John mohl něco udělat nebo ne, American Steel Company se sama dostala na pokraj bankrotu. Nemohla věčně produkovat ocelové kolejnice se ztrátou. Kdy tento souboj vzdá a zastaví se? Skaliska již byla na dohled. John je jasně viděl, ale z kurzu neuhnul. Klidně stál a fascinovaně čekal. Čím déle čekal, tím byla šance na záchranu společnosti nižší. Její důvěryhodnost upadala. To všechno věděl. „Tak na co čekám?“ ptal se sám sebe a oddaloval odpověď. Už dvakrát svolal schůzi ředitelů, aby jim předložil plán, jak opustit výrobu kolejnic a přeměnit továrnu k jiným využitím a pokaždé na poslední chvíli změnil názor.

Jednoho dne u snídani ho elektrizovala krátká poznámka v novinách.

„Železárna v Damašku uzavřena.“

Pod tím byla tato depeše:

„Nový Damašek, 11. červen – Damašská železárna poprvé v dějinách uzavřela bez vysvětlení všechny své provozy. Enoch Gib je údajně těžce nemocen.“

John okamžitě pochopil, co to znamená. Nastal konec. Ověřil si telegraficky tuto zprávu a pak šel za Slaymakerem. Vyprávěl mu poprvé celou historii Nového Damašku, aby mu osvětlil, co se děje.

„Proč mi to teď vyprávíš?“ zeptal se Slaymaker.

„Není to úleva?“ řekl John. „Ta hrozná hra, co nás všechny skoro zruinovala, je u konce.“

„Musí tam být i jiné důvody,“ trval Slaymaker na svém.

„Přišel jsi se mnou o hodně peněz v American Steel,“ řekl John. „Teď to samozřejmě všechno dostaneš zpátky. A navíc tuhle informaci můžeš i výhodně využít. Kolem jsou dvě nebo tři stojící továrny na výrobu kolejnic, které se dají koupit za hubičku.“

Slaymaker nějakou dobu přemýšlel.

„Jdi na to,“ řekl. „Pomůžu ti.“

John potřásl hlavou.

„Je to jablko, do kterého nechci kousnout. Kdybych byl na tvém místě, věděl bych co dělat. To proto ti to říkám. Mě z toho ale úplně vynech.“

„Nevidím tu žádný důvod, proč bys měl zůstat mimo,“ řekl Slaymaker.

„Ani já ne. Neexistuje důvod. Řekněme, že jsem pověřivý a nechme to tak.“

„Není to jablko náhodou červivé?“ zeptal se Slaymaker.

„Pro tebe ne,“ odpověděl John.

Nechal bankéře sedět na kraji jeho křesla. Když se vrátil do své kanceláře, čekal tam na něho Thane.

„Přišel nám telegram, že Enoch umírá. Myslel jsem, jestli bys nechtěl jet s námi.“

„Jak tu zprávu přijala paní Thaneová?“

„Navenek docela klidně,“ řekl Thane. „Ale nikdy nevíš.“

„Chtěla, abych jel také?“

„Věděla, že tě o to požádám,“ řekl Thane. „Máme ještě čas. Čeká nás na nádraží.“

John se otočil a odešel spolu s ním.

XXIX

Cesta z Pittsburghu do Nového Damašku trvala vlakem šest hodin. Poslední hodinu trval úsek z Wilkes-Barre dolů do údolí. Železnice vedla podél cesty, na které Agnes trávila svou svatební noc mezi Thanem a Johnem. Žádný z nich tam od té doby nebyl. Dívali se z okna po známých místech a upadli do zamyšleného mlčení. Jejich vzpomínky, místo aby je intimně spojily, je rozdělily do oddělených snů.

Agnes seděla u okna s tváří obrácenou ven. John s Thanem seděli naproti ní. Její obočí bylo trochu pozvednuté a stažené těsně k sobě. Tohle svalové napětí neuvolnila celou cestu ani na okamžik, dokonce ani když promluvila nebo se usmála. V jejích očích byl výraz napnutého a zmateného sebezpytování.

Dva roky uběhly od onoho večera, kdy k nim John poprvé přišel na večeři. Za tu dobu se její osobnost změnila. Dívka v ní se ztratila téměř beze stopy.

Co se stane s bytostí, která přestane existovat?

Ta Agnes v dráždivém brnění, napůl led a napůl plamen, napůl opovržení a napůl touha, která mrazila popud, jenž vyprovokovala a sežehla pýchu, která ji zachránila – ta byla docela pryč. Tahle Agnes byla ženou, která poznala hořkost a chuť prachu. Když byla připravena... ochotná... vzdát se své pýchy a zachránit svou lásku, tak byly dveře zavřené.

Zavřela je té noci, kdy ho nechala stát za svou židli v toužebné agonii, předstírajíc, že neví, že tam stojí a zlomila ho tím tvrdým

„Ano?“ Bylo příznačné, že ji neodpověděl z vrcholku schodiště na její dobrou noc. Prohlížela si ho obzvlášť pečlivě příští ráno a začala se divit. Už nikdy se na ni nepodíval tím způsobem, po kterém prahla, a kterého se děsila. Čím déle se tak na ní nedíval, tím více prahla a méně se děsila, dokud si nedokázala vzpomenout, čeho se vlastně děsila a zapomněla, proč ho kdy odvrhovala.

Odvrhovala ho, protože to vyžadovala její pýcha. Získal ji za ženu bez dvoření a námluv. Byla k němu přikována. Ta myšlenka byla jako neusínající šcorpion v její hrudi. Otravovala její sny. Dobrá... tak než se jí bude smět dotknout, bude si to muset zasloužit. Na to dohlédne. Aby se k ní dostal, bude muset překonat velkou bariéru. Takhle se rozhodla, a proto ho odvrhovala. Každá rána jeho pýše byla kamenem přidaným k této bariéře a ona se v její stavbě nijak neomezovala, protože čím vyšší bude, tím více dokáže, když se někdy dostane přes. Pak se teprve podívá, jaké jsou její vlastní city.

On na své straně po té noci jednou pro vždy akceptoval jediný závěr, který dokázal vyvodit z jejího jednání. Protiví se jí. Naplňuje ji averzí a zhnusením. Dobrá... to nemůže nijak změnit stejně jako fakt, že jsou manželi. Může se alespoň vyhýbat oněm kritickým okamžikům. Může své city v sobě udusit. Když je nechává volně se projevovat, tak na sebe přivolává její opovržení. Tak je spoutal a uzamkl.

Ponejprv když viděla, že jsou dveře zavřené, tak před nimi chodila sem a tam a myslela si, že v jejich způsobech vyčte znamení lítosti. On nic neviděl. Pak začala klepat. On nic neslyšel. Myslela si, že ji nechává platit. Byla ochotná, dokonce lačná platit. Nadále klepala, než zjistila, že je slepý a hluchý. V panice bušila na dveře a opírala se do nich celou svou vahou, ale on měl spálené srdce. Viděl jen svýma očima a slyšel jen svýma ušima a naprosto nepochopil její ženská gesta.

Představovala si, že on nyní odvrhuje ji, nikoliv jako pomstu, nikoliv aby ji ponížil – to by mohla snadno vydržet – ale z chladného nezájmu.

Od té doby se držela zpátky a začala se ho trochu bát. Odložila své zářivé brnění a on si nevšiml dokonce ani toho. Byl vždy milý, vždy zamlklý a vždy chladný. V tomto ohledu nad ní vyrostl, až nabyl obřích rozměrů a začal se jí zdát nepřístupný, tak jako se ona zdála nepřístupná jemu. Opět si vyměnili pozice. Stála před ním v bázni a dělala všechno, co si přál. Mluvil o tom, že by měli žít více v souladu se svými možnostmi. Přestěhovala je do většího domu a zorganizovala jeho běh podle nejasných narážek, které z něj dokázala vydolovat. Jednou z nich byla, že by „se neměla dřít v kuchyni.“ Tak musela přijmout služebnictvo. Večery byly o to horší, takže začali více chodit ven, někdy sami a někdy spolu. Podle zákona protikladů, čím více se snažili před tím druhým zakrýt v troskách své pýchy a čím více se odcizili, tím zdvořilejšími se k sobě stali a tím pro ně bylo snazší být přátelští.

Její vnější vzezření se také proměnilo. Z očí se jí ztratil vzdorovitý lesk. Nyní byly měkčí, hlubší a plné pochopení. Její pohyby nyní měly onen druh jemné důstojnosti, vznešenější než je pýcha, které muži zbožňují více než všechny ostatní znaky krásy.

„Už jsme skoro tam,“ řekla a opřela se zpátky do sedačky.

„Jak podivně teď železárna vypadá! – studená,“ řekl Thane.

Agnes se nepodívala.

„Pět let,“ řekl John. „Dlouhá doba.“

„Šest,“ řekla Agnes.

„Šest,“ souhlasil Thane.

Gibův kočár na ně čekal na nádraží. „Já zůstanu v hostinci,“ řekl John. „Kdyby mě bylo potřeba, můžu být hned u vás. Kdyby Enoch – kdybyste nezůstali v usedlosti, tak s vámi rád povečeřím.“

„Vzkážu ti,“ řekl Thane.

XXX

Na poslední terase před Gibovou usedlostí byl kočár zastaven dvěma muži, kteří se oddělili od skupiny postávající na trávě a stoupli si do cesty se zdviženými rukama. Thane je poznal. Ti dva byli pudlaři, se kterými spolupracoval v železárně. Další byli topiči a valčíři, všichni, kteří dlouhodobě sloužili pod tyranem.

„Chceme si s vámi promluvit,“ řekl vyšší z obou pudlařů.

Vystoupil z kočáru a na okamžik zaváhal, jestli má nechat Agnes jet samotnou do domu, nebo jestli jí má nechat čekat. Náhle se vzduchem rozlehl výkřik bezduché a bezmocné zuřivosti. Všichni se zachvěli.

„To je on,“ řekl pudlař v odpověď na Thaneův zmatený pohled.

Rozhodl se tedy, že Agnes nenechá jít samotnou. Zavedl ji na železnou lavičku poblíž a pak se vrátil vyslechnout si, co mu muži přišli sdělit.

„Slyšel jsi ho,“ řekl vyšší pudlař. „To bylo na nás. My to neuděláme. Je to proti Bohu, člověku a přirozenosti. Je to bezbožnost. Hlavně nikdo z chlapů to nechce. Budeme tady pracovat dál, ne snad? Ne. Nikdo to neudělá.“

„Co chce?“ zeptal se Thane.

„On pořád pokračuje a říká, že nemůže umřít, dokud mu to neslíbíme. Ale my to nemůžeme slíbit.“

„Co po vás chce, abyste mu slíbili?“ zeptal se Thane trpělivě.

„Ne,“ pokračoval pudlař. „Nikdo to neudělá. Není už tak dost zlé, že ho budeme mít věčně na krku živého?“

„Ještě si mu to neřekl,“ upozornil druhý pudlař.

„To není křesťanské,“ mumlal ten větší. „Je to pohanství. Je to bezbožnost. Je to...“

„Tak mi to řekni ty,“ obrátil se Thane k druhému pudlaři. „Co Enoch chce?“

„Chce, abychom ho spálili v pudlovací peci,“ řekl druhý pudlař. Snažil se to říct klidně, ale ztratil kontrolu nad svým hlasem a poslední slovo vykvikl hrůzou.

„To je vše?“

Pudlaři přikývli. Skupina za nimi o krok ustoupila.

„To je všechno, co chce?“ zeptal se Thane znovu.

„To kvůli tomu na nás křičí,“ řekl pudlař ostře.

Thane se vrátil k Agnes. Měl čas popsat jí situaci, než dorazili do usedlosti.

„Jestli to chce, a ty si nebudeš přát něco jiného, tak mu to slíbím,“ zakončil.

„Z toho jde na člověka hrůza,“ řekla. „Pokud to chce on, tak by to mělo stačit.“

Právě když vstupovali dovnitř, ozval se opět ten hrozný výkřik. Zavírající se dveře ho zdánlivě utnuli. Uvnitř slyšet nebyl.

Přišel je přivítat rodinný lékař. Mluvil rychle k Agnes a zasvěcoval je do situace. Byli zde další dva doktoři z Wilkes-Barre na konzultaci, řekl. Také přijel prominentní psychiatr z Filadelfie. Bylo najato pět ošetřovatelů. Udělali vše, co udělat šlo.

„Co to ale je?“ zeptala se Agnes. „Co se mu stalo?“

Doktor chápatě pokýval hlavou. Přirozeně by chtěla vědět co to je a jak se to stalo. To jsou otázky, které by kladl každý. Bohužel, kdo

na ně dokáže odpovědět? On sám navštěvoval paní Gibovou a bylo mu potěšení poznat Agnes, když byla malá. Ale pan Gib, jak všichni věděli, žil jen sám pro sebe. Neměl, tak říkajíc, žádné lékařské záznamy. Tři dny před tím, než k té příhodě došlo, se začal v železárně chovat divně. Muži si toho všimli. Zasahoval do jejich práce tím, že je nutil nechávat dveře pecí otevřené, zatímco páčil papíry, balíky a různé neidentifikované předměty a tak zkazil několik várek dobrého železa. Není úkolem lékaře tohle vědět, nicméně vzal na sebe úkol tomu přijít na kloub.

Třetího dne se konala konference mezi panem Gibem a jeho právníky. Co se tam odehrálo, to doktorovi nikdo neřekl. Právníci byli zdrženliví až nezdvořilí a samozřejmě nechápali, jak důležité je pro doktora rekonstruovat události, které předcházely záchvatu. Pan Gib se do železárny po této konferenci již nevrátil. Poznámka o jejím uzavření přišla od právníků a byla podepsána jimi ve zmocnění. Pan Gib šel přímo domů a byl viděn ve stavu zuřivosti. Když doktor dorazil, pozoroval u něj záchvaty vzteku, při kterých byl nebezpečný sám sobě, ale jinak neškodný, protože to vypadalo, že se zaměřuje na imaginární objekty. Tento stav následovaly další v rychle se měnícím pořadí – zoufalství, nadšení, hrůza. Bylo nezbytné, jak uvidí, ho poněkud omezit. Neustále je pod dohledem dvou ošetřovatelů.

Co to je? Lékaři z Wilkes-Barre se shodli na jedné diagnóze. Tvrdí, že pacient trpí halucinační mánií. Pokud záchvat pomine, tak se ještě zotaví. Pokud ne, tak zemře vyčerpáním. To by mohla být záležitost několika týdnů. Psychiatr z Filadelfie si pacienta prohlédl teprve před chvílí, ale už vyslovil svůj názor. Podle něj se jedná o progresivní dezintegraci mozkové tkáně s náhlou katastrofickou lézí. Smrt nastane během několika hodin. A určitě je pravdou, že se všechny symptomy zhoršují.

„Jaký je váš názor?“ zeptala se Agnes.

„Můj názor?“ řekl doktor a rozhlédl se kolem. Snížil hlas do neprofesionálního tónu. „Říkáme tomu různě, tedy ve vědeckém

žargonu. Ale na tom nesejde. Je to stále jedna a ta samá věc... on... je... posedlý.“

Agnes se otrásla.

„Kvůli tomu, co chce od těch železářů venku?“ zeptal se Thane.

Ano, ano. Doktor se k tomu právě chtěl dostat. Pan Gib má své jasné chvílky. Těch je stále méně a trvají kratší dobu, což je špatné znamení. V první takové jasné chvílce se zdálo, že přemýšlí o smrti a projevil velkou hrůzu z přirozeného pohřbení. Buď ho pak napadlo, nebo si vzpomněl na způsob, jak ošidit zemi. Nechat se spálit v jedné ze svých vlastních pecí. Od té doby volá jména určitých starších pudlařů a topičů, a když je k němu přivedou, tak od nich požaduje slib, že s jeho tělem naloží tímto mimořádným způsobem. Když se na ně dívá, tak nemají sílu mu přímo říci, že to neudělají. Ovšem nedokáže je přimět, aby mu to odpřisáhli a pokaždé, když selže, je to pro něj velmi zlé. Vrací se mu stav hrůzy, a pokud to bude pokračovat, následky budou fatální.

„Uleví se mu, když mu to slíbím?“ zeptal se Thane.

„Slíbíte co?“ zeptal se doktor nejistě.

„Že udělám s jeho tělem to, co chce,“ řekl Thane.

„Ale kdo to udělá?“ zeptal se doktor.

„Já,“ řekl Thane.

Doktor se rozhlédl na všechny čtyři strany.

„Určitě mu to může ulevit teď,“ řekl vágně, jako by to nebylo hlavní pointou.

Thane navrhl, aby za ním Agnes zašla v dalším jasném momentu, a pokud to nezabere, tak mu pak on sám slíbí, že provede jeho kremační přání.

Doktor souhlasil. Ovšem zříkal se odpovědnosti za následky. Dosud byl odpovědný za všechno, protože tady nebyl nikdo jiný. Je si vědom faktu, že došlo k nějakým politováníhodným rodinným nesvárům. Nikdo nedokáže říct, jak pan Gib bude reagovat, když

uvidí svoji dceru. Nežádal o její přítomnost. Ovšem ona je stále jeho dcerou a nikdo jiný tady není – nikdo.

Nechává to tedy na jejich uvážení.

Agnes si sundala klobouk a rukavice a sedla si k oknu. Thane přecházel po místnosti sem a tam, pak přišel za její židli a jemně položil ruku na její rameno. Seděla klidně a svou ruku si dala na jeho. Nepromluvili. Doktor se rychle vrátil: „Pokud paní Thaneová může jít teď hned, velmi jemně, tak to můžeme zkusit.“ Agnes s doktorem stoupali po schodech. Thane šel za nimi. Její nohy byly tak klidné jako jeho vlastní.

Psychiatr z Filadelfie a dva doktoři z Wilkes-Barre tvořili skupinku u okna na chodbě. Prošli kolem nich, Thane se opřel o zeď a Agnes s doktorem pokračovali. Doktor opatrně otevřel dveře do ložnice a nahlédl dovnitř. Pak se postavil ke straně a pokynul Agnes, aby vstoupila.

Její otec ležel na zádech na velké posteli, roztažen po celé její délce, s hlavou nadzdvihnutou na polštářích. Jejich oči se setkaly, jakmile překročila práh. Okamžitě ji poznal. Tím si byla jistá – stejně jako si byla jistá tím, že je nyní při smyslech. Přesto se neobjevil ani nejmenší náznak jeho pocitů. Byla překvapená, že není více scvrklý. Jeho tělo se jevilo stále stejně velké, jak si ho pamatovala. Ale jeho kůže měla barvu písku. Pomalu k němu přistupovala a jen nejasně si uvědomovala přítomnost dvou mužů po stranách postele, kteří byli připraveni jejího otce zadržet.

Když k němu byla na půli cesty, tak si začal sedat. Zdvihal svůj trup bez pomoci rukou, jeho nohy se zároveň trochu zvedly také.

„Jdi pryč!“ řekl chraplavě a ona se zastavila. „Jdi pryč!“ chtěl říct znovu, ale jak zdvihl hlas, dostal záchvat dávivého kašle. Začal ji odhánět zuřivými gesty. Doktor zasáhl. „Pojďte,“ zašeptal. Napůl se otočila k odchodu, ale pak zase na svého otce pohlédla. Jasným hlasem vyslovila ta slova, která od ní kdysi požadoval a nedokázal ji k nim přinutit. „Je mi to líto.“ Jejich účinkem bylo, že se rozrušil

ještě víc a nadále ji odháněl. Když se za ní zavřely dveře, tak zkolaboval.

Thane čekal přede dveřmi. Padla mu do náruče tak těžce, že se zdálo, že omdlí. Vzal ji a odnesl do přízemí. Tam se vzpamatovala a ostře odmítla péči doktora, jehož čichací soli odložila stranou. Thane s ní vyšel na vzduch.

Tam se k nim připojil doktor. Nápad přivést pana Thanea k panu Gibovi jako toho, kdo mu slíbí udělat tu podivnou věc – tento nápad byl prodiskutován s psychiatrem. Psychiatr byl toho mínění, že by měli pacientovi říci, že poslali pro pudlaře jménem Thane, protože pan Gib by si mohl pamatovat pana Thanea jako pudlaře a zapomenout, že je jeho zetěm. To se podařilo a pan Gib teď leží s velkou nadějí. Mohl by tedy pan Thane k němu okamžitě přijít?

Thane před tím nikdy nebyl v pokoji nemocného a nedovedl si představit šílenství. Dlouhé medicínské rozpravy doktorů o Enochově chorobě ho naplnily vágním pocitem odporu a soukromě vyjádřený názor, že by Enoch byl posedlý, ho rozzlobil. Nevěřil v ďábly. K tomu záblesku pověrčivosti byl pohrdavý. Tak se ocitl na Enochově straně proti těmhle nadutým cizím lidem, kteří se podle nějakého vlastního zákona nad něj vyvýšili, smějí ho omezovat v jeho vlastním domě a na jeho chodbě debatují o tom, kdy a proč by měl zemřít.

Když Thane vstoupil do místnosti, tak dva ošetřovatelé se právě skláněli nad starým pánem z opačných stran postele a pohled na ně prohloubil jeho antagonismus. Stáhli se zpět, když se přiblížil. Enoch pomalu otevřel oči a díval se na Thanea s napjatým očekáváním. Jinak ležel zcela nehybně, dokud se Thane k němu nepostavil. Pak se jeho rty začaly pohybovat. Neslyšel žádný zvuk. Klekl si a přiložil ucho až těsně k jeho ústům. Enoch šeptal. Jeho slova, ačkoliv slabá, byla srozumitelná a projev téměř plynulý.

Říkal, že horší pudlaři a muži než Thane, muži, které znal celý jejich život, mu odmítli službu, kterou si člověk nedokáže pro sebe vykonat a musí tedy prosit o laskavost. Tato služba spočívá v tom,

naložit s jeho ostatky podle jeho přání, kterým je být zpopelněn. Neexistují tomu žádné fyzické překážky. To si už ověřil. Je to proveditelné v pudlovací peci! – jeho vlastní peci! – v jeho vlastní železárně! – jeho vlastní tělo! Tak proč ne?

„Já to udělám,“ řekl Thane, oddálil své ucho a pohlédl starochovi do očí. Enochovy rty se nadále pohybovaly. Thane se k nim znovu přiblížil.

Mělo by se to provést v peci číslo jedna.

Thane se mu znovu podíval do očí: „Dobrá. V peci jedna. Rozumím.“

Enochovy rty se stále pohybovaly. Thane naslouchal.

Ještě je tady jedna věc. Nemá už právo ji žádat, ale byla by to laskavost, za kterou by byl hluboce vděčný. V tom ořechovém sekretáři vedle dveří v tajné zásuvce, která se otevře, když se stiskne ozdobná lišta nad kalamářem – tam najde klíč k hornímu pokoji, který je přímo nad ložnicí. Přeje si zemřít v tom pokoji – samotný. Nechce o to žádat ošetřovatele a doktory. Ti ho už mají za blázna. V každém případě by kladli otázky, na které už nemá čas odpovídat. Šetřil si něco ze své síly, kdyby byla příležitost jim proklouznout a zamknout se nahoře. Pak by byl v bezpečí. Ale veškerá síla ho náhle opustila. Nikdo si toho ještě nevšiml. Ošetřovatelé předpokládali, že odpočívá. Faktem je, že už nedokáže pohnout nohou, rukou nebo prstem. Takže teď je naprosto bezmocný, pokud mu Thane nepomůže – a konec je tak blízko.

Vzal by si Thane klíč? – vynesl ho přes všechny překážky do místnosti nahoře? – usadil ho do křesla tak, aby se nepohnulo? – pak odešel, zamkl dveře a zadržel všechny alespoň na hodinu? Hodina by stačila. Jedna hodina, a byl by mimo jejich dosah.

Thane se ani nezastavil, aby se zamyslel. Přání starého pána, jak chce zemřít ve vlastním domě, bylo neodolatelné. Pohnulo ho k akci. Došel k sekretáři, objevil klíč, dal si ho do kapsy a vrátil se k posteli.

Pečovatelé stáli jako zkoprnělí, když vzal starého pána do náručí a krácel s ním ke dveřím. U dveří nastala zmatená scéna. Když do nich Thane strčil, tak čtyři doktoři, kteří slyšeli zvuky zevnitř, u nich právě stáli. Když spatřili Enocha v Thanově náručí, tak konsternovaně učinili krok zpět. Dva ošetřovatelé za Thanem se začali překotně překřikovat, aby se zároveň ospravedlnili a vysvětlili tuhle podivnou věc.

Thane se tlačil skrz.

„Přeje si zemřít v pokoji nahoře,“ řekl.

Jakmile promluvil, tak si uvědomil, že celá situace má iracionální aspekt. Jak je odežene z místnosti, kde si Enoch přál zemřít a udrží je venku, když ho budou následovat? Tomu nemohl zabránit. S rozhodnutím, že pokud to bude nutné, tak je všechny shodí ze schodů, překročil práh. Psychiatr z Filadelfie a doktoři z Wilkes-Barre ustoupili. Nebyl to jejich případ. Rodinný doktor zatarasil Thaneovi cestu u paty schodiště.

„Vy jste zešílel,“ vykřikl a zamával rukama. „Tohle prostě nedovolím. Jako jeho doktor vám příkazuju zanést ho zpět.“

„Ustupte,“ řekl Thane.

„Zabijete ho,“ řekl doktor. „Slyšel jste? Zabijete ho. Tohle zakazují.“

Na Thanea doktorův zákaz neučinil žádný dojem. Pravděpodobně by přímočaře pokračoval ke svému cíli, když tu náhle se s jeho břemenem stala znepokojivá změna.

Enochovo tělo ztěžklo tak, že téměř ztratil rovnováhu. Pak se z něj vydral sten, který se nepodobal žádnému jinému zvuku, co kdy slyšeli. S tím se spojila divoká svalová křeč, kdy bylo chvíli rovné jako prkno. Thane potřeboval veškerou svou sílu, aby ho udržel. Poté došlo k další změně, při níž tělo zcela ochablo.

„Je konec,“ řekl psychiatr z Filadelfie.

To, co Thane držel v rukou, již nebyl Enoch, ale jen jeho prázdná tělesná schránka.

Odnesl ji zpátky do postele.

To vše se odehrálo během půl hodiny. Thane našel Agnes na železné lavičce ve stínu javoru.

„Je mrtvý,“ řekla při pohledu na něj.

Neodpověděl, ale v tichosti se posadil vedle ní.

Neptala se, jaký byl konec a on byl za to rád, protože to by bylo velmi mučivé. Přesto byl překvapen, jak málo projevila zvědavosti, a na okamžik si pomyslel, že je vůči otci bezcitná. On sám nějakou záhadou v těchto posledních okamžicích Enochovi porozuměl, byl otřesen pocitem ztráty, dokonce i zármutku, a chtěl se o tyto emoce s Agnes podělit.

Nějakou dobu vedle ní seděl ponořen do svých myšlenek. „Slíbil jsi mu to?“ zeptala se. „Byl na to čas?“

„Ano,“ řekl. „Netrap se tím,“ pokračoval jemně. „Nemusíš na to myslet. Já už jsem si to promyslel. Obřad uděláme tady, jako se to dělá, když není tělo, které by se dalo uložit do hrobu. Pak ho odvezu do železářny. Tam nikdo není, když je teď zavřená.“

Dívala se na něj se ztrápeným a nevěřícím výrazem.

„Samotný!“ řekla.

„To bych radši, když jsou ostatní tak pověřiví.“

„Ale já bych měla být u toho.“

„Může to trvat delší dobu,“ řekl rozpačitě. „Samozřejmě pec dopředu rozpálím, ale pak jí budu muset udržovat a hlídat nevím jak dlouho.“

Tyhle potíže odmávla pohrdlivým gestem.

„Dobrá,“ řekl. „Byl by rád, že to tak cítíš.“

XXXI

Později té noci Thane vyprávěl Johnovi, jak Enoch zemřel a jak se má naložit s jeho ostatky. Musel to někomu říct. Tížilo to jeho mysl a mučily ho také pochybnosti o jeho vlastním jednání. Když ve vyprávění dospěl až ke klíči, tak si vzpomněl, že ho pořád má ve své kapse a ukázal ho Johnovi. Ten si ho zamyšleně prohlížel ještě dlouho poté, co Thane s vyprávěním skončil.

„Udělal jsem to dobře?“ zeptal se Thane s úzkostí v hlase.

„Obdivuhodně!“ odpověděl John, který ale už hloubal nad něčím jiným. Zamyšleně dodal: „Osud, který si zahrál s našimi životy, dobře věděl, co dělá, když tam připltl tebe.“

„Zdá se mi, že tu je hodně věcí, o kterých nic nevím,“ řekl Thane potichu.

„Je to celé dost složité,“ začal teď vyprávět John. „Tohle místo, jak víš, založil generál Woolwine, můj pradědeček, jehož partnerem byl mladší muž jménem Christopher Gib, otec našeho Enocha.“

Bylo to, jako otevřít knihu. Něco z ní chybělo, některé části byly nečitelné, ale obraz dramatu se jasně objevil před jejich očima. Když dospěl ke konci – k bodu, kde se neviditelný písař zastavil – bylo to náhlé a zneklidňující, skoro jako kdyby zapomněli, kdo jsou a byli neočekávaně opuštěni uprostřed vyprávění. Zamyšleně chvíli seděli.

„A budeme v tom příběhu pokračovat my tři,“ řekl John. „Rád bych věděl, co je v té místnosti.“

„Tak se pojďme podívat,“ navrhl Thane.

Přišel do hotelu jen proto, aby si popovídal s Johnem a chtěl se vrátit do usedlosti. John šel s ním.

Enochovo tělo zůstalo, kde bylo, v ložnici v druhém podlaží. Prošli kolem bez zastavení a pokračovali do třetího. Na odpočívadle byl malý stolek se zapálenou petrolejovou lampou, kterou John vzal.

„To bude ono,“ řekl a ukázal při tom na jedny dveře. Klíč pasoval do zámku, ale k jejich překvapení bylo již odemčeno. John svítil na cestu a Thane vešel první. Sotva překročil práh, tak s sebou trhl tak nečekaně, že John, který byl těsně za ním, ztratil rovnováhu a upustil lampu. Ta se rozbila a neškodně vyhasla. Stáli ve tmě. Nebylo zde žádné jiné světlo.

„Zápalky,“ řekl Thane, který nyní stál klidně.

John měl zápalky a půlku dal Thaneovi. Oba škrtili jednou a rozhlédli se.

Co polekalo Thanea byla postava ženy. Jak jí viděli nyní v třepotavém světle sirek, tak stála na druhé straně místnosti zády opřená o zeď a dívala se k nim. John jí okamžitě poznal. Byla to ta žena, kterou potkal u vchodu oné noci, kdy přišel hledat Agnes. Byla rozcuchaná. Její černé vlasy jí padaly přes tvář, která byla zkřivená a oteklá od pláče. V jejích očích byl vidět divoký, zvířecí odpor. Jak se k ní blížili, začala se posunovat podél zdi. V jedné ruce držela klubko provazu.

„Kdo jste?“ zeptal se Thane.

Nepromluvila, ale pomalu pokračovala v pohybu podél zdi a při tom na ně zuřivě hleděla. Zapálili si nové sirky od dohořívajících a šli za ní. Ptali se jí, kdo je, co tam dělá a ona jim odpovídala jen tím divokým pohledem, dokud se nepropracovala do pozice mezi nimi a otevřenými dveřmi. Jejich zápalky zhasly a ona zmizela ve tmě. Slyšeli ji odcházet po ztemnělém schodišti.

„Měli bychom sem přinést světlo,“ řekl John.

Doklopýtali dolů, oba absurdně vyvedení z míry, našli nějaké svíce a vrátili se do temné místnosti. Oba napadlo totéž. Podle toho,

co viděli ve světle zápalek, byla místnost docela prázdná. A bylo to tak. Nebyly zde stopy po tom, co tady bylo dřív, s výjimkou toho, že prach na podlaze dokazoval, že se tu s něčím zuřivě hýbalo. Jediným předmětem, který našli, byl klíč, který evidentně žena upustila. Byl to duplikát toho klíče, který byl nyní v Thaneově držení. Prozkoumali místnost s tichou zvědavostí. Stěny vydávaly mrtvý, plný zvuk, když je oťukávali. Okna byla dvojitá a zajištěná zevnitř železnými tyčemi.

Pak se vydali pátrat po oné ženě. Nic o ní nevěděli, ani její jméno. Byla pravděpodobně hospodyní. Agnes by jí znala, ale tu nechtěli rušit. Byla na druhé straně usedlosti a bylo již dost pozdě. Mimoto měli pocit, že další setkání s onou ženou by mohlo být opět tak hrozné.

Ta ovšem zmizela. Nenalezli po ní ani stopy a ani po žádném dalším služebnictvu. Důvodem bylo, jak později zjistili, že Enochova domácnost se v poslední době skládala jen ze třech osob – hospodyně, zahradníka a stájníka.

„Pojďme se podívat do stáji,“ navrhl John. „Musí tady být nějaká živá duše.“

Na cestě do stáji se zvědavě zastavili u velké hromady popela na zadní terase, ze které se ještě kouřilo. Evidentně sem bylo narychlo sneseno mnoho věcí a podpáleno.

„Podivné místo na oheň,“ řekl Thane, s nevysloveným tušením, které John sdílel.

Stájník byl vzhůru a kouřil dýmku s výrazem muže, jehož oči viděly víc, než může hlava zvládnout. Poznal Thanea a zdál se být uklidněn objevením se lidské společnosti.

„Nikdo není v domě. Co se děje?“ zeptal se Thane.

„Není, díky Bohu. Ona odešla,“ řekl stájník.

„Odešla kam?“

„Kamkoliv,“ odpověděl neurčitě.

„Co o ní víte?“ zeptal se John.

Poslouchali a skládali si dohromady jednotlivé části. Byl toho plný a chtěl se vyprávět. Jméno té ženy bylo Ann Sibthorová. Nikdo nevěděl, odkud přišla – pravděpodobně z nějakého místa, kde získala špatnou pověst. Mnoho let byla Enochovou hospodyní a nakonec jeho jedinou služebnou. Nebyla ženou, se kterou byste se chtěli sblížit. Také to nebylo tak, že by se nikdo nestaral, ale ona zpychla, stala se tyranskou a odehnala všechnu pomoc pryč. Udělala toho hodně, o čem Enoch pravděpodobně nevěděl. Ovšem ona dokázala manipulovat i jeho, a tak se jí nikdo neodvážil v ničem odporovat. Už několik dní se chovala divně. Když starý pán zemřel, tak jakoby přišla o rozum. Dívala se, aniž by viděla. Před setměním začala z domu vytahovat věci a vršila je zde na terase. Nedovedl přesně říct, co to bylo – několik kusů nábytku, křeslo, postel bezpochyby, nějaké oblečení a několik menších předmětů. Když jí viděl, jak to polévá olejem, tak protestoval. Neslyšela ho. Nechovala se přirozeně a on se bál cokoliv udělat, krom toho, že přinesl několik věder vody, kdyby oheň přeskočil na něco kolem. Ona pak hromadu zapálila a dívala se, jak hoří. Stála těsně u plamenů, dloubala do nich holí, pak si od nich nechala olizovat ruce a chovala se jako nějaká čarodějnice. Bohabojnému člověku se z pohledu na ní dělalo špatně. Poté odešla dovnitř a on jí neviděl až doteď, kdy vyběhla z domu a zmizela mezi stromy.

„Ta ženská si ublíží,“ předpověděl chladně. „Tohle jsem našel na okraji popela,“ vzpomněl si a vytáhl z kapsy malou čtverhrannou hnědou krabičku, velmi ohořelou na jednom rohu. „Možná budete vědět, co to je.“

Byla to daguerrotypie ve vybledlém koženém pouzdře. Thane ji otevřel a přidržel ji pro Johna, aby si ji mohl prohlédnout ve světle stájové lucerny.

„Poznávám jí,“ řekl John. Thane mu jí předal. To bylo všechno, co se od stájníka dozvěděli. A také to bylo všechno, co se dozvěděli o Ann Sibthorové. Nikdo ji už nikdy neviděl, ani živou ani mrtvou.

„Kdo je na tom obrázku?“ zeptal se Thane, když procházeli branou.

„To je má matka,“ odpověděl John.

„Esther, o které jsi mi vypravoval?“

„Ano.“

XXXII

Za svítání bylo vidět kouř stoupající z jednoho z vychladlých komínů železářny. Všichni v Novém Damašku věděli, že tam má být spáleno Enochovo tělo.

„Tak tady je!“ řekl jeden. „Tady je starý Enoch.“

„Ještě ne,“ řekl druhý. „To bude vyžadovat větší oheň než je tohle. Vždyť teprve začali. To je jeho pudlařský zeť, který to pro něj připravuje.“

Rozpálit chladnou pudlovací pec do běla trvá osm až deset hodin. V tomto případě to trvalo ještě déle, protože Thane pracoval sám a nebyl schopen oheň neustále rozdmýchávat. Měl také jiné povinnosti. Prostý obřad se měl konat na usedlosti to odpoledne. To bylo všechno, co se dostalo na veřejnost. Jen Thane a Agnes věděli, v jakou hodinu kremace přesně začne. Důvod, proč to držet v tajnosti, byl zřejmý.

Celý den lidé sledovali kouř s fascinací a hrůzou. Davy se shromáždily na úbočí hory a na místech, kde se dala obhlédnout železářna, aby byly svědky přeměny tohoto podivného symbolu, kterým byl Enoch – symbolu železa, symbolu nezničitelnosti. Bylo i několik lidí, kteří věřili, že Enochovo tělo neshoří.

Po ukončení pohřebního obřadu na usedlosti zájem o kouř začal být intenzivní. Změny v jeho barvě, hustotě nebo směru, kterým stoupal z vrcholku komína, vyvolávaly užaslé a vyděšené výkřiky „Podívejte! Podívejte! To vypadá, jako jeho postava. To je Enoch, jak stoupá vzhůru. Nevidíte ho?“ Pak přišla zpráva, zdánlivě jako

telepatický impuls, že to byl jen jeho zeť, co přikládal do ohně. Tělo je stále uloženo v usedlosti. Opět se objevila zvěst, že předchozí zvěst byla určitě pravdivá. Ostatky byly dopraveny do železářny tajně. Všichni byli oklamáni a Enoch se smál naposled. Už hoří déle než hodinu a z větší části již zmizel na nebi... Tak uběhlo celé odpoledne a večer.

Hodinu po západu slunce přijel stájník s krytým vozem k Enochovu portálu do Gibovské usedlosti. Uvázal koně k železnému kruhu, který v rukou třímala železná soška, a zašel dovnitř. Poté se dveře dokořán rozevřely. Objevili se Thane, zahradník a stájník s rakví. Naložili ji do vozu. Následovala je Agnes s černou látkou. Thane s ní přikryl rakev. Pak pomohl Agnes usednout na kozlík, přebral si opratě od stájníka, vyšvihl se vedle ní a pomalu vyjeli.

U vstupu do železářny Agnes držela opratě, zatímco Thane sesedl a šel odemknout bránu. Kolem se shromáždilo množství lidí v jednotlivých hloučcích. Novinka o tom, že tělo dorazilo, se rychle rozšíří. Tomu nešlo zabránit. Thane počítal s tím, že tma zakryje oči morbidní zvědavosti. Ale zapomněl na měsíc. Ten byl v úplňku a právě vycházel. V jeho světle vypadaly chuchvalce kouře deroucí se z komínu ještě přizračněji než za dne a přihlížející, kteří si nyní byli jisti Enochovou přítomností, byli hrůzou rozrušení více, než jak doufal, že budou.

Dvůr železářny byl opuštěný. Dokonce i strážní byli posláni až do půlnoci pryč. Na dvoře prokličkovali mezi hromadami rezivějícího surového železa a kolejnic, které byly navršené do hranic jako dřevěné kmeny a dorazili k zadním dveřím.

„Zůstaň tady chvíli,“ řekl Thane. „Přijdu tě vyzvednout.“

Napůl vytáhl rakev z vozu, aby pod ní mohl dát rameno, zdvihl ji a pomalu odešel do přitmí. V budově železářny se nesvítilo a bylo zde na zemi mnoho překážek, ale jeho nohy znaly každý palec její podlahy ještě dřív, než obuly boty. Brzy se vrátil, uvázel koně a pomohl Agnes sestoupit z vozu.

Nejprve neviděla nic a následovala ho poslepu. Pak v dálce v setmělé hale uviděla svůdnou záři. Jak se blížili, slyšela hučení ohně, které bylo podobné zvuku na okraji vodopádu. Oheň je jako obrácený vodopád. Zvuk stále sílil s každým krokem, až cítila jeho vibrace na chodidlech svých nohou. Nikdy před tím v železárně nebyla.

Pudlovací pec je nízká cihlová stavba, která může připomínat dvojitou hrobku. Na jedné straně je ohňová jáma, na druhé straně je trouba. Plameny z ohňové jámy jsou nasávány tahem na vrcholku trouby. Když se postavíte čelem k peci, uvidíte dvojici železných dveří – jedny vedou do ohňové jámy, kterými se přikládá palivo. Napravo a o něco výše jsou menší čtverhranné dveře od trouby. Skrze první dveře, když jsou otevřené, vidíte oheň. Skrze druhé vidíte horko – nic než horko – oslepující žár.

Thane zavedl Agnes k lavici u pece, rozprostřel na ní svůj kabát a pokynul jí, aby si sedla. Hluk byl tak velký, že normální konverzace byla nemožná. Nyní začínala rozumět této scéně.

Ohňová jáma byla evidentně zaplněna až po okraj. Dlouhá železná tyč byla zaklíněna proti dveřím, aby zůstaly zavřené. Plyny, kouř a oranžové plameny se prodíraly skrze škvíry. Z dveří od trouby sálalo bílé světlo. Přímo proti těmto dveřím, hlavou směřující dovnitř, spočívala rakev na dvou železných stojanech.

Nebylo zde jiné světlo než to, které unikalo z dveří pece, a které se neustále nepředvídatelně měnilo, takže perspektiva, tvary, rozměry a rozestavení objektů se také měnilo s velmi podivným efektem.

Thane si sundal límec, vázanku, vestu a klobouk a zdálo se, že chce popadnout pec za čelisti svýma holýma rukama. Nejprve otevřel dveře trouby a ponořil se do vroucího světla. Zavřel je a potřásl hlavou. Odkopl železnou tyč, otevřel dveře ohňové jámy, okamžitě je zase zavřel a znovu potřásl hlavou. Oheň ještě nebyl dost horký. Vyhrnul si rukávy, popadl velký pohrabáč, otevřel dveře a několikrát hrábl dovnitř. Pak je zavřel a na okamžik váhal. Žádný

div. Který člověk v bílé košili by mohl přivést oheň k jeho zenitu? Zmizel do šera a byl pryč několik minut. Když znovu přišel, byl oblečen v pudlařském úboru, který na sobě měl dříve toho dne. Teď mohl rozmlouvat s ohněm. Když do jeho chřtánu zabodl kopí, oheň na něj zařval jako divoké zvíře. Otáčel jím znovu a znovu. Na okamžik ho pohltil kouř a Agnes málem vykřikla strachem. Vynořil se bez úhony. Pak přiložil další palivo. Pracoval rychle, s heroickou lehkostí a elegancí a zavřel dveře právě v okamžiku, kdy se k němu příšera prodírala. Po dalším pohledu do vnitřku trouby se posadil na druhý konec lavičky. Všimla si, že se jeho hrud' zdvihá a klesá pomalu. Všechna ta námaha mu ani nezrychlila dech. Uběhlo deset minut. Opět prošťouchl oheň. Tentokrát se nevrátil na lavičku, ale přecházel sem a tam před pecí.

V Agnes stoupalo mystické rozrušení. Zdálo se nevhodné vzhledem k tomu, co dělali, tudíž si toho přestala všímat. Její emoce se soustředily na Thanea a vyloučily vše kolem krom faktů, že ona k němu patří. Jak ho pozorovala, jeho postava se stávala skvělou, bájnou! Ve své moci nad idejemi, je muž pro ženu obdivuhodný. Jeho moc nad okolnostmi ji dodává důvěru. Jeho moc nad lidmi uspokojuje její zálibu v majestátnosti. Ale v moci nad živly – v tomto ohledu na ni působí nejvíce, protože ona sama je také živyl. V takovém okamžiku se stává božským.

Milovala ho. Tento fakt byl dlouho zoufalý a očividně beznadějný, protože on jí zavřel dveře. Nyní ale cítila to sladké, prudké toužení po životě, ono puzení k jeho obnovení, které se nás záhadně zmocňuje v přítomnosti smrti. Tato bezejmenná základní prozíravost proniká skrze žal, neštěstí a hrůzu. Sir John Everett Millais zachytil její gesto ve své nejdojemnější skice – „Marrying and Giving in Marriage at the Deluge.“

Thaneovy pocity byly obdobné. Miloval tu ženu. A tento neúprosný cit ho pohnul stejným směrem, aby na smrt odpověděl životem.

Přistoupil k lavičce, na které seděla, zdvihl ji do vzduchu, přitiskl k sobě a jednou ji žhavě políbil na ústa.

Okamžitě byl svým činem přemožen, ponížen a hrozně zahanben vědomím, že nechal svou touhu, aby se ho zmocnila. Položil ji stejně náhle, jako jí předtím zvedl a nechal ji ohromenou a potácející se.

Byla tak překvapená, že ani neměla čas reagovat tak, jak si její podstata přála. Na okamžik mohla jen stěží uvěřit, že se to vůbec stalo. Mohla to být jen její fantazie. Vstala, aby se k němu rozběhla.

V tom okamžiku otevřel dveře pece a záře ji oslepila. Když je zavřel a otočil se, byla na jedné straně rakve a on na druhé. Tak na sebe hleděli.

„Je to připravené,“ řekl. Ačkoliv ho nemohla slyšet, věděla co má na mysli. Oheň teď byl dostatečně žhavý. Protože se ani nepohnula ani nedala znamení, zeptal se: „Chceš mu ještě něco říct?“ To také pochopila.

Překřížila ruce a přiložila hlavu k rakvi. Thane odvrátil svůj pohled... Zdvihla hlavu a ustoupila. Thane otevřel dveře, rychle zdvihl rakev uprostřed, její čelo položil na okraj pece, pak jí vzal u nohou a zatlačil dovnitř. Ozval se ostrý zvuk slyšitelný i přes řev ohně a rakev okamžitě zahalil plamen z hořícího dřeva. Železnou tyčí ji zatlačil dozadu a zavřel dveře.

Uběhla hodina. Nikdo nepromluvil. Thane nenechával oheň v klidu. Vybičoval ho k té největší zuřivosti. Dveře pece již nebyly znovu otevřeny. Čas od času odklopil malý kruhový otvor, skrze který pudlař hněte tekuté železo a nahlédl dovnitř.

Bylo už po druhé hodině, když naplnil ohnivou jámu ještě jednou palivem, zatarasil dveře a postavil se před Agnes.

„Už můžeme jít.“

Pomalou se zdvihla a on ji za ruku odvedl ven.

Když vyšli na vzduch, tak řekl: „Počkej u vozu. Já se půjdu trochu umýt.“ Viděla jeho obrys v měsíčním svitu, jak se svléká z pudlařských šatů a pak slyšela, jak šplouchá pod uzávěrem vodní nádrže. Nebyl pryč dlouho a vrátil se oblečený tak, jak přišel, mimo límečku, který chyběl a předeek jeho košile byl do půlky rozepnutý.

„Chtěla bych se projít,“ řekla.

Jeden ze strážných, který se vrátil do služby, se postaral o koně a oni odešli pěšky. Ačkoliv z komína stále stoupal hustý dým, nebyla v něm nyní pravděpodobně ani stopa po Enochovi. Když se Thane naposledy díval, tak na žhavém dnu trouby nezbylo nic, krom popelavého obrysu slabšího než stín. Oheň, jak byl, bude hořet ještě celé hodiny.

„Myslel jsem, že bys raději šla do hotelu,“ řekl, když vyšli před bránu. „Máme tam zaplacené pokoje.“

„To bych šla,“ odpověděla, „jenže na spánek teď nemám pomyšlení a chtěla bych se projít.“

Dívala se směrem k horám a tak se vydali tím směrem. Thane byl rozrušen náhlým tušením, kterému nemohl věřit, že když bude pasivní a nechá se jí vést, tak dojdou k jisté pěšině. A to se stalo. Měl další tušení, naprosto neuvěřitelné, že ona se zastaví na jistém místě, otočí se určitým způsobem a pohlédne do údolí. A to udělala.

Bylo to místo, na kterém se poprvé potkali té noci, když bojoval s Cornishmanem – noci, která se podobala té dnešní.

Celou dobu byli potichu. Pokud se dotkli při chůzi bok po boku, tak beze slov jasně dal najevo, že to byl náhodný kontakt. Když došli k pěšině, on ustoupil stranou a ona šla napřed. Když se zastavila a pohlédla do údolí, na několik kroků se vzdálil, aby ji nerušil ve vzpomínkách.

Letní noc byla chladná, ale vzduch, který dýchal, byl horký, bez chuti a dusivý. Vzpomínal si na jejich první setkání. Pak viděl jakoby v jednom obrazu celý svůj dosavadní život s Agnes a zmocnily se ho zcela protichůdné pocity. Byl zde jeden – ten, nad kterým si myslel, že má kontrolu – který stoupal výše a výše z důvodů, jichž si měl být bolestivě vědom, ale v ten okamžik si na ně nedokázal vzpomenout. Pak se upamatoval. Týkalo se to toho momentu v železárně, kdy jí poprvé v životě políbil a to násilně. Zapomněl na to, jako člověk může na okamžik zapomenout, že právě spáchal vraždu. Teď si vyčítal, že to udělal. Divil se, že ho poté může ještě tolerovat, že

s ním může jít samotná a mluvit s ním bez známky znechucení. Chtěl by vědět, na co asi myslí, když zde stojí v měsíčním světle. Pravděpodobně na to.

Uvědomil si, že se pohnula. Šla směrem k němu. Neunesl by pohled do jejích očí a tak uhnul na stranu pěšiny, aby mohla projít. Ale neprošla.

Cítil, jak u něj stojí blízko – téměř se ho dotýkala. Přesto se neotočil. Zdvihla ruce, pomalu, s touhou, kterou si nedokázal ani představit nebo jí věřit. Věděl, že ho její ruce objaly okolo krku, ale stále se nedokázal vzpamatovat. Pak se k němu vášnivě přitiskla. Sklonil se k ní a pokusil se jí políbit. Zabořila svou tvář do jeho krku, zhluboka dýchala a celou dobu se k němu tiskla tak horečně, jakoby se bála, že ji odstrčí. Zvedl její hlavu, ona se zaklonila a dívala se na něj s měsíčním svitem v očích. Znovu se k němu přitiskla, políbila jeho tvář, jeho oči a pošeptala mu ta dvě nejúžasnější slova, která může žena říct.

Dlouho nenechal zemi dotknout se jejích nohou. Nesl jí po pěšině, nahoru do hor, výše a výše až nakonec stanuli na samotném vrcholku.

XXXIII

John, neschopen usnout, vstal z postele a šel se projít. Bloumal nazdařbůh, až došel na pěšinu, kde před šesti lety v panice hledal Agnes. Napadlo ho podívat se na místo, kde tenkrát našel její věci. Nebyl ovšem schopen se přesně upamatovat, kde to bylo a tak hledání po chvíli vzdal. Pohled do údolí byl pro něj dojemný a tak si sedl na kámen kousek od pěšiny, aby ho procítil. Byl tam, když přišli Agnes s Thanem. Neviděli ho. Křoví nad jeho sezením ho zakrylo. On je viděl dobře. Chtěl k nim jít, ale zaváhal, protože ho napadlo, že si sem udělali romantickou procházku, ze které by je vyrušil. Jak dále pozoroval scénu, mohl už jen zůstat schovaný. Nikdy by se neměli dozvědět, že je zde viděl. Zůstal ve svém úkrytu ještě dlouho poté, co odešli. Pak se vydal přímo po úbočí hory k silnici, aby ho neviděli jít po pěšině, kdyby byli ještě někde poblíž.

Cítil podivnou úlevu. Jeho láska k Agnes byla beznadějná. Byla beznadějná jako věc cti, protože po právu patřila k Thaneovi. Teď byla beznadějná v novém a definitivním smyslu, protože ona se naučila milovat Thanea tak, jako on miloval ji. To, co bylo nevyhnutelné, nyní došlo naplnění a čeho se zříkal jako čestný muž, to teď bylo mimo pokušení. Byly zde také jeho pocity k Thaneovi, díky nimž si byli bližší než bratři.

Čekal na ně, aby si promluvili. To se stalo příští den. Přišli do hotelu a Thane ho pozval, aby se k nim připojil na večeři. Chtěli jeho radu. K jejich překvapení Enoch nejenže nezanechal žádné jmění, ale byl beznadějně zbankrotovaný. Železárna byla těžce zadlužená. Museli se rozhodnout, jestli splatit dluhy, nebo všechno rozprodat

ve prospěch věřitelů. O dalším postupu neměli ještě jasnou představu. Byla pravda, že Agnes nikdy nebude mít to jmění, ze kterého hodlala splatit „dluh Alexandru Thaneovi k vyrovnání“ z černé knihy. To jí ovšem už vůbec netrápilo. Co se týče Thanea, tak ten se moc nestaral o bohatství. Mimoto, jeho vlastní příjem byl dost vysoký. Nebyl to ale přece jen pozoruhodný fakt?

„Věděl jsi o tom?“ zeptala se Agnes.

John jí vyprávěl o Enochově posedlosti proti oceli, a jak na ní doplatil. Sám sebe z toho příběhu vynechal.

„Co bys nám poradil udělat s železárnou?“ zeptal se Thane.

O téhle otázce se rozsáhle dohadovali.

„Je příliš pozdě udělat z Damašku ocelové město,“ řekl nakonec John. „Tahle příležitost už minula. Ovšem vždycky bude existovat poptávka po místním železe. Jestli chcete, půjdeme do toho půl na půl, abychom splatili dluhy. Založíme novou společnost a zachráníme železárnou. Když bude rozumně řízena, tak se nám časem zaplatí.“

S tím souhlasili Thane i Agnes.

John odejel zpátky do Pittsburghu. Thane a Agnes zůstali několik týdnů, aby uspořádali Enochovy záležitosti, nechali rozebrat pec číslo jedna a zařídili znovuotevření železářny pod vedením, které vybral Thane.

A tak se osud Nového Damašku naplnil.

XXXIV

Nyní tedy přicházel ocelový věk nezadržitelně jako potopa.

Prostředí, ve kterém lidé žili, se mělo dvakrát radikálně přeměnit během jedné generace. Vše, co bylo postaveno, mělo být postaveno znovu v mnohem větším měřítku. Vybudované divy měly jen krátké trvání, než byly překonány větším a úžasnějším.

Během pětadvaceti let se populace v zemi zdvojnásobila. Během stejné doby se produkce věcí, štěstí i nepokojnost lidí, zvýšily pětkrát, desetkrát nebo dvacetkrát. Člověk nyní měl k dispozici univerzální moc oceli. To nepředstavitelně prodloužilo jeho paže a nohy.

Výroba ocelového drátu se zvýšila více než stonásobně. Byly postaveny železniční dráhy, které by z jednoho konce na druhý dokázaly obepnout rovník šestkrát. Ti, kteří byli již dospělí, když ocelový věk přišel, nebyli ani příliš staří v době, kdy na každého muže, ženu a dítě na americké půdě připadla jedna tuna nákladu přepravená ročně na více než dva a půl tisíce mil. Jídlo bylo lacinější a hojnější než kdy před tím, protože železnice táhnoucí se k západu, náhle otevřela panenskou půdu pro rozkvět farmaření. Stavěla se moderní města, a jakmile byla postavena, tak byla strhávána a stavěna znovu. Chicago rostlo rychleji než St. Louis, protože zde nebylo tolik ke stržení. Řeky byly přesunuty, hory zarovnané, bažiny vysušeny. Všechno, co Bůh na zemi zanechal, bylo předěláno.

Více! a hlouběji! a výše!

Rychleji! a levněji! a ještě!

Je to stále neuvěřitelné, jako pyramidy. Lidé bojovali, pracovali a soutěžili, aby ocelový věk vzniknul. Nebyl ani okamžik na to, zastavit se a zamyslet. Dosud tento okamžik nepřišel. K čemu to vše povede, nikdo neví.

Ocel tady byla, aby člověku dala svobodu. To říkali ti, kteří si libují ve sloganech. Člověk není svobodný. Proč by měl být? Co by měl se svobodou dělat? Chodit tam a sem třeba? Na co by měl mít svobodu myslet? Na cokoliv, co mu pomůže uniknout před hádankami, které si vynalezl.

Lidé, kteří porodili ocelový věk, nebyli mysliteli. Byli mágy, co si zahrávali s elementy, dokud nevyčarovali ze země džina, který řekl: „Služte mi!“

Byli dva druhy lidí, kteří mu sloužili přímo.

Zaprvé zde byli lidé, kteří přemýšleli svýma rukama. Byli to odvážní vynálezci. Provokovaly je mechanické nemožnosti. Děsili se pauzy ve výrobním procesu stejně tak, jako se příroda děsí prázdnoty.

Pak zde byli lidé s vizí, kteří pracovali svou inspirací a kteří ve své fantazii viděli věci budoucí.

A protože oba druhy lidí měly lepší podmínky zde než v Evropě, ocelový věk překročil oceán.

Byli zde muži jako Thane, jehož génius přivedl na svět stroje větší než slon, které držely stráž před řadou vysokých pecí, pohybovaly se pomalu sem a tam, aby v ten správný moment otevřely dveře a vyndaly blok žhnoucí oceli o váze mnoha tun, lehce, bez nejmenšího úsilí a bez lidského dohledu!

Představil si další stroj, který bude pokračovat v procesu započatém tím prvním! Přijde, zůstane stát, zatímco ten první mu lehce na záda položí dobřela rozzhavený kov, pak se otočí a vyloží náklad do válcovací soustavy.

Těch dvě stě liber žhnoucího kovu, které jsme mohli vidět v přítmi Enochovy železářny, jak si je lidé předávali ručními

kleštěmi, je nyní devadesátitunovým blokem, který je přepravován a tvarován automatickými stroji. Naběračka, která nebyla větší než hrnec, v níž byl tekutý kov dříve přemisťován, je nyní vagonem na kolejích – ne jedním, ale řadou, tedy nabíracím vlakem taženým lokomotivou, a pohybujícím se mezi místem, kde se ruda taví a místem, kde jí mixér smíchá a konvertor přemění na ocel.

Tohle dělal Thane.

A pak zde byli muži jako John, kteří řekli: „Dnes dovážíme tři čtvrtiny spotřeby ocelového drátu. Naučme se ho vyrábět a prodávat také, lépe a levněji a během deseti let si nejenže budeme vyrábět všechen ocelový drát pro vlastní použití, ale budeme vyrábět a prodávat ocelový drát pro půlku světa,“ – a kteří to dokázali.

Byli zde lidé, kteří řekli: „Dnes nakupujeme z Anglie plechovky za půl milionu dolarů ročně a odhazujeme je přes plot. Naučíme se to samé a za deset let si nejen budeme vyrábět všechny plechovky tady, ale budou to cizinci, kteří budou odhazovat přes své ploty naše plechovky,“ – a kteří to dokázali.

Byli zde lidé, co říkali: „Bude jen jeden ocelářský koncern na celém světě. A to budeme my“ – a mysleli to doslova.

Byli to lidé, co se nedovedli zastavit. Netroufli si zastavit. Kdo se zastavil, byl ztracen. Každou chvíli museli zahodit všechno, co před tím vytvořili, protože nové nápady přicházely příliš rychle. Nebylo vzácností nechat sešrotovat stroje za milion dolarů ještě před tím, než začaly fungovat, protože se právě objevily nové, větší a lepší. Zatímco dříve všechny novinky přicházely z Anglie, Německa nebo Francie, nyní se evropští oceláři jezdili dívat do Ameriky, co a jak se zde dělá.

Později, když se rychlost pokroku začala poněkud snižovat, když původních objevů bylo méně a ocelárny mohly chvíli zůstat stát nezměněny, když divoké a bezstarostné mládí ocelového věku minulo a Wall Street ho adoptovala – tak se z těchto dynamických a sebestředných lidí stali boháči. Jak se dalo čekat, nedokázali zastavit nárůst svého bohatství, stejně jako nedokázali zastavit nic jiného.

XXXV

Žádní dva lidé nebyli většími miláčky ocelového věku než John a Thane. Byli stvořeni pro něj a z něho a pozoruhodně měli právě ty vlastnosti, které od lidí požadoval. Žádná část tajemství oceli pro ně nebyla neznámá. Uměli těžit a tavit rudu, získávat uhlí, pálit koks, vytahovat dráty i válcovat kolejnice. Jejich bohatství se zvyšovalo pozoruhodným tempem. Jedna věc následovala druhou tak rychle a nové příležitosti se objevovaly tak nečekaně, že jejich zdroje byly chronicky přepjaté a neustále potřebovali další kapitál. John pořád kupoval něco, za co nemohli hned zaplatit – například horu železné rudy, loď na přepravu rudy po Velkých jezerech, ocelárnu, kterou někdo neopatrný nechal zbankrotovat. Byl jako provazochodec žonglující s více míči, než kolik jich dokáže naráz udržet. Musel je neustále vyhazovat do vzduchu a nemohl zastavit. Na to, že by zastavil, ani nikdy nepomyslel. Jeho motivací nebylo stát se bohatým nebo získat moc. Jeho motivací bylo vzrušení ze hry, a tady se mu ho dostávalo.

Ocelářský průmysl měl velké růstové bolesti, ke kterým nebyla diagnóza. Problém byl, že narůstal náhlými skoky, po kterých zase upadal do komatu. Když existovaly zisky, tak byly tak obrovské, že se oceláři v naději na jejich trvání vrhli na budování dalších továren. Pak, někdy ještě před tím, než nové továrny zahájily provoz, zisky zmizely a zoufalství ocelářů bylo stejně divoké, jako jejich extáze. Čas na nákup oceláren byl v době, kdy bylo nad Pittsburghem vidět modré nebe. Čas prodat byl v době, kdy byl kouř tak hustý, že přes

něj nebylo vidět polední slunce. Ale v prvním případě neměl nikdo na nákup peníze a v druhém případě by nikdo neprodával.

To byly podmínky, které naprosto vyhovovaly Johnovu bezstarostnému spekulativnímu géniu. Během propadů získával další a další majetek podobným způsobem, jako získal svou první vysokou pec a první ocelárnu. Platil směnkami, zástavami a sliby budoucích zisků. Zdálo se, že nejjasnější mysl má tehdy, když se pohybuje na samotné hraně finanční propasti s ostrým větrem, co se mu opírá do zad. Lidé ho pozorovali s obdivem a obavami. Jednou se ucho utrhne, říkali pokaždé, když se opět vrátil na bezpečnou zem. Určitě bylo nebezpečné se s ním spojovat. V průmyslu, ovládaném fatalisty, byl unikátní svou troufalostí. Přesto na pozadí jeho očividné vášně pro hazardování byly kvality, které ho ochraňovaly. Měl jasnou pronikavou vizi a vzácný obchodní úsudek. Když řekl senátnímu výboru, že bude stačit ochranný tarif ve výši šest desetin centu na libru, aby se země stala nezávislou na evropském ocelovém drátu (to bylo v počátcích) – tak ho nikdo nebral vážně. Dali mu ovšem to, o co si řekl. Cena drátu tehdy byla dvanáct centů za libru a Amerika dovážela z Evropy tři čtvrtiny toho, co spotřebovala. O několik let později se situace obrátila. V Americe se vyráběla více než polovina roční spotřeby ocelového drátu v celém světě, prodával se i do Anglie a jeho cena byly dva centy za libru. Tak to bylo se všemi ocelovými věcmi. Tak to bylo s ocelovými kolejnicemi. Když americký ocelářský průmysl začínal, tak se do Států dovážely ocelové kolejnice za sto dvacet pět dolarů za tunu. Nakonec se americké ocelové kolejnice prodávaly za osmnáct dolarů za tunu do Evropy, Asie a Afriky. Spojené státy se staly exportním národem, který vyvážel produkty svých schopností do všech čtyř světových stran.

Obchod je soubojem v době míru. Proto přitahuje bojovné povahy. Jeho cílem je dobývat. Dnes se lidé bojí, že kdyby byl ponechán sám sobě, tak by zničil, nebo zotročil celý svět. Ale v době, kdy byl bezohledný a neznal jiné zákony než zákony své vlastní potřeby, tak byl pro současníky ohromný, úžasný a inspirující.

Cesar, plenící Galii a prodávající její obyvatelstvo do otroctví, je učebnicemi dějepisu líčen jako Velký. V tomto světle ho vidíme dnes, kdy je již daleko v historii a nepronásleduje nás.

Podnikání, jak existovalo v poslední čtvrtině devatenáctého století, je již také daleko v historii. Nic podobného se nebude opakovat. Bylo docela svobodné, plné vlastní živelné síly, vášnivé a romantické. Invaze barbarů, která vyvrátila Římskou civilizaci, byla možná větší podívanou, ale nebyla o nic mimořádnější, o nic neočekávanější a, jak se ukazuje, o nic významnější, než americká ekonomická invaze v ocelovém věku. Jedním z velkých důsledků, který se již projevuje, je ekonomická, finanční a politická převaha izolovaného amerického národa v záležitostech tohoto světa. Co z toho nakonec vzejde, nikdo neví.

Breakspeare byl u jejího zrodu, představil si ji, naplánoval ji. Thane jí dodal nástroje. Pak zde samozřejmě byla pracovní síla. Ale dělníci nevynalézají nástroje, které jsou prostředkem ekonomického dobývání, stejně jako vojíni nevynalézají zbraně pro válku. A obecně mají méně porozumění pro velké cíle, než mají vojíni pro celkovou strategii.

Muži, ovládající ocelářský průmysl, se začali seskupovat do tří hlavních divizí. Byla zde původní Pittsburghská skupina pod vedením ostříhance jménem Carmichael. Ta byla založena již v železné době a přešla k oceli. Byla stabilní, mocná a získala vlivnou podporu z Wall Street. Byla zde západní skupina, neustále zažívající vzestupy a pády, velmi nestabilní, přesto nebezpečná konkurence.

A jako třetí zde byla Breakspearova skupina, extrémně nepředvídatelná a se zájmy, ležícími ve všech směrech.

John přirozeně přitahoval muže, kteří milovali riziko a vysoké sázky. Slaymaker se tomuhle přístupu naučil, nikoliv úplně, ale dostatečně, aby udržel krok. Jeho cílem bylo bohatství pro bohatství samo. Ačkoliv Johnova dobrodružství často hrozila stáhnout je všechny do kolosálního bankrotu, nikdy k tomu ještě úplně nedošlo. Pokaždé, když tato hrozba byla odvrácena, vzal Slaymaker část svých

zisků a ukryl je tak, aby je už nikdy neriskoval. Právník Jubal Awns začal být ohledně Johnova štěstí pověřivý a slepě ho následoval. Mimo těchto dvou, kteří spolu stáli na samotném začátku, zde byli ještě tři další, které by šlo nazvat majoritními partnery. Byli to nejen velcí akcionáři a ředitelé Johnových společností, ale také připojovali svůj kapitál k jeho novým projektům. Prvním byl Isaac Pick, málomluvný muž, který komunikoval převážně gesty a neměl důvěru k ničemu, včetně faktu vlastní existence. Vydělal své bohatství v obchodu se šrotem a do skupiny ho přivedl Slaymaker v době, kdy naléhavě potřebovala další kapitál. Dalším byl plukovník Wingreene, velký zhýralec a jeden z těch železničních ředitelů, které John kdysi přesvědčil, aby si vzali akcie American Steel Company, když začala vyrábět ocelové kolejnice. Wingreene vykoupil ostatní železničáře a nyní se věnoval čistě ocelářskému podnikání. Třetím byl Justinian Creed, bankéř z Clevelandu, velmi obézní a nábožný člověk, který dvakrát do roka podléhal panice, kdy litoval svých hříchů, ale to ho nikdy nepřivedlo na myšlenku, vzdát se plodů těchto hříchů. Thane byl také partnerem, ale pracoval na poněkud jiné úrovni. Pak zde byla řada dalších, volněji přidružených, ale těchto pět – Slaymaker, Awns, Pick, Wingreene a Creed – se stalo Johnovou partou a on jejich vůdcem.

Byli to muži silných zvyků, silné vůle, silných citů a silného humoru. Jednou z jejich podivných vášní bylo vystřelit si z těch druhých. Ve svých vtipech byli velmi vážní a vynalézaví s pozoruhodnou schopností klamat. Pořád na sebe šili nějaké absurdní mystifikace. Pak byli vůči sobě neustále na stráži a podezřívaví ke všemu, co ten druhý vyslovil. Člověk by řekl, když je viděl pohromadě, že se raději k sobě nikdy neotočí zády. Ale tohle byla jen osobní část hry a nemělo to nic společného s jejich podnikáním.

Nepsaná pravidla této skupiny byla komplikovaná. Když si dali slovo, tak mohl jeden druhému zcela věřit. Přesto se vyhýbali tomu si něco slibovat, jak jen to bylo možné. Za všech normálních okolností dávali přednost svobodě v osobním jednání a každý hrál sám za sebe. V krizích se k sobě okamžitě semkli a pro okolní svět

vytvořili pevný obranný kruh. John byl jejich vůdcem za všech situací. Často je pohnul k činu proti jejich úsudku. Někdy se mýlil. Obecně míval pravdu. Když někdy jednali proti jeho úsudku, tak se vždy mýlili. Jeho charakter ani úsudek nebyl o tolik silnější než jejich. Měl ovšem nejrozvinutější schopnost intuice a také uměl změnit názor. Creed o něm říkával: „John se dívá tam, kam nepůjde a chodí tam, kam se nedívá.“

Říkal to cynicky a bylo to překrouceno Johnovými nepřáteli, kteří to vyložili tak, že mu jeho vlastní parta nevěří. Tak tomu nebylo. Nikdy pravidla jejich skupiny neporušil.

Náhoda byla tím, s čím pracovali. Hazard byl tím, s čím si zahrávali. Pořád uzavírali nějaké sázky. Museli do každé hry přidat tento prvek, aby pro ně byla zajímavá. Jak byli pořád bohatší a snáze znučení, bylo pro ně obtížnější najít si takovou zábavu, kde by byly sázky dost vysoké. John je nasměroval ke koňským dostihům. Objevovali se ve skupině na závodističích a dělali bookmakery velikostí svých sázek. John byl jejich věštcem. Nikdy mu nevěřili, jen ho následovali. I když jim způsobil ohromné ztráty, tak byli zavázání pokračovat. Neexistovala žádná jiná naděje, jak se dostat pryč, než sázka na jeho šťastnou hvězdu. A ta rozhodně nebyla neselhávající. Jednou v Saratoze měli velmi nešťastný týden. Dvakrát si museli nechat poslat domů pro další peníze. Jejich celková ztráta byla již šesticiferná. Slaymaker se setkal s Awnsem, Winggreenem, Pickem a Creedem po snídani na hotelové verandě. Byl mimořádně rozzlobený.

„Dokud budu naživu a při smyslech, tak už nikdy nevsadím na dalšího koně, kterého John vybere,“ řekl. „On si tyhle věci vymýšlí. V životě nedostal jediný skutečný tip.“

Na tom se všichni shodli a už chtěli odejít, když k nim dolehl Johnův hlas z chodby: „Dneska to dostaneme všechno zpátky.“

Vzdychli a otočili se k němu zády.

„No tak počkejte,“ řekl. „Vy vždycky vychladnete v nevhodnou dobu. Tohle je naše příležitost. Je to tutovka. Je to tak tajné, že vám

ani nesmím říct jméno koně. Jen mi dejte peníze a já je vsadím spolu s mými.“

Sedl si a pokračoval v přesvědčování, dokud Slaymaker neprohlásil: „Já sem ale idiot. Kdyby se to rozneslo, tak nastane run na mou banku. Tohle bude určitě a zcela naposledy.“

Dali mu svoje peníze. Byl to třetí dostih. Nic víc jim neřekl. Koně se postavili do startovních boxů a oni stále nevěděli, který nese jejich peníze.

„Je to tam,“ řekl John. „Je to v pořádku. Nedělejte si starosti.“

John se díval na koně. Ostatní se dívali na něj.

Kůň jménem Leadbeater byl od startu ve vedení a zvítězil o čtyři délky. John se otočil s prázdným výrazem ve tváři.

„To je ten kůň?“ zeptal se Slaymaker.

„Ano,“ řekl John. „To je on.“

„Tak co se děje?“

„Nevsadir jsem na něj,“ řekl John.

„Cože jsi udělal?“

„To byl ten kůň,“ vysvětloval John. „Jenomže když jsem sem přišel, tak jsem dostal to, o čem jsem si myslel, že bude lepší tip a vsadil jsem na... No tak, počkejte!“

Nepočkali. Vstali jako jeden muž a nechali ho v Saratoze samotného. Té noci ve vlaku od něj začali dostávat telegramy. Dají mu svolení vsadit pět tisíc dolarů od každého na koně, který příštího dne určitě vyhraje v kurzu padesát ku jedné? Roztrhali telegramy. Přicházelo jich více celou noc až do poledne příštího dne. Ani na ně neodpověděli. Ale ten kůň vyhrál a John samotný zruinoval polovinu bookmakerů v Saratoze.

To byl konec jejich návštěv na dostizích v tom roce. Parta byla příliš znechucená a Johnovi se nechtělo jezdit samotnému.

Slaymaker řekl, že ze sázení na koně skončil navždy a zbytek se k němu přidal. Ovšem příští rok šli všichni sázet znovu.

XXXVI

U všech lidí, kteří zbohatli spolu s Johnem Breakspearem se rozvinuly podivné patologie z nervových šoků a napětí. Jejich oči se zakalily a získaly nepřírozenou schopnost náhle a bez pohnutí změnit své zaostření tak, že i když hleděly na vás, tak se ve skutečnosti dívaly skrze vás, jakoby na nějakou vzdálenou věc na horizontu. Drželi své štěstí za ocas a nedokázali se pustit. Mohli spočítat své zisky, ale nemohli se jich zmocnit. John jejich celkovou angažovanost v ocelářském podnikání pořád zvyšoval a nikdy nesnižoval. Jejich bohatství spočívalo v majetku, který se neustále rozšiřoval podle nekontrolovatelného zákona růstu. Čím bohatší byli, tím více rostly i jejich závazky a zdálo se, že z tohoto bludného kruhu není žádná cesta pryč. Když máte všechno bohatství na světě, nemůžete ho prodat, protože není nikdo, kdo by si ho mohl dovolit koupit. To byl v principu jejich problém. Kdyby mohli prodat, byli by z nich milionáři. Ale existuje někdo s dosti penězi, kdo by je koupil? Vyžadovalo by to více než dvacet pět milionů. Jakmile toto dilema objevili, nemohli na něj přestat myslet. Naplňovalo je obavami. Zašli s touto otázkou za Johnem. Ten je dostal dovnitř. Nenašel by nějakou cestu jak je dostat ven?

„Dobrá,“ řekl. „Ukážu vám cestu ven.“

„Jak?“

„Už jsme tak velcí jako železnice,“ řekl. „Žádná železnice už není vlastněná jedním člověkem. Na to jsou moc velké. Představují příliš mnoho kapitálu. Jen veřejnost jako celek je dost bohatá, aby mohla

vlastnit železnice. Chce to tisíce investorů, kteří dají své peníze dohromady, aby byla postavena železnice. Pak pro ně někdo pracuje a vyplácí jim dividendy z jejich podílů. Uděláme to stejné – dáme svoje akcie na newyorskou burzu a prodáme je veřejnosti.“

Tak je vedl na Wall Street. Motivy byly jejich, plán byl jeho.

American Steel Company byla reorganizována. Její kapitalizace byla zvýšena, aby zahrnula i ty majetky, které dosud vlastnili společně a pro jiné účely. Dohodli se na tom, že své akcie budou prodávat jen prostřednictvím Johna, aby všichni měli stejné podmínky. Byla to ústní dohoda. Všechny jejich soukromé dohody byly ústní a doposud žádná nebyla porušena.

Tak vešel John Breakspeare na wallstreetskou scénu a opět nabízel něco na prodej.

Akcie American Steel Company byly zapsány na newyorské burze – to znamená, že byly přidány na seznam cenných papírů, povolených zde k obchodování, byla jim přidělena značka a stánek na velkém investičním bazaru.

Lidé se na něj podívali, pohrdlivě si odfrkli a pak šli dál. Veřejnost zatím znala jen akcie důlních a železničních společností. Den akcií průmyslových podniků ještě nenastal. I v tomhle byl John průkopníkem. Byl teď prodejcem, který není zvyklý na pravidla tohoto jarmarku a prodává zboží, které nikdo před tím ještě neviděl.

Nebyl tím zklamaný. Věděl jako nikdo jiný, že na zboží je potřeba upoutat pozornost kupujících. Nic se neprodává samo, a ze všeho nejméně sedmiprocentní podíly, po kterých instinktivně není žízeň ani hlad. V principu také věděl, jak by tento nehmatatelný produkt měl být předveden. Nelze tu zaujmout jakýkoliv z přirozených lidských smyslů. Tudíž je třeba zaujmout symbolicky všechny tyto smysly naráz. Jak?

Nejprve je třeba zaujmout zrak. Ceny akcií se musí pohybovat. Stoupají. Lidé se začnou ptát: „Co je to?“ Pak klesají. Lidé se ptají: „Proč je to?“ Pokračují v pohybu, jdou nahoru, pak trochu dolů, pak strmě nahoru a lidé říkají: „Tady se něco odehrává před našima

očima – máme příležitost vydělat peníze.“ A jakmile si tohle začnou říkat, tak se všech jejich smyslů a chutí dotkne očekávání. Očekávání výdělku peněz a peníze mohou představovat cokoliv, co si člověk přeje a dokáže pod nimi představit.

Umění způsobit, aby se ceny akcií pohnuly nahoru a dolů takovým způsobem, že to nejprve vzbudí pozornost, pak zvědavost a nakonec nutkání podílet se na ziscích, je popsáno dlouhým a špatně znějícím slovem. To slovo je manipulace. Burzovní manipulátor je jako iluzionista. Je orlem usazeným vysoko v nějakém hnízdě nad wallstreetským kaňonem, umí okouzlit na dálku a sám zůstat neviditelný mimo okruh zasvěcených. A ani ti nesmí vědět, co zamýšlí a proč. To, co zdánlivě dělá, není to, co dělá ve skutečnosti. Kdyby bylo, veškerá menší peněžní fauna – vlci, šakalové, lišky, opice a vrány – by uhodla jeho cíle a společně je vyrvala z jeho rukou. Umí způsobit vzestup cen, když prodává, a jejich pokles, když chce koupit. Uměl by vzít neznámé a nechtěné věci, jako akcie American Steel, a způsobit tak, aby se staly objektem mimořádného spekulativního zájmu. Pak by desetitisíce lidí visely na burzovním telegrafu, čekaly na další kotaci a sázely, jestli cena půjde nahoru nebo dolů. Navíc je břichomluvcem. Když způsobí mimořádnou aktivitu určitých akcií tím zdánlivě jednoduchým, ale ve skutečnosti nesmírně spleťtým způsobem, že je rychle kupuje a prodává přes různé brokery, kteří se nesmí dozvědět, že mají stejného principála – když toho dosáhne a lidé si začnou klást otázku, pak odpověď příhodná k jeho záměrům již musí znít všem v uších a naplnit atmosféru. To, že on, manipulátor, je zdrojem této odpovědi, musí zůstat ukryto stejně tak, jako to, že on sám byl tím jediným zdrojem nákupů a prodejů, které odstartovaly celý rozruch. Pak nejenže je oklamána veřejnost, ale i sama peněžní fauna se dá chytit. Všichni pak hromadně běží za jeho vábničkou. Jeho práce má někdy legitimní účely, jako když vyvolá veřejnou poptávku po akciích, které slouží na financování železnice, nebo jiného obrovského ekonomického projektu, na jehož provedení by se nedal kapitál sehnat jiným způsobem; někdy je predátorská a někdy marná.

V té době byl veleknězem manipulátorů James Sabath – muž obávaný hříšnými i spravedlivými. Nebyl členem burzy, protože si nepřál být spoután jejími pravidly. Na jeho dveřích nebylo žádné jméno a ani byste ho nenašli v žádném adresáři nebo knize celebrit. Přesto bylo neustále na rtech všech lidí, kteří se zajímali o zisky a ztráty z burzovních spekulací. Člověk se mohl zeptat v každé bance na Wall Street kdo a kde je tento Sabath a otázka by byla přijata s pokrčením ramen. Ovšem na Wall Street těžko byl jediný bankéř, který by s ním nedělal transakce velice intimní a delikátní povahy. Takové jsou způsoby lidí z peněžního kařonu.

Například zde byl Bullguard. Ten byl velkým soukromým bankéřem své doby – Ceasarem amerických financí. Jeho autorita byla absolutní, jeho moc feudální a tyranská. Kdyby byl spatřen ve společnosti Sabatha, bylo by to skandální. Nikdo by nevěděl, co z toho vyvodit. Ovšem při dosahování svých cílů si často najímal Sabatha, aby pro něj udělal věci, které si nemohl dovolit riskovat dělat sám. To jsou opět způsoby mužů z toho malého autonomního státu Wall Street.

John tedy požádal o audienci u Sabatha. Po dlouhém zdržování a mnoha zbytečných tajnostech byl přijat v jeho doupěti. Mimo něj zde byl jen burzovní telegraf, několik židlí a zašlý turecký koberec. Místnost byla bez oken a tudíž uměle osvětlená i za dne. Sabath během audience dvakrát zazvonil na zvonek a pokaždé přiběhl chlapec se sklenicí whisky v ruce. Sabath jí naráz vypil. Seděl v křesle a hladil si svou vousatou bradu prsty jedné ruky, nebo jí drbal druhou rukou. Jeho hlava, která se zdála v poměru k tělu příliš velká, se neustále pohybovala. Někdy s ní trhnul dozadu, ale bez ohledu na to byly jeho oči celou dobu klidně upřené na Johna. Díval se na lidi tak, že měli pocit, že jim vidí až do žaludku. Jeho hlas byl sarkastický a pronikavý.

John mu vysvětlil svůj záměr. Přál si, aby Sabath vyvolal nějaký zájem veřejnosti o akcie American Steel. Sabath neřekl nic a dál se na něj díval. John zacházel do detailů. Vyprávěl mu o společnosti, jaký má majetek a jaké zisky. Jak byly akcie předány společníky do

jeho rukou, aby je nemohl prodávat nikdo s výjimkou jeho. Sabbath stále neřekl nic.

„Zajímá vás to vůbec?“ zeptal se John nakonec.

„Přijďte ke mně zítra,“ řekl Sabbath. Udělal gesto směrem ke dveřím, aniž by se na ně podíval. Jak John odcházel, tak Sabbath stále seděl bez hnutí s výjimkou jeho hlavy, která se pomalu otáčela sem a tam, jako hlava hada.

K Johnovu překvapení byl Sabbath dalšího dne velmi hovorný a kladl spoustu otázek. Některé z nich byly jen zdvořilostní a některé docela irelevantní. Uprostřed hovoru řekl:

„A tak vy znáte toho pobožného Creeda, že? Toho musíte znát dost dobře. Jak velký objem z těchtohle výborných akcí drží pan Creed?“

John mu to řekl. Sabbath si promnul bradu a pokračoval: „Kdo by si představil, že bych měl jednou kráčet po stejné ulici s kocourem jako Creed.“

„Je s ním něco v nepořádku?“ zeptal se John.

„Neříkám nic proti němu,“ odpověděl Sabbath. „Jen říkám, že bych s ním nikdy nechtěl zůstat v jedné místnosti o samotě.“

Pokračovalo to třetí audiencí, pak čtvrtou a pátou. Podmínky obchodu byly ujednány. Zdálo se, že je všechno připraveno k podpisu, ale protože se stejně nic oficiálního podepisovat nemělo, tak John nechápal, proč Sabbath stále odkládá poslední slovo. Pak jednoho dne z ničeho nic řekl: „Bohužel nebudeme schopni tenhle obchod uzavřít pane Breakspeare. Nechci již více plýtvat vaším drahocenným časem. Nemám zájem.“

John tím byl velmi zaskočený.

„Ovšem pak předpokládám, že si pro sebe ponecháte informace, které jste se dozvěděl v průběhu našich rozhovorů?“

„Z toho přeci tady žijeme – z důvěry,“ řekl Sabbath. „Bez ní bychom neuzavřeli žádný obchod.“

S tím se k němu otočil zády a sledoval burzovní telegraf. John, takto hrubě odmítnutý, byl už u dveří s rukou na klice, když Sabath promluvil znovu, aniž by se k němu otočil, jen jako by uvažoval nahlas.

„Co jste kdy provedl panu Bullguardovi?“

„Neznám ho,“ řekl John. „Proč?“

„On zná vás,“ řekl Sabath a stále si při tom četl pásku. „Říká o vás, že jste gambler. Je to pravda?“

„Nechápu, co tím myslí,“ řekl John. „A je to absurdní. Já chci na Wall Street udělat nějaký obchod. Jak se to týká jeho?“

Sabath se nyní otočil a došel k němu. Jeho způsoby byly úlisné a zároveň hroživé. Jeho hlas byl plný ironie a přece v jeho slovech probleskovalo přátelství. „Pokud jste,“ pokračoval, jakoby John nepromluvil, „tak bych vám doporučil nechat si všechn ten talent pro ocelářské podnikání. To ho potřebuje. My tady na Wall Street nemáme rádi gamblery. Plýtvat jsem vaším časem, ale nabídnu vám aspoň jednu radu. Nepokoušejte se o nic na Wall Street. Gambleři tady dopadají špatně. Pan Bullguard by vás polknul v jednom soustu.“ Přehnaně se mu uklonil. „Mohu pro vás ještě něco udělat, než se vrátíte do Pittsburghu?“

„Děkuji,“ řekl John. „Až si budu přát zábavu, tak vás vyhledám. Vyřídíte panu Bullguardovi, že mě už polknuli tolikrát, že se mi to začalo líbit. Někdy to i vyhledávám. Proč jste změnil názor na náš obchod?“

„Jak jsem mohl změnit názor?“ zeptal se raněně Sabath. „Jak to můžete říct? Nikdy jsem si názor neudělal.“

„Proč jste změnil názor?“ trval John na své otázce.

„Zradili by vás,“ řekl Sabath. „Já bych byl v tom případě zrazen také, samozřejmě, ale já jsem na to už zvyklý a vy nejste. Ten, koho nepodezíráte je vždycky tím, kdo vás zradí.“

„To pan Bullguard vás odvolal?“ zeptal se John.

„Vy si na to nikdy nezvyknete,“ pokračoval Sabbath, ignorující jeho otázku. „Nevěděli byste, co dělat. Já jsem byl už zrazen tolikrát, že to dovedu odhadnout dopředu. A já vím co dělat. Žádný takový obchod neuděláte, aniž byste nebyl zrazen.“

Posmutněle se otočil a vrátil se k burzovnímu telegrafu. Audience byla u konce.

John na tuto zkušenost reagoval se zamyšlením a zvědavostí. Byl zmaten a zklamán, ale zároveň hluboce zaujat, protože rozpoznal, že zde je říše dynamické mysli, jejíž smysl pro detail byl doveden až k dokonalosti. Po dlouhém rozvažování nabyl přesvědčení, že pod Sabbathovým ďábelským zevnějškem se skrývaly dobré úmysly, a že celý obchod musela zhatit Bullguardova intervence. Ale proč? Jaké mohly být jeho motivy? To se měl zanedlouho dozvědět. John obratně zkoumal tuto záležitost a přišel na to, že Bullguard se chystá udělat pro Carmichaelovu skupinu to, co se on sám pokoušel udělat pro své lidi – tedy kapitalizovat ocelářské podniky a prodat jejich akcie veřejnosti. Přirozeně Bullguard si přál mít celé hřiště jen sám pro sebe a tak zaujal proti vetřelci panovačný postoj.

Nicméně John se rozhodl pokračovat ve hře. Bude svým vlastním manipulátorem. Proč ne? Burza není ničím soukromým lénem. Má stejné právo tady být jako Bullguard a Sabbath. Mimo to, co vlastně riskuje? Má kontrolu nad všemi akciemi American Steel Company.

Najal brokera, který najal další brokery a nákupní a prodejní příkazy, obojí vydávané Johnem, začaly proudit na American Steel. Nějaký čas vše vypadalo skvěle. Bylo tak jednoduché uvést cenu akcií do pohybu, vytvořit na burzovním parketu iluzi vzrušeného smlouvání, že se začal divit, proč někdo platí manipulátorům nehorázné peníze, aby provedli tak prostý trik. Zajímalo ho také, co si o jeho výkonu teď myslí Sabbath. Téměř cítil, jak ho Sabbath sleduje. Představoval si ho, jak sedí u burzovního telegrafu, hladí si svoje vousy a ušklíbá se nad amatérskými kotacemi, které se objevují na pásce pro American Steel.

Byly to nádherné kotace, vzestup z 80 na 85, pak na 90, pak na 95 a nakonec na 100. Také to byly docela nákladné kotace. Poplatky pro brokery, kteří prováděli jeho příkazy, začaly v součtu narůstat, aniž zde byly nějaké vyvažující zisky. Reální kupující tedy ještě nebyli nijak zaujati. Po několika týdnech byl John pořád jediným skutečným kupujícím a prodávajícím. Debatoval o tom se svým brokerem, který navrhl, že by bylo potřeba více publicity. O American Steel se musí psát v novinách.

Dvacet finančních reportérů bylo sezváno na schůzku s prezidentem American Steel Company. Přišlo jich šest. John je přijal v kanceláři svého brokera a výmluvně se rozhovořil o společnosti, jejích zásluhách, jejích ziscích a tak dále. Nevěřičně na něj zírali, pak se začali nudit a nakonec odešli. O American Steel se psalo jen v jedněch novinách, které převyprávěli obsah interview takovým způsobem, aby ho zesměšnily.

Pak se stala naprosto nepravděpodobná věc. Johnův broker mu podal zprávu, že někdo cizí prodává akcie American Steel.

Prodávají je? Kdo je může prodávat? Nikdo nic na prodej nemá.

Nicméně to byla pravda. Dobrá, druhou nejlepší věcí, mimo prodání akcií veřejnosti, v čemž neuspěl, je koupit akcie od spekulantů, kteří je prodávají, aniž by je měli, protože v tom případě až budou vyzváni k dodání toho, co nikdy neměli, nebudou toho schopni a John je bude moct pěkně zmáčknot. Bude je mít tak říkajíc na lopatkách. Zadal příkazy nakoupit všechnu American Steel, kterou kdo nabídne k prodeji. Prodeje se pomalu zvyšovaly. Jak podivné, že by se profesionální burzovní spekulanti, ti nejmazanější lidé na světě, sami vrhali do pasti tak bláznivým způsobem! Co jiného by to ale mohlo být? Protože si John byl stále jistý, že prodávající prodávají něco, co nebudou schopni doručit, pokračoval v nakupování a vsazená suma peněz mocně rostla.

Jednoho odpoledne ho jeho broker informoval, že prodeje se podařilo vystopovat zpět k Sabbathovi. Tohle podezření již John měl. Byl do toho nyní namočený až po krk a telegrafoval své partě –

Slaymakerovi, Awnsovi, Wingreenovi, Pickovi a Creedovi. Vyložil před nimi karty a navrhl, že by měli spojit síly a vykoupit veškerou American Steel. Pak by měli Sabatha zahnaného do kouta. Stačí ho jen nechat prodávat, dokud se neunaví, pak ho požádat o vyrovnání a k tomu už dojde za jejich vlastních podmínek.

Creed odmítnul. Tohle je Johnova party, řekl. Autorizovali ho k tomu, aby prodal jejich akcie. Místo toho se vrhl do zápolení s nejmocnějším mužem na Wall Street a teď očekává, že ho v tom ostatní podpoří. Byli by blázni, kdyby se pustili do takové hry. On to zkrátka neudělá.

Další zaváhali. Nechtěli nechat Johna ve štychu, ale báli se za něj postavit. Creed se stáhl a vytratil.

Zatímco zbylí čtyři váhali, trhem otřásla náhlá panika. Akcie American Steel se v deseti minutách propadly ze 103 na 25 a prohnaly se tak přímo přes všechny Johnovy nákupní příkazy. Jeho broker za ním přišel ve stavu největšího rozrušení.

„Vy jste říkal, že nikdo nemá žádné akcie American Steel, které by mohl prodat!“

„Taky že nemá,“ řekl John.

„Pak jsme všichni blázni,“ řekl broker. „Právě nám doručili těchhle věcí víc než za milion dolarů. Musíme to okamžitě zaplatit.“

„Podívejme se na to,“ řekl John. „Chci to vidět.“

A viděl to. Akcie, které jim byly doručeny, byly Creedovy.

John za ně zaplatil, ačkoliv mu to skoro zlomilo záda. Použil všechny vlastní peníze a zbytek si na směnky vypůjčil od Slaymakera a Picka. Fiasko bylo dokonáno. American Steel byla rozhořčeně vyškrtnuta ze seznamu titulů obchodovaných na burze, protože byla manipulována tak pohoršujícím způsobem a noviny o ní psaly velmi opovržlivě.

Bylo po všem a John se svoji partou, nyní samozřejmě bez Creeda, byl na večeři v Holland House. Zde je našel reportér *The*

Sun, který se bez ohlášení objevil u jejich stolu a položil otázku: „Jak se nyní cítíte pane Breakspeare?“

John pokračoval v jídle a při tom odpovídal: „Cítím se jako pes, kterého nakopali tak mocně, že začal chodit do strany. Mám teď všechny bolesti, co existují mimo jediné. Bolesti břicha.“

Jeho odpověď byla vytištěna příští den na předních stránkách novin a Wall Street si na chvíli řekla: „Není to přece jen špatný chlapík.“

„Předpokládám, že teď se vrátíme a zase se budeme věnovat ocelářskému podnikání,“ řekl Slaymaker.

„Za den nebo dva,“ odpověděl John. „Ještě si tady chci něco zařídit.“

Chtěl zjistit, jak ke všemu došlo a to se mu podařilo. Bullguard, který znal Creeda, od něj vymámil jeho část akcií za velmi slušnou cenu. Tyto akcie předal Sabathovi s instrukcemi, že je má použít jako kyj, kterým Johnův trh umlátí k smrti. John necítil nepřátelství vůči Sabathovi. Ke Creedovi cítil jen lítost. Ale u Bullguarda si poznamenal nevyřízený účet.

Neměl vztek. Po Sabathově varování mohl ostatně vinit jen sám sebe. „Ani mi nevadí, že mě oškubali,“ říkal, „ale že po tom šhubání vypadám tak příšerně.“

Nedokázal ovšem jen tak odjet, aniž by provedl šprým na rozloučenou. Jednoho rána v deset hodin malý pohřební kočár, místo aby zastavil u kostela sv. trojice, kde se pohřby v té části města odehrávaly, zatočil na Wall Street a zastavil u dveří Bullguard & Company. Šest mužů z něj vytáhlo stříbrem pobitou mahagonovou rakev pokrytou růžemi, zanesli ji do největšího z bankovních domů, položili na zem a okamžitě odjeli. Bylo to provedeno tak rychle a klidně a celé to vypadalo tak neuvěřitelně, že stráž u dveří nevěděla co dělat a co si myslet. Než se vzpamatovala, byli hrobníci i s pohřebním kočárem pryč. Okamžitě se kolem shromáždil velký dav. Zavolali nejbližšího policistu. Protože nikdo nedokázal říct, jak se tam rakev dostala, nebo co v ní je, tak zamítl

její otevření nebo přemístění, dokud ji nepřijede otevřít koroner. Byl to nový policista, dbalý povinnosti a úředních postupů, a tak se nedal zastrašit. Tak zde rakev ležela přes hodinu. Byly povolány policejní rezervy, aby kontrolovaly rozrůstající se dav. Někde uvnitř banky byl Bullguard, obklopený svými partnery, rozzuřený a s pocitem velké urážky. Koroner přijel za doprovodu novinových reportérů.

Když byla rakev nakonec otevřena, tak v ní na saténovém polštáři ležela zadní část prasete a do záhybů ocásku byla jako stužka vpletena páska z burzovního telegrafu, na níž byla poslední kotace American Steel. Byla to bláznivá historka, o které psaly noviny po celé zemi. Wall Street se otřásala škodolibým smíchem. John odjel zpátky do Pittsburghu ve veselé náladě a nechal za sebou trosky svého bohatství.

XXXVII

Johnova wallstreetská pohroma byla osobní. Převzal všechny závazky, takže nezasáhla jeho partnery, s výjimkou toho, že zůstal dlužen Slaymakerovi a Pickovi téměř půl milionu dolarů. Nedotkla se ani Thanea a Agnes. O to se dobře postaral.

V den, kdy se vrátil do Pittsburghu, s nimi povečeřel. Znovu se přestěhovali, tentokrát do vlastního domu, který postavili na zelené louce mezi starými stromy. Předváděli ho s dětskou pýchou. Byl to velký a nákladně vystavěný dům, bez falešné okázalosti a jednou z jeho vlastností bylo to, že v něm byly pokoje i pro Johna. Nečekali, že to přijme. Ovšem budou navždy jeho, kdykoliv by ho napadlo přijít a je těšilo to pro něj udělat.

Večeře byla slavnostní. Thane už si zvykl na péči služebnictva, dokonce i na tísnivou, anonymní přítomnost majordoma.

Agnes nyní byla v plném květu. Život jí ukazoval tu nejpřívětivější stránku. Byly okamžiky, kdy se její radostná aura zdála téměř viditelnou. Nebo to byl trik Johnovy představitivosti? Neviděl ji již více než rok. Byla teď v jeho společnosti uvolněnější, než kdy dříve, spontánnější, přátelštější a bez všech zábran a podle stejných znamení také nekonečně vzdálenější. Už nemohlo být žádných pochyb o tom, jak to je mezi ní a Thanem. Dosáhli souznění dvou principů. Stali se dvěma aspekty téže věci, různými, ale neoddělitelnými, jako pravá a levá. Na co pomyslel jeden, to řekl druhý, a co řekl druhý, na to myslel první. Mohli se spolu domluvit beze slov.

Agnes zahrnula Johna otázkami ohledně jeho wallstreetské epizody. Četli o tom hodně v novinách. Jeho vyprávění ponechalo mnohé, co si mohli jen vágně představit.

„Ale ty sám – jak jsi z toho vyšel?“ ptala se. „Nikdo jiný jak se zdá o nic nepřišel. Co se stalo s tebou?“ V tomto bodě dával vyhýbavé odpovědi.

„Trochu mě odrbali,“ řekl. „Nedělej si starosti. Budu v pořádku.“

Dívala se na něj zamyšleně.

„Vyprávěj mu o tom, co jsme tady udělali,“ řekla a otočila se k Thaneovi.

„Pamatuješ,“ řekl Thane, „jak jsi jednou snil o tom, že na jedné straně továrny půjde ruda do vysokých pecí a na druhé budou vycházet kolejnice a to všechno bez přerušení?“

„Ano,“ řekl John a pohodlněji se rozvalil.

„To mě přivedlo na myšlenku,“ pokračoval Thane. „Provedli jsme jí. Je to ještě experimentální fáze, ale půjde to. Vezmeme ocelové ingoty přímo z nahřívací jámy a válcujeme je bez předehtání.“

„Víš o tom někdo?“ zeptal se John.

„Jen my,“ odpověděl Thane.

Agnes zde převzala výklad, popsala detailně celý proces a vyprávěla, jak ho Thane vyvíjel po nekonečných nocích plných pokusů a omylů. John byl překvapen rozsahem a přesností jejích vědomostí. Thane odhadl jeho otázku.

„Pronikla do toho,“ řekl. „Teď by dokázala řídit ocelárnu.“

To byla pravda. John se nyní s potěšením dovídal, jak po nocích chodila v čapce a kabátu s Thanem do ocelárny přihlížet jeho experimentům. Nejen, že se naučila jim rozumět. Dokázala je technicky prodiskutovat a měla užitečné připomínky. Začala se vážně zabývat studiem metalurgie. Trávila dny ponořená v odborných časopisech z Anglie, Francie a Německa a neustále upozorňovala Thanea na nové poznatky, které v nich vyčetla. Později

a k jejímu ohromnému potěšení, viděla kusy těchto znalostí přenesené skrze Thaneovy ruce do ocelářské praxe.

„Máš to v krvi,“ pokýval John obdivně hlavou.

Byl to příjemný večer. Po večeři si sedli na verandu. Pod nimi se táhlo bezedné moře sametové černi, ze kterého občas vytryskovaly záblesky plamenů vysokých pecí, které bylo vidět na míle daleko.

„Je to jako dívat se na nebe shora dolů,“ řekla Agnes.

Cítili, co se odehrává tam daleko v temnotě. Muži tam mučí prvky, zbavují železo jeho přirozených souputníků a ženy ho znovu bez lásky, nebo souhlasu, odvážně vytvářejíce to, na co Bůh zapomněl – *ocel! ocel! ocel!* Tam, v hlubině zanesené sazemi, byly stroje krácející jako monstra z pohádek, poslušná a povolná, přenášející hořící ingoty kovu se zdánlivou lehkostí a přesností slonů, kteří přesouvají kmeny. Tam malí dvounožci vytvářeli za ohromujícího lomozu zlověstné tvary z beztvarych kusů. Tam se psal epos.

Tři lidé sedící na verandě byli s tímto děním nerozlučně spojeni. Nikdy je nepřestalo rozrušovat. Mnohé z toho, o čem před tím jen snili, bylo zhmotněné tady před nimi. Některé ze strojů byly Thaneovy vlastní. Myslel na ně s hrdostí a pohlcujícím pocitem, že to on je stvořil. Jen zřídka měl čas obhlížet svoje dílo, protože zpravidla býval pohlcen momentálními úkoly. Teď, když tak učinil, mu přejel po zádech mravenčivý pocit uspokojení. Zatoužil dotknout se Agnes. Jako by poznala na co myslí, přisunula svou ruku k jeho.

John myslel na ocelový věk, na to, co ještě vyžaduje a jaké jsou jeho další nepředstavitelné možnosti. Všechny železnice bude třeba přestavět s pevnějšími kolejiemi a mohutnějšími mosty. Vagóny budou z oceli. Tramvaje a nadzemní dráhy byly novou věcí. Tam bude třeba ohromné množství oceli.

Dlouhou dobu mlčeli.

„To je naše první ocelárna... támhle... ten modrý plamen. Tam!“ přerušil ticho Thane.

„Vzpomínám, jak jsem jí koupil,“ řekl John.

Od té chvíle byl jejich rozhovor osobnější. Zjistili, že přirozeně dokáží mluvit i o věcech a událostech, které byly před tím vždy tabu. Mluvili o Enochovi, o příchodu a jejich začátcích v Pittsburghu, o železárně v Damašku, která si vedla dobře a sami o sobě, jak se změnili a jaké to je plně dospět.

Když Agnes vstala k odchodu, potřásla si s Johnem rukou a řekla: „Alexander ti dá klíč. Nechceme na tebe naléhat. Ale budeme tady pro tebe kdykoliv bys měl chuť přijít. Ve dne, nebo v noci. Kdykoliv. A i kdybys nikdy nepřišel, tak si ho prosím nech.“

Potom odešla tak rychle, že John nestačil ani dát dohromady žádnou odpověď. Dokonce ani neřekl dobrou noc.

„To místo, které jsme pro tebe připravili, něco znamená,“ řekl Thane, přerušujíc tak ticho. „Nevím, jak bych to měl vyjádřit. Víme, jak to bylo, když si nás přivedl do Pittsburghu, a že tady pro mě nebyla žádná práce, dokud jsi nekoupil tu malou továrnu na hřebíky. Víme o tom všechno. Bylo to pro nás štěstí – pro mě a Agnes – tenkrát jsem to nevěděl. Není způsob, jak říct, jak moc jsme ti za všechno vděční. Ale ty to můžeš pochopit a právě tohle ten klíč znamená.“

John si ho vzal, obrátil ho v ruce a pak si ho dal beze slova do kapsy.

„Důvod, proč se tě Agnes tak podrobně vyptávala, jak si pochodil na Wall Street,“ dodal Thane, „je, že jsme si mysleli, že tě tam hodně oškubali. My teď máme mnohem víc peněz, než můžeme kdy potřebovat. A chceme, abys věděl –“

„Ne!“ řekl John. „To už stačí. S tímhle přestaň, povídám.“

„Dobře, dobře,“ řekl Thane. „Už jsem skončil. Však už jsem taky řekl všechno.“

„Tak já půjdu,“ řekl John a vyšli spolu k bráně.

U brány se zastavili a podali si ruce.

„Pochopil jsi to špatně,“ řekl John. „Není nic, co byste vy dva – myslím tím –“

„Já vím, já vím,“ řekl Thane.

„Ty nevíš nic,“ řekl John. „Dovol mi to doříct. Já ti dlužím daleko víc, než ty dlužíš mě. Nedokázal bych udělat vůbec nic bez tvé pomoci. Ty jsi osa, já jsem kolo. Tenhle nový proces, jestli se osvědčí, nám vynese miliony.“

„Dobře, tak neztrať ten klíč,“ řekl Thane.

Potřásli si znovu rukama a pak se rozešli.

XXXVIII

Ocelářský průmysl byl obrem bez rodokmenu, rodičů nebo kategorie. Nikdo nevěděl, jak by měl být velký, nebo nedokázal z pohledu na něj odhadnout, v jaké se nachází fázi. To bylo možno vidět až zpětně. Dal se poměřit jen vzhledem sám k sobě. Předpokládalo se, že je již dospělým, když John koupil zpět od Wall Street podíly American Steel Company. Byl ale stále teprve ve vývoji. Kosti a páteř mu teprve měly vyrůst.

„Můj Bože! Kdybychom to tenkrát prodali,“ říkal Slaymaker znovu a znovu, s úžasem a nádechem zbožnosti člověka, jehož víra v Boží přítomnost se datuje od nějakého zázračného úniku, „tak bychom to už nikdy nedostali zpět.“

Kdyby prodali tenkrát, tak by své bohatství mohli počítat v milionech. Ale oni pokračovali. A když nakonec prodávali při zlaté sklizni v pozdějších letech, tak počítali po tuctech a stovkách milionů.

Thaneova nová metoda, poté, co se osvědčila v praxi, znamenala pro American Steel Company konkurenční výhodu v produkci ocelových kolejnic. Dokázali je vyrábět při nižších nákladech než kdokoliv jiný, díky úsporám paliva. Nikdo se nedozvěděl, jaké ty náklady byly. Bez ohledu na to, za jakou cenu Carmichaelovi lidé koleje nabídli, John je nabídl trochu levněji, když potřeboval prodat a z toho důvodu se stal trnem v patě Bullguarda. Ten kapitalizoval Carmichaelův majetek a uvedl jeho akcie na Wall Street. Ty měly mizernou pověst. Každý, kdo se jich dotkl, utrpěl ztrátu. To nebylo

jen kvůli konkurenci American Steel Company. Ocelářský průmysl jako celek byl tehdy divokým místem. Jeden nebo dva roky poptávka po oceli převyšovala ty nejzazší výrobní kapacity při cenách, kdy byly ocelárny ziskovější než zlatá bonanza. Pak, jako houby po dešti, vyrostly všude nové ocelárny a váhy se prudce překlopily na opačnou stranu.

Byly zde stále tři velké skupiny – západní skupina, Carmichaelova skupina a Johnova skupina – a všechny rychle rostly. Menší skupiny se neustále objevovaly, ale vždy ve špatnou chvíli. Většinou skončily nebo byly skoupeny jinými, aby se zachránily před konkurenčním tlakem. Ocelový věk se nestaral o zisky. Co chtěl, byla ocel – více a více a více.

Pak nastala fáze specializace. Jedna továrna začala dělat výlučně kolejnice, druhá obchodní ocel, třetí konstrukční díly pro mosty a mrakodrapy, další ocelový plech, jiná ocelové trubky, a tak dále. To ještě zintenzivnilo konkurenční tlaky.

Začaly se tvořit trusty přesně tak, jako John vytvořil hřebíkový trust před několika lety, a z téhož důvodu. Tím důvodem bylo zregulovat výstup a udržet ceny na ziskových úrovních. Někdo obcházel všechny továrny jednoho či dalšího druhu, získal na ně opce, přesvědčil bankéře, aby z nich vytvořili trust s akciemi uvedenými na burzu a prodanými veřejnosti. Tak vznikl trust ocelových trubek, trust ocelového plechu, trust ocelových stavebních dílců, trust konzerv a tak dále. Ovšem některé z největších továren, jako Johnovy, se nikdy nestaly členy trustu, a tak když trust na potrubí nebo konstrukční ocel stanovil ceny příliš vysoko, nezávislé továrny začaly chrlit potrubí a konstrukční ocel. Mimoto všechny trusty měly svá vlastní pravidla a ocelářský průmysl jako celek byl stále bez řádu.

Pak se finanční svět začal strachovat. Akcie těchto trustů poletovaly po Wall Street a veřejnost je už začala nakupovat, když vypuknutí konkurenčního boje mezi trusty, nebo mezi trusty a někým nezávislým, způsobilo na burze paniku. Každá taková panika vyvolala obecný rozruch jako malé zemětřesení. Tak vznikla

představa, že je nutno něco podniknout pro stabilizaci ocelářského průmyslu. To bylo slovo, které všichni začali volat: *Stabilizujte ho!* Z tohoto volání se zrodil nápad na spojení všech velkých trustů dohromady. Takový kolosální plán nejprve musel zahrnout tři dominantní skupiny. Ovšem když byla zahájena předehra, když byl John osloven, ať už přímo nebo prostřednictvím svých společníků, tak tyto návrhy odmítl. Wallstreetským vyslancům říkal rovnou „ne.“ Svým partnerům říkal „ještě ne.“

Jeho slovo bylo konečné. Když obnovil svůj majetek v prvním roce po svém neslavném ztroskotání tou nejodvážnější a nejbrilantnější prodejní kampaní, jakou ocelářský průmysl kdy viděl – kampaní, díky které začaly americké kolejnice dominovat na všech světových trzích – jeho autorita byla obnovena a zvýšena. Pak, když splatil své dluhy Slaymakerovi a Pickovi, získal Creedův podíl. Tím se stal největším akcionářem American Steel Company. A pořád měl většinový podíl i v North American Manufacturing Company, která ovládala výrobu ocelového drátu a hřebíků a nikdy nepřestala vyplácet dividendy.

Zavedl jednu podnikovou politiku. Tou bylo vyrábět ocel stále, za všech podmínek a nikdy neuzavřít továrnu s výjimkou oprav. Záda mu kryl Thane, který neustále vymýšlel, jak snížit náklady na výrobu. Někdy museli prodávat ocel se ztrátou. V dlouhém období se jim tato politika vyplatila tak bohatě, že mohli použít své vlastní zisky jako kapitál pro další expanzi. Ve stále větším měřítku se tak věnovali budování a nákupu nových majetků – dolů, lodí a továren. Když si partneři stěžovali, že by bylo na čase taky uklidit část peněz z hracího stolu, než je všechny vrhat znovu do hry, John nabídl, že je vykoupí.

Tak se stal moudrým, tyranským a trochu zešedl na skráních. Jeho hlas zněl zastřeně. Žil naplno, pracoval naplno, pomalu kráčel po okraji propasti a nic mu nestínilo ve výhledu. Na řetízku svých hodinek nosil klíč od Thaneova domu. Dvakrát došel až k bráně, než se otočil.

XXXIX

Když ocelový věk překročil oceán z Evropy do Ameriky, vzniklo jedno nové dilema. Vůle a mentalita zde byly připravené, ale pracovní síla nebyla. Do té doby pracovní sílu amerických oceláren tvořili Britové, Irové, Velšané, Němci, Švédové a mladí Američané, uvolnění z farem zaváděním nových zemědělských strojů. Ocelový věk prohloubil propast mezi mozkem a svaly. Vyžadoval tu největší imaginaci na vrcholu a postačovala mu méně kvalifikovaná práce dole. Ve Spojených státech nebylo dosud tolik pracovní síly. Proto sem začali proudit Maďaři, Poláci a ostatní slovanské národy – zarostlé a nevzdělané typy.

Nikdo moc nepomýšlel na následky. Pracovní síla zde byla potřeba, a to stačilo. Neexistovalo žádné úsilí tyto lidi amerikanizovat nebo asimilovat. Na to nebyl čas. Ještě začerstva jimi byly naplněny nové továrny. Žili uboze v bolavých shlucích, od kterých Američané odvraceli oči. V Evropě, odkud přišli, měli možná podmínky ještě horší, ale zde je najednou nekontrolovala žádná tajná policie, měli svobodu projevit nesouhlas a novou zbraň, kterou byla stávka. Tito muži se vztekem ve své krvi, melancholičtí a zanedbávaní v podivné cizí zemi, se kterou neměli žádné pouto, se dali snadno zagitovat k tomu, aby vystoupili proti šéfům, kteří se pro ně stali symbolem nové tyranie. Násilné impulsy rozněcovali odboroví předáci a ocelářský průmysl se tak stal bitevním polem. Stávky byly časté, krvavé a bezvýsledné, mimo určitého poučení, které ale nebylo jasné tenkrát a není jasné ani dnes.

To vše bylo jedním z výsledků obchodu. Dováželi jsme práci a vyváželi ocel. Přidali jsme Slované do našeho tavicího kotlíku a prodali kolejnice a mosty do Rakousko-Uherska. Člověk si může představit, jaké neviditelné síly zde působily. Mocenská centra světa se přesunula a velikost byla dosažena. Zbytek je již skrytý.

Breakspearovy ocelárny měly jednu výhodu oproti ostatním, a tou byla téměř naprostá imunita proti problémům s dělníky. Vlna destrukce se jim vyhnula. Za to patřila hlavní zásluha Thaneovi. On řešil veškeré pracovní záležitosti. Ve sporech mezi dělníky a ocelářskými společnostmi byla otázka mezd jen zřídka tím základním problémem, a to i v případech, kdy to z vnějšku tak mohlo vypadat. Problémy byly mnohem subtilnější, nebo jednodušší, podle úhlu pohledu. Thane znal muže, věděl, jaký má monotónní dřina dopad na duši a jak málo mnohdy stačí, aby tato zahořklost byla překonána. Mimoto věděl, jak a v jakých poměrech dát spolu dohromady různé lidské povahy, aby se jejich charakteristiky navzájem neutralizovaly.

Sedm mil po proudu řeky od jejich továrny vznikla obrovská nová plátovna s názvem Wyoming Steel Works. Ta měla vše mimo jedné věci. Její ředitel nedovedl vyjít s dělníky. Neustále se pouštěl do zoufalých bojů se sjednocenými odbory a továrna z tohoto důvodu přinášela svým newyorským majitelům jen těžké ztráty. Tyto potíže se staly chronickými a kulminovaly stávkou, která se solidárně rozšířila po celém východním ocelářském průmyslu. V jejich továrně se dělníci rovněž připojili k této stávce. Neměli žádné vlastní stížnosti, to vyjádřili velmi jasně. Ale cítili se povinni, jako všichni odborově organizovaní, postavit se za věc mužů z Wyoming Works a dovést jí k definitivnímu závěru. Kdyby to bylo nutné, byli připraveni zastavit práci ve všech ocelárnách v zemi, aby vyvinuli tlak na svého arcinepřítele, ředitele Wyoming Works, jehož zničení si odpřisáhli.

Stávkující nejenže převzali kontrolu nad Wyoming Works, jako první krok vypovězeného nepřátelství, ale zmocnili se i města, které vyrostlo kolem továrny, a zorganizovali se po vojenském vzoru.

Dělnický výbor vyhlásil stanné právo, na radnici nainstaloval sirénu pro předávání signálů, rozmístil hlídky okolo města a dole po řece a udržoval si mobilní sílu osmi set mužů připravených vyrazit do bitvy. Nikdo nemohl do města vstoupit nepozorovaně. Vlaková doprava byla přerušena a telegrafní ústředna obsazena. Dělnický výbor vyhlásil, že jakýkoliv pokus vlastníků převzít kontrolu nad vlastním majetkem – natož zahájit výrobu s dělníky, kteří by nebyli členy odborů – bude znamenat nadměrné prolítí krve.

Taková byla situace, když Thane obdržel telegram od Johna z New Yorku následujícího znění:

„Můžeme koupit Wyoming Steel Works za hubičku. Transakci uzavřu okamžitě, když mi řekneš, že dokážeš vyřešit pracovní spor s továrnou v našich rukou.“

Thane bez zaváhání odpověděl:

„Jdi na to.“

Neměl pochyb o tom, že pouhé oznámení o jejich koupi bude znamenat konec násilné fáze stávky. Zbytek pak bude záležitostí klidného vyjednávání. Toto oznámení mohl vydat i v Pittsburghu. Stávkujícím by se to jistě rychle doneslo. Mohl zatelegrafovat dělnickému výboru. Mohl to udělat několika dalšími způsoby. Ale jeho způsobem bylo vyrazit na místo osobně a podívat se co a jak. Znal vůdce stávkujících. Mluvil jejich jazykem. Hodinu po obdržení Johnova telegramu již plul po proudu řeky.

Toho odpoledne nedorazily žádné novinky z místa stávky a nikdo nevěděl, co se ve Wyoming Steel Works odehrává.

V noci k nim připluly dva říční čluny plné Pinkertonových mužů najatých ve Filadelfii. Ředitel byl rozhodnut obnovit svou kontrolu nad továrnou silou. Plánem bylo vylodit Pinkertonovy muže před svítáním. Jakmile by se dostali do továrny, mohli by vydržet obležení, dokud by státní autority nevyslaly na pomoc milici. Čluny ovšem byly zpozorovány hlídkami několik mil od města. Siréna spustila poplach. Muži, ženy i děti vyskočili z postelí. Ozbrojený oddíl pospíchal Pinkertony přivítat.

Ve tmě se rozpoutala přestřelka mezi čluny a stávkujícími na břehu. Ovšem člunům se podařilo přistát a velitel Pinkertonů signalizoval ochotu vyjednávat. Řekl stávkujícím, že přišel převzít kontrolu nad továrnou, a to také hodlá udělat. Vůdci stávkujících mu řekli, ať jen si to zkusí. To učinil. Zformoval své muže a vyrazili vpřed. Byli zastaveni salvou oddílu dělníků, ukrytých za hromadami oceli na dvoře továrny – a stáhli se zpět k lodím. Nastal úsvit. Pinkertoni, kteří nebyli ochotni se pokusit o druhý výpad, vyvěsili bílou vlajku. Stávkující se jí vysmáli a pokračovali ve střelbě na čluny. Byli ale trochu rozmrzelí. Viděli díry od výstřelů v prknech, ale nemohli si být jistí, jestli zasahují někoho vevnitř. Tak do řeky vylili hořící petrolej. To se ale ukázalo jako neefektivní a čluny nechytily. Někdo si vzpomněl na dynamit. Přinesli tedy bedny dynamitu a nejjistější ruce mezi stávkujícími chladnokrevně připevňovaly doutnáky, zapalovali je a vrhali je na čluny jako petardy. Občas se trefili a výbuch vyrazil velkou díru v boku člunu. Pak nastala vždy salva na náhle odkryté Pinkertony. Přivezeny byly i dva kanóny, ale protože s nimi nikdo neuměl zacházet, nezpůsobily na člunech žádnou škodu a jednomu ze stávkujících utrhly hlavu. Použití dynamitu se zvýšilo. Pinkertoni opětovali palbu. Když padl některý ze stávkujících, bylo slyšet úpění. Když byl zasažen některý z Pinkertonů, stávkující křičeli nadšením a tento pokřik opakovali přihlízející – ženy, děti a další nebojující, kteří toto představení sledovali.

Takto to šlo několik hodin, když se objevil Thaneův člun, jedoucí ve prostřed řeky. Kormidloval ho sám. Jeho posádka se kryla na dně. Hlídky stávkujících ho poznaly a předaly zprávu, takže stávkující věděli, kdo se blíží, než se dostal na dostřel pušek. Palba ustala. Zakormidloval loď ke břehu a vystoupil.

V ten okamžik se za ním zpoza jedné hromady ocelových tyčí objevila figurka, která byla ztělesněním zuřivosti. Nebyl to nikdo ze stávkujících, ale jeden z těch slabošských tvorů, kteří jsou nakaženi účastí na všeobecném vzbouření vášní a zuří nad věcmi, které se jich nijak netýkají. Byl to úředníček z obchodu ze smíšeným zbožím. Dá

se předpokládat, že přerušení střelby ho přivedlo k domněnce, že odhodlání stávkujících slábne. Namířil pušku a vykřikl:

„Dělníci! Tady jsou lidé, kteří vám berou chleba a domovy. Zabijte je! Zabijte je bez slitování!“ Byl nepřirozeně výmluvný. „Zbabělci!“ křičel. „Za mnou!“

Namířil svou pušku na čluny. Jediným člověkem v dohledu byl Thane, který kráčel po břehu. Šílený neurotik vystřelil a Thane se zhroutil.

Několik mužů skočilo po vrahovi a odzbrojili ho.

Thane byl v bezvědomí. Na místě nebyl žádný doktor. Převezli ho do Pittsburghu ve člunu.

John dorazil příští ráno. Podíval se na Agnes a věděl, že došlo k nejhoršímu.

Thane žil ještě jeden den a noc. Krátce před smrtí si přál být o samotě s Johnem. Chytili se za ruce a potichu četli navzájem své myšlenky. Když doktor potichu zavřel dveře, tak Thane pokynul Johnovi, aby přiblížil svou hlavu.

„Vezmi... Agnes,“ řekl. „To je... vše... všechno... Nech jí... vrátit se.“

Jen Agnes věděla, kdy zemřel. Za svítání doktor vešel do pokoje a ona stále držela jeho tělo v náručí.

XL

Pro Johna byl pocit ztráty z Thaneovy smrti jako by se část z něho odlomila a ztratila z dohledu.

Pro Agnes to bylo, jako by se ztratil celý svět. Zdálo se, že zapomněla, že by na něm existoval někdo jiný než Thane.

Žila dál v jejich domě, téměř jakoby zde pořád byl, často volala jeho jméno, nebo hlasitě odpovídala, když uslyšela vzpomínku na jeho hlas. Nestýkala se s nikým kromě Johna. Nikoho jiného ani moc neznala. S ním se stýkala jen proto, že on věděl o jejich velkých citech k Thaneovi a mohli spolu o nich mluvit.

To bylo jejich vzájemné pouto a vedlo ke sblížení, bez kterého by oba přeskočili podzim svých životů a z prostředku léta se dostali přímo do zimy. Bylo neosobní a přesto sladké, a stali se na sobě závislími více, než si uvědomovali. Agnes neměla ani příbuzné ani přátele. John se stal tou osamělou bytostí, která má sice mezi muži mnoho přátel, ale nikoho skutečně blízkého.

Agnes začala uvadat. John ji povzbuzoval, aby cestovala. Společně odjeli do Evropy a pak na cestu kolem světa. Když se vrátili, tak se zdálo, že to nejhorší již překonala. Začala se znovu usmívat. Po měsíci stráveném v domě mezi stromy opět propadla depresi. Přesvědčoval jí, aby se přesunula do New Yorku a usadila v luxusním hotelovém apartmá. To odmítala. John nyní trávil v New Yorku stále více času kvůli obchodu. Řekl jí:

„My dva nemáme s kým jiným se navštěvovat. Tak ať jsme alespoň ve stejném městě.“

Na to nic neodpověděla. Často jí přistihl, jak se na něho dívá se zamyšleným a vzdáleným výrazem, jakoby se snažila vzpomenout si, koho jí připomíná. Náhle se rozhodla, že odjede do Nového Damašku a postaví si tam dům. Alespoň budeš mít co dělat, řekl John a to bylo vše, co potřebovala. Dům, který byl relativně malý, ale luxusně zařízený, ji zaměstnal na jeden rok. Než byl postaven, tak dostala nápad vybudovat v Novém Damašku tu nejlepší nemocnici ve státě.

Cesty do Nového Damašku se nyní staly jediným Johnovým odpočinkem.

A tak vstoupili do podzimu svých životů.

XLI

Vysoko na finančním nebi se vznášelo znamení – znamení spolčení, znamení zisků, znamení zlata. Přišel čas na vytvoření trustu trustů. Lordi a baroni ocelářského průmyslu se začali usazovat na Wall Street. Své trusty si přinesli s sebou. Jednoho dne západní skupina naložila šest trustů do zvláštních vlaků – mozky, účetní záznamy, dobrou vůli, zakládací listiny a úředníky – a vyjela s nimi pod vlajícími prapory a s klapajícími psacími stroji, jak cestou oceláři uzavírali další obchodní dohody. Obsadili vrchní podlaží nejnovějších mrakodrapů a zaplnili je masivním mahagonovým nábytkem s mosaznými úchyty.

Lidé na Wall Street říkali: „Tady míří tučné pytle peněz přímo do našich kapes. Jak si je rozdělíme?“

Ale Wall Street se měla co učit. Tito muži, neomalení, vychloubační a divocí, byli také velmi mazaní. Nepřišli sem hrát wallstreetskou hru. Většina z nich, jako John, měla už svoje zkušenosti a věděla, jak to tu chodí. Teď byli dost silní, aby hráli svou vlastní hru. Přivezli si svoje vlastní brokery z Chicaga, Clevelandu a Pittsburghu – lidi, jejichž triky dobře znali – a koupili jim místa na New Yorské burze.

„Ach,“ řekli na Wall Street. „Tak je to. Nu dobrá, dobrá,“ a mlsně si olizovali rty. Věděli ještě moc málo o oceli a ocelářích.

„Tak pánové,“ řekli oceláři, „červená nebo černá? Vysoká nebo nízká? S limitem nebo bez limitu? Ať se točí.“

Využívali svoje vlastní brokery pro nákupy a prodeje podílů ve svých vlastních trustech a peněžní kaňon začal vřít. Nějakou dobu tato hra byla mezi Wall Street a barbary ze západu, a barbaři v ní měli všechny trumfy. Pokud se na Wall Street spekulovalo na pokles, tak byly dividendy přes noc zvýšeny. Když se kupovaly ocelářské podíly v očekávání růstu, tak továrny byly najednou uzavřeny a dividendy netekly. Wall Street byla pobouřena. Tohle bylo horší než ruleta. Tohle bylo jako hrát skořápky s pouličním šejdířem. Oceláři byli hnáni k soudu s obviněním, že vypouštějí nepravdivé informace o svém majetku, aby ovlivnili hodnotu podílů.

Ale nic z toho! Nikdo jim nemohl dokázat, že informace jsou nepravdivé. Oceláři je jen měli první a přirozeně podle nich jednali na burze tak, jak by to udělal každý. Takže se všichni vrátili zpět na Wall Street a hráli ještě prudčeji a s vyššími sázkami. Nikdo doposud neviděl spekulace v takovém rozsahu. Oceláři ignorovali všechna běžná nepsaná pravidla a limity. Vytvářeli si svá vlastní pravidla. Jejich krédem bylo „všechno nebo nic.“

Po zavíracích hodinách na burze spolu hráli bridž o deset dolarů za bod. Po cestě z Wall Street do hotelu Waldorf, kde bylo jejich shromaždiště, se sázeli o sto dolarů na sudá nebo lichá čísla na značkách vozidel a ulic, které cestou míjeli. Whisky pro ně byla jako limonáda. Jeden z nich, který vypil tři skotské highbally po sobě, si pohladil břicho a řekl: „Ta tedy rozezvučela zvony.“ Přesto se celou dobu věnovali energicky svému podnikání. Byli to oceláři, silní mentálně i fyzicky. Hýření bylo způsobem, jak dát průchod emocím. Hraní na burze bylo stěží více než kratochvílí. Dnem i nocí svoje oči upírali na znamení na nebesích.

Vytvořili ocelový věk. Ocelářský průmysl byl jejich a dělali si s ním, co je těšilo. Mohli si z něj udělat cirkus, a také ho udělali. Tak začali být vnímáni jako národní problém. Říkalo se, že ocelářský průmysl je příliš důležitý, než aby byl veden takovým způsobem. Tato divoká, neutišitelná monstra musela být někým skoupena. Mezi nimi samotnými panovala směšná představa, že jsou již unaveni tím, co dělají, zatímco byli pouze přesyceni. Ovšem protože

byli ochotni prodat a protože zbavit se jich se zdálo veřejnou nezbytností, tak otázkou zůstávalo jen jak. Vyžadovalo by to všechny volné peníze v celé zemi. Přesto se to muselo udělat. A právě to znamení na finančním nebi oznamovalo.

John svolal svou partu a řekl jim: „Teď je čas říct sbohem, jestli chceme vypadnout.“

To chtěli. Písemně si je zavázal, aby nechali všechno v jeho rukou a vrátil se na Wall Street, kde této transakci připravoval nepozorovaně půdu již několik měsíců. V jednom z nových mrakodrapů si pronajal kancelář. Na dveřích bylo jméno –

John Breakspeare

pod tím

American Steel Company

North American Manufacturing Company

a nic víc. Uvnitř byly jeho soukromé pokoje s burzovním telegrafem a stolem se spoustou telefonů. Pak velká zasedací místnost s dlouhým stolem, židlemi, mosazným plivátkem, krabicí na doutníky a klimatizací. Z okna byl panoramatický výhled na New Yorkský přístav. Poměrně strohé sídlo, ale také centrum sítě, která se rozbíhala všemi směry. Nic významného se na Wall Street nemohlo přihodit, aniž by to ihned nerozezvučelo některý z telefonů na jeho stole. Jeho soukromé telefonní linky dosahovaly přímo k nejlepším zdrojům informací. Jedna z nich vedla do kanceláře Jamese Sabatha, se kterým uzavřel důvěrnou dohodu. S výjimkou Bullguarda asi nebyl nikdo jiný, kdo by věděl tolik o tom, co se neviditelně odehrává pod tím znamením, jenž stoupalo stále výše.

To, co již vidět bylo, se v tu dobu stalo námětem vzrušených spekulací. Noviny věnovaly ohromnou publicitu počínání zlatých býků. To, co dělali na Wall Street, bylo zaznamenáno finančními reportéry. To, co dělali jinde, o tom psali bulvární zpravodajové. To roznítilo představivost veřejnosti. Začínající Napoleoni financí,

hrabivé malé ovečky, jezdci na kometách, úředníci, kazatelé, manželé hereček, zubaři, drobní podnikatelé, žokejové, spisovatelé, hospodští, květináři, boxeři, vrány i šakalové, všichni se nahromadili kolem wallstreetských telegrafů. Od deseti ráno do tří odpoledne sledovali vzestupy a propady cen ocelářských akcí, sázeli na ně a snažili se přechytračit oceláře, kteří řídili tyto fluktuace. Večer se pak tato směsice lidí objevovala u hotelu Waldorf. Seděli v řadách kolem Peacock Alley, procházeli se sem a tam, nakukovali do jídelen, aby zahlédli lordy a barony ocelářského průmyslu u jejich jídla a pití.

Všichni to milovali. Toto byl Ocelový dvůr – dvůr, na kterém panovalo dvacet králů se svými raby a dvorními dámami, šašky, pochlebníky, záhadnými existencemi a dalšími, kteří hrabivě šponovali uši, aby jim nic neuniklo. Člověk tu mohl zaslechnout slovíčko, které z něj příští den udělalo boháče. A byl zde i místní Machiavelli. Tím byl Sabath, nyní již se šedivou bradou, ale jinak pořád stejný, který sedával vždy sám a rozhlížel se pozorně svými pichlavými očima. Na tomto dvoře vznikaly novinové zprávy. Nudící se oceláři si často uspořádali svojí vlastní půlnoční burzu a prodávali si své akcie mezi sebou. Každé ráno pak vycházel dodatek k pravidelnému burzovnímu přehledu: „Transakce ve Waldorfu.“ Nejnovější drby vznikaly právě zde. Žádný finanční sloupkař nemohl bezpečně ulehnout, dokud neuhaslá světla ve Waldorfských salóncích, protože teprve pozdě v noci se oceláři rozhovořovali o svých tajemstvích. Jednoho zaslechli říkat:

„Formuje se nám tu miliardový trust.“

Jaká zvěst!

Tato poznámka oblétna celý svět ještě před rozedněním a při otevření londýnské burzy lidé začali prodávat americké cenné papíry. Tihle Yankeeyové, říkali, byli vždycky trochu praštění, ale teď jsou zpítí aritmetikou svého bohatství. Na Wall Street panovala také nejistota. Ještě nikdy nevznikla miliardová korporace.

Jednou za čas se stane, že pověst zaostává za pravdou. Velký ocelářský trust měl být kapitalizován jednou a půl miliardy dolarů. Mělo v něm být místo pro všechny. Bullguard měl být jeho božstvem. Nemohl to být nikdo jiný. Zakládací listina již byla vytvořena. Slavní právníci dohlíželi na její soulad se zákonem. Všechna tato fakta se objevovala postupně a většinou v podobě půlnočních zvěstí. V nejvyšších kruzích ocelového dvora byla již soukromě známa. Sabbath měl sehrát roli hlavního manipulátora. Pokud by on nedokázal vykonat nepředstavitelný čin prodeje akcií jeden a půl miliardové korporace veřejnosti, tak by to nedokázal nikdo. Přesto bylo podivné, že Bullguard a Sabbath by se měli plavit na jedné lodi.

Všechny přípravy byly dokončeny a k ničemu nedošlo. Uplynul týden. Pak další. Wall Street byla napnutá jako struna a noční Waldorfský roj bzučel protichůdnými zvěstmi. Veřejnost byla naplněna horečnatým očekáváním. Pokud kdy existovala příležitost, bylo to teď. Proč Bullguard čekal? Na jaké nepředvídané potíže narazil?

Byla zde jen jedna překážka a tou byl John. Breakspearovy ocelárny byly příliš důležité, aby byly z projektu vynechány. Trust trustů by bez nich zkrátka nemohl existovat. Bullguard si poslal nejprve pro všechny ostatní lordy a barony a ti k němu rychle přišli. Pak jednoho dne John obdržel telefonní hovor od Bullguard & Company. Byl by tak laskav, aby přišel do jejich kanceláře na konferenci? Jeho odpovědí bylo, že nadiktoval svou obchodní adresu. Příštího dne se jeden z Bullguardových partnerů u něj ohlásil osobně.

„Pan Bullguard si přeje s vámi sejít,“ řekl.

„Pokud bych si přál pana Bullguarda vidět, tak bych se po něm díval v jeho kanceláři a nikoliv ve svojí,“ odpověděl John.

„Promiňte, co jste to říkal?“

John to zopakoval. Partner odešel hluboce uražen v Bullguardově jménu.

Přišel ho navštívit Sabath. Byl za ním vyslán. John to věděl a Sabath věděl, že to ví.

„Kdy půjdeš navštívit pana Bullguarda?“ zeptal se.

„Jsem tady skoro každý den,“ řekl John.

„Pan Bullguard vykonává velkou veřejnou službu,“ řekl Sabath aniž by hnul brvou, jako by si vzájemně dokonale nerozuměli. „Snaží se dostat vás všechny hazardéry z ocelářského obchodu a přinést tak zemi klid. A protože ti jednou napráskal, když jsi byl ještě v plenkách, tak jsi teď pyšný jako výstavní vepř. Řeknu mu, co jsem ti pověděl.“

„Kromě toho vepře. Vsadím se, že to mu opakovat nebudeš.“

„Budu,“ řekl Sabath na odchodu. „Budu.“

Johnovi partneři začali být znepokojeni. Nic před nimi neskrýval. Když ho začali prosit, aby se trochu sehnul, že jeho umíněnost by mohla mít katastrofální následky, tak řekl: „Mě to pobaví a vám se to vyplatí.“

Příštího rána zazvonil telefon a Sabathův hlas mu oznámil: „Velká hora se dala do pohybu. Ty zatracený hazardére! Chceš snad získat celý svět jen pro sebe?“

„Díky,“ řekl John.

O dvacet minut později se Bullguard objevil. Vešel přímo dovnitř, sedl si na kraj židle, zkřížil ruce, naklonil se přes svou hůlku a zíral. Když zíral, měl se před ním třást celý svět. Byl na pohled celkem hrozivý. Měl růžovou tvář, obrovský baňatý nos a téměř vertikální obočí.

Padla jen dvě slova – obě vyslovil Bullguard.

„Kolik?“ zeptal se.

John vytáhl ze stolu zápisník a pomalu tiskacím písmem do něj napsal toto:

Když se usměješ

300 000 000\$

Bez úsměvu

350 000 000\$

Poté, co to dopsal, se zamyšleně asi minutu díval, pak se naklonil dopředu, podal zápisník Bullguardovi a sedl si zase zpět.

Bullguard se do něj podíval a vstal.

„Tohle!“ řekl, poklepal svým ukazováčkem na 350 000 000 \$

Slaymaker, Awns, Wingreene a Pick čekali v zasedací místnosti. John vešel dovnitř a hodil svůj zápisník na stůl.

„To byly moje podmínky.“

„Usmál se?“ zeptali se jako jeden muž.

„Ne,“ řekl John.

„Můj Bože!“ zamumlal Slaymaker. Sesunul se do křesla a vzlykal.

Dvě pětiny z toho patřily Johnovi. To zahrnovalo Thaneův podíl, který byl vyčíslen na téměř dvacet milionů. Slaymaker, Awns, Wingreene a Pick si rozdělili 170 000 000\$ Zbytek šel čtyřiceti menším akcionářům v Breakspearových společnostech.

XLII

Tak slavná děva od Zašpiněné tváře, zachráněná ze spárů pasáků krav, kteří ji našli a vychovali, byla oblečena do toho, co měla nosit, řádně pokřtěna, opatřena rodokmenem a představena americkému lidu. Jinak řečeno ocelářský průmysl byl odkoupen od barbarů a prodán veřejnosti.

Pod patronátem Bullguardovy banky, manipulovány Sabathem, inzerovány obecným údivem, vstoupily podíly největšího trustu na světě na newyorskou burzu. Dopředu zpracovaná veřejná představitivost se o překot hnala splnit svůj důležitý úkol a koupit je. Mánie vyměnit peníze za ocelářské podíly se přehnala zemí. Zdálo se, že to je to jediné, na co lidé myslí, když ráno vstanou. Takové mánie, stejně jako paniky v opačném směru, čas od času nastávají. Jsou dobře popsány v literatuře o masových klamech. Tato mánie, ačkoliv byla opravdová a spontánní, byla mimořádně přiživena Sabathem, který měl poprvé ve svém životě za sebou veškerou moc Wall Street. Ruka Išmaelity, které se nyní všichni obávali, drnkala do velké lyry a melodie, kterou hrála, spojila miliony strun z jednotlivých peněženek.

Oceláři smekli své klobouky a poklonili se.

„Byli jsme pouzí amatéři,“ uznali.

Dny a týdny seděli za stohy rytých akciových certifikátů, jak jim je ještě začerstva vozili z tiskárny a podepisovali je, dokud nedokázali pozvednout ruku s perem, ačkoliv každý jejich podpis měl cenu deseti tisíc dolarů. Než inkoust jejich podpisů stačil

zaschnout, byly tyto certifikáty vrženy na trh a proměněny na hotovost – na trh, který vytvořil Sabbath. Zdálo se, že nemá žádné dno nebo konec. Kapacita tohoto trhu byla nevyčerpatelná. Schopnost veřejnosti kupovat byla větší, než si kdo dovedl představit.

Když bylo po všem, když Sabbathova mámivá melodie ustala, když se veřejnost stala majitelem ocelářského průmyslu a všichni barbaři byli z něho pryč, cena podílů začala padat. Padala několik let a veřejnost vyla vztekem. Ocelářský trust se ocitl téměř u dna.

Každý, kdo měl na tomto obchodu nějakou účast, musel čelit vlně ostré kritiky. Ovšem vzhledem k tomu, jak problém stál, jak jinak by mohl být vyřešen? Ocelářský průmysl se poté stabilizoval a jeho akcie se nakonec prodávaly za mnohem více, než za kolik je veřejnost koupila.

Tohoto výsledku se ovšem dožilo jen málo z původních velkých ocelářských barbarů. Nedotklo se jich příliš ze všeobecného pobouření, protože po wallstreetské sklizni skončili s ocelářským podnikáním. Náhle byli bohatými naboby a neměli do čeho píchnout. Dokud bylo jejich bohatství v továrnách, dolech a lodích, tak je obchod jako náročná milenka udržoval plně vytíženě. Teď měli peníze a naprostou svobodu.

V první řadě nevěděli, co si s tolika penězi počít. Někteří z nich si koupili banky, aby své peníze měli kam uložit. Za co by se daly utratit? Do čeho by se daly investovat? Jedinou věcí, které rozuměli, byla ocel a z toho podnikání nyní byli pryč. Někteří z nich začali kupovat železnice. Řekli si: „Tohle vypadá jako docela dobrá železnice. Tak si jí kupme.“ A tak si jí z rozmaru na burze koupili. Nedalo se odhadnout, co tito muži se svými penězi provedou dalšího. Než si kdokoliv všiml, co dělají, měli pod kontrolou několik velkých bank a železnic.

Ale poté, co investovali své peníze do bank a železnic, tak pořád neměli co dělat. Postavili si hrady, v některých případech i dva nebo tři, ale zřídka v nich žili. Jeden z nich se snažil svůj pozemek

osázet plně vzrostlým lesem. Po třech pokusech, kdy přivezené stromy vždy uschly, tuto snahu vzdal. Zbavili se svých starých manželek a pořídili si mladé a nákladnější. Ani to neznamenaloznatelnou díru do jejich bohatství. Zkoušeli chovat závodní koně, sbírat umění, ale trapně pokazili všechno, čeho se dotkli. Na hráčskou vášeň již zapomněli. U jednoho z nich se objevilo paví šílenství. Nikdy nenosil tytéž šaty déle než hodinu. Jeho šatna připomínala obchodní dům se stovkami oděvů ležících na dlouhých stolech. Další si chtěl prožít panovský mýtus a nikdo o něm již nikde nemluvil. Jiný bez přestání cestoval a bral s sebou svůj soukromý orchestr, který mu vyhrával kdykoliv se probouzel nebo navštěvoval lázeň. Zemřel docela nedávno s představou, že přišel o všechny peníze a všechny přátele, což byla jen z poloviny pravda.

Tak tedy zmizeli.

Prokletí géniové!

Děti ocelového věku, které vyhasly jako uhlíky.

XLIII

John, stejně jako všichni ostatní, podepisoval certifikáty ocelářského trustu, dokud mu nezdřevněla ruka. Pokud by se soustředil na to, co dělá, tak by mu ochabla a klesla. Seděl ve velké místnosti u dlouhého stolu. Vedle stolu stál úředník, který odebíral podepsané listy jeden po druhém a vysoušel inkoust na podpisu. Náhle to všechno viděl, jako by to bylo poprvé, jako něco cizího a neznámého.

„Co to děláme?“ zeptal se úředníka.

„Podepisujeme certifikáty, pane. Tenhle lot má odejít před druhou hodinou.“

„Ano, ale co to znamená?“

„Co to znamená?“ opakoval úředník. „Nevím pane. Co máte na mysli?“

„Taky nevím,“ řekl John. Zahodil pero, vstal a sáhl pro svůj klobouk.

„Vy teď odcházíte pane? Čekají na ty certifikáty.“

„Tak ať čekají.“

„Co jim mám říct, až si pro ně pošlou?“

„Cokoliv si vymyslíš. Zeptej se jich, co to znamená.“

Lidé se pohybovali sem a tam peněžním kaňonem s nepřítomnými gesty. Někteří spěchali, jiní běželi, někteří se

loudali a všichni měli v očích stejný výraz. Býci na burze hlasitě bučeli. Ocelářské akcie byly na vzestupu. Sabbath byl ve své nejlepší kondici. Při zabrnkání jeho lyry lidé všech tvarů a postavení utíkali za těžce přepracovanými brokery, aby vyměnili své zlato za kusy papíru, o kterých věřili, že představují ocelářské továrny, jenž nikdy neviděli, nikdy neuvidí a nikdy před tím o nich neslyšeli. Co to všechno znamenalo?

Jak John tuto scénu pozoroval, začala se mu jevit jako nereálná a vzdálená. Byl sám, jako je někdo sám ve snu, určitým způsobem zaujatý na tom, co dělá, ale neviditelný pro ostatní i pro sebe. Byl to jako sen plný úzkosti, zmatku a groteskních věcí.

Cítil se osaměle a velmi bídně a obviňoval z toho Agnes. Tohle obvinění by jí vmetl i přímo do tváře. A možná se to chystal udělat, protože neměl jinou výmluvu k tomu setkat se s ní uprostřed dne. Řekl by jí, jak je sobecká a nerozumná. Byly dvě osamělé bytosti na jednom světě. Jejich čas jim ubíhal. On jí miloval. On jí vždycky miloval. A ona alespoň nemilovala nikoho jiného. Proč tedy nespojit své životy?

Třikrát jí položil tuto otázku. Pokaždé odpověděla: „Buďme dál přáteli. Přátelství je pěkné, nebo není?“

Uplynul rok od doby, kdy se to stalo naposled. Sledoval, jestli se neobjeví nějaké znamení změny. Ale ona se chovala pořád stejně, s výjimkou toho, že poté, co mile, leč pevně nebyla ochotna říct ani ano ani ne, tak se ještě sblížili, což ho mátl o to více. Pokud k němu chovala nějaké city jdoucí za přátelství, tak je nebyl schopen odhalit, i když na tu možnost čekal s veškerou trpělivostí a decentností. Ve skutečnosti věřil, že kdyby jí tlačil k rozhodnutí, tak by řekla ne – a neřekla to jen proto, že ho nechtěla ranit. Tato představa ho nesmírně mučila. Bylo by úlevou vědět.

Již několik týdnů byla ve městě, v hotelu Savoy, kde jí zdržoval pod záminkou, že její přítomnost je nutná v jejím vlastním zájmu. Bylo teprve něco po půl dvanácté, když dorazil a zavolal jí telefonem

z recepce, aby šla dolů na oběd. Byla překvapena a potěšena a odpověděla mu hlasem, ve kterém zaznělo mládí.

Ten zvuk v jeho uších vyvolal vzpomínky a způsobil, že uplynulé roky zmizely. Nečekal na ní v hotelové hale, ale schoval se za truhlík s keřem. Viděl ji znovu jako dívku, jak trhá květiny a předstírá, že ho nevidí a přesto přistupuje stále blíže. Na okamžik zapomněl na všechno, co se stalo od té doby.

„Za obchodem nebo za zábavou v tuhle denní dobu?“ zeptala se ho.

Okamžitě, jakmile zazněl její hlas, zmocnilo se ho rošťácké mladické nutkání. To mu vniklo nápad, nad kterým se ani nepozastavil, aby ho prozkoumal, ale okamžitě ho začal realizovat.

„Osobní záležitost,“ řekl.

„Vypadáš ale tak vážně.“

„Je to vážné – pro mě.“

Usedli za stůl v rohu jídelny.

„Tak ven s tím. Snad to není vražda. Byl bys podezřelý na první pohled.“

„Copak si dáme? Pompano. To by mělo být dobré... Neříkej se na mě tak. Jsem tak šťastný, že to nevydržím. To se se mnou děje... Filet nebo mořský jazyk. Co ty na to?“

„Něco, co vyléčí takové štěstí. Mořský jazyk, salát a ledový čaj pro mě.“

„Zákusek? Nebo o tom se rozhodneme později?“

„Později. Mohla bych být tou dobou až příliš překvapena, abych chtěla zákusek.“

Pozorovala ho soustředěně s velmi zvědavým výrazem. Vyhýbal se jejímu pohledu.

„Ano, mohlo by tě to překvapit,“ řekl. „*Tady, číšníku!... Samozřejmě už víš... Mořský jazyk, ledový salát s rajčaty,*

francouzský dressing, ledový čaj, kávu a zákusky později... jaký jsem emocionální člověk... Dva saláty, ano... Nebo romantický. Můžeme tomu říkat tak i tak. Mořský jazyk pro dva. Konec konců, nevím proč... Ne, kávu jen jednu... bych se měl za to stydět. Jde zkrátka o to, že se budu ženit.“

„Ach! Jak vzrušující. Kdy?“

„Kdy? Kdy by jsi řekla? Proč ne třeba hned tento večer?“

„A kdo je ta šťastná?“

„To bych ti raději ještě neříkal.“

„Ještě? Ale bude to už tenhle večer.“

„Její jméno jistě znáš a mohla bys mít vůči ní předsudky. Neumím to moc dobře vysvětlit. Ale chci, aby ses s ní nejprve sešla.“

„Toto odpoledne?“

„Nebo tenhle večer. K tomu se dostanu. Potřebuji totiž tvou pomoc. Je to mimořádná věc, o kterou tě chci požádat. Kvůli sobě i kvůli ní bych to chtěl udržet v tajnosti. Ne tedy až budeme svoji. To se veřejnost bezpochyby dozví. Ale ne to, že se svatba odehrává, kdy a kde. Pak samozřejmě budeme moci odejít a rok či dva žít v zahraničí.“

„Ano?“

„Říkám, že to nedovedu jasně vysvětlit. Budeš to muset brát jako hotovou věc. Noviny jsou tak zvědavé a netaktní. Rád bych, aby to proběhlo tak, že by nikdo o ničem nevěděl a oznámení bylo zveřejněno teprve tehdy, až budeme pryč. Ona nemá stálý domov. Myslím tím, že žije v hotelu. Já také nemám domov. Kdyby to mělo být v kostele nebo na nějakém veřejném místě, tak by si nás asi hned všimli.“

„Řekl bys prosím číšníkovi, aby mi přinesl trochu másla? Ano, pokračuj. Co pro tebe mohu udělat já?“

„Vezmi si ode mě. Doufal jsem, že to už uhodneš. Nemám, koho jiného bych se zeptal.“

„Děkuji. Ne, zatím jsem neuhodla.“

„Nu, kdyby bylo možné, aby se ceremonie odehrála ve tvém apartmá zde a zařídila ty věci kolem, tak bych ti byl velice zavázán.“

„Ano, vskutku. Mileráda to pro tebe udělám. Proč si kolem toho děláš takové okliky? Nechám přinést nějaké dekorace. Co bude mít nevěsta na sobě? Jaké barvy má ráda?“

„To budu muset zjistit.“

„A kdy to bude?“

„Dám ti vědět.“

„Dej mi vědět co nejdřív. A proč si tak posmutněl? Teď se raduj. Muži jsou tak nemotorní, když jsou šťastní.“

„Je od tebe moc milé, jak jsi mi vyšla vstříc.“

„Mě si teď už nevšímej. Jdi a zjisti mi všechny detaily, jak rychle jen můžeš. Ani netušíš, jak moc jsou důležité. Očekávám je do hodiny. Zavoleš mi?“

„Ano.“

Vyšel bezmyšlenkovitě z hotelu a vzpamatoval se až v Zoo v Central parku, při pohledu na klec s opicemi. Proč se chovají tak překvapeně? Vedle byl malý hnědý medvěd, který přesně vyjadřoval absurditu, kterou on sám pociťoval. Nevadilo mu cítit se absurdně. Ne, to bylo dokonce uklidňující. Bolest v egu působila proti jeho bolesti v srdci. Jakkoliv neohrabaným byl jeho plán, posloužil svému účelu. Ale nebyla to žádná úleva. Svým způsobem doufal, že by jí na něm záleželo ještě méně – méně než nevlastní sestře nebo staré tetě. Nemohl se mýlit. Pozoroval jí docela zblízka. Neprojevila ani ten nejmenší znak znepokojení. Měl tentýž skleslý pocit potupy, se kterým odcházel od živého plotu toho večera, kdy se v mládí poprvé setkali.

Jak pitomou věc udělal!

Když jí telefonoval o dvě hodiny později, jak slíbil, odehrál se následující rozhovor:

„Tady John.“

„Ano. Tak mi to všechno pověz. Měl jsi dost času.“

„Haló.“

„Ano. Jakého času?“

„Haló.“

„Ano, slyšíme se.“

„Agnes, chtěl jsem po tobě příliš a moc rychle. Neumím si představit, jak mě napadlo, že bych to po tobě mohl žádat. Děkuji ti, ale musím to odvolat.“

„Nesmysl. Neříkáš mi pravdu. Něco se stalo.“

„Možná. Každopádně svou žádost stahuji.“

„Kde jsi?“

„Ne moc daleko od hotelu.“

„Setkáme se v čajovně v přízemí. Budu tam za deset minut.“

Zavěsila, aniž by čekala na odpověď. Když dorazil, již seděla v čajovém salonku.

„Je mi líto, jestli se něco stalo,“ řekla starostlivě. „Můžeš mi o tom povědět?“

„Sešlo z toho,“ řekl a připadal si při tom naprosto absurdně. „To je celé.“

„Ale to snad ne,“ řekla. „Co kdybych si s ní promluvila. Mohla bych jí přesvědčit, když tě nepopíšu příliš pravdivě.“

„To by k ničemu nebylo,“ řekl. „Už jsme si řekli všechno, co mělo být řečeno. Ona mě zná dobře – možná až příliš dobře. V tom by to mohlo být.“

„Řekni mi o ní. Jaká je?“

„Chladná. Na první pohled bys to neřekla, ale je. To, že jí miluji, pro ni nic neznamená – vůbec nic.“

„Zvykla si na to?“

„To nevím. Ne. Není tak...“

„Co?“

„Chtěl jsem říct sobecká. To bych říkat neměl. To já jsem sobec, že ji chci pro sebe. Ona si chce ponechat svůj vlastní život a je to její život.“

„Ale jen jste to odložili. Neřekla ne, že?“

„Hůř než to. Řekla – “

„Ano. Co řekla?“

„Řekla, že je pěkné, jak to je. Buďme dál přáteli. Přátelství je v pořádku. Může rozkvétat i v dalším světě.“

„Nech mě s ní promluvit, prosím.“

„Ne. Je to beznadějně.“

„Nenaléhala bych na tebe, kdybych si nebyla jistá, že mohu změnit její názor. Ve skutečnosti si totiž myslím, že jí znám.“

John vzhlédl a zkoprněl úžasem. Díval se na ní upřeně s nejistým a nevěřícím výrazem. Ona zamyšleně míchala lžičkou ve svém čaji a pohled měla sklopený.

„Pokud je tou osobou, kterou si myslím, že je,“ pokračovala Agnes a stále se dívala dolů, „tak co jsi o ní řekl je pravděpodobně pravda. A přesto -“

„Agnes! Dej si pozor na to, co říkáš.“

„Dávám si takový pozor, jako vždycky. Věř mi.“

„Jak dlouho jsi jí znala?“

„Na jednu stranu sis zasloužil trochu potrápít. Není to všechno jen jednostranné. Myslíš si, že je pěkné-?“

„Jak dlouho jsi jí znala, se ptám?“

„Dlouho. Déle než ty,“ řekla.

Poznámka ze společenské rubriky *New York Times*, 6. listopadu 1901:

Pan a Paní Breakspearovi stráví svoje líbánky ve Středozemním moři na jachtě pana Breakspeareho „Damaščan.“

Poznamky

[1](#): Genesis 4:22